DE OFFICIO CVRATI.

Ad Conventus Jesu Mariæ fratrum Discalceatorum S^ti Augustini.

DE OFFICIO CVRATI,

Ad Praxim, præcipuè circa Repentina, & Generaliora.

Liber Io. Baptistæ Bernardini, Posseuini Mantuani.

Hac postrema editione emendatus, Auctoris Additionibus notisq; Andreæ Victorelli Bassanens. Doct. Theolog. veteribus, & nouis, ad singula Capita suis locis positis auctus.

Accessere in hac nostra vltima ditione nouæ Additiones eiusdem Andreæ Victorelli nunquam adhuc impressæ ad singula Capita Auctoris.

At in Additione de Matrimonio adiecimus ad nonnulla sacr. Concil. Trident. Capita de Matrimonio Declarationes à multis Animarum Curatoribus desideratas, ex probatis Auctoribus desumptas.

Adm. & per Illust. D.

D. Io: de Pometis Plebano D. Fantini Ciuitatis Venetiarum Archipresbitero S. Pauli Domino Coll'end. D.

VENETIIS, Apud Io. Ant. Iulianum. M.DC.XXXI.

Adm. Reu. & per Illust.

D. D. IO: DE POMETIS

PLEBANO D. FANTINI

Ciuitatis Venetiarum

ARCHIPRESBITERO S. PAVLI

Domino Collend.

Io: Antonius Iulianus Salutem optimam vt Annos Nestoreos Præcatur.

COnſueuerunt ſemper antiqui, & recenciores omnes (Præſul ampliſſime) cum aliquid in lucẽ edere vellent ea alicuius Eccellentiſſimi viri nomine inſignire. Vnde cum ab amicis, & alijs, pluries requiſitus fuerim, vt denuo hoc de officio curati elegantiſſimum volumen typis trade-

rem, tuo celeberimo Nomine eum ornare, & faciem eius decorare decreui. Micat enim Pometa familia velut Sol, nec eius laudes suo Lumine obtenebratus recensere valeo; Sed sat sit dicere, in suo Insigni Poma defferre, illa enim sua dulcedine, odore, & pulchritudine, animi tui dotes ostendunt; At vt aliquid de te dicam iure merito hoc de Officio Curati tibi debetur. Quid enim carius homini donari potest quam eius Imaginē ab excellentissimo Pictore delineatam conspicere. Io. Baptista Bernardinus Posseuinus Mantuanus viuis, & naturalibus coloribus tuam exculsit Imaginem. Si enim residentiæ assiduitatem, scientiæ peritiam, animarum Zelum, Prudentiam in rebus agendis, deuotionem, & diligentiam in Sacramentorum administratione, feruo-

rem

rem in Prædicatione, solicitudinem in Sacræ Doctrinæ explicatione in Curato repereri debere asserit; hæc omnia in te vero curato micant, & relucent vnde merito, veri, ac perfecti Curati omnes in te conspicunt Imaginem.

Addo quod cùm quamplurima à tua familia receperim beneficia ingrati animi nòtam nequaquam fugere potuissem nisi aliquo pacto gratias tibi referere pro viribus contendissem Dominus Petrus Frater tuus non solum carne, sed bonitate, & virtutibus tempore Pestis maximo Zelo Sacramenta, & alia ad animæ salutem maxima charitate mihi administrare non timuit, & Matri meæ morituræ omnia Sacramenta donare nec nullo pacto eam desere voluit.

Addam denique quod cum impres-

ſiones maximis defectibus ſubiectæ ſint, cum tuum nomen in hoc opere conſpicient, eum nequaquam offendere præſument, ſed omnes venerabuntur: Viue diu fœlix Prælatorum norma, Curatorum exemplar, Pomentæ Familiæ, Ornamentum, & Lumen, meque in tuorum ſeruorum numero aſcribere non dedigneris.

Venetijs, 15. Kalendas Septembris.
M. DC. XXXV.

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO
D O M I N O
F. FRANCISCO GONZAGÆ
F. Episcopo Mantuano.

ANDREAS VICTORELLVS
Felicitatem.

Librum de Officio Curati à Ioan. Baptista Bernardino Posseuino, viro docto ex probatorum Doctorum sententijs conflatum, & iussu tuo. Illustriss. ac Reuerendissime Antistes, superiori

riori anno, in lucem emissum; cum legißem, probant orbi cognitam prudentiam, Zelumque tuum, probaui Auctoris consilium: & dedi operam, vt fructuosam lucubrationem plures Sacerdotes agnoscerent, & manibus tererent. Inter legendum nonnulla, (quæ quispiam appellabit additamenta) vt vsui meo deseruire possent, ex grauissimis Moralis Theologiæ scriptoribus notaui; quæ probi, doctique amici, assentationis hostes, Parochis, alijsque Confessiones excipientibus vtilitatem, Posseuino, quem honore sum prosequutus, iucunditatem allatura, existimarunt, ea vero Patauinus Bibliopola, qui tunc repetitam eiusdem libri editionem parabat, ita à me petijt; vt nullum negationi locum relictum mihi esse censuerim. Prodit in vulgus Parochorum studio seruiens, præclaro tui nominis ornamento decoratus, obseruantiæ erga te meæ locupletissimus testis, libellus: quem si, grauissimis ijsque assiduis pro grege isto tuo, tibi oculis ipsis cariori, Diuinæq; gloriæ propagatione, occupationibus distentus, percurrere, legendo, non poteris; lætabor tamen, eum illi Episcopo dicatum esse; quem

magis dignæ Christiano Episcopo virtutes, quam insignes nobilissimæ Familiæ splendor illustrat, in Christianique orbis theatro exhibet suscipiendum. Foueat, augeatque Deus in te munera sua; teque pro Mantuanæ tuæ, vniuersæque Ecclesiæ bono egregiè desudantem, fulciat, & ad grauissimos eximijs muneris labores diutissime tolerandos idoneum efficiat. Vale.

Patauij 14. *Kal. Aug.* 1611.

LECTORI BENEVOLI.

O*Ccasione oblata à Sac. Trident. Concil. sessione vigesimatertia, capit. de reform. primo, verbis illis:* Cum præcepto Diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre; verbique Diuini prædicatione, Sacramentorum administratione ac bonorum operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere & in cætera munera pastoralia incumbere, &c.

Insti-

Institutus est breuis hic Tractatus pro Officio Curati, loco dicto Concilij presse, sed tamen expresse delineato; & pro præcipuis generalioribus, & repentinis casibus in eo officio occurrentibus, ita vt quatuordecim Capita illius respondeant conditionibus à Concilio ibi requisitis, modo sequenti.

INDEX QVÆSTIONVM

Per singula Capita.

DE RESIDENTIA

Caput I.

Quando

De

De Sacrificio. Cap. II.

De Prædicatione. Cap. III.

De Doctrina Christiana. Cap. VII.

De administratione Sacramentorum in genere. Cap. V.

An

De Baptismo. Cap. VI.

De Pœnitentia. Cap. VII.

An

possit

Quid

Arti-

De Communione. Cap VIII.

De extrema Vnctione. Cap. IX.

An

De Matrimonio. Cap. X.

Curatus

 Infide-

De prudentia Curati. Cap. XI.

Extra Sacramenta. Cap. XII.

Modus

Reuela-

Mathe-

De Moribundis. Cap. XIII.

De Mortuis. Cap. XIV.

Monita ad rectum studium. Cap. XV.

Tanæ

Volun-

FINIS.

LIBER DE OFFICIO CVRATI.

DE RESIDENTIA, Caput Primum.

QVæritur, An Cur. teneatur residere, & quo iure? Resp. Secundum cõiorem sententiam inconfesso esse. Curatũ teneri ad residentiam, & quidem de iure Diuino, quidquid dicant aliqui. Audi Conc. Trid. sess. 23. c. 1. de refor. *Cum precepto Diuino mandatum sit omnibus quibus aĩarum cura commissa est.* Et post pauca addit. *Quæ nequaquam ab ijs præstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant, neque assistunt, &c.* vbi per verbum assistunt, tollitur omnis quæstio de seruitio præstando per mercenarium. Ex quo loco euincitur residentiam Curati esse de iure Diuino. Nec obst. ꝙ Conc. ibi loquatur de Episcopis, quia eodem capite infra habet oĩa, quæ dixerat superius de Episcopis, intelligenda esse etiã de Curatis. Subscribit Azor. Institut. par. 2. lib. 7. ca. 4. q. 1. 1 An Curatus resideat, & qua iura.

Imo Curatus sciat, Spiritum sanctum, qui ibi per Cõc. loquutus est, maiorem, & exactiorem residentiam, expetere à Curato, quam ab Episcopo: concedit enim Episcopo absentiam trimestrem, Curato vero bimestrem. 2 Strictior residẽtia, Cur. quam Epi.

Quæritur, Quæ requiruntur ad bonam residentiam? Resp. Conc. ibi requirere duo Primum, vt Cur. vere resideat. Secundum, vt id agat personaliter, & in propria Ecclesia 3 Quæ faciãt bonam resident.

clesia

clesia. Igitur vt residentia sit bona, dēt Curatus ita resi-
dere, vt populo in officio suo bene seruiet; cum aūt con-
tinuò sit opus populo suo Curato, residentia dēt esse con-
tinua. Sic Caiet. 22. q. 185. ar. 5. qui licet loquatur de resi-
dentia Episcopi, tamen, quoad residentiam, quæ dicuntur
de vno intelliguntur ēt de altero, ita Sot. de iust. lib. 10.
qu. 3. art. 1. ante responsionem 1. arg. Azor inst. 2. par. li. 7.
cap. 4. Iacob. aūt de Graff. decis. aurea p. 1. lib. 2. cap. 97. nu.
57. concedit paruo tempore abesse, non efficere, quo mi-
nus dicatur continuè adesse, & vult continuè verificari
dicta modificatione, quæ sunt vera iuxta dicenda.

4 Quot dies vel quot horæ faciāt malam residēt.

Si tamen Curatus rationabiliter iudicauerit, puta, quia
nullus infirmatur, posse abesse per aliquas horas, licitè
abiret, ēt si nullum substituat, quia consuetudo optima
legum interpres ita declarat, etiā apud timoratos. Abesse
verò tota die, qñ nullus infirmatur, raro in anno, nec lau-
do, nec vitupero. Abesse aūt per duos, aut tres dies nul-
lo infirmante, & nulla alia causa iustificante, habet valde
de rationabili esse mortale, propter multa, quæ possunt
eo tempore euenire, maximè in oppidis, vbi non est alius
Sacerdos à Curato. In ciuitatibus verò erit malus, mi-
nusve peccatum, ratione periculi, & damni possibiliter
euenturi, cui tamen facilius quam in oppidis pōt obuiari.

5 Si moriatur infirm. Curato absente.

Et si contingat Curato rationabiliter absenti, aliquem
è parochis suis mori sine Sacramentis, quæ verè recepis-
set, si Curat. adfuisset, puta quia, vel infirmus, vel dome-
stici ea patebant, non peccabit, quia rationabiliter abfuit.

6 An Cur. maneat semper domi.

Quæritur, An Curatus debeat semper manere domi,
vel sufficiet manere intra limites suę Parochię, vt si fue-
rit, vel in venatione, aut piscatione, vel in domib. amico-
rum, vel alibi? Resp. Certū esse Curatū debere solicitudine
præesse, cum aūt hoc sit, cum diligenti, & sollicita cura
præstare, quæ sunt muneris sui, dicendum videtur debere
talem sui copiā facere, vt indigentes non careāt necessa-
ria ope: attñ non ita arctatur, vt debeat manere quasi in-
compedibus, vt notat Sot. loc. dicto: ideo si nullus infir-
metur, & modo dicto absit raro, credo satisfacere: si verò

in ab-

in absentia sit multus, maximè dum habet infirmos graues, non credo excusari, quia hoc est malè fungi officio, ad quod bene fungendum residentia iubetur. Sil. resid. à prin. Potest enim fieri, vt requiratur ab infirmis, & non repertus illi moriantur sine Sacramentis.

Si tamen Curatus non maneat domi, sed intra limites suæ curæ, & relinquat domi commissioné, vnde citò euocari possit nuncio, aut sono campanæ non credo peccare in mala residentia, et si habet infirmos graues, & hoc sæpè agat, quia commodè possunt iuuari. Sed si nec sonus campanæ, nec nuncius potest ad eum peruenire, tá citò, vt contingere possit ægrum sine Sacramentis mori, puta, quia Curatus multum distat ab Ecclesia, & hoc frequenter agit, non excusarem ratione periculi possibilis.

Si verò degit in Parochia quidé, sed multú distat à domo, rónabiliter tñ putat, quia eo ad excipiendam confessionem iuerat, vel ad componendam pacé, aut ad aliud simile agendum, & interim infirmus moriatur sine Sacramentis, quæ petebat, non peccat: quia rónabiliter abfuit.

Quæritur, An Curatus saltem de nocte, teneatur habitare in domo suę Ecclesiæ qñ eam habet, vt ex vicinitate Ecclesię valeat facilius Sacramenta administrare? vel an sufficiat habitare in paterna, vel cognatorum domo, sita tñ in Parochia, propter honesta seruitia, & sui maius commodum? Resp. Domú Ecclesiæ esse populo commodiorem, ideo in multis Episcopatibus, Curati iubentur eá habitare; si tñ alibi habitauerit modo dicto, sciente, & tacente Episcopo, non est, quod scrupulis angatur, quia credo sufficere habitationem præfixam, vt vocatus faciliter munus suum obeat, & non referre, sit, necne, Ecclesiæ, quia ita sufficienter prouidetur necessitati populi. 7 In quo loco de nocte habitet.

Quæritur, An sufficiat residere per alium ęquè, vel et fortè magis idoneum? Resp. Conc. ibi habere, tenere residere personaliter, ideo hoc modo, & non alio satisfaciet muneri suo, etiam si populo per aliú æquè benè, & fortè melius seruiatur. Ratio est, quia Conc. ibi requirit industriam personæ, quæ per alium non potest suppleri. 8 An residendum per alium.

9 Quando populus dicatur pati, per nō resid. Curati.

Quæritur, In quo casu dicatur populus verè pati per absentiam Curati, & ideo Curatus mortaliter peccet? Resp. Cum non potest habere Sacraméta, vt dicitur.c.5. nūm.7. & cum caret Missa, vt dicitur cap.2.num.2.

10 An excusetur si difficilia faciat p aliū exequi.

Quæritur, An excusetur Curatus, si residet quidē, sed tenet Capellanum, & ad quietem relinquit illi oīa ardua puta fugere de nocte, audire multas confessiones, & similia? Resp. Excusari, ita cōi consuetudine declarante: si tñ se gerat, vt si vocetur etiam nominatim, & expectatur, & nolit ire; non excusarem saltem à graui veniali, cū cōmitate, & beneuolentia debeat respondere amori populi sui. Et quis scit an forte infirmus habeat aliqua, quæ libens conferret cum Curat. & cōicare Capellano non renuit? & (si placet meum consilium,) fit in hoc facilis, nec personarū acceptator, sed pauperes, ac diuites æquè adiuuet. Subleuatur.n. vehementer, & hilarescit subditus benignitate sui superioris. Et vtatur Capellano non vt hoīe, qui portet pondus diei, & æstus, sed vt socio laboris. Et si sapit intelliget quantum laboris adimet Capellanus, etiam tātumdem præmij, & gloriæ sibi auferri.

11 An nō exercens, offic. suum bene resideat.

Quæritur, An Curatus residens quidem, sed non exercens officium suum, satisfaciat præcepto residentiæ? Resp. Non satisfacere, nec in foro exteriori, nec interiori, cum vtrobique sit punibilis: ideo peccat mortaliter, vel venialiter, pro qualitate culpæ. Sil. resid. à capite. Sot. de iust. lib. 10. q.3. art.1.

12 Causæ iustæ absentiæ.

Quæritur, Per quot, & quas causas Cur. possit abesse? Resp. Per quamlibet sequentium. Prima est Christiana charitas. Azor. 2.p. lib.7.c.4.q.4. ad hanc reducit cum quis abest, adiuuandam aliquam priuatam Ecclesiam, ad dirimendas lites, controuersias, & odia. Secunda est euidens cōis necessitas. Idem hunc reducit, cum quis ad tempus abest ob morbum euitandum, ob bellum, hostium incursus, pestem sæuientem, aeris intemperiē, odium Principis, vel populi: deniq; ob vitæ, vel salutis, vel libertatis periculum ad tempus euitandum. Tertia est obedientia, quæ maioribus debetur, puta Papæ, vel Episcopo. Idem

huc

huc reducit, cũ quis abeſt, vt pareat Papæ, vel eius Legato, vel Epiſcopo obſequium, & officium iuſtum, ac debitum imperanti, quale eſſet ad viſitandam Prouinciã, vel Diœceſim, vel ad pacem componendam. Quarta eſt euidens Eccleſiæ, cui Præfectus eſt, neceſſitas, vel vtilitas. Idem huc reducit, cum quis abeſt ad ſynodũ generalem, vel prouincialem., aut diœceſanam ritè, & legitimè vocatus. Huc etiam reducit, cum quis abeſt pro lite Eccl. vel pro obtinenda à ſuperiore reformatione in varijs emergentibus. Et hæ.4.cauſæ aſſignantur ibi à Conc.

Quæritur, An quando Curat. abeſt iuſta de cauſa ſiue cum licentia, ſiue abſq; ea teneatur relinquere ſubſtitutum, qui pro ſe populo ſeruiat? Reſp. Teneri, ita Conc. loco dicto, qui tamen ſubſtitutus debet approbari ab Ordinario, cum debita aſſignatione mercedis, vt dicitur infr. n. 20. & ita Conc. ibi. Hæc autem licẽtia abſentiæ, quoad durationem eſt arbitraria Epiſcopo, & durabit inquantũ eſt neceſſaria ad perficienda negotia, pro quibus conceditur. 13 Neceſſaria Cur. in abſentia etiam iuſta.

Quæritur, An Curatus aliquando poſſit abeſſe ſine licentia, & ſubſtitutione Vicarij? Reſpon. Poſſe per aliquos dies, cum cauſa eſt vrgens, & non patitur dilationem pro obtinenda licentia, puta quia hoſtiliter petitur, & non habet, quem ſubſtituat, quod recurrat ad Epiſcopum pro licentia, & pro Vicario ſubſtituendo. Sil. reſi. q. 3. Azor. li. diſt. cap. 4. quæſt. vlt. 14 Licentia abſentia quantum durat.

Quæritur, An detur vnquam caſus, in quo Curatus per nullã cauſam omnino poſſit abeſſe? Reſp. Dari, & eſse cum populus ex illius abſentia notabiliter læditur, quia nullo ſuo periculo probabili, non ſolũ, ſed nec certo, excuſatur à defendendo populum: ideo in peſte, & ſimilibus tenetur omnino remanere, ſi non habeat alium, qui pro ipſo ſeruitium præſtet. S. Tho. 2. 2. quæſt. 185. art. 5. Soto de iuſt. lib. 10. quæſt. 3. art. 4. Conc. 1. qui licet ibi loquatur de Epiſcopo, tamen vt diximus, eadem conueniunt etiam Curato, Nauar Man. cap. 25. nu. 133. not. 20. Tol. Inſtit. l. 5. cap. 4. nu. 3. In caſu vero, in quo repentina vrgeat diſceſſio ob repentinum incommodum, vel periculum, tunc 15 Curatus, quãdo abſit ſubſtit. Vicarij. 16 Cur. quãdo omnino nõ põt abeſſe.

Curatus legitimè poterit discedere, etiam si in loco non habeat, quem substituat, & non adsint infirmi, vel si adsunt, adest alius, qui potest conferre Sacramenta necessaria, saltē pœnitentiū: vel si non adsit alius sacerdos, infirmus tñ cōmodè possit expectare alium Sacerdotē aliunde accersendum. Si tamen ista omnia deessent, & periculū instaret, discedente Curato, aliquem moriturum sine pœnitentia, vel Curatum ipsum occisum iri, si non fugeret, Curatus tenetur subire quoduis periculum potius, quam deserere talem infirmum, iuxta dicta cum S. Thom.

17 Etiam cum periculo vitæ, quando non absit.

18 Cura. an absente pro recreat.

Quæritur, An Cur. pro animi recreatione possit abesse? Resp. Hic esse sermonem, non de absentia aliquarum horarū, quia de ea dictum est enim 4. Nec de absentia 6 vel 8 dierum, quia de illa dicitur il seq. sed esse sermonē de absentia longiori, & videtur dicendum posse abesse oī anno per 2. menses, siue continuos, siue interpollatos, quia Conc. loc. d. hoc modo concedit Episcop. & verificatur etiam de Curato, & ita intelligit Azor. loc. d. q. 9.

19 Cur. absente quem dēt Vic.

Quæritur, An Vicarius, seu substitutus relinquendus à Curato, possit ab ipso relinqui inconsulto Episc: dūmō sit idoneus, & admissus in illo Episcopatu pro administratione Sacramentorū? Resp. Non posse, dicente Cōc. [Vicarium idoneum relinquat ab Ordinario approbandum.] Si tñ abest per 6. vel 8. dies, posset talē substituere sine Episc. ita declarante cōsuetudine vniuersali, nisi Episc. per suas Constitutiones inhibeat. Aduertat tamē, q̄ substituat admissum pro administratione oīum Sacramentorum in toto Episcopatu, quia nihil ageret, si substitueret admissum ad quædā Sacramenta, vel ad certū genus personarum solum iuxta dicenda c. 5. n. 51. vide ēt cap. 7. nu. 5. Vicinus Curatus benè relinquitur, quia licet non habeat ordinariam iurisdictionem nisi super gregē suum, tñ est ita admissus, vt ei aliqua iurisdō delegari possit, sicut de antiquo iure poterat, vt colligitur ex Conc. Trid. sess. 23. c. 15. de ref.

20 An stipendium necessarium subflit.

Quæritur, An qñ Curatus abest iusta de causa, teneatur in conscientia assignare substituto partem fructuum pro debita mercede, ita disponente Conc. c. dicto? Resp.

Si

Si substitutus, vel Vica. voluerit seruire gratis, nõ tenet, quia q̀ merces assignetur, est, ne populus patiatur defectu seruitutis, q̀ faciliter obtinet, vbi adest merces, & in casu nostro cessat rõ mercedis, & per cõsequens rõ legis.

Quæritur. Nũ Cur. pro absentia duorũ mensium dẽat habere licentiam Epi, an licentia eo ipso concedatur à Conc. Ref. Nau. c. 25. n. 121. dicere non requiri. Idem tenet Azor 2. p. lib. cap. 4. q. 10. Alij dicunt requiri, dicente Cõc. Ita tamẽ, qñcunq; eos, videlicet, Curatos, causa prius pe Epm cognita, & approbata abesse contigerit, &c. Toler instit. lib. 5. c. 5. Leon. Lessius de iust. lib. 2. ca. 34. dub. 29. n. 159. vult. Conc. in hoc non esse receptũ. Tũ verò sic practica: obtine prius licentiam, quia licet in conscientia absque ea sis tutus inhærendo opin. Naua. tñ cum ea ẽt corã hominibus liber euades. Et qui abest per dictos duos menses, siue cũ licentia, vt vult Tol. siue absque ea, vt vult Nauar. & Azor. Item qui abest vltra dictũ tempus, sed cũ licentia in scriptis, fructus beneficij lucratur, quos alias amitteret, ita, & cũ hac limitatione concedente Concil. l. d. 21 An necessar. licen. pro absentia bimestri.

Quæritur, An Cur. qui abest vltra bimestrem cũ iusta cã, sed absq; licentia in scriptis, quã per ipsum non stetit quominus hr̃et, peccet, & in conscientia fructus amittat? Resp. Non peccare, nec credo amittere fructus, quia cum non sit in aliqua culpa, nõ est æquum debere aliquã pœnã. 22 Cur. absens an lucretur fructus.

Quæritur, An si Cur. habeat quidẽ licentiã, sed per mẽdacium, & absentiæ fructus percipiat, an possit eos sibi retinere, vel restituere cogatur? Resp. Ex Conc. requiri duo ad iustitiã absentiæ, nẽpe cãm iustam, & eius approbõnẽ, vt acquiratur fructus in absentia, & cum sit falsa prima, erit ẽt inutilis secunda, maximè cum tota non acquirendorum fructuum dependeat à causa iusta. Ideo credo hũc teneri ad restõnem taliũ fructuũ, licet factum non sit punibile in foro exteriori, cum ab illa, licet falsa licẽtia proregatur. Sil. dispensatio à capit. Azor. 2. p. l. 6. cap. 10. q 6. 23 An absens si ne licentia, sed cum causa perdat fructus. 24 Licẽtia per mendacium an valida.

Quæritur, An Cur. qui est pauper, & debet restituere fructus malè perceptos in absentia, possit eos sibi retinere? Resp. posse, maximè de cõsiljo confessarij, & in casu re- 25 Quãdo possint retineri

fructus malè percepti. ftitutionis, posset eos dare propinquis suis pauperibus; dummodo tamen sit eiusdem loci, in quo percepti sunt

26 Quibus restituēdi sūt fructus. quia Concil.ibi ait: Fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus loci quod benè notandum. [Licet Lud. Lopez in instructorio 2. p. cap. 95. quæst. 1. teneat cum Nau. ibi citato, sufficere si conuertantur ad libitum in causam piam.

27 Causa grauis pro licētia quæ. Quæritur. Quænam erit causa grauis, quæ requiritur à Conc. ibi, pro licentia vltra bimestre? Resp. Illa quæ ab ordinario iudicabitur talis. Et communiter sunt causę dictæ supra nu. 11. & alia ad easdem reducibiles.

28 An Cap. det licētiam absentia. Quæritur. An collegium Canonicorum, sede Episcopali vacante possit dare licentiam absentiæ, quam posset dare Episcop. si adesset? Resp. Azor loco dicto affirmare.

29 An Ord. Episcopo infer. dare possint. Quæritur. An locorum Ordinarij Episcopo inferiores vt Abbates, & alij similes habentes iurisdictionem, possint dare talem licentiam? Resp. Azor cap. dicto quæst. 4. posse. Excipit tamen licentiā septennij pro studio, quam vult solum Episcopum posse dare Curatis: sed, & credo Ordinarios nulli subiectos, & habentes auctoritatē quasi Episcopalem, in hoc æquari Episcopis, cum subditi istorum non habeant alium Episcopum.

30 An peccatū dare aliquid pro lic. Quæritur. An peccatum sit dare petita ab Episcopo, vel Vicario, pro dicta licentia, quando nolint eam aliter dare, etiamsi Concilium ibi velit dandam gratis? Resp. Non esse peccatum, quia hoc est red mere vexationem.

31 Fructus beneficij qui. Quæritur. Quid intelligatur nomine fructuū, quos Curatus absens lucrari non potest? Resp. Fructus esse in triplici differētia, quidā dī. naturales, qui sunt, quos sponte natura producit, vt poma, & similes: quidam vocantur partim naturales, partim artificiales, vt segetes, vinum, lana, & similes: & quidam vocantur industriales, qual es sunt, qui percipiuntur ex mera industria huius, vel eius labore, vt prædicando, sacramenta administrando, & similia agendo: Igitur naturales solum, & naturales, & artificiales restituētur, alij non, nam & Nau. c. 17. n. 94. censet industriales esse ac patrimonium. Sub hoc nomine ēt veniunt omnes fructus beneficij, qui cōmuniter dicūtur

Incer-

Incerta, vt acquisita pro sepultura, baptismo, & similibus quæ nunquam comprehenduntur nomine fructuum.

Quæritur. Quæ est pæna non residentis sine causa legitima? Respond.

Primo. Peccatum mortale. Conc. Trident. ibi, & Bulla Pij I V. In suprema. Et toties erit mortale, quoties iuxta ea, quæ dicta sunt, aliquid in hac re graue esse, boni ac prudentis viri arbitrio iudicatum fuerit. 32 Pæna non residentis.

Secundo. Pæna extraordinaria Episcopi.

Tertio. Amissio fructuum beneficij pro rata temporis absentiæ de facto amittendorum, absque alia declaratione. Et prohibetur compositio pro fructibus male perceptis. Et si absentes per edictum citati, ait Concilium ibi etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum relinquit Ordinario per censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, & substractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vsque ad priuationem, compellere: nihil hanc exequutionem impediente. Azor lib. dicto cap. 6. q. 2. Et nota, quod amissio fructuum incurritur de facto, & debetur fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci, etiam ante vllam Iudicis condemnationem. 33 Pœna debetur ante condemnationem.

Quæritur. Quos, seu quantos fructus beneficij amittat non residens? Resp. Concilium ibi habere, non facere fructus suos pro rata absentiæ, ita vt possit dici, si beneficiarius, qui abfuit, habet singulis mensibus triginta, & abfuerit diebus decem, teneatur restituere decem. 34 Quãtum de fructibus amittat, non residens.

Dices. Forte ista pæna, seu restitutio poterit moderari, eo modo, quo ex sapientum consilio, moderata est Bulla Pij V. ex 1. Lateranensi Concilio quæ afficit non recitantes officiũ post sex menses ab adepto beneficio, ad similem restitutionem, cũ vtrisq; eadem videatur ratio pænæ? Resp. Et dico primũ ex Lud. Lopez Inst. 2. par. c. 95. Qui omitteret pensum horarũ ad paucos dies puta octo, vel decem, non teneretur aliquid restituere, eo quod nec famulus alicuius domini, si parũ deficeret à debito seruitio, non propterea tã acerbè puniretur, & sit multũ probabile, longe minus punitur ũ Deum tam magnũ Dominum. 35 An hæc pœna sic moderanda.

num. Dico secundò: Vere esse constitutionem illam obligare ad restitutionē pro rata fructuū, per matutino omisso medietatem, & pro oib. alijs horis aliam medietatem, pro singulis vero horis sextam partem fructuum respondentē die illo. Verum est etiā Tol. instit. lib 2. ca. 12. nu. 5. Limitare hanc restitutionem: vult enim faciendam esse pro ratione tertiæ partis fructuum: v. g. omittit quis officium vna die, & eadem lucratur nouem iulios, tenetur restituere tres. Verum est præterea Henriq. lib. 13. ca. 13. nu. 2. velle Episcopum & Curatum, pro omissione omnium horarum vnius diei, restituere quintam partē fructuum respondentem, vt est dictum, oēm alium beneficiarum restituere tertiam partem. Lopez etiam loco dicto scio velle, beneficiarios habentes beneficia cum sola obligatione recitandi horas, omittentes horas, teneri restituere iuxta supradictam Constit. Pij V. alios verò beneficiarios, qui vltra obligationem officij tenentur etiā ad aliud, puta ad celebrandum, teneri ad restitutionem tertiæ partis fructuum respondentium, vt est dictum.

Ex quibus dico tertiò. Cū, quæ dicuntur de horis, possint conuenire residentiæ, nam, & Nauar. cap. 24. nu. 122. not. 5. quoad restitutionem, facit ista paria, speculatiuè forte posset de vtrisque eodem modo teneri, tamen practicè non credo bonum, extendere sensum dictæ Constitutionis, nam, & moderatio prædictorum Auctorum non est ab omnibus recepta. Non recepit eam Nau. nu. dicto Azor Inst. 2. par. lib. 10. cap. 14. q. 2. Leon. Lessius de iustitia lib. 2. c. 34. nu. 208. qui est vltimus, vbi ait obseruandam dictam constitutionem, vbi vsu est recepta. concordat dictis de Graffis lib. 2. cap. 51.

An verò sit cōsuetudo legitima in contrariū pro modificationi restitutionis, iuxta sententiā eā modificantium nescio. Habet multum de probabili restitutionem prædictam posse limitari iuxta limitationem dictæ constitutionis, quia Cur. non residens, hēt pręter onus residentiæ etiā officij onus, quod non meretur priuationem iusti stipendij, eo quod nō residens, mereatur non facere fructus

suos:

ſuos: cũ ſit æquũ, illum quidẽ perdere, quæ debentur reſidẽti, ſed non quæ debentur officiũ, ſeu horas perſoluenti.

Quæritur, An ſit contra bonum reſidentiã acquirere per edictũ, dicimus vulgariter, per concurſũ meliora ſacerdotia? V. g. ſtatim atque quis audit poſitam ſub edicto curam pinguiorem, an poſſit illam quærere, relicta priore: & hęc denuo relicta acquirere aliam pinguiorem eadem via: & ſic in infinitum pinguiorã Sacerdotia venari? Reſp. Non eſſe contra bonam reſidentiam, dũmodo verè reſideatur: eſſe tñ contra rectam rationem: dum .n. conſequutus eſt beneficiũ ſufficiens, non vacat vitio quærere pinguis: ſed, etſi collatori conſtaret de prauo effectu non dubito, quia talia agens haberetur cĩ indigno indignor.

36 An acquirere per concurſum pinguiora beneficia liceat.

Quæritur, An tuta adeptio beneficij, in quo eſt Cœlũ inſalubre, & qui adipiſcitur, intelligit non reſidere ob-tẽta tñ licentia? Reſp. Si Cælum ſit adeo inſalubre, & per neminem ibi poſſit, aut ſoleat reſideri, puta quia Parochij alio cõmigrarunt, ita adipiſcente non peccare. Si verò delicatiores non reſident: ſed hoc præſtant homines Cælo aſſueti, vel alij idonei mercede conducti; ſi quidem reſidentia per hos continuò præſtatur, neſcio quo excuſandus: ſibi enim imputet, quia tale beneficium adeptus eſt: ſi enim voluit reſidere ad quid ſedem occupauit? Si aũt intellexit non reſidere per duos menſes à Conc. Trid. conceſſos excuſabitur: ſi verò in clementia cæli prohibet à reſidentia ſolum per aliquos menſes, & interim de Vicario idoneo prouidet neceſsitati populi, & beneficarius aliquo tempore reſidens vtilius curat Parochiam ſuam alio ſemper reſidente (quod credo de nuſquam contingentibus) excuſabitur à reſidentia per legitimam licentiam, vt dicitur ſupra num. 12. Sil. reſid. q. 7. Et ſi concurrente alio idoneo, & reſidere valẽti, iſte concurrat, & beneficium acquirat, ſciens de qualitate alterius pariter cõcurrentis ſine dubio apud homines euadet impunè: non verò apud Deum: ratio eſt, quia iſti deeſt poſsibilitas exequendi officium ſuum, qua ſtante, & ſciente alterius aptitudinem peccat quærens beneficium.

37 An adipiſcens benef. non intelligit reſidere propter cæli inclementiam.

AN

ANDREAE VICTORELLI
Baſſanenſis Doct. Theologi.

Ad Caput primum. Nota.

EPiſcopis, Parochiſq; (hi quoque ſunt Animarum Paſtores) reſidentiam, Diuino iure, iniunctam eſſe docent Driedo, Caiet. Miranda, Nauar. alijque plures doctiſſimi viri; inter quos Sot. de nat. & gratia, ac de iu. Couar. lib. 3. Var. reſolut. ca. 13. Gregor. de Val. tom. 3. diſp. 10. qu. 3. p. 5. Leſſius de Iuſt. lib. 2. cap. 34. diſt. 19. Rodriquez par. 2. cap. 35. Fauet. Syn. Trid. loco ab Auctore citato; ſed non decernit. Fauent. diuinæ Litterę. [Cognoſce vultũ pecoris tui, & greges tuos diligenter conſidera. Prouer. 27.] Attendite vobis, & vniuerſo gregi Act. 20.] Aduerſantem Ambroſij Catharini ſententiam, tract. de Reſidentia, nonnulli amplexi ſunt.

Greg. de Val. non ſine probabili ratione, animarum Paſtores ad reſidentiam, ét naturali iure, obligatos eſſe, arbitrantur: quia ſuſcepto munere, iure eodem, vnuſquiſq; recte fungi debèt: at Paſtores, ſine reſidentia, ſuo munere recte fungi non poſſunt. Hoc ipſum docuit Caranza de Miranda, in controuerſia de Reſidentia Trid. explicata.

Non ſolum Conç. Trid. induſtriam perſonæ requirit, in Parochorum munere, ſed etiam ſacri Canones, ſumma digni veneratione. [Qui Parochialem habet Eccleſiam, non per Vicarium, ſed per ſe ipſum illi deſeruiat.] Cap. extirpandæ de præb. Paſtores ſunt tanquam anima, Vicarij tanquam membra in Corpore. Qui tamen Pontificis Summi diſpenſatione, ſine dolo, & mendacio impetrata, non reſideret: lethalis culpæ reus non cenſeretur. Inferiores Epiſcopi in hac re non diſpenſant.

10 Quieſcere Parochum, cui in vinea Dñi laborandum & Sacerdoti vicem gerenti, ſine iuſta cauſa, omnia onera grauia relinquere, vacabit culpa? Hoc auctor, ſi apertius

loquens

sequentem audire volueris, non affirmabit, Residentia iure diuino, præcepta est: vt est probabilius: ius diuinum, aut naturale nulla consuetudo tollere pôt. Cou. lib. 1 var. res. c. 17. n. 8. lib. 3. c. 13. nu. 9. Residentia non solum inter oues habitationem iudicat; sed pastorale munus, sed vigilem curam, sed diligens Sacramentorum, & Diuini verbi ministerium. Per se ipsum, Parochũ Ecclesiæ suę deseruire debere, tradit Pontifex cap. extirpandæ de præb. & Trid. Conc. sess. 23. ca. 1. de refor. aiarum Pastorib. diuino præcepto mandatum, dicit; vt residentes agnoscant oues, pabulo Sacramentorum, & diuini verbi prædicatione pascant; & paulo post, vt eas in iudicio, & veritate pascant, & regnant. Sacerdos Vic. sit Parocho grauis laboris socius: Parochus pascat, & regat suo studio, quantum pôt, sibi subiectus homines. Quod si vellet, genio solùm indulgere, honore, & opibus Ecclesiæ potui, sine vlla cura, & labore, fructus, qui pro cura, & onere pastorali exhibentur, suos non faceret: vt mihi quidem videtur; non residet. n. qui cum debet, & pôt, non seruit Ecclesiæ: si segniter, oscitãterq; pastorale munus obeas, nihil refert an adsis, vel absis, Soti testimonio lib. 10. q. 3. art. 1. de iud. & in. V. etiam Rodriq. p. 2. c. 35. At inquies, sum indoctus Parochus; munus meum vir doctus exercet; eius ego fretus doctrina, & diligentia, cutem curo, genio indulgeo, libris, & cuius pastorali sollicitudini nuncium remisi, & remitto, in dies, diligentius suauibus amicorum colloquijs, venationi occupio, piscatui, conuiuij, ludis delector: in his tempus terens beneficij fructus, sine vllo conscientiæ aculeo percipio. O te miserũ, quẽ tartareus premit hostis, qui à via salutis aberras, qui iniuste percipis fructus, nõ tuos, quos, si saluus esse volueris, restitui à te, oportebit. Redi ad cor, frater, redi ad bonã frugẽ, agnosce infernas tenebras, quib. obuolueris; relinque, sperne detestare inutilia colloquia, conuiuia, venationes, ludos perniciẽ aiæ tuæ afferentes; sacra ama studia, lege bonos libros, & eos præcipuè, qui consciæ officia tradunt; consule pios, doctosq; viros, & pro virib. enitere; vt oues tibi

tradi-

traditas bene regere, sacramentorumq; administratione, verbi Dei pabulo bonorū operum exēplo pascere queas. Bonas tuas cogitationes, desideria, studia, conatus, mirū in modum Deus clementissimus adiuuabit: teq; per viam salutis incedentem, solabitur: & bene morientem æternæ gloriæ corona cumulabit. Si te ad bonam non receperis frugem; *sæuissimam æternę mortis pęnam non effugies*, & mendax breuium tuarum voluptatum lux, in veras æternarum miseriarum tenebras cōuerteretur. Vide quæso, quæ Sotus de recidentia lib.10.q.3.ar...

32 De causis absentiæ Gregorius de Val. diligenter, & Lessius loc. cit.

Sacra Card. Congregatio declarauit, (Paulo Comitolo teste, lib. quæs. 60. Responsorum moralium) Parochum in sua Parochiali Ecclesia graues inimicitias gerentem, de licentia Episcopi, per annum, abesse posse. Episcopi poterant Parochis concedere, vt, causa studij Theologici, vel sacrorum Canonum, per aliquot annos à residendo excusarentur: nunc verò, vt Congreg. Card. declarauit, hæc facultas ab Episcopis concedi nō potest. V. Sà V. Residentia nu. 8.

33 Non residentem, sine iusta causa, non facere fructus suos Conc. Trid. l.c. decretum est restituere debere, ante condemnationem, affirmant, & verè Val. Sà. l.c. & alij contra Naua. Restitutionem huiusmodi, diuino quoque, & naturali iure præscriptam esse, docet, l.c. Valentia; nec abnuet Caranza.

Parochos, per duos primos menses, sine licentia Epis. abesse posse, affirmat Nau. ca. 25. num. 121. negat Lessius loco citato. De Residentia pastorum egregiè Franciscus Turrianus vir doctissimus. De irregularitatibus non residentium in proprijs Ecclesijs, Alphonsus Viualdus cap. 8. Supplementi ad Candelabrum aur.

35 De restitutione, ob horas Canonicas non recitatas Petrus Arragon. de iust. qu. 83. art. 13 Petrus Nau. lib. 2. cap. 2. de restitut. nu. 180. Greg. de Val. tit. 3. dist. 6. q. 2. P. 10 in fine.

Paro-

Parochum nō Sacerdotem, a die collati beneficij Nau. à die possessionis obtentæ. Flam.Parisius, & Azor tom.1. lib.10.cap.5. mor.Inst. horarias preces persoluere debere, arbitrantur.

DE SACRIFICIO, Caput secundum.

QVæritur. An Curatus teneatur sacrificare pro populo? Resp. Teneri de iure Diuino. Cum præcepto diuino (ait Conc.Trid. sess.23. cap.de refor.) [mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, &c.]

1 An Cur. sacrificet pro populo.

Aduertendum tamen in aliquib. Curis, esse etiam Collegiatam, & penes Curatum esse administrationem Sacramentorum, onus verò celebrandi apud Capitulū, tunc cum Capitulum succedat in onere celebrandi, Curatus erit liber, & Capitulum tenebitur celebrare.

2 Cur. quoties sacrificet.

Quæritur, quoties Curatus teneatur sacrificare? Resp. Sermonē esse, quādo de nulla obligatione per tabulas Ecclesiæ constat, & dico in iure non esse determinatum ex Nau.cap.25.nu.134. Tamen Conc.Trid. sess.25. cap.14.de reform.ait; Curet Episcopus, vt ij, (loquitur de Sacerdotibus) saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus, si aūt curam animarum habuerint, tā frequenter vt suo muneri satisfaciant. Missas celebrent. Igitur tenebitur celebrare quoties necessariū fuerit populo, quod erit omnibus dieb. Festis: quoties danda est benedictio nuptialis, quæ datur cum Missa; quoties est consuetudo sepeliendi mortuū cū Missa, & hoc sub mortali, quia deficit in re graui. [Non celebrare vero secundum consuetudinem Curatorū eiusdē loci, non credo obligari sub mortali, quia consuetudo, quæ dependet à mera liberalitate, qualis est hæc non obligat. Rebellus de obligationib. p.1. lib.1.q.5.nu. 17.& omnes verum est tamen, quod si Episcopus modum præscripserit, Curat.tenebitur obedire Sot.de Iust lib.9.

quæst-

quæst.3.art.1.& hoc sub mortali. Nauar. cap.25.num.88. Henriq.li.9.cap.23.nu 2.Glos.G.

3 Aliter ordinatio, aliter præceptum obligat.

Sed aduertendum, An sit Episcopi ordinatio, vel præceptum, quia præceptum obligabit, ordinario vero non item sub mortali.

4 An Cur. applicet missam, & cui.

Quæritur, An Curatus vel Capitulum, quod stat loco Curati, vt dictum nu. 1. teneatur applicare Missam populo, quando de nulla obligatione ei constat? Resp. Sotus de iust.li.9.q.3.art 1.in medio & dicit, eum teneri, ad celebrandum quotidie, si redditus sint sufficientes ad ipsum alendum; sin ter, vel quater in hebdomada, pro qualitate redituum ad iudicium Episcopi. Tol. vero inst.lib.5. c.5. ait sufficere, si celebret diebus Dominicis, & Festis, & aliquot etiam ex diebus alijs, & tunc secundum opin. Doct. tenetur applicare populo Missam. Sed quia est aliud teneri ad dicendum Missam, vt eam audiant Parochiani, aliud verò teneri ad offerendum pro ipsis, & ex vno aliud non infertur, & melius est, quod concludit Franc. Suar. to. 3. disp.86.sect.1. Nullam in hoc certam regulam dari posse, sed consulendam esse consuetudinem, aut si de ea nihil certi constat, Episcopum debere in hoc certum aliquid statuere, quod si hoc non faciat, prudenti arbitrio Parochi relinquendum. [Numquam tamen credo ad hoc obligatum sub mortali, cum non constet de tali obligatione, vel per tabulas Ecclesiæ, vel per præceptum Episcopi, quia in præiudicium tertij non est inducenda obligatio, nisi per claras probationes, quales non sunt hic, sed sunt potius coniecturæ, licet rationabiles.

5 An Cur. possit facere celebrare per alium.

Quæritur, quando Curatus tenetur celebrare, an possit facere celebrare per alium? Resp. Posse quia nullibi contrarium prohibetur: intellige pro vna, aut altera vice, quia si hoc esset ad longum tempus, & ad otium non credo, quòd excusaretur, iuxta dicta cap.1.nu.10. & 11.

8 Cur. rarò celebrat, an excusat.

An verò Curat. qui per alium facit celebrare quoties opus est, possit ipse celebrare solum quoties tenetur alius quilibet Sacerdos non Curat. nec aliqua obligatione adstrictus? Resp. Nauar. c.25.n. 88. & Azor 1.p. lib.10.c.24.

quæst.

quæst.1. vlt. qua fit. Excusare à mortali eum, qui te: in raro celebrat a nuo celebrat, dum nulla alia obligatione tenetur, dum-modo fit fine scandalo. At vix potest esse fine scandalo in Curato residente, quia si non residerit, videtur inesse minor causa scandali. Quæritur. An Curatus possit bis celebrare eodem die ingruente necessitate, etiam non sumpta purificatione, per casus recensitos à Summistis. Silu. Missa.1.q.7. Nau.c.25.nu.87. Sot.in 4.dist.13.q.2. art.2.arg.3. & alijs, & an hoc possit auctoritate propria, stante tali necessitate? Resp. Sotum ibi docere non esse in vsu pluries eadem die celebrare, nisi in die Natalis Domini, & quando Curatus habet duas Ecclesias, in quibus vterque populus solet habere suam Missam. De Graff. 1.par. lib.2. c.40.num.3. tenet cum Soto, Azori.tom.1.p...Instit.lib.10. c.23. q.8. & addit posse præterea bis celebrare, cum sepeliendus est mortuus, qui sine Missa nō sepelitur, puta quia ita consuetudo, & præterea etiam in omnibus casibus recensitis à Summistis, vbi est raritas Sacerdotum, maximè si accedat Episcopi Consilium. Credo dicendum, Tunc posse dici duas Missas, quando ibi fit talis consuetudo, quod fit nulla consuetudo, non dicerem, nisi consulto Episcopo. Ratio est, quia ista sunt iuris positiui, & in illis consuetudo dat, & tollit iurisdictionem, & casus numerati à Summistis in desuetudinem abierunt.

raro celebrās excusatus

An Cur. bis celebret eodem die.

Quæritur. An Curatus teneatur manere ieiunus vsque ad horam congruentem celebrandi? Respond. Sil. Sacerdos num.2. Armil. ibi affirmare. Credo distinguendum, Debere manere, cum est verisimile futurum casum, per quem debeat celebrare, puta quia quis agonizet, & in illo loco statim à morte, si fit hora competens, celebrare faciunt pro mortuo. Cum danda est benedictio nuptialis, quæ datur cum Missa. Cum communicandus fit infirmus, & non adfint particulæ, nisi consecrentur à Parocho. Sed iste vltimus casus de raro potest contingere cum in Curatis communiter particulæ conseruentur pro viatico. Item tenetur manere ieiunus vsque ad horam ordinariam loci pro Missa; & hoc in diebus Festis, maximè in villis vbi

8 *Cur. quantū expectabit pro dicenda Missa.*

necesse est expectare Parochos suos venientes ad Missã. Intellige omnia quando Curatus est solus in loco, & nõ habet alium, per quem possit necessitati facere satis.

9 Quaeritur. An Curatus possit sine ministro celebrare? Resp. Azor 1.p.lib.10.c.19 q.3 posse, cum grauis necessitas premat, & citat glo. communi cõsensu probatam. [Grauis autem necessitas credo erit quando ipse tenebatur celebrare, vt est dictum qu.2. Si verò Curatus sit in loco vbi nullum ministrum habeat, qui respõdere sciat, & celebrare ab'que necessitate, dummodo habeat, qui vrceolos ministret, & sit mas, non foemina poterit ipse sibi respondere. Sil.miss.1.q.2.not.2.Sot.d.13. q.2.art. 5.col.ante fin. Azor c.d.quaest.2.& tam Sotus quam Azor non admittunt foeminam, etiam in necessitate. Videtur autem, quod possit sibi respondere, nam Rubr. Missalis recogniti à Clemente VIII.ca.4.ritus seruandi in Missa habet, ꝫ si minister, vel qui inter sunt celebranti non respondeãt ad Kyrie eleison, ipse solus nouies dicat, & cũ quae dicuntur de Kyrie eleison, possint etiam intelligi de Psalmo. Iudica me Deus, &c. & de alijs, quia omnium eadem ratio, tutò videtur dicendum vt suprà. Et si adsit, qui sciat respondere, sed non valeat ministrare vrceolos propter chiragram, vel aliud impedimentum, ipse Curatus poterit sibi ministrare. Deducitur ex Henriq.lib.9.c. 30. num. 5 qui hoc concedit, quando caepta Missa, puer qui ministrabat discesserit, puta vt quaereret vinum, vel aliud, & expectatus per aliquam moram rationabilem, non reuertitur; nam in vtroque casu par est ratio sibi ministrandi, consulerem tamen pro viribus ab hoc abstinere, & non condemnarem de peccato Curatum, qui ita etiam saepè ageret, dum esset in loco, in quo non adesset aliquis, qui sciret respõdere, nec aliunde posset haberi, quia rectè posset dici istam necessitatem nõ habere legẽ: Et Suar.tom.3 q.83.disp.88.sect. 2. in fi. in defectum ministri nescientis respondere, docet, Sacerdotẽ posse praeire dicendo, quae veniunt respondenda, & ministrum sequi recitando verba Sacerdotis.] Et si quis habeat ministrum

An celebret sine ministro, & quando.

ſtrum qui malè reſpondeat, puta multa in notabili parte omittat, vel corrupte proferat, celebrat, & non curet, quia cum ſit error iſte frequens, maxime inter idiotas: hactenus de illo dubitantem non vidi.

10 Quæritur. An Curatus poſsit interrumpere Miſſam? Reſpon. Miſſam interrumpi, aſſumatur, quando dicta Epiſtola aduenit Epiſcopus, vel Princeps, qui vult Miſsã. Azor 1. par. lib. 10. cap. 32. quæſt. 3. At Henriq. lib. 9. cap. 30. num. 3. extendit etiam dicto Euangelio, & quando etiam aduenit multitudo inter faciedns. Quanti vero faciat multitudinem, credo non eſſe ſcrupuloſè opinandum. Pro decem ego reaſſumerem, cum nulla iniuria fiat Sacramento: & credo tuto poſſe reaſſumi ac offerto io citra. Ratio eſt, quia quæ præcedunt offertorium, non ſunt de neceſsitate ſacrificij, quod conſtat offertorio, conſecratione, & conſumptione. Et intra dictum locum poterit reaſſumi toties quoties adfuerit, vel ſuperuenerit cauſa excuſans, vt eſt dictum, quia ſtante dicta cauſa iuſta, ſemper iuſtus erit effectus. Sed ad hoc neceſſaria prudentia, & non reaſſumerem vltra primam vicẽ, niſi cauſa ſuperueniens eſſet maior prima, aliàs vix ceſſaret ſcandalum, aut ad minus admiratio, & ab vtroque pro viribus cauendum.

An interrũpenda Miſſa & reaſſumẽda ...

11 Quæritur. An interrumpenda vnquam Miſsa, & diſcedendum ab Altari, puta, pro confeſsione morientis, vel pro baptizando puero moriente? Reſp. Tentanda prius omnia, ne diſcedatur ab Altari. Si Sacerdos eſt ante Canonẽ, poteſt diſcedere. Rubr. Miſs. de defectib. in miniſterio occurrentibus. Si eſt poſt canonem non debet interrumpere. Azor 1. par. lib. 10. c. 32 q. 1. qui vocat hanc opinionem communem. Tol. vero Inſt. l. 2. c. 9. nu. 9. concedit Miſsam poſse interrumpi, quando veriſimile eſt Sacerdotem occidendum, ſi voluerit eã perficere, puta hoſte inuadente vrbem, Eccleſia ruente, & ſimilibus. Conſulerem tamen, Curatum, antequam diſcederet, admoneret populum de neceſsaria cauſa diſceſsus, ne ſcãdalizaretur, vel grauiter admiraretur.

An interrũpenda Miſsa & diſcedendum ab Altari.

12 Quid aget Curatus quando post canonē interrumpit Missam.

In isto tamen casu hostis, vel periculi, potest statim Sacerdos se communicare, relictis reliquis, & discedere. Quòd si hoc non potest, poterit discedere & ferre Sacramentum in corporalis. Quòd si nec hoc potest, discedat. Tol. ibi. Sed, & si fuerit agressus, poterit defendere, cum moderamine inculpatæ tutelę & si non excedendo dictum moderamen, occidere agressorem deberet Missam perficere, siue esset ante, siue post consecrationem.

13 An possit supersedere in Missa.

Quæritur. An Missa possit interrumpi supersedendo, & non discedendo ab Altari; Verbi gratia, incipere eam hora competenti, & dicta Epistola expectare ad aliquas horas veniētem, & cum venerit perficere eam? Resp. Non posse, quia Missa est dicenda continuata, & non potest interrumpi, nisi vt est dictum num superiori. Qui verò supersederet ad breue tempus, non credo peccaret, ratione paruitatis actus. Interrumpitur autem quando in Missa habetur Concio.

14 Pœna interrumpentis Missam.

Quæritur. Quæ pęna sit interrumpētis Missam? Resp. Si ante offertorium interrumpitur, vt reassumatur, nullum peccatum, quia permissum. Si interrumpatur sine causa, peccatum esse mortale, & interrumpentem posse excommunicari. Idem si interrumpatur post Canonem, sine causis excusantibus, vt est dictum nu. 12. & talis potest excommunicari, licet non sit excōmunicatus, vt quidam volunt. Azor. 1. par. lib. 10. c. 32. q. 1 & 2. Sed Henriq. lib. 9. cap. 26. nu. 23. gl. Q. vult esse suspensum.

15 An excōmunicatus stās in Altari cōfiteatur.

Quæritur. An Curatus, qui ad Altare recordatur se esse excommunicatum, vel in mortali, debeat vocare confessarium, cum eum habere possit, & confiteri, cum id sine infamia possit, vt in Missa cantata euenire potest? Respond. Silu. Euch. 2. q. 7. affirmare. De Graff. 1. par. lib. 1. cap. 12. numero 18. dicit debere vocare confessarium, Henriq. autem lib. 8. cap. 46. num. 3. negat, quamuis commodè, & sine scandalo possit vocare. Ratio est, quia Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. ait teneri ad confitendum huiusmodi, quàm primum potest percepta communione, & non distinguit, si possit, vel non possit tunc habere copiam confessa-

fessarij. Cum qua contritione Curatus in mortali, & quoties celebret: vide cap.5 nu.39.

Quæritur. An Curatus possit dicere Missam non dicto matutino? Resp. Cum vrget causa posse, puta, quia pulsata campana, recordatur se non dixisse matutinum, cum magnus vir aduenit volens Missam, cum sepeliendus est mortuus, qui petit Missam, & cum adest omnis alia rationabilis causa quæ reducitur ad necessitatem Si u mis.1.q. 6.not.4. Azor.instit.lib.10.cap.28.q.17.1.p. 16 An Missa dicenda non dicto matutino.

An hoc idem possit causa nulla vrgente? Resp. Sot.d 13. q.2.art.2.in fine, & de iust.lib.10.q.5.art.4. concl.1. affirmare, alios verò negare, sed nec habent improbabilē opinionē Soti, Rub.Miss.Pij V. habet Missa dicatur saltem dicto matutino. At Missale recognitum à Clem.VIII. habet saltem matutinum cum laudibus absolutum.[Cum tamen Curatus non sit suæ libertatis, & possit illi in mane sæpè contingere casus, pro quo debeat celebrare, & facere se expectare sit odiosum, si sapiens, credo illum rectius actu rum, si in sero præcedenti, dixerit matutinum.

An verò non obseruare Rubricas Missalis sit peccatū, Azor. 1.par. lib.10.cap.29. q.6. ait ex rubricis non posse aliquid certi statuere: affert tamen quas opiniones, vnam affirmantem esse mortale, alteram negantem. Suarez verò tom.3.q.83.sect.3. in fi. vult esse mortale, quia in Bulla Pij V. Missalis habeat. Mandantes & strictè in virtute Sanctæ Obedientiæ præcipientes Et Concil.Trid.sess.22.cap. de obseruandis in celebratione Missarum præcipiat idē, sed Suarez ibi specificat esse mortale cum additur aliquid notabile; maximè si addatur in his, quæ publicè dicuntur, & periculosius esse addere, quam omittere. At Bulla Pij V. & locus Conc. præcipiunt Prælatis. Tutior, est sententia Suarez, sed non improbabilis contraria negans ista sub præcepto proponi. Rubricæ Missalis an sub mortali obseruando.

Quæritur. An Curatus, qui propter impedimentū temporaneum, vel etiam perpetuū, puta, quia non pōt legere officium, eò quod habeat caracteres paruos, sed non impeditur legere in Missali habenti caracteres grandiores, 17 Cur. cum non possit legere carat. &c.

an possit dicere Missam absque, quod dixerit officium? Resp. Affirmare. Sot. de iust. l. 10. q. 5. artic. 4. concl. 2. Azor. instit. par. 1. lib. 10. c. 28. q. 18. Tol. instit. lib. 2. c. 14. nu. 2.

18 Quæritur. Qua hora ante diem possit Curatus dicere Missam pro communicando infirmo, vide c. 8. nu. 28.

Cur. quantū dat celebranti pro ipso. Quæritur. An Curatus, qui facit per alium celebrare, teneatur dare stipem pro ratione redditūum beneficij? Resp. negatiuè Henriq. lib. 9. c. 22. sed sufficere si det secundum consuetudinem loci.

19 An Curatus det pitātias diminutas alijs. Quæritur. An Curatus, qui habet multas pitantias distribuendas promissis, possit de illis diminutis, aliquid sibi retinere? Resp. Sotum de iust. lib. 9. q. 3. art. 1. Nau. c. 25. nu. 91. not. 24. concedere, dummodo iustum stipendium detur mercenario. iustum autem tunc est, cum datur secundum consuetudinem loci. Suar. tom. 3. q. 83. disp. 86. sect. 2. At ego consulerem abstinendum, quia habet nescio quid negotiationis, vel certè sorditatis: excusarem tamen, si ita esset consuetudo scita, & tolerata, vt potest esse in aliquibus Ecclesijs, in quibus fit magnus concursus Missarum, dicendarum, vt euenit, vbi sunt aliqua sanctorum imagines miraculosè; vel vbi propter populi deuotionem, magnus est concursus.

20 Curat. diues an possit accipere stipēdium pro dicēda Missa. Quæritur. An Curatus diues ex beneficio, vel patrimonio possit accipere stipendium pro dicenda Missa ad alterius nutum, eo die, quo non obligatur pro suis, vel alijs offerre? Resp. Sot. de iust. lib. 9. q. 6. art. 5. Nau. cap. 23. nu. 101. not. 9. & citati à Suar. tom. 3. q. 83. disp. 86. sect. 3. posse: imò etiam posse pacisci, ac si nihil haberet; quod negare sine causa Caietanum, & Nau. Suarez ibi affirmat. Ab hoc tamen abstinendum, quia vix potes esse sine scandalo. Sot. ibi.

21 Argu. vt supra. Quæritur. An Curatus possit stipendium accipere pro ea Missa, quam alteri applicare tenetur? Respon. Suarez. q... dist... sect. 3. in probat. 3. concl. posse, cum Parochi sciant Curati obligationem, & ea non obstante, ita à Curato exigunt. Et non solum Curatus hoc licitè recipiet à suis, sed etiam ab externis. Porrò Parochi sufficienter

dicen-

dicentur, scire Curati obligationem, & communiter de ea re sit notitia in Parochia, vel Episcopus per publicum mandatum obligationem præscripserit.

Quæritur. An Curatus, accepto stipendio die, quo possit sacrum facere pro solo dante possit sacrificium transferre in alium diem, in quo teneatur pro alio offerre, & eodem sacrificio satisfacere vtrisque cum dans sciat Curatum obligatum aliquoties in hebdomada offerre pro alijs? Resp. Si non constiterit clare dantem velle sibi, & alteri eodem sacrificio satisfaciendi, teneri Curatum celebrare die non impedito. Ratio est, quia ex cõ omnium hominũ sententia, qui dat, intelligit accipere vtilius, quo potest beneficium, cuius causa dat. At vtilius est pro vno celebrare, quam pro duobus simul. Si tñ Curatus aperiat danti onus suum, & dans voluntarie acquiescat, poterit Curatus eodem sacrificio satisfacere danti, & obligationi sui officij. Porrò notet Curatus, clare onus suum aperire; & si ita declarato dans acquiescat, tutò aget sacrificando pro duobus. Dicere aũt, orabo pro te, cum idiota non est oratio concedens Curato vnico sacrificio satisfacere duabus obligationib. quia hoc non explicat facturũ sacrũ pro illo solo, cui dicta verba, profert iuxta dãtis intelligentiã. 22 Curatum possit transferre in alium diẽ satisdato stipendio.

Quæritur. An Curatus diues teneatur dicere Missam pro solo dante stipem, cum est diminuta, & non iuxta consuetudinem loci? Resp. Non teneri, quia, cum stipendium non sit iustum, nec Curatus de iustitia tenebitur. Melius est tamen celebrare. 23 An possit celeb. minima stipe.

Quæritur. An Curatus pauper possit pro vnico sacrificio accipere duo iusta stipendia? Respond. Non posse. Suarez. q. d. disput. 86. sect. 4. poterit tamen accipere duo, & plura stipendia, quæ simul sumpta non excedant vnicum iustum stipendium; nisi voluntariè promiserit totum sacrificium donanti vnum illorum stipendiorum diminutorum. Suarez ibi. 24 An Curatus pauper possit plures stipes accipere pro vno sacrif.

Quæritur. An Curatus possit accipere pro dicẽda Missa stipendiũ maius solito iusto? Resp. Posse etiamsi sit diues, dũmodo non petatur, & largitio sit omnino libera: & 25 An Curatus possit accipere plus so

lito pro dicēda Missa. accipiens pōt credere, quòd superfluit, liberè dare, sciente donante, quale stipendium sit iustum, & ordinarium.

26 An possit admitti Sacerdos ingratus. Quæritur. An Curatus in sua Ecclesia admittat Sacerdotem ignotum ad celebrandum, sine litteris commendatitijs sui Episcopi? Resp. Conc. Trid. sess. 23. c. 16. de refor. dicere. Non admittantur ad celebrandum ignoti, sine litteris sui Ordinarij. Sic posset practicari, obseruare constitutiones proprij Episcopi, quæ non adsunt, & tales admittuntur, possent admitti, maximè celebrantes ex deuotione, quia in istis vix quidquam mali posset inesse. Si verò celebrare volentes quærunt stipem, ego non admitterem, nisi de licentia Episcopi, vel Vicarij.

27 An particula consecranda sint offerenda. Quæritur. An quando consecrandæ sunt particulæ debeat ad offertorium cum Hostia offerri, an sufficiat eas consecrare, absque quod offerantur? Resp. Et dico vidisse offerri, & non offerri, & si vis esset offerendas, credo sufficere si sint in Altari tempore offertorij, cum animo eas consecrandi suo tempore.

Rubrica vero Missalis Clem. VIII. de defectibus occurrentibus celebratione, c. 3. nu. 4. vult omnino faciendam ablationem, vel realem, vel saltem mente conceptam, quādo prosequenda sit Missa post defectum compertum in materia. At potest concordari, oblationem non esse de essentia sacrificij, vt vult Suarez, sed de integritate, vt dicit Rubr. Missalis. Rubrica Missalis tutior.

28 Sacerdos cōsecrans minores particulas quam sint infirmi cōmunicandi. Quæritur. Si Sacerdos celebret, vt multos communicet infirmos, & ante consecrationem aduertit, particulas non esse numero sufficientes, nec sufficienter posse prouideri communioni singulorum per partes earundem; an tunc possit curare adferri nouas particulas ad sufficientiam, & eas consecrare absque offertorio? Resp. Posse cum secundum Suar. to. 3. q. 83. disp. 75. sect. 3. illa oblatio non sit de essentia, tamen tutius est, eas iterum offerre solas; decentius vero offerre oblatione mente concepta.

Nota tamen propter difficultatem contingentem in collectione fragmentorum dum locantur super corporale, melius esse particulas ponere in pyxide, etiam cum conse-

consecrandis, & tempore consecrationis dirigere intentionem super non consecratas. Si tamen ita semper egeris, periculum est, ne antiqua fragmenta corrumpantur, dum nunquam renouantur. Igitur potest fieri, vt est dictum rarò, & cum cautela, ne fragmenta inueterascant.

Quæritur. Quomodo se habeat Curatus in denunciandis ex Altari? Resp. Denunciãda esse in duplici differẽtia. Quædã .n. denunciat absque alia licentia, seu iussione, & quædam non debet denunciare absque Episcopi licentia.

Quæ denunciat absque licentia, sunt item in duplici differentia. Quædam enim tenetur denunciare, vt dies festos, matrimonia celebranda, & dies ieiuniorum. [Et deficiendo in istis, credo peccare mortaliter, quia deficit in re graui, quæ sub mortali populus tenetur scire.] Alia denunciat sine iussione, sed non tenetur, vt res amissas, seu inuentas; Desideria pia particularium, puta quod quidam velit fabricare in Ecclesiã, si populus adiuuet, & similia. In quibus bonum est, Parochum esse facilem, dummodo nimia denunciatio similium, non reddat officium contemptibile. [Ideo prudens arbitrabitur, deficiendo verò citra damnum verisimile tertij, non peccabit plusquam venialiter, cum omnia sint de materia leui: si verò ex denunciatione omissa verisimile sit damnum graue sequuturum tertio, (quòd de rarò potest contingere) erit mortale, quod bonus & prudens arbitrabitur.] 29 Cur. quæ denunciat ex Altari.

Quæ verò non denunciat asque Episc. licentia sunt Citationes, & præcepta, & similia iudicialia, excommunicationes, & indulgentiæ ẽt Papales. [Ratio est, non quod similia manantia à Papa robur suum sortiantur à placito Episcopi, sed quòd Episcopus examinet, an sint falsa, & quod talis sit vsus vniuersalis, alioquin multi deceptores pro voto multa agerent. Resignationes beneficiorum. Azor. 2. p. lib. 7. c. 24. q. 8. Quæstuarios ẽt non commendat, qui verò sint quæstuarij, vide Sil. quæstuarij. Conc. Trid. sess. 21. c. 9. de reformat. hæc autem intellige cum hac limitatione, si quærunt pro suo particulari victu non potes eos prohibere, nec Episcopi vnquam eos prohibent,

si verò quærunt pro Collegio, puta. [Per il tale Hospitale, Conuento, ò Chiesa.] Episcopi votum est necessarium ex Concil. ibi: In hoc tamen obserua constitutiones tui Episcopi, quia in quibusdam Episcopatibus admittuntur ad quæstum vtroq. modo sine licentia. Et si non prohibueris, dum non habueris aliter in mandatis ab Epo, non peccabis. In vniuersum tamen alios mendicantes est melius prohibere, quia occasione istorum fideles non ita veraciter miserentur indigentibus Silu. Quæstuarij, per totum. Si autem aliter habueris in mandatis, iusta exequere, & diligenter caue, quia sæpè videbis quosdam male ferizatos varia simulatione fideles decipere: Ex hoc genere sunt, qui quærũt pro locis ignotis, pro locis valde remotis, ad quæ nõ est credibile oblata deferri [Ballarini, schiaui fugiti di galera, Giudei battezzati, Heretici conuertiti] & alij varijs nominibus nuncupati, qui quærunt pro redẽptione suorum apud Turcas captiuorum. Vide eorũ litteras commendatitias, quæ si sint confectæ a multis annis, habeas illos suspectos, nam hodie vagabundi hoc modo negotiantur. Nunquam tñ prohibeas, quin victum quærant. Et omnia dicta intelliguntur ita practicanda, vbi non adest Episcopus, nec Vicarius, vt in oppidis, quia in Ciuitatibus relinquenda est cura Episcopo. [Eodem modo prohibeas, qui mendicando ferunt aliquas imagines deosculandas, sed & obserua constitutiones tui Episcopi. In aliquibus Episcopatibus iubentur Curati huiusmodi ab istis auferre.] An idem agendum sit cum regularibus ex quatuor ordinibus mendicantibus, & alijs eorum priuilegio gaudentibus, eum pro religione quærunt, Coniugale Epum, & iusta exequere, si nihil habes cõtra, bene permittis, dummodo verè sint regulares, non vagabundi.

30 An detractio vitij vagabundi licita.

[Quæres fortè, an sit peccatum detegere occultum vitium vagabundi, verbi gratia vagatur, quis verè otiosus an sit peccatum detegere istius simulationem, qua se pauperum fingit? Resp. Sot. de iust. lib. 5. q. 10. art. 2. & in medio, & Lessius, de iust. lib. 2. cap. 11. dubio 10. notab. 63. dicere, quando simulatio est cum damno tertij non

posse

posse sine peccato occulte vitium talis aperire. Videtur dicendum, si simulatio sit sine damno tertij, puta, quia iste quærens verè pauper est, & nequit, nisi ficta paupertate viuere, malum esse eius simulationē aperire. Si verò iste quidem pauper, sed potest suo labore viuere, at otio illo torpescit, credo tute posse detegi. Ratio est, quia isti sunt in causa, vt fideles postea non misereantur verè indigentibus, & ita eos damnificant.

Deinde Concil.Trid.sess.23.cap.7.de refor.matrim.habet Magistratus etiam seculares hortatur (loquitur de Concilio) vt eos (idest vagabundos, quales sunt dict) seuere coerceant, & Conc.non tam strictè ista hortaretur, si essent tollerabilia. Præterea isti sunt pessimi Christiani, blasphemijs, ludo, & vitijs peioribus pleni, & si diceres inter eos inueniri aliquos, qui sapiant hæresim, fortè non errares, nam & vidi in quadragesima non carentes cibo edere carnes. Ad hæc, sæpè ita fingunt extremam necessitatem, vt eos videntes non leuiter credant obligari ad eos succurrendos, & alij multum versantur in ancipiti, luctante, & reluctante conscientia, quod non raro vidi, quod certè non est leue damnum tertij.

Nota. In omni denunciatione, quæ facienda est iussu Episcopi, habendam esse facultatem in scriptis, & reponendam ad verificandas denunciationis commissiones, si vnquam opus fuerit. 31 Denūciatio si iubeatur sit per scripturam.

Quæritur. An quando Episcopus iubet aliqua denunciare, Curatus teneatur obedire sub mortali? Resp.Teneri, cum res sint seriæ, & in dubio Curatus debet iudicare eas serias, & obedire.Silu.obedientia,q.7. 32 An Curatus obediat sub mortali.

[Quæritur. Qua mundicia Curatus cum vestibus, & instrumentis sacris sacrificabit? Resp.Nullam mundiciam in seruitio Dei, esse respectu Maiestatis illius sufficientem, à peccato tñ excusabit ea, quæ per Episcopum fuerit approbata, & non est vltra scrupulis vacandum, quia non est credibile Episcopum in hoc deficere. Si nihil decernat, mundicia est sufficiens, qua boni vtuntur. Certè vituperabile est, habere camisum sordidiorem indusio sordido. 33 Mundicia rerum sacrarū

corpo-

corporale fordidius fudario immundo, mappas Altaris propria tobalia. At quia fæpè contingit ob paupertatem Ecclesiæ carentis corporalibus ipfa corporalia vfu nigrefcere ex frictione patena, dum fragmenta colligantur.

34 Corporale quõ conferuatur mundum. Dum igitur nequiueris munda habere, accipe fciffuras illas, quæ fuperfunt ex hoftijs aptatis, & illis frica nigredinem illam, & auferetur. Sed validius operabitur interior pars mollis panis ordinarij. Porrò fi fcrupulis vrgeris, ante frictionẽ poteris fuper facrarium excutere corporale, vt fi fortè infint fragmenta, decidant in loco illo mundo. Sed nec hoc neceffarium credo, ficuti nec in facrarium reponere meas illas, quæ ex frictione nigredinis fuper fuerunt. Poteris, & vti corporali nunc ex vna, nunc ex altera parte inuerfa, vt mundum habeas, nec item fcrupulis cedendum, nec pro verfione fragmenta, fi quæ infint, decidant, quia credo merũ fcrupulum, nam, & quando lauantur, fi fragmenta infint, decidunt, & tamen nullus dicit excutienda prius corporalia in loco mundo.

35 Calix quomodo mundetur. Poteft etiã euenire, vt Calix continuo vfu exterius fordefcat, poterit & ita fordes abluere, Laua lixiuio calido, & vnge fmegmate, deinde acqua pura iterũ laua, pone ad folem, vt exficcetur, deinde panno lineo albo abfterge, & erit tanquam nouus. Et hoc fufficit femel in anno.

36 Miffas infolitas fugiat. Caueat Curatus, quando veniunt Miffæ infolitæ ex petitione alicuius dicendæ puta, quia funt Miffæ, vel de Sancto ignoto, vel ad rem, quæ fuperftitionem fapiat, vt contigit mihi femel: petijt enim quidam certas Miffas vnum pro omnibus in aquis fubmerfis, aliam pro omnibus necatis, aliam pro ftultis, & aliàs quafdã fimiles: tunc Curatus interroget, & videbit ad fuperftitionem tendere, ficut accidit mihi: cum enim nouitas rei me afficeret, & interrogaffem ad quid cuperet tales Miffas refpondit petens, ne filius meus, qui eft in carcere habeat torturam, de qua dubitabat, & ita caruit Miffis. Et tu fac fimiliter.

37 Non benedicat veftes facras. Caueat etiam Curatus, ne benedicat veftes facras, ne decipiatur, eo quod in Miffalibus earum benedictio reperiatur. Imò, nec hanc facultatem poteft dare Epifcopus

fimpli-

simplici Sacerdoti: ita mihi respondit Congregatio R.tuum, sub Illustris. Cardinali de Aragona, Anno 1600. Ita etiam tenet Silu. benedictio. quæst.3. Nauar. cap. 25. nu.84. Et si reficiendæ essent, caueat ne destruat ait, quod primam formam mutent, ita vt dum sunt destructæ, sint in tali forma, quòd eis vti non posset in Missa, nam tunc benedictionem amittunt, ita multi Doctores.

Porrò quia potest fieri, vt Curatus ruralis multum laboret pro obtinenda benedictione dictarum vestium, cum multum distat ab Episcopo, & tædio illius laboris, vel non resarciat fructus, vel non faciat nouas; quorum alterum si benedictio facilè haberetur, non efficeret. Sciendum ordines mendicantes hanc facultatem habere; vt patet ex illorum priuilegijs: totum autem negotiũ facile euadet: cum regulares mendicantes per castella sint frequentes.

An verò possit Curatus, qui habet planetam nouam, & non potest curare benedici, quia longè distat Episcop. sup ponere nouam non benedictam veteri benedictæ, vel eam illi induere, & tunc postquam celebrauerit cum vtraque, denuo nouam à veteri separare, & vti noua tanquam benedicta? Resp. me vidisse ita actum, sed qua ratione nescio, hoc vnum scio hactenus non inuenisse simili vsu benedici, & ideo affirmare Curatum non posse agere, vt dicitur, credo tutum. 38 Notandum

Quæritur. An Curatus valdè debilis possit, sacris vestibus indutus, ire cum baculo ad Altare pro celebratione, cum aliter illo nequeat ire? Respond. Tol.Instit.lib.1.c.58. nu.2. Sacerdotem sine baculo non valentem ambulare esse irregularem, durante dicta impossibilitate, ideò non debere sic ad Altare accedere: si verò sit quidem debilis, sed ægrè, sine baculo possit Altari accedere, non esse irregularem. At omnia incommoda superantur, si Curatus se ad Altare sacris vestibus induat, & nõ refert quomodocunq; ad Altare accesserit, dummodo dum est ibi, sine baculo possit officio suo fungi.

Occasione dictorum meminerit Curatus abstinere à portatione baculi in publicis processionibus, à porta-

tione pileoli linei in Ecclesia, dum sacras vestes induit, dum eisdem indutus in publicum procedit à delectione brachiorum, & ab omni alio simili indecenti gestu.

Quæritur aliquis, quando solet cantari passio in hebdomada maiori, an celebrans si sit vnius è tribus, qui cãtant, teneatur legere totum an sufficiat, dicat partem propriam cantatam? Resp. Henriq. in summa affirmare sufficere si dicat partem cantatam.

Quod vero rubrica Missalis recogniti per Clem. VIII. ante passionem Veneris sancti habeat, celebrans legat summisse omnia, nõ euincit ad hoc teneri, si fuerit vnus de cantatibus, si tamen legerit nihil mali ageret. Et quæ dicuntur de die ven. sunt etiam intelligenda de alijs diebus, in quibus recitatur Passio.

Quæritur, An Curat. qui in loco est solus, & in die Natali Domini sumpsit purificationem in prima, vel secunda Missa incaute, possit dicere aliã. vel alias Missas eiusdem diei: etiamsi non sit ieiunus, cum, si non dixerit, sui sint carituri solitis missis, & causetur scandalum vel saltem admiratio, & ab vtroque sit cauendum? Resp. Non posse Silu. Euch. 3. q. 6. & bene scandalum tollitur, si de contingentia populus admoneatur.

43 Cum Sacerdos nõ possit Missam cæptã perficere. Quæritur, An si in Ecclesia Curati aliquis Sacerdos celebrãs moriatur, vel morbo impediatur perficere Missam cæptam, peracta iam consecratione, saltem alterius speciei, an teneatur Curatus eã perficere, etiamsi nõ sit ieiunus, cum alius Sacerdos ibi nõ adsit? Resp. Nau. c. 25. nu. 86. affirmare. Sot. vero dist. 13. q. 2. art. 6. vult teneri si adsit scandalum. At Suarez tom. 3. disp. 85. sect. 1. in fine, ait teneri non ratione præcepti Ecclesiastici per c. 1. q. 1. cum nihil ibi habeatur. Censuimus conuenire, vt in eo casu sit liberum alteri Episcopo, vel Presby. consecrationem exequi officij cœpti, &c. Sed eo quod hoc sit. rationi consentaneum, cum ad munus Sacerdotis pertineat, ne sacrificium maneat imperfectum: dicendum videtur hos esse certum, posse tale Sacrificium perfici etiã à non ieiuno. Omnes. An verò teneatur de præcepto,

non

non concordant Doctores, vt patet ex dictis. Rubrica Missalis de defectibus in ministerio occurr. in Missali. Clem.VIII. cap.10. nu.3. habet, per alium Sacerdotem explendam Missam. At per multas rubricas Missalis non obligat ad mortale, vt est dictum num.16. ergo non hæc in hoc casu. Hæc conuenienti a rationis Suarez placet, quia canon expresse liberum relinquit, & cum non distinguat, quare distinguemus nos? maximè in materia pœnali, & de re mortali. Valde rationabile videtur Curatum non cogi: sed & valde rationabile est, non relinquere sacrificium imperfectum, & cum res sit facilis, nō est tanta coarctatione, & disputatione digna. Dato autem quòd Curatus velit sacrificiū prosequi an teneatur, statim vel an hoc possit etiam post morā? Resp. Henriq.l.9. de Missa.c.23.gl.enim posse eadem vel sequenti die Suarez verò & Set.loco dicto, annuunt prosequendum statim, quia habenti si Sacerdos adsit, dum aduenit casus dictus indigens perfectione sacrificij: & hoc tenerem.

Quæritur. Quid agendū, Ecclesia execretur effusionem sanguinis vel seminis humani? Resp. Si erat consecrata per Episcopum reconcilietur, per Episcopum pro vt in Rubricis. Si vero erat solum benedicta reconciliari potest per simplicem Sacerdotem aqua benedicta ordinaria per eum aspersa, & hoc fieri potest etiam Episcopo non consulto. Azor 2.p.l.9.c.5.q 5. At si per tempus vacat, bonum est prius Episcopi beneplacitum expetere. 44 Si inter Sacrificādum Eccles. polluetur.

ANDREAE VICTORELLI
Bassanensis Doct. Theologi.

A' Caput Secundum Nota.

NVllum in hoc, &c. placet quidem Doctissimi Suarez opinio. Parochum in multis Sacrificijs offerendis liberalem esse, æquum, & tutum est.

7 Casus nonnulli recensentur à Suarez. (tom.3. in 3.p. S.Thom. disput. 80. sect.3.) sed non admittunt.

Sacer-

Sacerdos non ieiunus, secundam eodem die, Missam celebrare nequit, etiam si vinum tantum, aut acquam, quæ sumpto sanguine, sumi consueuit, deglutierit, cap. Ex parte de celebrat. Miss.

Plurium Parochiarum casum, tantummodo, in vsu esse, scribit Suarez, & tunc, tres etiam Missas eodem die, ab eodem Sacerdote, necessitate id postulante, celebrari posse.

9 Fœminas longè absentes ab Altari Sacerdoti sacrificanti, in necessitate, respondere posse, arbitratus est Suarez (disp. 88. sect....) vt Moniales in solemni Missa, canendo, respondere consueuerunt.

16 Matutinis horis nondum recitatis, sacrum facere, lethale peccatum esse, alij aiunt, alij negant. Hos ego facile sequor, cum Suar. disp. 82. Soto, & alijs. V. Comitolum, lib. 1. q. 50. Resp. mor. contraria sententia tutior, & quibusdam probabilior: non sane, Soto insigni Theologo.

In vesperis huius diei, vna, vel duabus ante solis obitũ horis, matutinas sequentis diei horas recitare potes, iusta de causa: si loci consuetudine hoc receptum. Consule Azorium tom. 1. lib. 10. c. 9. mor. Institut.

19 Iustum Missæ stipendium est id, quod lex statuit, vel consuetudo. De qua re Suarez, tit. 3. in 3. p. S. Thom. disput. 26. sect. 2.

Sacerdos bonis patrimonialibus diues, pro missis iusta stipendia accipere potest: etiam ab Ecclesiasticis, cum eum beneficij titulus ad sacrum, speciali intentione, faciendum non obligat. Vide Suarez libro ... capit.... sectione tertia.

Pauper Sacerdos plura iusta stipendia, prout iusta lex, aut communis æstimatio statuit, accipere, iuste, nequit, si extremam necessitatem non patiatur.

Ex Nauar. cap. vigesimoquinto, numero 92. & Suarez, sect. 5. lib. 1.

DE PRAEDICATIONE, *Caput Tertium*.

QVæritur. An Curatus teneatur prædicare? Respond. Sotus de Iust. lib. 10. q. 1. artic. 3. parum vltra medium, in Concil. Trid. disputatum fuisse; an hoc munus, videlicet prædicandi, esset iniungendum Curatis, & tandem concludit superfessum in determinatione. Et parum supra vult Curatum teneri solum docere populum Articulos Fidei decalogum, & Orationem Dominicam. At Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de reform. habet, vbi sermo est de Curatis, Pascant populum salutaribus verbis, annunciando cum breuitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oportet. Et sess. 22. c. 8. de sacrificio Missa, dicit frequenter curam animarum gerentes inter Missarũ celebrationem, exponant ex ijs, quæ in Missa leguntur. Et sess. 23. cap. 1 de reformat. ait: Cum mandatum sit omnibus quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre verbiq; Diuini prædicatione, &c. Et licet ibi loquatur de Episcopis tamen inferius intelligit omnia etiam de Curatis. Et sess. 24. c. 7. de refor. loquens de Parochis, ait. Exponant sacra eloquia, & in lege Domini, populum erudire studeant. Ex quibus omnibus locis euincitur Curatum teneri prædicare. Ita Tol. inst. lib. 5. c. . num. 7.

a Curat. teneturã prædicare.

Quæritur. An Curatus teneatur prædicare per se, vel sufficiat, vt prædicet per alium? Resp. Tol. vbi supra, non esse necessariũ vt prædicet per se, sed sufficere, si id faciat per alium. At Conc. Trid. sess. 5. c. 2. de refor. ait per se, vel per alios legitimè impediti, pascant salutaribus verbis: Credo distinguendum. Prædicare vna, aut altera vice per alium, vt abundãtiori doctrina, vel modo consoletur populum, videri bonum: prædicare verò semper per alium, ad quietem credo malum, non satisfacere officio suo: Prædicare etiam semper per alium ex inhabilitate, credo excusabile, si sic tolleretur ab Episcopo, ipso sciente

a Curat prædicet per se. Quãdo prædicet per alium.

vniuersaliter tamen credo posse tueuari opinionem Tol. de prædicante per alium, quia licet hoc non videatur cõforme verbis Concilij, tamen concordat eius menti, quæ est populum instructum iri.

3 An Cur. vnquam excusatur à prædicando.

Quæritur. An Curatus vnquam excusetur à prædicando etiam si velimus, per Concil. loco dicto teneri? Resp. Ex usu, quãdo est legitimè impeditus si non habet quo modo per alium possit prædicare, quia vel redditus non sufficiunt, vel deest persona idonea. Ratio est, quia impossibilium nulla est obligatio. Sed si habere quidem potest idoneum, & habet redditus sufficientes, & tamen in illo loco, vel Parochia Episcopo sciente, & non cõtra dicente, Parochi, etiam si non sint legitimè impediti, non prædicant, si hoc eueniat in Ciuitate, ibi Episcopo communiter instituunt prædicatores aliquos, vel ipsi regulares de licentia Episcopi prædicant, excusabitur Curatus à prædicatione, quia tales Prædicatores censentur deputati ab Episcopo pro toto populo, & per consequens pro omnibus Curatis. Et tunc Curati iuxta Conc. Trid. censebuntur legitimè impediti, vel à iussione Episcopi sic cõstituentis, & interpretantis istam legem, etiam si velis esse Diuinam; Vel quia sic vtilius geritur negotium populi. In oppido verò, vbi, silente Curato; omnes silent, sine dubio Curatus, nec per se, nec per alium prædicans, peccabit mortaliter. Ratio est quia deficit in re graui, cedente in graue populi incommodum. Nec hunc Curatum credo excusari conniuentia Episcopi, cum de iure Diuino Curatus ad hoc teneatur, vt patet ex Conc. Trid. loco allegato sess. 23. c. 1. de reform.

4 An Curatus dare alteri licẽtiam prædicandi.

Quæritur. An Curatus possit dare licẽtiam alteri prædicandi in sua Parochia? Resp. Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de refor. velle, etiam regulares debere admitti à suis superioribus & ab Epõ loci, alias interdicit eos prædicatione. Sed an semel approbatus ab ordinario possit admitti a Curato sine alia licentia? Videant Curati Constitutiones suorum Episcopatuum, & eas obseruent: quod si nihil prohibetur, poterit Curatus dare licẽtiã prædicandi

di Prædicatori iam admisso Nauar. cap. 25. numero 141.

Quæres fortè, An quæ dicuntur de prædicatione, intelligantur per omnia etiam de exhortatione publica? Resp. Et citra constitutionem Episcopi, credo non intelligi, nam confraternitatibus laicorũ exhortationes fiunt, & nunquam requiri Episcopi placitum audiui. Exhortationem autem intelligo, dum ad populum habetur sermo extra pulpitum, vel locum solitum pro concionibus; aut si fiat in loco solito, puta ex Altari, fiunt habitu distincto ab eo, quod assumitur in prædicatione, ita vt habitus, & locus videantur distinctionem ponere; nam materiæ, & verborum vtrorumque eadem est ratio. — An det exhortationẽ faciendi.

5 Pœna non prędicantis.

Quæritur, Qua pœna teneatur Curatus ad prædicandum? Resp. Cum Conc. loco dicto inquit esse præceptum Diuinum, si excessus erit notabilis, credo peccatum mortaliter, tum quia est in re magna, in magnum populi præiudicium: Si verò omittat vna, aut altera vice, nullum, vel leue peccatum erit, quia paruitas rei in omni materia excusat. Præterea incurret pœnas à Conc. Trid. taxatas sess. 5. c. 2. de reform. Quæ sunt censuræ, & aliæ arbitrare Episcopo, & assignatio tantæ mercedis alteri, qui prædicet, quæ sit honesta, etiam si Curatus sit exemptus. Si verò sit sub Abbate, & Prælato Regulari, & Prælati sint negligentes, Metropolitanus, in cuius diœcesi est curata, potest prouidere omni appellatione, reclamatione, recursu seu exemptione postposita Conc. ibi.

6 Cur. quando prędicet.

Quæritur, Quando Curatus prædicabit? Resp. Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de refor. saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus; & sess. 24. c. 7. de reform. ait singulis diebus Festis, vel solemnibus Credo sufficere, si prædicet pro consuetudine loci, Episcopo sciente, & non contradicẽte.

Sed si populus nolit prædicationem audire, & de hoc constat Curato, quid aget? Resp. Si (quod est impossibile) totus sit populus esse deprauatus, potest Curatus sine peccato tacere; quia ratio prædicandi est, vt paruuli petentes panem habeant, qui eis frangat. Imò tunc deberet tacere; quia non sunt proijciendæ margaritæ ante porcos.

porcos. De Graff. 2. par. lib. 3. cap. 22. nu. 6. Sed cum hoc sit impossibile, prudenter aget Curatus, si rarius prædicauerit, vt populus non lassetur, & expetentes sermonem auidius cum excipiant.

Si populus nolit prædicat.

Et si diebus illis valde implicetur confessionibus audiendis, cantando sacro, publicis processionibus, præcedenti nocturna vigilia in seruitio moribundi, & similibus occupationibus, quæ vix finiunt aliud agere, an tunc excusetur, cum vere non possit. Sed si potest, an cum magno labore? Breuitatem excusabit lassitudo. Sed, si vere, præ lassitudine non potest se præparare, vel non habet tempus recolēdi præparata? Excusabitur, quia difficilium est eadem ratio, & impossibilium.

7. Quō prædicabit Curat.

Quæritur. Quomodo prædicabit Curatus, hoc est an declamatorio modo, vt Concionatores, vel quo modo? Resp. Posse, si velit, declamatorio. Cæterum Conc. Trid. sess. 5. cap. 2. de reform. ait de Curatis annunciandoque eis, cum breuitate, & facilitate sermonis, vitia quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oportet. Communiter ex Altari loquitur. Seruandus est mos loci.

Aduertat Curatus inter dicendum neminem lædat, ne dum priuatum, multo minus Magistratus seculares, vel Ecclesiasticos, sed de omnibus honestā mentionē faciat, tantum abest, vt stulta libertate aliquem lædat. Reprehendat libere, sed saluo honore omnium. Neminem nominatim in publico colloquio nominet, quia est odiosum sufficiet necessaria, dicat nomine suppresso. Aliter autem agens posset, & mereretur castigari ab Episcopo.

8. Prædicatio quātum durabit. An quo loco prædicabit Curat.

Quæritur. Quanto tempore edurabit prædicatio? Resp. Conformandum se alijs Curatis, & cum sit res arbitraria, relinquitur prudentiæ Curati, iuxta necessitatem populi, nec credat aliquis post longam orationem facundius loquutum fuisse. B. Ioanne Apostolo, qui in singulis concionibus, hoc vnum intonabat. Diligite filioli.

Quæritur. Si Curatus habeat magnam Ecclesiam, & vocem debilem nō correspondentē Ecclesiæ, an teneatur loqui ab Altari, vt est mos illi Ecclesiæ, ante pulpito, vel

alia

alia parte viciniori populo, vt audiatur? Resp. Si Ecclesia sit magna, & populus paruus, loquatur, eo loco solito, admonito populo, vt accedat, & si non accesserit, non curet, quia cum peccet ex malitia, non imputabitur Curato. Si verò populus multus, & Ecclesia magna, & vox debilis, nec aliter potest audiri à populo, loquatur è viciniori loco, & pro audientia aptiori. Sed iste Curatus nolit moueri loco solito? Si impedimentum vocis sit perpetuum, non excusarem, nam tenetur loqui, vt audiatur, quia loqui, & non audiri, idem est, ac tacere. Si verò impedimentum vocis est ad tempus, loquatur è loco solito, ad euitandum nouitatem.

Quæritur. Quid prædicabit Curatus? Resp. Concil. Trid. sess. 5. cap. dicto, ita habere, vitia, quæ eos declinare, ac virtutes, quas sectari oportet, vt pœnam æternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Ideo Curatus, etiam si sit magni talenti, meminerit semper inculcare vitia generaliora grassantia in loco, & ea pro viribus euellere, & in hoc totus incumbat. 10 Quid prædicandum.

Quæritur. An Curatus prædicet subtilia? Resp. Conc. Trid. sess. 25. c. 7. de reform. dicere, postponendas inutiles quæstiones, & sess. 25. Prohemio de Purgatorio, prohibet apud rudes tractari difficiliores, & subtiliores quæstiones. Et certè citra periculum damni, non erit absque veniali, quia vanum; præsupposito non adesse aliquam causam iustificantem, cum periculo verò damni, erit mortale ratione damni. Tamen non erit ab re, vbi habuerit populum capacem, quædam altiora apposita tangere. Sed caueat, quia scientia inflat, charitas verò ædificat. 11 An prædicet subtilia.

Cæterum multa reperiuntur conducentia ad facilem modum prædicandi, & exhibentia quasi materiam, vt explanationes Epistolarum, & Euangeliorum diuersorum Doctorum, inter quas potest adscribi paruus liber, qui circumfertur nomine Nicolai Gallerij, cum verè sit Antonij Posseuini Societatis Iesu Auunculi mei, mihi certo constat; & stylus clarè indicat, Latinè primum

porcos.De Graff.2.par.lib.3.cap.22.nu.6.Sed cum hoc sit impossibile, prudenter aget Curatus, si rarius prædicauerit, vt populus non lassetur, & expetentes sermonem auidius cum excipiant.

Si populus nolit prædicat.

Et si diebus illis valde implicetur confessionibus audiendis, cantando sacro, publicis processionibus, præcedenti nocturna vigilia in seruitio moribundi, & similibus occupationibus, quæ vix finiunt aliud agere, an tunc excusetur, cum vere non possit. Sed si potest, an cum magno labore? Breuitatem excusabit lassitudo. Sed, si vere, præ lassitudine non potest se præparare, vel non habet tempus recolẽdi præparata? Excusabitur, quia difficilium est eadem ratio, & impossibilium.

7. Quo prædicabit Curat.

Quæritur. Quomodo prædicabit Curatus, hoc est an declamatorio modo, vt Concionatores, vel quo modo? Resp. Posse, si velit, declamatorio. Cæterum Conc.Trid. sess.5. cap.2. de reform. ait de Curatis annunciandoque eis, cum breuitate, & facilitate sermonis, vitia quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oportet. Communiter ex Altari loquitur. Seruandus est mos loci.

Aduertat Curatus inter dicendum neminem lædat, ne dum priuatum, multo minus Magistratus seculares, vel Ecclesiasticos, sed de omnibus honestã mentionẽ faciat, tantum abest, vt stulta libertate aliquem lædat. Reprehendat libere, sed saluo honore omnium. Neminem nominatim in publico colloquio nominet, quia est odiosum sufficiet necessaria, dicat nomine suppresso. Aliter autem agens posset, & mereretur castigari ab Episcopo.

8. Prædicatio quãtum durabit. An quo loco prædicabit Curat.

Quæritur. Quanto tempore edurabit prædicatio? Resp. Conformandum se alijs Curatis, & cum sit res arbitraria, relinquitur prudentiæ Curati, iuxta necessitatem populi, nec credat aliquis post longam orationem facundius loquutum fuisse. B. Ioanne Apostolo, qui in singulis concionibus, hoc vnum intonabat. Diligite filioli.

Quæritur. Si Curatus habeat magnam Ecclesiam, & vocem debilem nõ correspondentẽ Ecclesiæ, an teneatur loqui ab Altari, vt est mos illi Ecclesiæ, ante pulpito, vel

alia

alia parte viciniori populo, vt audiatur? Resp. Si Ecclesia sit magna, & populus paruus, loquatur, eo loco solito, admonito populo, vt accedat, & si non accesserit, non curet, quia cum peccet ex malitia, non imputabitur Curato. Si verò populus multus, & Ecclesia magna, & vox debilis, nec aliter potest audiri à populo, loquatur è viciniori loco, & pro audientia aptiori. Sed iste Curatus nolit moueri loco solito? Si impedimentum vocis sit perpetuum, non excusarem, nam tenetur loqui, vt audiatur, quia loqui, & non audiri, idem est, ac tacere. Si verò impedimentum vocis est ad tempus, loquatur è loco solito, ad euitandum nouitatem.

Quæritur. Quid prædicabit Curatus? Resp. Concil. Trid. sess. 5. cap. dicto, ita habere, vitia, quæ eos declinare, ac virtutes, quas sectari oportet, vt pœnam æternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Ideo Curatus, etiam si sit magni talenti, meminerit semper inculcare vitia generaliora grassantia in loco, & ea pro viribus euellere, & in hoc totus incumbat. 10 Quid prædicandum.

Quæritur. An Curatus prædicet subtilia? Resp. Conc. Trid. sess. 25. c. 7. de reform. dicere, postponendas inutiles quæstiones, & sess. 25. Prohemio de Purgatorio, prohibet apud rudes tractari difficiliores, & subtiliores quæstiones. Et certè citra periculum damni, non erit absque veniali, quia vanum; præsupposito non adesse aliquam causam iustificantem, cum periculo verò damni, erit mortale ratione damni. Tamen non erit ab re, vbi habuerit populum capacem, quædam altiora apposita tangere. Sed caueat, quia scientia inflat, charitas verò ædificat. 11 An prædicet subtilia.

Cæterum multa reperiuntur conducentia ad facilem modum prædicandi, & exhibentia quasi materiam, vt explanationes Epistolarum, & Euangeliorum diuersorum Doctorum, inter quas potest adscribi paruus liber, qui circumfertur nomine Nicolai Gallerij, cum verè sit Antonij Posseuini Societatis Iesu Auunculi mei, mihi certo constat; & stylus clarè indicat, Latinè primum,

& deinde Italicè ſæpè impreſſus.

Præterea quintus Index Summæ sancti Thomæ Auguſtini Hunuæi, qui pro omnibus Feſtiuitatibus exhibet materiam decerpendam ex ſumma sancti Thom. pro Epiſtolis, & Euangelijs currentibus.

Et ſi Curatus laboret magna dicendorum penuria; poterit loco prædicationis (intellige in Oppidis inter rudiores, ne miniſterium irrideatur, ſi res agatur cum ſapientioribus) legere aliquam partem libri ſpiritualis, puta Granatæ, Gerſonis, vitæ Sanctorum, & ſimilium, & breui conſideratione, electis deducta expedire ſe, & fructuosè aget.

13 Diſputare de fide laicus prohibetur.

Studeat Curatus euellere ex Parochia ſua (ſi adſit) abuſum illum, quo ſæpè ſeculares in foro, & in publicis apothecis, quod maximè fit in Oppidis diſputant de Fide, vel ſermones de ea cum altercatione ſuſcipiunt, & admoneat eos peccare mortaliter, vt notat Caietan ſumma verbo, Diſputare, & Nauar. cap. 11. num. 26. Et ſi ibi Curatos interrogetur de aliquibus, quæ non ſint ad rem, reſpondeat, ſe domi daturum reſponſa ei, qui interrogat, cum eſt perſona capax doctrinæ: Si vero ſit rudis, belle ſe extricet, & non ſatisfaciat quæſito, cum non eſt res neceſſaria, ſed curioſitatis, vt res tam excellentes, quales ſunt Theologales; tractentur pro ſua dignitate. Nam alias videbis naſci rixas vnoquoque modicus ſuã opinionem defendere volente, & ſæpè opiniones falſas, & aliquando hæreticas defendere.

14 An mortale prędicare in mortali.

Quæritur. An ſit peccatum prædicare in mortali; & quale? Reſpond. Caietan. tertia parte, quæſt. 64. artic. ſexto, in reſp. ad primum argumentum, velle eſſe mortale, & 22. quæſt. 187. Videtur non concordare cum dictis in ſumma de Prædicatorum peccatis, vbi videtur innuere, citra contemptum non eſſe mortale. Nauar. cap. 35. nu. 141. dicit mortale, Armilla etiam prædicatorum peccata. §. 2. idem habet cum Caietan. Tolet. autem Inſtitut. lib. 1. cap. 87. dicit non eſſe mortale prædicare in mortali reuerenter, & ſine contemptu, quod puto coin-

cidere

cidere cum dicto Armillæ. Sotus tamen distinctio prima, quæst. quinta, articulo sexto, in confirmatio. secundæ conclusio. distinguit, esse mortale, quando prædicator est publicus peccator, quando verò est occultus, & prædicat cum reuerentia, & sine contemptu, nullum esse peccatum.

15 Quæritur. An mentiri in prædicando sit peccatum, & quale? Respondeo. Mortale esse mentiri in omni illo, quod assumitur, seu dicitur, qualecumque sit, vel ex scriptura sacra, vel vitis Sanctorum, vel ad mores, ad dicendum, instruendum, persuadendum, vel monendum auditorem, ita Siluest. mendacium, quæst. 3. Caiet. in summa prædicatorum peccata, Armilla eodem verbo. §. 3. Nauar. cap. 25. nume. 141. etiamsi dubia prædicentur assertiuè. Caietan. ibi. Ideo si inter dicendum occurrat aliquid, non dicat nisi ea, de quibus est tutus ita esse, vt dicit. Mentiri verò circa citationes, puta Isaiæ pro Hieremiæ, capitis decimi pro quinti, & similibus ex defectu memoriæ nullum est peccatum; ita mentiri, ne verecundetur, leue erit, quia ista non sunt mendacia in doctrina. Ijdem ibi.

An mortale mentiri in prędicando.

Ideo dubia dicenda sunt pro dubijs, & certa pro certis.

Si tamen quis mentiatur assumens dictum sapientis verum, & assumens esse Scripturæ, non credo mortale, quia non præiudicatur veritati, maximè si hoc dicat ex quadam surreptione, & etiam cum quodam dubio, sit, nec ne Scripturæ.

Si verò fabulæ, & facetiæ dicantur, Nauarr. & Caiet. & Armilla, ibi volunt esse veniale. Si verò prædicentur impertinentia, & mentiatur, erit non peccatum mortale, nisi ratione scandali. Caiet. & Armil. ibi.

Prædicare autem ad pompam, & inutilia, aut Historias, & gesta Romanorum, & similia, est cum Caietan. ibi grauissimum peccatum: ni tamen ista dicantur ad maiorem declarationem, non est mortale. Armil. ibi §. 4. Sed tu dic, nec esse veniale, quia & Apostolus allegabat

dicta poetarum, sic etiam multi Sancti dicta diuersorum Sapientum.

15 Quo interpretãda Sac. Scriptura.

Quæritur. Quomodo Curatus interpretabitur Sacrã Scripturam? Resp. Conc. Trid. sess. 4. de editione sacrorum librorum dicere, Nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad ædificationem Doctrinæ Christianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de verò sensu, & interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimen consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat.

16 An Doctor possit eã interpretari.

Quæritur. An si Curatus fuerit Doctor Theologiæ possit Sacram Scripturam interpretari aliter, quam dicit Concilium? Respond. Negatiue, quia ita Concil. clare loquitur.

17 An interpretanda præter communem sensũ Patrũ.

Quæritur. An Curatus possit Sacram Scripturam interpretari, nõ quidem contra, sed præter vnanimen consensum Patrum? Respond. Azor prima parte Inst. lib 8. cap. 2. quæst. 3. Posse, quia Concil. non prohibet erui alios sensus, sed sensus Scripturæ, & consensui Patrum contrarios.

18 Qui sensus non sunt cõtra, sed præter scripturam.

Quæritur. Qui sensus erunt non contra, sed præter consensum Patrum? Respond. Azor. ibi dare exemplum in hoc loco Scripturæ: Generationem eius quis enarrabit? Patres intelligunt generationem æternam Domini nostri Iesu Christi, & temporalem ex matre. Sensus præter hunc est, quod alij intelligant dictum locum pro sæculo, quasi velit dicere; homines illius sæculi quis enarrabit? Igitur dicemus sensum non esse Scripturæ contrarium, sed præter, cum talis est, quod salua fide, potest consistere, & sit tanquam fundamentaliter, seu radicaliter in scriptura. Optimum est non recedere à communi sensu, & si fiat, promatur tanquam res propria, non aliorum.

19 Quæ pecca-

Quæritur. An Curatus teneatur admonere peccata, in quibus sui viuunt, nescientes esse peccata, & non sit

spes

ſpes emendationis? Reſpond. Si ignorantia ſit legis poſitiuæ, & non ſit ſpes emendationis non teneri. Azor. 2. p. lib. 11. Inſt. cap. 15. q. 4. Si verò ſequatur ex iſta ignorantia damnum tertij, teneri: ſi autem damnum ſit in ſe ſolo non teneri. Azor cap. diſt. q. 4. Si tamen timeretur ſcandalum puſillorum melius eſſet tacere. Silu. Scand. q. 3. cor. 2. Sot. vt infra in reſp. ad auctoritates Ambroſij, Pauli, & Gregòr. At ſi admoneret, non peccaret, quia Conc. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. de reformat. ait Curatum debere admonere vitia, quæ populus tenetur fugere. ta ad manenda in prædicatione.

10 Si verò ignorantia ſit contra legem naturalem, vel Diuinam, tenetur admonere, quia & populus tenetur ea ſcire. Admonitio in prædicatione de quibus faciẽda.

Porrò admonitio fit de certis eſſe peccata mortalia, & non de his, quæ ſunt ſub varijs opinionibus niſi admoneat certa pro certis, & dubia pro dubijs. Item admonitio fit de communioribus, quia rarò, & prudenter particularia, quæ ſunt in vno, aut altero tanget, & ſi tetigerit non videtur maius peccatum, forte, quam imprudentiæ, cum non ſit ſpes emendationis.

Sed quid ſit melius admonere, vel ſilere, cum non ſit ſpes emendationis? Caſus non eſt credibilis, cum impoſſibile ſit totum vnum populum eſſe deprauatum, & ideo melius eſt admonere, quia Curatus tenetur inſtruere ignorantes in his, quæ ſunt contra legem naturalem, & Diuinam, reliqua, quæ ſunt contra leges poſitiuas, cum non ſint in damnum tertij, credo melius ſilenda, cum non ſperatur emendatio, quia cum peccantes excuſentur bona fide, non eſt quod Curatus tantum curet de illorum inſtructione. Sot. diſt. 18. q. 2. art. 4. in ſolut. 2. argumentum in dubio, & præcipuè propoſitione ſecunda.

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Tertium, Nota.

SI Parochus per se, vel, si legitime fuerit impeditus, per idoneum ministrum salutaribus verbis plebes sibi creditas pro sua, & earum capacitate, docendo, quæ scire omnibus necessarium est, ad salutem, ab Episcopo monitus trium mensium spatio, non pascat, cogi poterit censuris, aut alias, ad Episcopi arbitrium. Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. de reform.

Parochus, ratione officij, & iurisdictionis, ex Diuino præcepto debet gregem pascere salutaribus verbis. Indicat Syn. Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. tradit Suarez, tit. 3. dist. 16. sect. 3. in fine.

2 Ex inhabilitate, &c. Si inhabilitas studio, & diligentia auferri possit: Parochus vtroque vti debet, vt populum suum Sacri monitis instruere queat.

14 Prædicare in mortali, quidam putant veniale crimen S. Thom. in 4. dist. 19. q. artic. 2. ad quæst. mortale existimauit: quod nunquam exprese retractauit. Non esse martale, probat egregie Suarez, tom. 3. q. 16. sect. 3. in fin. post Ioan. Medina. C. de pœnit. tit. 1. q. 5. Hoc sensit Rodriquez part. 2. cap. 24. & Sà: V. Prædicare. In quem locum, & in cap. 85. lib. 1. Instruct. Toleti breues addidi notas.

Concione tanquam prophana declamatione abuti, lethale facinus. Suarez loco citato cum communi: lethalis prætera culpa valde infructuosa scienter afferre, aut non vera in fidei, vel morum doctrina, vel in miraculis, aut sanctorum vita. Sà lib... cap...

Recte concionari munus egregium, sublime, vtile; sed arduum, & difficile. Parochus non indoctus S. Augustini de doctrina Christiana, Ludouici Granatensis,

Augu-

Augustini Valerij Veronæ Episcopi libros de Rhetorica Ecclesiastica. Diuinum Oratorem Ludouici Carbonis, cum fructu leget, nec non Instructiones ad Concionatores, & Parochos suæ Diœcesis Illustriss. & Reuer. Ioannis Fontanæ Episcopi Ferrariensis, & libellum de ratione concionandi Francisci Borgie.

Cœlesti ope nobis est opus: vt tantum munus recte exerceamus: Deum rogemus, vt mentem, & linguam fecundet, ac regat. honoremque nostrumque quæramus. Vnam Dei gloriam, & animarum salutem, tota mente, intueamur, captemus. Sacra autem hæc dicta attentis animis cogitemus.

Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos 2. Cor. 5. est vox Apostolorum, virorumque Apostolicorum.

Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stella in perpetuas æternitates. Dan. 12.

Qui fecerit, & docuerit; hic magnus vocabitur in Regno Cœlorum. Matth. 5.

Si Parochus nec valde doctus, nec eloquens sit: non ideo prætermittat, plebem sibi creditam erudire. Xauerij monita concionatoribus vtilissima, etiam Parocho proderunt. Ex ijs hæc. *Non seipsum, sed Christum Crucifixum concionator prædicet. Concionatoris præcipuum munus est Auditori delictorum suorum, quam maximum incurrere dolorem, & certissimis, sempiternisq; in[fe]rorum supplicijs ante oculos propositis eum afflagitijs deterrere. Satanæ quoque artes, atque insidias aperire; ea demum pro concione ferere; quæ vulgi quoque imperitæ intelligentia potius quam admiratio excipiat.* Ex Tursel. lib. 6. cap. 16.

DE DOCTRINA CHRISTIANA,

Caput Quartum.

1 Quid sit Doctr. Christ.

QVæritur. Quid intelligatur nomine Doctrinæ Christianæ? Resp. Rudiméta Fidei, quæ secundum Sotum sunt, Symbolũ Apostolorum, decem Præcepta, & Oratio Dominica, hæc enim sunt necesse scire, reliqua, quæ circumferuntur in libellis Doctrinæ Christianæ, sunt ad bene esse. Præter hæc Concil. loco dicto requirit, vt doceatur obedientia erga Deum, & parentes.

2 Sub qua pœna docenda.

Quæritur. An Curatus teneatur sub mortali docere istam obedientiam? Resp. Cum Concil. c. dicto velit compellendos eos, ad quos spectabit, per censuras Ecclesiasticas, & Azor Inst. lib. 5. 1. par. c. 6. q. 5. dicat leges illas Ecclesiasticas, quæ iubent cum comminatione censuræ, & hæ obligare sub mortali, licet Caiet. in Summa, Clericorum peccata non concedat. Ideo videtur dicẽdum Curatum ad hoc teneri sub mortali, secundum Azor. vel saltem sub graui veniali cum Caiet. Porro aduertat Curatus non sufficere, si docuerit sola rudimenta Fidei, nisi & hãc obedientiam doceat. Cæterum ista obedientia docenda est diligenter, ita Concil. ibi. At sufficienter docetur, si doceatur Decalogus explicitè, quia in ipso includitur obedientia Dei, & parentum.

3 Modus bonus docendi rectè Doctrinam Christianam.

Ideo nota, ne cures solum pueros addiscere Cathechismum, sed cura per interrogationes quoquo versum in omni præcepto factas, verè intelligant, quæ memoriæ mandauerunt, & ne recitent, sicut psitaci, quod vt plurimum euenit. Eodem modo interroga, & instrue de Articulis fidei; quod bene cedet, si alijs, & alijs verbis de re eadem interrogaueris, verbi gratia. Tertius Articulus habet D. N. natum ex B. Virgine Maria, interroga, qui fuerit vir B. Virg. & an idem vir fuerit pater Christi, & ita de singulis, vt verè percipiant, quæ recitant.

Quæ-

Quæritur. An necessario Doctrina Christiana sit docenda? Resp. Conc. Trid. sess. 24. c. 4. de refor. habere Epi diebus saltem Dominicis, & alijs Festiuis, pueros in singulis Parochijs Fidei rudimenta, & obedientia erga Deum, & parentes, diligenter ab ijs, ad quo spectabit, docere curabunt. Ex quibus verbis dicendum necessariò docendam. 4 Doctrina Christiana docenda.

Quæritur. An Curatus teneatur adhoc? Resp. Conc. ibi non specificare. At deficiente, qui eam doceat, videtur Curatus teneri, cum ipsius sit instruere ignorantes in hac re. Sot. de iust. lib. 10. q. 1. artic. 3. Et praxis vniuersalis ita interpretatur. Si tamen aliter Prouisum fuerit in loco, vbi degis, poteris obseruare institutum, vel constitutionem. Sed & si te instrueris (modeste tamen) rem præstabis summa modestia dignam. 5 Quis eā doceat.

Quæritur. Quando docenda Doctrina Christiana? Respon. Communiter doceri in Dominicis à prandio. Tu obserua consuetudinem loci. Et si ibi non docetur, & hora dicta non est opportuna, prudens relictam horam eligere opportunam. 6 Quādo docenda.

Quæritur. Si Curatus ruri nō habet pueros auditores, quia non possunt, vel nolunt conuenire, & adulti etiam ignorant rudimenta Fidei, quid aget? Resp. Si pueri, & adulti vocari conueniunt, ita agar, maximè cum adultis. Reperiat aliquē vicinū illorum, & isti de consensu adulti, tradat adultum illum; vt commodè illum doceat necessaria. Vel ipse Curatus inter Missarum solemnia, eo tempore, quo dies Festos annunciat, hortetur populum submisse repetere, quæ ipse clare, & alte dixerit, & tunc recitet Orationem Dominicam, Aue Maria, Symbolum, Decalogum, & reliqua, quæ solent doceri in doctrina Christiana, & ex continua repetitione populus necessaria memoriæ tradet: Multum conferet, si curaueris per magistrum scholæ (vbi adest) scholares ista addiscere. 7 Quid aget cum adultis.

Quæritur sub quo modo docenda est Doctrina Christiana?

Resp. Sub modo, quo est scienda explicite in articulis Fidei saltem ij, quas Ecclesia publice proponit, celebrat, 8 Modus docē di Doc. Chr.

aut

aut docet, vt est Articulus Trinitatis, videlicet esse vnū Deum, & tres personas, Christum Dominum nostrum, natum esse de Beata Virgine Maria conceptum ex Spiritu sancto, passum, Crucifixum, sepultum, à mortuis surrexit, & in Cœlum ascendisse: in Ecclesia esse Sacramenta conferentia gratiam; sine Baptismo neminem posse saluari; Deum esse datorem gloriæ, improbos perpetuo inferno puniri, & per consequens animam esse immortalem; & in Sacramento Altaris esse verum Christi Corpus, Azor Inst. prima parte, libro octauo, capitulo 6. quæst. 2. Et hoc modo etiam Doctrina Christiana est docenda.

9 *Habes quod credat.* Quæritur. Quid agendum cum rudi, & habere, qui non potest omnes articulos Symboli capere, an sufficiat si credat implicitè, quidquid credit Ecclesia? Resp. Sanctus Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. Silu. Fides q. 3. Nauar. cap. 11. n. 18. Azor. Inst. 1. par. lib. 8. cap. 6. Tol. Inst. lib. 4. cap. 2. num. 10. dicere, sufficere si iste credat explicitè Articulos Symboli, quia reliqua in illis implicitè includuntur. Si verò fuerit tam obtusi ingenij, vt non possit omnes capere, sufficit si capiat aliquos clariores, reliquos verò credat, vt credit Ecclesia. Azor cap. dicto q. 6. Credere verò explicitè, est credere, vt sonant verba Articuli, Azor. cap. dicto, quæst. 5.

10 *Ignorantia quæ excuset.* Quæritur. An ignorans ista excusetur à peccato? Resp. Distinguendo. Aut ignorat omnes Articulos omnino, & quoad sensum, & quo ad verba, aut ignorat tantum aliquos, sed principaliores scit, saltem quoad sensum si non quoad verba. Si ignorat omnes omninò Articulos Fidei, excusatur à peccato, cum ignorantia est inculpabilis, puta, quia à puero fuerit male educatus absq; vlla Prorsus cura, & studio sciendi res Fidei, vel quod parentes non habuerit, vel quod habuerit, sed negligentes, aut ignaros, vel quod in agris, & siluis tanquam pecus, vel bellua fuerit educatus, vel quod fuerit commoratus inter infideles, & Deum ignorantes. Azor inst. 1. par. lib. 8. cap. 6. q. 7. & lib. 11. cap. 13. quæst. 2. Difficilem tamen est

inter

inter Christianos dari ist n ignorantiam omnimodam omnium articulorum Fidei. Azor ibi. Tol. Inst. lib. 4. cap. 2. num. vltimo.

Si verò scit aliquos principaliores Articulos, & aliquos ignorat, si per eum non stetit, quo minus necessarios sciret, excusabitur à peccato. Sic etiam excusabitur, si crediderit aliqua falsa ita edoctus, cum per ipsum non steterit, quominus veritatem sciret: sicut etiam excusatur, si putans crede. e vera, credat falsa, puta Deum habere Corpus, & similia. Azor Inst. t. lib. dicto c. 6. q. 8.

11 Quæritur. An omnes Christiani teneantur discere memoriter rudimenta Fidei? Resp. Azor Inst. 1. parte, lib. 8. cap. 7. quæst. 5. & 6. afferre duas opiniones, vnam affirmantem, alteram negantem, & Nauar. cap. 11. num. 18. nor. 7. vult obligationem esse sub veniali, Azor verò ibi negat, vllo præcepto, quemquam ad hoc teneri, monet tamen addiscenda. De necessitate tenetur omnis Christianus scire saltem eorum substantiam v. ibi gratia, hoc modo: Non esse per iurandum, furandum, occidendum, mœchandum, &c. Quæ rudimenta fide sit de necessitate discēda.

12 Quæritur. An Curatus teneatur arcere à Sacramentis ignorantes dicta? Resp. Azor Inst. 1. parte, lib 8. c. 8. q. 5. Si nesciuit ista ignorantia inculpabili, puta quia, vel nescierunt se debere ea scire, vel si de hoc sunt admoniti, caruerunt Magistro, qui eos doceret, vel quia curis distenti nequiuerū vacare illius addiscendis, vt est dictum num. 10. non sunt à Sacramentis arcendi, quia inculpatè ignorarunt. Si verò semel, aut iterum fuerunt admoniti, licet id non præstiterint, non tamen sunt arcendi à Sacramentis, dummodo sunt parati in posterum addiscere. Si autem sæpè ad moniti, neglexerunt ea memoriæ mandare, non sunt admittendi ad Sacramenta, nisi prius iussa præstiterint. Quod si id fieri nequeat, tunc Curatus aptiori, quo poterit, modo eos instruet, & deinde Sacramenta conferret. Sed, & Curatus poterit pœnitentiam iniungere, vt ea addiscant. Porrò ita potest practicari. Qui pollent memoria cogantur addiscere in forma ordina- An ignorantes rudimenta fides arcendi à Sacramentis.

dinaria: qui verò memoria carent, sufficiet impetrare, vt addiscant quoad substantiam: nam vidi senem sexaginarium, per multos annos con tinue exercitatum in recitatione Symboli Apostolici per ministerium nepotis, & nunquam potuisse perfectè illud memoriæ tradere.

Bona, & fructuosa practica est non admittere ad matrimonium ista ignorantes; sicut nec ad contrahendam compaternitatem baptismi, vt hoc vinculo ea memoriæ mandent.

13 Forma doctrina Christiana. Quæritur. Sub qua forma dicentur bene edocta rudimenta Fidei? Resp. Communiter doceri libellis, vulgo dictis Doctrina Christiana, nec refert siue Latini, siue vulgares, sint dummodo pueri substantiam credendorum verè memoriè tradant.

Pro lingua Latina, qua expediret Seminaristas, saltem grandiores, vti optimus est Cathechismus paruus Canisij? Pro vulgari Italica vtere Cathechismo per Episcopum tibi præscripto. Si nullus præscribitur, habes duplicem magnum, & paruum vtrunque optimum Italicè scriptum à Cardinali Bellarmino iussu Clementis VIII.

14 Practica in docẽda Doctrina Christiana. Quæritur. Quæ sit bona practica in Doctrina Christiana? Resp. Hæc, Allicere munusculis pueros, & etiamsi opus sit grandiores, & omnibus semper lenitate, & facilitate reddere se beneuolum, quia ista attrahunt omnes.

Non despiciat ministerium quasi vile, etiamsi sit nobilissimus, & doctissimus. Si hac tentatione vrgetur legat Ioannem Gersonem 2. parte suorum operum de Chatechismo consideratione prima. Vel si malit, c.6. lib.4. Bibliothecæ selectæ Antonij Posseuini, vbi multa vtilia videbit, quæ oẽm tentationem dissoluent. Et, si sapio, iudico, ex opere huic rei tributò, manere maximã partem profectus spiritualis. Ratio est, quia nullum violentum durabile, & quæ instillantur pueris hoc modo sunt tanquam, vt ita dicam, naturalia sensim imbuta, & conuersa in mentes alitas, & ita transeunt in eam firmitatem, quam habet natura. Prçterea sæpè cõtingit, pueros in hoc exercitio audire, quæ nec grandiores audiunt à Prædicatoribus,

bus, & benè imbuti, cum paruuli, & ipsi filios suscipiunt eos bene instruunt, & ita quasi iure hæreditatis in posteros transit timor Domini. Et semper consilium amplecteret intromitteret me, in mea Cura in hoc exercitium, etiam si recte per alios exequeretur.

Ratio est. Quia sicuti Dominus familiæ bonum iudicat totam familiam, secundum genium suum esse instructam, sic bonum erit populum ad genium Curati euadere aptatum, quia ita Curatus faciliter multa perficiet, quæ alias maiori cura absoluenda venient præcipue cum docuerit hac occasione modum confessionis faciendæ, abstinendi à multis populi sui particularibus delictibus, de quibus nullus melius instruet, quam Curatus.

Videbit enim qui consilium hoc sequutus fuerit, bonum multa bona parta, præcipue contra blasphemiam iuramenta consuetudinaria, superstitiones, & similia, maxime cum grandiores masculi, & fœminæ assistunt, & libere ad dictas interrogationes faciunt, & videas Doctrinam non penetrare cerebrum, sed medullas ossium, & hoc maxime inter rudes in Ciuitatibus, & Castellis. Et erit valde ære, docere puellas, cantus, vt dicitur [Canzoni spirituali,] vt eis assueti, desinant à varijs cantilenis prophanis, & quas credibile est valde Deo displicere.

Quæritur. Vbi est docenda Doctrina Christiana? Resp. in loco solito vbi degis? Si assignatus non sit locus, quia non est docta à tuo Antecessore, locus aptus est Ecclesia. 15 Vbi docenda.

Quæritur. Quantum durabit Doctrina Christiana, seu Eruditio Rudimentorum Fidei? Resp. Non præscribi tempus à Concilio. Communiter durat per horam plus, minusue. Si intra horam non poterunt omnes, præ multitudine, vel obtusitate doceri? Generice omnes in hora possunt doceri, & si per impossibile, non possent, sufficere docere per dictum tempus, sic interpretante communi consuetudine. 16 Quantu durabit Doct. Christ.

Et si magna sit multitudo docendorum, Curatus belle introducat aliquos timentes Deum mares & fœminas

instructos, & onere inter illos d str buto, ita vt mares maribus, & fœminis fœm na a lgnentur, faciat se adiuuare. Se formet Societatem Doctrinæ Christianæ, doctos omnes de Indulgentijs dictæ Societati à varijs Pontificibus concessis. Et si istos iuuantes potest habere, melius est ipsum discurrendo inuigilare super mares omnes, quam al quorum particularium curam gerere: est enim fructuosius.

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Quartum, Nota.

9 NEgligentia docendi fidei Symbolum, Dei præcepta, Dominicam Orationem, Nauarri iudicio, lethalis est; ita etiam Sá. V. Parochus, num.5. quem legas.

10 Gregorius de Valentia, tit.3 distinct. 1. quæst.2. pag.4. cum communi sententia, docet omnes, rudes etiam, Incarnationis Christi mysterium (quoad illos Humanitatis articulos, quos publico ritu Ecclesia, celebrat) explicite credere debere; & idem asserit de augustissimo Trinitatis mysterio lib.cap.pag 5.

Emanuel Sá. V. Fides sententiam multos ab explicita cognitione Incarnationis, & Trinitatis, ignoratione excusari, tradentem, improbare non audet sic videtur sensisse Bart. Medina lib.1.cap.14. §.2. instructionis confess. sed hanc alij sententiam (erroneam à Bannes appellatam, loco citato inferius) reijciunt. Omnes fidei articulos ab omnibus explicite credendos, & tria Sacramenta, Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam, sciendumque, Deũ esse orandum, & Decalogi præcepta cognoscenda, censuit Bannes in 2.2.q.2.art.8.

Si

Si articulorum fidei, Diuinorum præceptorum, orationis Dominicæ substantiam rudis intelligat, satis est, etiam si verba non percipiat V. Lopez par. 1. cap. 41. Val. Sà. loco citato.

Petrus Nauarr. lib. 2. cap. 4. de restitutione nume. 109. docet debere omnes, sub mortali, articulos fidei scire, vel eos saltem, quos solemni ritu Ecclesia celebrat: addit, orationem Dominicam, præcepta Ecclesiæ, & Sacramenta: decem autem Dei præcepta omnibus fidelibus cognita esse, arb tratur. Parochi nisi intra duos menses à die adeptæ possessionis in manibus Episcopi, aut Vicarij publicam Fidei professionem faciant, non faciunt fructus suos, Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de refor. Doctoratus insignia suscepturi, professores liberalium artium quarumcunque, etiam priuatim docentes, emittere debent Fidei professionem, ex decreto Pij IV. Iniunctũ, &c. 1564. V. Summam Bullarij Steph. Quarantæ V. Fidei professio: vbi constitutionem, & formam professionis Fidei, &c. des.

DE ADMINISTRATIONE Sacramentorum, in genere.

Caput Quintum.

1 An Curatus teneatur admin. Sacra.

QVæritur. An Curatus teneatur administrare Sacramenta? Resp. teneri, de iure Diuino Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de reform.

2 An Curatus quærat indigentes Sacr.

Quæritur. An Curatus teneatur, quærere indigentes Sacramentis, vel sufficiat ea dare si petantur? Resp. Tol. Inst. c. lib. 5 cap. 5. num. 6. not. 8. affirmare de infirmis in morbo periculoso, exhortando illos ad ea suscipienda. Angelus verò confessio. 3. q. 34. Sil. Confessor. 1. q. 18. Sot. d. st 18. q. 4. art. 2. ad 2. arg. Nauar. cap. 25. nu. 231. dicunt sufficere si dentur petenti.

At credo recte posse distingui. In infirmitate veram opinionem Toler. in sanitate verò opinionem Angeli, & aliorum, & in vtroque casu, cum est probabile, si Curatus Sacramenta offerat recipienda, aliter non, cum tamen adsit necessitas recipiendi, vt in morte, & Paschate. Ratio est, quia ista obligant ad modum correctionis fraternæ, qui est vt dicitur.

3 An sub peccato teneatur offerre.

Quæritur. An Curatus teneatur sub peccato offerre Sacramenta in casu dicto? Resp. Teneri, cum est probabile sua exhortatione ab illis Sacramenta recipienda eo tempore, quo illa recipere debent, cum alias non reciperent, & in hoc deficiens credo peccat mortaliter, citra verò illud tempus, non credo Curatum obligari ad hoc sub peccato.

4 Quid est petere Sacram.

Quæritur. Quid est petere Sacramenta? Resp. Esse ea petere explicite, vel implicite bene viuendo, quia tales in morte dicuntur petere.

Quæritur. Si qui male vixit non petat, sed domestici, quid agendum? Resp. Curatus accurrat, disponat ad contritionem, & petitionem Sacramenti: si annuit, etiamsi nihil omnino loquatur, absoluat ad cautelam in quãtum

potest,

poteſt, & infirmus indiget. Si Infirmus abnuit, nullatenus det Sacramenta. Si omnino nō petit cum poſſit, idem agat. Si non poteſt ſignum aliquod affirmationis oſtendere, nec oſtendit de præſenti, vel de præterito non darem Sacramenta, quia neceſſe eſt, vel petiuiſſe, vel bene vixiſſe, vt eſt dictum. Bene vixiſſe verò dicitur, vt aic Suarez tom.3.diſp.69. ſect.2. is de quo non conſtat prius fuiſſe in ſtatu peccati mortalis: præſumendus eſt enim bonus, qui malus non probatur: Si autem conſtet, peccaſſe mortaliter, oportet quod conſtet, vel fuiſſe confeſſum ſi potuit, ſaltem ſigna contritionis dediſſe, ad quod probandum ſufficit vnicus teſtis fide dignus.

Quartus. An danda Sacramenta inuitis? Reſpon. Non danda, ſi habeant vſum rationis. Omnes. Freneticis verò reluctantibus communio nequaquam danda, cum aderit periculum expuitionis, vel vomitus, aut alterius irreuerentiæ. Si ceciderunt in amentiam, dum iacerent in peccato mortali, etiam ſi nullam irreuerentiam oſtendant, non ſunt danda Sacramenta. An danda Sacr. inuenitis.

Extrema vnctio freneticis, qui non venerunt in freneſim in ſtatu peccati mortalis, eſt danda, etiam ipſis reluctantibus: ſunt enim ligandi, vel quod eſt decentius, tenendi, excluſis laicis, ne ſcandalizentur, & ſi non poſſunt excludi, ſunt informandi de validitate actus, ne ſcandalizentur. Henriq.lib.3.c.13.nu.1.

Freneticis, & amentibus à natiuitate baptiſmus dandus eſt, vt dicitur.c.6.q.15. His verò, qui venerunt freneſim, vel amentiā dandus eſt, ſi dum eſſent ſanæ mentis, cū petierunt. Sil.Bapt.4.q.2.& S.Th.& dummodo, non ceciderint in amentiam, non fuerint in complacentia peccati mortalis, vt eſt dictum, & tunc dandus eſt eo modo, quo dictum eſt dandam eſſe extremam vnct.& hoc agendum quotieſcumque non ſperatur recepturos vſum rationis, quia ſi de contrario ſit ſpes, melius eſt expectare vſum rationis. Suarez to.3.q.68.diſp.24. ſect.1. ad probandum autē quod petierint, ſufficit vnicus teſtis fidelis. Suar.ibi.

Matrimonium, an possit solemnizari per Curatum in persona frenetica, quæ ante frenesim consensum præstitit habet de probabili posse, quia consensus semel datus, censetur durare; quoad reuocetur. Henriq. lib. 11. cap. 4. nu. 4. Ego non admittentem, nisi construo Episcopo.

Pœnitentia, idest, an possit absolui freneticus, qui ante ostendit signa contritionis; vel petijt confessarium. Henriquez ibi affirmat posse absolui. Sed cum iam emanarit decretum Clementis V I I I. contra confitentes per Nuncium sub excommunicatione; & talis modus vocetur à Sot. dist. 18. quæst. 2. art. 5. colum. 4. circa 1. argum. confiteri per Nuncium, credo non posse absolui, nisi saltem Confessarius dicta signa viderit cap. 7. quæst. 88. vbi ista melius deciduntur.

An Sacramenta danda toties quoties petuntur. Quæritur. An Curatus teneatur dare Sacramenta toties, quoties petuntur? Resp. Et intelligo quæstionem de petente canonicè, qui nullo impedimento teneatur; Igitur dico Sot. dist. 1. q. 3. art. 9. prop. 4. sibi contrarius, dist. 18. quæst. 4. art. 2. ad 2. argum. Nauar. cap. 35. nu. 131. Azor. 1. par. lib. 2. cap. 17. q. 10. Tolet. inst. lib. 5. nu. 7. not. 6. tenere, debere toties quoties petuntur, etiam ex sola deuotione, & hoc videtur innuere sub mortali al. qui ex dictis, licet non omnes Henriq. idem affirmat, lib. 1. c. 4. nu. 4. licet lib. 3. de pœnitentia, cap. 17. nu. 3. excuset Curatum qui non audit confessiones eius, qui bis qualibet hebdomada vult confiteri, Silu. vero confess. 1. q. 18. Angel. confessio. 3. q. 34. distinguunt, debere dare sub mortali, quoties qui petit, tenetur sub mortali recipere, quod erit in morte secundum aliquos, & in Paschate secũdum omnes.

Vide, an ista distinctio placeat. Curatum teneri dare Sacramenta, toties quoties petuntur, sub mortali, quãdo qui petit, est in Paschate, aut morte. At si cõmunicatur ex deuotione, tunc teneri sub mortali, quando si non dederit, quia petit non habet alium, à quo recipiat; si verò habet à quo possit recipere, & recipiat, non teneri sub mortali, quia si Curatus tenetur sub mortali, teneretur ratione

tione damni notabilis, quod Parochianus sustinet, at cum nullo damno afficiatur sub distinctione dicta videtur etiam Curatum non peccare mortaliter Sacramenta non conferendo.

8 Quæritur, an saltem Curatus vnquam possit Sacramenta negare sine peccato? Resp. Posse etiam secundum sententiam Soti, & aliorum, quando habuerit causam rationabilem. Causa talis erit. Infirmitas, lassitudo grauis collationem Sacramenti impediens, tempus non aptum, vt si fœminæ, de nocte velint confiteri etiam in Ecclesia, coniungere in matrimonio, vel dare alia Sacramenta contra prohibitionem Episcopi, & similes causæ arbitrariæ, quæ vt sint valide debebunt esse rationabiles.

Qã Cura. neget Sacramẽta sine pecc. cato.

9 Quæritur. An sit peccatum, & quale non quidem negare Sacramenta, sed reddere se difficilem, & asperum si petantur? Resp. Peccatum esse tale, quale est ea negare, nam ista difficultas transit in naturam formæ veræ negationis Sacramenti. Si tamen opportune dederit, nunquam credo mortale, nisi ratione scandali.

Quale peccatum reddere se exosum in administ. Sacram.

10 Quæritur. An peccet Curatus, non quidem negando Sacramenta petentibus, nec se exhibendo difficilem, sed declinando laborem pro posse, cum animo tamen administrandi omni petenti? Resp. Esse quidem peccatum, sed non credo vltra veniale: est enim effectus exiguæ charitatis dummodo tamen sui Sacramentum recipiant.

An Cur. peccet fugiẽdo laborem in admin. Sacr.

11 Quæritur. An Curatus possit aliquid recipere pro administratione Sacramentorum? Respond. Dignum operarium mercede sua: tamen nihil petat, alias posset habere speciem simoniæ, vltro verò oblata sine dubio poterit recipere, etiam si pingue habeat beneficium.

An Cur. aliquid recipiat pro Sacr.

Si quæras, quid melius accipere, vel non accipere. Credo dicendum, sapere maiorem perfectionem non accipere, nam, & Apostolus gratis Euãgelium ponebat, cum tamen Thessal. 2. cap. 3. diceret, non quasi non haberemus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis, ad imitandum nos. Ita .n. decebat principia nascentis Ecclesiæ authenticare. Sed & si quis vltro oblata reciperet,

tanquam charitatis donaria, & vt ad fouendum populi sui deuotionem, modo omnis suspicio auaritiæ præcideretur, quis incusaret?

Si pergis quærere. An saltem malè ageret Curatus; qui nolens oblata recipere, introduceret hanc consuetudinem in præiudicium sui successoris? Dic, quod non: quia non esset censendus introducere consuetudinem, nam quæ sunt meræ facultatis, seu libertatis, non præscribuntur, & ita non inducere consuetudinem, vt passim omnes Doctores. Ergo tuto non recipiet.

12 Quibus neganda Sacr. Quæritur. Quibus debeant negari Sacramenta? Resp. Omnia Sacramenta negari amenti à Natiuitate, excepto baptismo, vide cap. de baptis.

Item omnia negantur ei, qui est in statu peccati mortalis: quia non sunt danda sacramenta canibus. Vide de singulis. Quis autem dicatur status peccati, vide numero 15.

13 Communio cui negatur. Communio negatur publicè, & priuatè peccatori publico eam petenti, quando peccatū est ita publicum, quod nulla tergiuersatione valeas celari, Vide cap. 12. num. 3. S. Thom. 3 par. q. 80. art. 6. Sil. Eucharist. 3. q. 5. num. 2. Sot. dist. 12. q. 2. art. 6. Nauar. c. 81. nu. 55. Henriq. lib. 8. cap. 56. Tolet. Inst. lib. 2. c. 28. nu. 9. & omnes.

Suspicio quæ sufficiat. Suspectus vero suspicione volēte, puta quia visus fuerit solus cum sola in loco apto ad fornicandum; æquatur peccatori publico, sed & hoc debet adesse, quod suspicio sit publica, quia Ecclesia non iudicat de occultis. Sil. iudicium q. 3. isti enim communio negatur. Sil. vt infra.

* Si tamen iste sit in morte, & negat delictum, & alioquin præbeat signa bonæ dispositiones non videtur negandum illi Sacramentum, quia ista videntur magni ponderis ad deponendam suspicionem. Suarez. tom. 3. q. 80 disp. 67. sect. 6. in fine.

Suspicio verò probabilis non sufficit pro negāda communione, ideo communicandus. Silu. Euch 3. q. 5. not. 3.

Petere cōionē publicè. Petere autem communionem publicè est astare linteo Altaris, vel petere corā alijs. Petere priuatè est petere à

Curato

Curato solitariè, vel astante ministro. Hériq. l. 8. c. 56. n. 1. & priuatà quid.

14 Porrò peccator publicus est, qui notoriè est talis Notorium autem est duplex. Iuris, & facti. Iuris est, quod est per confessionem in iudicio, vel per sententiam iudicis, vel per legitimos testes conuenientes [Lessius de iust. lib. 2. cap. 11. dub. 13. num. 73. Peccator publicè quis.

Notorium facti est duplex. Primo, quando ab iniquo est sparsa fama, & hoc non facit notorium. Henriq. lib. 8. c. 56. nu. 1. Licet aliqui affirment, & excusent à restitutione famæ per tale notorium læsæ. Secundo, quãdo factum est ita notorium, vt maior pars Collegij, vel viciniæ id sciat: quod quidam restringunt ad sex personas, alijs ad decem. Silu. notorium. q. 4. Nauar. verò cap. 25. nu. 73. ait tunc sex, vel decem personas facere notorium, cum sunt maior pars viciniæ, vel Collegij, & tunc esse notorium, licet tota Ciuitas nesciat, & respondet rationibus Silu. quinque verò nunquam facere notorium. Henriq. ibi videtur idem tenere. Sotus verò dist. 12. q. 1. art. 8. colum. 2. vult nõ posse dari certam regulam, seu numerum facientem notorium, sed tunc notorium dici certò, cum nulla tergiuersatione valeat celari. [Lessius de iust. lib. 2. c. 11. dub. 13. nu. 74. Videtur concordare Soto, nam habet, notorium facti esse, quod factum fuit tali loco, & cum talibus circumstantijs vt cuius potuerit innotescere, v. g. in foro, vel publica platea, quia non curauit Auctor, quis videret, vel non. Suarez verò tom. 3. q. 80. disp. 67. sect. 5. vult peccatorem posse dici publicum respectiuè, vel absolutè. Respectiuè comparatione facta admodum, quo petit Sacramentum. Verbi gratia, quia tam publicum est peccatum, quam petitio Sacramenti, puta, quia petit coram duobus, vel tribus, qui peccatum sciunt, licet alij nesciant. Absolutè verò, quando est talis notitia iuris, vel facti. Et tunc vtrique vult Sacramentum negandum.

15 Peccatores publici vocantur à iure illi, qui sunt, seu permanent in statu mortali, quod bene notandum. Nam qui publicè interficit alium, peccat quidem publice, sed nõ dicitur peccator publicus. Peccator publicus pro ne- Peccatores publici qui

ganda

ganda Communione est, Vsurarius, Concubinarius, Excommunicatus publicus, vel per publicam Clerici percussionem. Henric. lib. 8. c. 60. Histrio, qui ex officio recitat turpes comœdias, & prouocantes ad peccatum spectatores. Idem l. d. c 56. nu. 4. Parasitus, qui dicterijs vtitur Torneamenta in equo exercens, in quibus homines, frequenter moriuntur. Idem ibi Caiet. Hastiludium.

16 Per quot actus quis fiat peccator publicus.

Quæritur. Per quot actus quis constituatur peccator publicus? Respond. Et credo non posse dari aliam regulam, quam quod tunc peccator sit publicus, cum nulla tergiuersatione valet celari. Si dubitas Episcopum consule. De concubinario audiui à viro valde docto, posse dici publicum, quando tenuerit Concubinam per quindecim dies, sed vide an sit nimius rigor. Habes Episcopum, ipsum consulas.

17 Peccator publicus quãdo secretè possit communicari.

Quæritur. Quando peccator, qui erat publicus, verè possit dici non esse amplius publicum? Vide c. 12. num. 4. & sup. num. 13. Iste tamen peccator publicus, si venit ad pœnitentiam, sed nondum docuit populum de emendatione poterit, cessante scandalo, in secreta Capella communicari. Sil. Euch 3. q. 5. not. 2. Nauar. c. 21. n. 15. Henriq. vbi supra.

18 Peccator public⁹ in mortem an cõicandus.

Quæritur. Si detur artic. mortis, & peccator publicus pœniteat, an tunc communicandus? Respond. Communicandum. S. Th. 3 par. q. 80. artic. 16. in corpore. Silu. q. dicta. not. 8. Sot. dist. 12. q. 1. art. 6. concl. 4. quia communio est pars pœnitentiæ, quæ nemini negatur. Ita posset practicari. Peccator prius eijciat Concubinam, postea ei communionem trade. Si vrgeat mors, & non detur tempus eam eijciendi, cura operari meliori modo possibili, ne accedat ad infirmum, & stante proposito eijciendi, cõica. Tol. Inst. lib. 5. c 10. nu. 13. Vide c. nu. 95.

Vsurarius verò publicus etiam post bonam confessionem, etiam in articulo mortis non potest communicari, nisi prius det cautionem, vel si potest, nisi prius satisfaciat, vel det cautionem de satisfacio, aut pignus, quæ dantur Episcopo, vel Vicario, aut si neutrum potest, saltem

tem

tem Curato, vel confessario; Et si nec hoc potest, saltem iuret, se satisfacturum quam primum poterit, alias non communicetur. Sil. vsura 9. q. 5. Nauar. cap. 17. num. 179. Henriq. lib. 8. cap. 56. num. 6. Omnes alijs publici peccatores in morte sufficit habeant propositum abstinendi, vt est dictum de concubinario. Et tunc poterit Curatus de illorum licentia propalare verè esse pœnitentes, & ita auferetur scandalum populi.

Dubium est. Si Curatus non quærat, & procuret ab istis peccatoribus satisfactionem, vel cautionem, vt est dictum, cũ redundet in damnum tertij, puta, quia si eam procurasset debitam restitutionẽ fecissent, an tunc Curatus teneatur ipse de suo restituere damnum istud, ex ista non iussa restitutione? Resp. Sil. vsura. 7. q. 2. in fin. Ang. rest. vlt. q. 5. Nau. c. 17. num. 22. teneri restituere damnum passo de suo. Et quod dicitur de vsura conuenit etiam omni restitutioni alieni, quia omnium est eadem ratio. Rebel. verò de obligationibus, lib. 2. q. 14. sect. 8. nu. 65. Vult Confessariũ (non distinguendo de Curato, aut de altero confessario) teneri ad restitutionẽ solum quando iussit male fieri restitutionẽ, puta Petro pro Ioanne, peccare verò mortaliter, si data opera non iussit eã, sed non teneri ad restit. Ratio eius est; quia Confessarius in ordine ad creditorem nulla obligatione tenetur ratione officij suscepit, nec eius procurator existit. Lessius autem de iust. lib. 2. cap. 13. nu. 77. & 78. Tenet Episcopum, & Curatum teneri ad dictam restitutionem, alios Confessarios non item. Ratio est, quòd illi habeant stipendia pro officio exercendo, & ideo teneri, vt est dictum ratione officij, hos autem non teneri cum sint obligati ad solam administrationem Sacramenti, quæ non habet præcisam obligationem ad impediendum damnum tertij, sed solum ad curandum bonum pœnitentis. Tandem habet etiam probabile esse de Episcopis, & Curatis, quæ dixerat de simplicibus Confessarijs, & in hoc concordat cum Rebello.

19 Quando Curat. nõ iubét restitut. ipsi restituere tenetur.

Quæritur. Quomodo repellẽdus peccator publicus à cõmunione? Resp. Posse repelli dum astat linteo Altari, si pri-

20 Quomodo repellendus.

peccator publicus à cōmunione.

si priuato colloquio admonebit, ne ad communionem accedat, quia cogetur, stante tali impedimento eum arcere. Et hoc maximè expediet, cum peccator est vir insignis, vel malus homo. Potest etiam Curatus ex Altari admonere genericè, ne Vsurarij, Concubinarij, & similes accedant, quia repelluntur. Nunquam tamen est danda Hostia non consecrata. S. Th. 3. par. q. 89. art. 6. ad 2. Sil. Euch. q. 5. not. 11. Vide multa, c. 7. à nu. 93.

* Etiam ex conuentione cum peccatore, ita communis: licet aliqui negent. Citantur a Suarez tom. 3. q. 8. disp. 67. sect. 4. circa tertiam obiectionem.

21 Peccator occultus an cōmunicādus.

Quæritur. Quid agendum, si peccator sit occultus? Resp. S. Th. 3. p. q. 80 art. 6. & ait, si peccatores sint occulti non esse neganda communionem, quia eo ipso, quo quis est baptizatus, est admissus ad Dñicam Cœnam, & non potest ei ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta, ex August. ibi relato. Potest tamen Sacerdos, qui est conscius criminis, occultè monere peccatorem occultum, vel etiam in publico generaliter omnes ne ad Sacramenta accedant, antequam pœniteant; sic etiam tenet Henriq. lib. 8. c. 52. nu. 2. de Graff. 1. par. lib. 1. c. 23. nu. 38.

Euchar. 3. quæst. 5.

Sil. verò ex S. Thom. in 4. distinguit, si peccator occultus petat publicè dandam Communionem. Alio modo distinguit. Palud. citatus à Silu. ibi, & à Soto, vt infra. Si petat publicè à Curato in tempore, quo dare tenetur, vt in Paschate, dandam, sed petenti in occulto negandam, ita etiam tenet Tol. Inst. lib. 6. c. 17. num. 5. & vocat hanc opinionem securiorem, & communem. At Sotus in 4. dis. 12. q. 1. art. 6. concl. 1. & in sua probatione, tenet indistinctè cum S. Thom. in d. q. 80. Peccatori occulto dandam Communionem, siue publicè, siue occultè petat, maximè cum hac limitatione, si sit Curatus, quem tamen vult posse, & debere negare, si communicandus sit quidē peccator occultus, sed tamen notus Curato (citra confessionē intellige, licet, & in hoc aliqui contradicant. Citantur à Soto, & Silu. ibi) ita etiam tenet Suar. to. 3. q. 80. disp. 67. & frequenter Communionem cum peccato illo occulto.

Si ve-

si verò istè peccatoi occultus petit à non Curato, vult Communē posse negari. E Sot. ibi vult potius standum esse doctrinæ S. Thom. dictà q. 80. eo quòd magis oculatè, adde etiam posterius tempore, quàm traditæ in 4. quæ habet distinctionem allatam a Sil. vbi supra. Certè difficilis est quæstio propter varietatem opinionum, quam tñ credo faciliter posse conciliari si dicatur. Occu tum peccatorem petentem, seu publicè, seu priuatè non arcendū à Cōmunione, quia ita canon citatus à So o, Silu. & alijs, & ita auctoritas S. Thom. dictà q. 80. Petentem verò occultè arcendum non de iustitia, sed ex charitate, vt arte hac peccator iste à suo peccato resiliat. Et in hoc sensu posset intelligi opinio Tolet. & aliorum, qui sequuntur hanc, quam vocant communem, & etiam Soti opinio de illo frequentante communionem, vt est dictum.

Quid si infirmus vocauit Curatum pro confessione, & non potuit absolui propter impedimentū legitimum occultum, an huic debeat Curatus communionem negare, non obstante scandalo, quod inde orietur, si ille nō communicet? Resp. Dicendum, vt supra hoc numero, quoad communionem. Si verò domestici infirmi nesciant de impedimento isto, & cum Curato agant de Communione istius infirmi, quo modo se gerat Curatus? Interroget, an infirmus communionem petat, & affirmātibus det iuxta dicta suprà, quia qui per alium petit, per se petere vr̄, & non est necesse, quod petitio ista sit ore proprio infirmi: Si dicant infirmum non petere: sed ipsos vti hac diligētia respōdeat; si infirmus voluerit, eum communicabo, quia & ad hoc tenetur Curatus, vt est dictum supra, & per ista sigillum nō reuellatur, nam reuera esset generalis. Si aūt domestici dicant. Dñe iste nō communicat, quæso hortetis eum ad cōionem, & Curatus sciat se denegare cōmunionem Curatus annuat, & in casu exhortationis excludat omnes domesticos infirmi, & solùs cum solo agat, si fortè possit eum reddere aptum ad cōionem: si hoc non valet obtinere, & infirmus dicat Curatum noluisse absol- Bona pract.

uere

uere quid aget Curatus, si de causa interrogatus fuerit? Resp. Generalia non reuelantia cõfessionem, quæ docentur à Doctorib. Vide So .d.18.q.1.Nau.c.8.n.10. Henriq. de pęnit.lib 3.c.2.Suarez tom.4.disp.33.sect 7.asser.3.

Si quæras, qua phrasi verborum, tunc Curatus vtatur integro sigillo? Videtur, dicendum, supradicta si velit communicabo, per rationes ibi adductas.

92 An compellendus peccator occultus.

Quæritur. An Curatus in Paschate inducat, vel compellat peccatorem occultum communicare? Resp. Negatiué, quia peccaret mortaliter. Sot.dist.12. quæst.1 art.6. in probatione 2.conclus.Henriq.lib.8.c.57.n.3. Idem est, si hoc agat tempore mortis. Sotus ibi.

An communionem in Paschate.

Non tamen dicetur inducere, dum generaliter omnes. Ad communionem hortabitur. Henriq. ibi. Melius credo distinguendum. Si credibile est hunc occultum peccatorem male communicaturum non inducendum, aut compellendum. Si est spes de contrario, non malè inducis, aut compellis: Sed etsi nescis, an benè, vel malè sit communicaturus, nõ credo te male agere compellendo communicare. Ratio est, quia non cogis eum facere rem malam, sed rem, quam bene, & malè potest præstare, quòd si malè agat, id prouenit à malitia agentis, non consulentis.

93 Pęnit. nemini negatur.

Pęnitentia nemini benè dispositio negatur. Vide Summas, in quibus casibus non licet absoluere. Vide etiã, c.7. de pęnit. eius, qui infirmatur, & est in statu peccati. n.93.

94 In art mortis, quomodo absoluatur censuratus.

In articulo mortis, si absoluendus est excommunicatus quid agendum.

Si potest adiri is, qui debet illum absoluere extra dictum articulum, ab illo obtinenda absolutio, maxime si excommunicatus sit publicus, licet secundum aliquos citatos, cap.7. nu.74. possit etiam absólui irrequisito tali Superiori, vel si velis tenere primam opinionem, quòd est magis pœnitenti gratum, obtinenda ab eodem Superiore facultas absoluendi, cum per tempus licet. Henriq. lib 3.cap 11. nu.4. si verò non detur tempus, vel obtenta sit facultas, ita agendum.

Primo.

Primo. Accipiendum iur... etiam à pœnitente de stando mandatis ab oluen is, quæ erunt ne de cetero faciat i'la, per q æ fuit, excommunicatus. Non datur tam n hoc iuramentu n, nisi in crimin bus horrendis vt falsarij, incendiarij, & simil bus. Sil. absolut. 3. nu. 3. Ca et. absolut. cap. 4. Nauar. c. 26. nu. 7. Tol. Inst. lib 1. c. 16. nu. 4.

Si tamen iste excommunica us nō fecit delictum propter quod fuit excommunicatus, non est dandum illi iuramentum, ex Sil. ibi, licet non clarè, sed concordat menti Canonis iubentis tale iuramentum. Sed si Curatus nescit, vel dubitat, an in casu, quo absoluit exigendum sit istud iuramentum, quid aget? Ego exigerem, v tutius negotium perficerem; sed & si quis nō exigere, non credo peccaret mortaliter. Ratio est, quia ab excommunicatione non absoluitur in morte à Curato, nisi et a m absoluatur à peccatis, & à peccatis non potest absolui, nisi pœnitens promittat abstinere ab eisdem supradictis, & ita, licet non iuret, promittit facere illud idem, quod, si iurasset prom sisset. Nisi velis dicere iuramentum habere maiorem vim promissione.

Si vero excommunicatus debet reficere damna, vel ab eo petuntur expensæ, non absoluat, nisi satisfactione præmissa: si hoc fieri non potest absoluat, cum cautione, quæ præstatur, vel per Fideiussionem si potest, sin per iuramentum. Omnes. Tolet. Institutione libro 1. cap. 16. addit, vel modo, quo potuerit. At qualis sit iste modus, non docet: credo esse, vt statim dicetur.

Si verò articulus mortis vrgeat, & nihil horū fieri potest, puta quia infirmus nō loquitur, aut non valet aliqua ex dictis præstare, absoluatur nihilominus, quia ad impossibile nemo tenetur. Tol. Institutione lib. 5. c. 36. nu. 8.

Admoneatur etiam prius Excommunicatus, si conualuerit, debere se præsentare quā primum commodè poterit ei, à quo erat absoluendus, alioquin recisurum in excommunicationem omnes. Sufficiet, si pro se mittat procuratorem. Caiet. Excomm. 69. Sil. Excomm. 8. nu. 7.

ante

ante dubia. Nauar cap 27.n.m.46. licet infra num.90. sic sibi contrarius. Henri, lib 3. cap.9.num.7. Addit sufficere mediocrem causam, vt possit mitti Procuratori in Vrbe degenti, & per eum obtinere absolutionem ab Excommunicationibus Papalibus.

BREVIS PRACTICA, & clara.

PRimum. Exige iuramentum, quando, & eo modo quo est dictum.

Secundum cura, vt prius satisfactio fiat, si non potest, detur cautio, vt est dictum, quæ tamen non datur, nisi excommunicatus sit notorius. Vide num. sequenti, quia si sit occultus, sufficiet firma promissio, sic non potest aliud præstare.

Tertium. Admone hunc excommunicatum statim atque conualuerit, se debere præsentare, vt est dictum.

Quartum. Absolue sine nudatione humeri, & sine alijs solemnitatibus, quia ista requiruntur in absolutione solemni non in Sacramentali, de qua nunc sermo.

Quintum. Non absoluas prius à peccatis, quam ab excommunicatione, sed prius ab excommunicatione, & postea à peccatis, audita prius tota confessione. Nec timendus scrupulus, quòd hoc sit participare cum Excommunicato, quia est licitum, nam est in bonum Excommunicati. Nauar. c. 10. nu. 3.

29 Cautio, quā danda. Quando est danda cautio, de qua supra dictum est? Resp. In sex casibus. Primo. In absolutione Notarij Excommunicati. Secundo. In Incendiario, postquam est denunciatus. Tertio. In Mutilatore. Quarto. In Vsurario publico. Quinto. In manifestato Raptore, & Violatore Ecclesiarū, quando Violator, aut Raptor prædictus fuit monitus, & diù perseuerauerit in contumacia. Sexto. In eo, qui publicè iniuriatur personis Ecclesiasticis Silu. confessor. 4. quæst. 7. Henriq. de pœnit. lib. 3. cap. 10. num. 11.

Da-

Datur autem ista cautio hoc modo, Per publicã scripturam, vt hæredes possint compelli satisfacere, & datus in manus Episcopi, si is, cui satisfaciendum est, vel eius Procurator abest, sin in manus eiusdem, si adest. Si Episcopus, & creditor abest, datur in manus Curati Sil. vsura 9. quæst. 4. not. 5. & q. 5.

Igitur pro repil'ogatione dictorum, dic breuiter. Si Excommunicatus sit occultus; & debet iurare, recipe iuramentum, vt est dictum, & admone debere se præsentare, si conualuerit, vt est dictum & absolue.

Si verò Excommunicatus est notorius, fac omnia, quæ dicta sunt numero superior.

Si autem absoluendus sit Hæreticus in morte, videtur secundum gl. in cap. Accusatus, de Hæreticus in 6. debere abiurare, & scripto promittere, se credere quidquid Eccles. Catholica credit. At dic, ista fieri extra articulum mortis, nã in illo sufficit facere, q̃ dicta sunt de Excõicãto

Quæritur, An alio modo ab Excõicatione censuratus, puta interdictus, vel suspensus in articulo mortis sit absoluendus, & quomodo? Resp. Et credo absoluendũ, quia Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. de pœnit, ait. Omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes, à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possint in articulo mortis. Et cum suspẽsio, & interdictum sint censuræ, in eo articulo poterunt absolui, ita ẽt antè Concl. Silu. interdictum 1. q. 1. Et Nauar. post Conc. c. 27. nu. 271. not. 6. Et tunc an sit recurrendũ ad Superiorem, vel non, tene, vt est dictum in casu simili in absolutione Excommunicationis, nu. 24.

26 Absol. ĩ morte excommunicatio occulti, & notorij

Sub qua forma verò absoluendæ sint dictæ censuræ. Siluest. interdictũ 3, q. 9, & suspensio q. 8. ait, sub forma, qua absoluitur Excommunicatio. Tol. verò institut. lib. 1. c. 47. nu. 3. gl. ait requiri iuramentum.

Hæreticus absolutus in morte, an abiuret.

Dicendum videtur, quando suspensio est à susceptione Sacramentorum, tunc ab ea absoluendum est prius, quam absoluatur à peccatis, & tunc põt obseruari, vel sententia, Siluest. vel Tol. vt libet. Si verò pœnitens sit alio modo suspensus, puta ab executione ordinum non est neces-

Censuratus in morte, & qũo absoluendus.

ſaria abſolutio, quia qui eſt in articulo mortis, non valet eos exercere, & cum valuerit, petat abſolutionem ab eo, qui ordinariè debet eam dare.

Quomodo agendum cum alijs peccatoribus publicis in articulo mortis. Vide c.7.nu.93, & ſeq.

27 An Curatus cenſuratus poſſit in articulo mortis abſoluere.

Quæritur ſi fortè Curatus ſit excommunicatus, vel aliàs cenſuratus, an non obſtante cenſura poſſit in articulo mortis abſoluere? Reſp. Poſito non adeſſe etiam magis idoneum, dico cum Sot. diſt. 18. quæſt. 14. art. 4. eſſe probabile in tali articulo Sacerdotem excommunicatum ſuſpenſum, irregularem, degradatum, aut hæreticum non poſſe abſoluere. Tolet. Inſt. lib. 1. cap. 16. num. 7. negat de ſchiſmatico, aut hæretico. Nauar. 26. num. 26. idem affirmat.

At Henriq. lib. 3. c. 11. nume. 11. in gloſſ. Nauar. cap. 27. num. 261. not. 7. Candelab. de abſol. caſuum reſeruatorum, num. 17. cum citatis ibi ab ipſo, dicunt omnem Sacerdotem, quomodocunque præciſum aut cenſuratum, in tali articulo poſſe abſoluere, Ideo dicendum, etiam Curatum excommunicatum, aut alias cenſuratum hoc poſſe. Non tamen hoc aggrediatur: niſi bona contritione pro viribus munitus.

An Curatus poſſit abſoluere aduenam.

* Quæritur. An omnis Curatus poſſit abſoluere omnem pœnitentem etiam alterius Epiſcopatus habentem facultatem eligendi confeſſarium approbatum? Reſp. Suarez tom. 4. diſp. 28. ſect. 4. num. 17. & ſequentibus, poſſe nō ſolùm in Epiſcopatu vbi habet curam, ſed etiam vbi libet, abſque ordinariorum placito.

29 Cur. poteſt ne cōmutare nomina nō ſacrum.

Quæritur. An Curatus, aut eligitur per priuilegiū poſſit vltra abſolutionē peccatorum cōmutare, & diſpēſare in votis eo quòd iſta conducant aīæ pœnitentis? Reſp. Sil. confeſſ. p. q. 9. affirmat. Suarez vero, tom. 4. diſp. 28. ſect. 4. nu. 6. negat. Notandum tamen, dum Curatus commutat in æquiualēs, vel in melius, hoc poſſe facere vi ſuæ facultatis; & non facultate. Suarez ibi dub. 1. in fine. Azor tamen p. 1. lib. 11. cap. 18. q. 2. dicit communem eſſe in contrariū. Hoc tutius, nam habet magnam difficultatem commutatio,

tio, cùm fieri debet in æquiualens.

Quæritur. An peccator statim edocendus è peccato, vel an sensim, & dexterè: puta quis agit cum peccatore magnate an statim vtendum cum eo summo rigore, vel quomodo agendum? Resp. Vtendū summo rigore in his, qui implicant peccatum mortale: putà non absoluendum nisi abscissa occasione, dimissa concubina, & similia quia aliàs absolutio esset sacrilega. In reliquis vti dexteritate, & prudentia laudabili; cum hæc possit præstari saluo Sacramento. Sed & quando acrioribus vtendum prudentiæ detur, & suauitati locus suus: nam suauiter, & fortiter operatur dominus: & violentum non est curabile. 30 Peccatore an statim sit absoluēdus.

Extrema Vnctio, si petatur, non negabitur peccatori publico, qui postquam petijt, desijt loqui, & non potest præstare, quæ debet; quia per petitionem, quoàd hoc non censetur amplius peccator publicus: si verò potest præstare, quæ debet, & nolit, non datur, quia hoc est proijcere margaritas ante porcos. 31 Extr. vnctio an negetur pec. publico vel occl.

Si verò peccator est occultus, si dedit signa contritionis, vel quacumque ratione probabili præsumatur esse dispositus ad Sacramentum recipiendum, quod semper præsumendum est, quoties contrarium non constat: quia, qui malus non probatur, bonus esse præsumitur, datur quia non debet ei negari. Suarez tom. 4. disp. 42. sect. 1.

Matrimonium propriè non confertur à Curato, cum non sit illius minister collatiuus, sed auctoritatiuus. Ideò si peccator publicus velit celebrare matrimonium, debet admoneri à Curato, si est spes profectus, de statu peccati, in quo iacet, & de peccato mortali, quod incurreret in statu tali matrimonium contrahendo, & siue dixerit se contrarium, siue nolle conteri, poterit Curatus adesse absq; peccato, quia in nullo communicat peccato illius, & Curato non prohibetur aliud, quam administrare Sacramenta incapaci, at hoc, vt est dictum, non est administrare Sacramenta. 33 Matrim. peccat. publici.

Imò credo melius, non admonere de ista necessaria contritione, cum cōtrahens est peccator occultus, & cum

est idiota, & talis conditionis, quod verisimile sit talia ignorare, & verisimile sit non acquieturum dicto Curati, quia tunc admonitio illa verteretur illi in laqueum peccando, quod non fieret si non admoueretur. Vide cap. 12. num. 40.

33 Cur. quomodo properet in adm. Sac.

Quæritur. Qua diligentia teneatur Curatus properare in administrandis Sacramentis? Respon. Vbi non adest necessitas festinandi, administret cum grauitate, & decenti in festinatione. Vide cap. 11. num. 18. Potest autem contingere dupliciter esse festinandum, vel in die, vel in nocte. In die, dum Curatus est indutus properet relicto quidquid agit.

34 Si vocetur dū administrat aliud Sacramentum.

Quæritur, si sit intentus administrationi alterius Sacramenti puta Baptismi, & vocatur pro confessione infirmi? Respon. Si probabile est vno absoluto super esse tempus pro administratione alterius, perficiat quod incepit, & properet ad aliud. Si credibile est, non iturum oportune ad excipiendam confessionem, puta quia infirmus erit mortuus relinquat baptismum, & properet.

Si Baptizandus, & ipse moriatur Baptizet, relictis sacramentalibus, quæ posteà perficiet.

Si eodem instante vocetur à duobus infirmis æquè morti proximis? Eat ad prius vocantem.

Si prius vocans distet tantum, quod sit, probabile non inuentum iri viuum? Eat posteriùs ad vocantem carentem tali periculo.

Si vterque æquè simul vocent, & æquè æquali periculo, quod si tradet, inueniat mortuum alterum illorum? Eligat ire ad quem libuerit, quia non potest aliud agere.

Si erret in electione bona fide? Non curet, quia non peccauit.

35 Curat. quō festinet de nocte.

Si verò vocetur de nocte etiam cum magna instantia quid agendum? Resp. Inducat se prius, & sustinet, quia cū ita obligent mortaliter, non tenetur Curatus ire sine indusio, aut semiuestitus, vt acceleret. Et ita vniuersaliter practicatur. Verum est tamen, quòd debet festinare, & relinquere omnia, quæ non sunt necessaria ad necessarium

vestitum

vestitū puta nō dēt se polire, lauare, pectere, ac se vestire, ac si deberet in die claro per mediū forū transire, maxime cū veste talari, vt possit defendere corpus ab iniuria, quæ potest nox afferre ob nō absolutā induitionem.

Quæritur. Si daretur casus, quòd Curatus vocatus, nisi properaret semiuestitus, infirmus moreretur sine confessione, & esset hyems aspera, & horridum cœlum, an teneatur Curatus semiuestitus cum probabili vitæ periculo festinare? Resp. Dato casu necessariam esse consequentiam, teneri non solum cum probabili periculo, sed etiam cum manifesta morte, & hoc clarū, quia debemus ante ferre animam proximi, vitæ propriæ. Omnes. vide c. 9. num. 61. 36 Cur an vnquam teneatur properare semiuestitus.

Quæritur, An Curatus vocatus de nocte, vel de die cū magna instantia teneatur currere, vt citius ad infirmum perueniat? Respon. Sufficere si fest net quia consuetudo, vniuersalis ita declarat, & si esset currendum, aliàs infirmus moreretur sine confessione? Dico primo dato casu, necessariam consequentiam, videlicet currendum quantumuis sibi videatur honori detractū. Idem agēdum pro Baptismo, cùm ista sint Sacramenta necessaria. In alijs functionibus sufficiet festinare, quia nō sunt absolutè necessariæ. Ratio est, quod sit currendum, quia si pro salute vnius animæ, necesse est exponere propriam vitam, vt ait S. Thom. 2. 2. q. 185. art. 5. & communis, multo magis proprium honorem, seu existimationem. Dico secundo. Cùm vt plurimum non constet de isto casu necessariæ mortis sine sacramento, & necessarij cursus, prudenter Curatus aget, si sine cursu festinauerit, quia nec Deus, nec ecclesia intelligit obligare ad hoc, quod quis appareat fatuus, & ridiculosus vt notat. Silu. scrip. q. 4 not. 4. 37 Cur. an curr at, vel festinet.

Quæritur, Si Curatus vocetur pro communicando vel vngendo infirmo & oporteat illū, aut portare Sacramenta sine lumine, & ceteris necessarijs quia non habet qui adiuuet, aut si velit expectare adiuuantes, credibile sit interim infirmum moriturum sine Sacramētis, quid agendum? Resp. De extrema vnctione esse clarum posse porta- 38 An solemnitates solitæ seruētur in necessitate.

ri fine dictis solemnitatibus quia etiam in Cœna Domini accipitur à Cathedralibus & defertur fine lumine, & supellliceo per totas Diœceses.

De communione vrgentius est dubium, & primo dico, si volueris tenere opinionem Silu. Sacram. nu. 3. quam vocat communem, poterit non ferri, cum non fit Sacramentum absolutè necessarium: Dico secundo, melius esse ferre sine cæteris solemnitatibus, dummodò deferatur secundũ cap. sanè de celebratione Missarum, decenti habitu, hoc est stola, & super pelliceo, præcedente lumine, ad quod sufficiet in necessitate vnicus minister; & si non posset haberi mas, credo sufficeret fœminam, quæ tamen necessitas, videtur non posse contingere nisi rarò.

39 Curat. quomodo sit in gratia in admin. Sacr. Quæritur. Quomodo Curatus teneatur esse in gratia in administratione Sacramentorum? Respond. Teneri habere contritionem, vel saltem attritionem, quod reputet eam contritionem, quando est in mortali, vel veniali dubio de mortali; alias peccat mortaliter S. Thom. 3. p q. 4. art. 6. Caiet. ibi. Silu. cleric. 2. not. 8. ante quæstiones. Nau. c. 22. num. 3. Sot. dist. 1. quæst. 5. art. 6. Henriq. lib. 1. Sacrament. cap. 27. num. 2. Omnes. In communione tamen recipienda est necessaria confessio habenti copiam confessarij Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. licet in danda sufficiat contritio dicta. omnes. An verò teneatur laicus, qui communicauit cum mortali, statim post communionem confiteri, vt de sacerdote in necessitate celebrante disponit Concil. ibi Nauar. cap. 2. num. 6. affirmat Suarez verò tom. 3. quæst. 80. sect. 8. disput. 66. negat, sicut negat de eo, qui communicauit cum mortali oblitio, & de eo, qui sine necessitate celebrat ob malitiam sine confessione. Vide ibi.

Quando tamen detur Baptismus à Curato, in necessitate, vt dant laici, non requiritur contritio. Sot. dist. & articul. dicto, in fine tertij dict. licet Angel. sacram. q. 10. dicat, se valde de hoc dubitare. In assistendo etiã matrimonio nõ requiritur contritio, quia hoc non est administrare Sacramentum Henriq. lib. 1. de Sacram. cap. 29. num. 2.

Sed

Sed quid si veniat Curato administratio Sacramenti, & ipse nesciat, nec dubitet se esse in mortali, sed tamen nec ei constat de contrario, quia ab aliquibus diebus non examinauit conscientiam, an tunc absque actu contritionis tutò Sacramentum administraret, vel an teneatur antequam administret; vel an teneatur ante administrationem elicere actum contritionis? Respond. Si liceat, benè ageret, sed non rem necessariam, tunc enim solum tenetur, cùm est in claro mortali, vel clarè constat esse in dubio de mortali.

Quæritur. Quando sit necessaria ista contritio, an antè administrationem Sacramenti, an antequam perficiat administrare Sacramentum? Respond. Tutum esse habere antè. Henriq. tamen lib.4.cap.18. gloss.5. ait in pœnitentia sufficere eam habere, antequam detur absolutio. Idem potest dici de alijs Sacramentis, quæ successiuè administrantur, puta Baptismo, & Extrema vnctione. 40 Curatus qñ conteratur.

* At Suarez tom.4.disp.28.sect.par. num.2.indicat graue, non habere eam à principio administrationis, & vult tunc procurandam: excusat tamen à mortali eum, qui inciperet audire confessiones, cum animo habendi contritionem, quam primum posset: cum tunc per auditorem confessionis impediretur, & deinde mortalem diligentiam adhiberet ad contritionem assequendam.

Quæritur, An si Curatus multa Sacramenta administret, debeat ad singula habere contritionem? Resp. Sufficere si habeat ad primum, quia gratia semel obtenta, non censetur amissa sine nouo mortali. 41 An per sing. habeat contrit. Sacr.

Quæritur, Quoties peccabit Curatus, qui administrauerit Sacramentam mortali, vel dubio de mortali? Resp. Sil.cler.2.not.8. ante quæstiones, & affert opinionem aliquorum dicentium, eum peccare mortaliter toties, quoties administrabit. Secundùm quam opinionem, qui viginti homines communicabit, vigesies etiam mortaliter peccabit. Idem etiam videtur tenere Azor.inst.lib.4.1.p. c.4.q.6. 42 Quoties peccat admin. Sacr. in mortali.

Quæritur, dictum est supra requiri contritionem, vel 43 Modus ha-

bendi contrit. ſaltem talem attritionem, quæ credatur contritio, nunc quæritur, an poſſit cognoſci ſit contritio, necne, vel ſaltē quid agendum? Reſp. Impoſſibile eſſe cognoſcere, an homo ſit contritus iuxta illud: Nemo ſcit, an odio, vel amore ſit dignus: Ne tamen videatur præcipi aliquid impoſſibile, ſufficit dolere de offenſa Dei, ad eum placandum, ſuper omne quod poteſt dolere, propter Deũ ſummè dilectum cum propoſito implendi præcepta, vel dolore intimo quòd ad valemus propter Deum ſummè dilectum. Ex Henriq. lib. 1. pœn. cap. 24. nu. 5.

44 An peccatũ in mortali. Quæritur, An Curatus in mortali tangẽdo Sacramẽta, vel ſacramentalibus vacando peccet, & quo? Reſp. Sil. cler. 2. not. 8. ante q. & Ordo. 4. q. 2. Nauar. cap. 25. nu. 72. & affirmant. Sot. verò d. 1. q. 5. art. 6. col. 3. negat.

Tangere Sacr. Porrò omnes conueniunt, quòd ſi tangantur in neceſſitate, & leuando de terra, non eſſe mortale. Et intellige nomine Sacramenti non ſolum Euchariſtiam, quæ ſemper eſt Sacramentum, ſed etiam olea conſecrata ab Epiſcopo pro Chriſmate, & extrema vnctione, quæ licet nõ ſint Sacramenta, niſi quando ſunt in vſu, tactus illorum tamen reſeruatur Sacerdoti ex vniuerſali conſuetudine. Et quod dicitur de Chriſmate, intelligitur etiam de oleo Cathecumenorum propter eandem rationem. Tangere verò Sacramentalia in mortali non eſt pluſquam veniale, propter paruitatem materiæ. Idem eodem modo Sacramentalibus vacando. Sot. ibi, & S. Tho. 3. p. q. 64. art. 6. & ad 3. Caiet. ibi, qui volunt eſſe mortale ſolum adminiſtrare Sacramenta, quod notat Caiet. ibi. Tangere verò Euchariſtiam immediatè manu, puta mutando ab vno in aliud vas, vel immediatè, puta ferendo in proceſſione. Suarez tom. 3. q. 82. ſect. 4. verſus medium, vult non eſſe mortale, ſed rem reprehendendam.

45 Quoties in mortali celebrandũ abſque confeſſione. Quoties Curatus celebret cũ ſola contritione abſque confeſſione, cùm non habet copiam Confeſſarij? Reſpon. Sot. diſt. 12. q. 1. art. 4. caſu 2. Henriq. lib. 8. c. 46. num. 5. De Graff. 1. par. lib. 1. cap. 12. nu. 5. & dicunt quod qñ Confeſſarius longè diſtabit, Curatus hoc poterit ſemel, aut bis,

niſi

nisi sit in statu peccati mortalis, puta habens concubinam, quia tunc nec semel poterit, nisi prius abiecta concubina. Henriq. verò addit. Ad hoc obligari, etiam si Curatus distet à Cōfessario per tria, aut quinque milliaria. At videtur posse dici, qđ poterit celebrare pluries, & toties, quoties necessitas celebrādi vrserit, & incommoditas adeundi Confessarium fuerit præsens, & vera, & vrgens, puta pluuia, nix discursio hostium, vel latronum, & omnis alia similis causa, quæ careat fraude, quia cùm hoc sit arbitrarium, tunc erit legitimum, cùm fuerit rationabile, vt est dictum supra.

Bonum remedium, Quādo duo Curati, qui alter alterius confessionem excipiunt multum distant. Condicant diem, horam, & locum pro confessione, puta tali die, tali hora, in tali loco, & vt locus vtrique sit commodus, eligant locum immediate viæ inter vtrunque positum, & ita euadent molestiam longioris itineris, & faciliter, & sæpè confessiones excipent, si velint.

Quæritur, Quid si forte Curatus occultè excōmunicatus, & vrgeat necessitas celebrandi, & scandalū si non celebret, puta infamatum iri de crimine, aut aliquid aliud, aut saltem causet admirationem, tunc quid aget? Resp. Conteratur, & celebret, quia nec peccat, nec fit irregularis. Silu. euch. q. 7. Nauar. ca. nu. 75. not. 13. Sot. dist. 18. q. 2. art. 5. in fine probationis. 2. arg. licet dist. 12. q. 1. art. 4. casu 4. in fine negauerit. Sed distin. 12. loquitur de excommunicato publico, & dist. 18. de occulto. Henriq. idem habet cum Sil. De Graff. vero 1. p. c. 12. nu. 14. & 15. negat excommunicatum posse celebrare. Tene cum Sil. & alijs, quia iustus timor, vt iste in casu dicto, causata pœna canonis. Et quæ dicit. De Graff. vera sunt de excommunicato publico, non occulto, de quo non est sermo. 46 Curat. excōē catus, an celebret.

Quod si sola necessitas vrserit, & non scandalum? Henriq. lib. 8. c. 47 num. 4. ait, peccare mortaliter, & fieri irregularem celebrando. Silu. verò euch. 2. q. 7. ait, non peccare, nec fieri irregularem, quia pro incurrenda irregularitate debeat adesse temeritas, quæ non est in hoc casu.

Quæri-

47 Excommunic. quo sine confessione celebrat.

Quæritur. Quoties excommunicatus occultus stante necessitate, vel scandalo communicabit? Resp. Sotum vbi supra concedere solum semel. Quidam semel, aut bis. Tu dic toties, quoties per ipsum non steterit, quominus absolueretur, & necessitas, & scandalum vrserint, quia est eadem ratio, vt est dictum supra nu. 46.

48 Quomodo admin. Sacram.

Quæritur. Quomodo Curatus administrabit Sacramenta? Resp. secundum consuetudinem loci scitam, & probatam ab Episcopo.

49 Cura. an oĩbus digitis Sacra. administr.

Quæritur, An Curatus impeditus infirmitate, vel chiragra possit administrare Sacramenta singulo digito manus, vel an teneatur hoc præstare solo police, & indice? Resp. Totam quidem manum esse consecratam, communis tamen consuetudo declarat solos pollices, & indices esse conuenientes. Tolet. Inst. lib. 1. c. 58. nu. 2. licet ibi. loquatur non de administratione, sed de sola celebratione hoc concedit. At videtur vtrique actioni eadem instrumenta conuenire. Ideò videtur dicendum, cum Sacramenta, quæ administrantur manu, & requirunt eam consecratam, non sit absolute necessaria, stante tali, vel simili impedimento, non esse administranda nisi via, & modo solitis, sed curanda eorum administratio per alium, cùm necessarium impedimẽtum adest, licet de cõione non sit improbabile, ꝙ habere c. 8. n. 34. & de Extr. vnct. c. 9. n. 22.

An Curatus dũ actu fertur possit Sacram. administrare.

Sed si Curatus habeat quidem manus liberas, sed pedes impeditos, an possit se facere ferre, & dum actu portatur Sacramenta administrare? Resp. Et in hoc obseruãdam vniuersalem consuetudinem, qua qui confert Sacramenta ex se procedit, & nõ portatur; tñ citra scandalum cũ non possit hri alius, credo nõ peccare mortaliter Curatũ, qui dicto mõ ea administraret. Melius ageret, si faceret recipientẽ Sacramenta accedere, & ipse Curatus deinde Sacramentum administraret, & hoc maximè quadrat in Eucharistia, nam in reliquis Sacramentis, quæ per Curatum administrantur, posset susceptor accedere ad Curatum, vel Curatus accedere ad suscipientem, vt in Extrema vnct. & ea conferre. Ratio horum est, quia nullum

lum videtur inconueniens, tali modo Sacramenta administrare: præterea, quare nõ poterit vir portare Curatũ pro tali functione, cũ equus possit ferre Eucharistiam, vt est I ctũ, c.8.nu.41. & cum seculares, vt in multis locis fieri solet, ferat à Cathedrali ad Curatos olea sacrata?

Quæritur, An Curatus absque Episcopo possit dare licentiam alteri administrandi Sacramenta? Resp. Si Epus aliquid sibi reseruauit, nihil potest in reseruatis. Si nihil reseruauit, Curatus potest dare licentiam conferendi Baptismum. Silu. bapt. 3. in capite Communionem, & extremam Vnctionem. Silu. vnctio.q.3. Matrimonio assistendi Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de reform. matr. licentiam administrandi. Pœnitentiam dat solus Episcopus. Conc. Trid. sess. 23. c. 15. de reform. excepto casu, vt c. 12. num. 24. & c. par. nu. 19. & ministrare Sacramenta sine tali licentia, est mortale, nõ tamen irregularitas contrahitur in baptismo. Silu. bapt. 3. à capite contra Armil. bapt. §. 39. At si regularis, sine speciali licentia Parochi det extremam vnctionem, Eucharistiam, vel solemnizet matrimonium, etiam in defectum Parochi, & in articulo mortis excommunicatus. Silu. excom. 7. casu 14. Tolet. Inst. lib. 2. cap. 37. nu. 5. Licet Andreas Victorellus, vt inf. c. 9. num. 6. neget. Et siue regularis, siue secularis, siue secularis Sacerdos, qui alterius Parochiæ sponsos coniungere matrimonio, vel eis benedictionem largiri ausus fuerit, sine licentia proprij Parochi, est suspensus, & debet absolui ab Episcopo Parochi, qui debeat eos coniungere, vel benedictionem eis largiri. Et si Curatus dederit talem licentiam contra iussionem Episcopi, credo peccabit mortaliter, quia delinquet in re graui, nisi ponat spem in ratihabitione, quia tunc excusabitur. 50 An Curatus det licẽtiã admĩnistra. Sacram.

Quæritur, An vnquam liceat reiterare Sacramenta irreiterabilia, & quando? Resp. Et dico videndum de singulis suis. Prò præsentia sufficiat, quòd quando dubium est probabile, vel verisimilis coniectura resultat, tunc reiteranda sunt cum conditione, Angel. sacram. q. 12. 51 Quõ reiterã da Sacra. irreiterabilis.

Quæritur, An conditio in reiteratione Sacramẽti, puta si 52 An condi-

uso explicetur necessario. ta si non est baptizatus, si te non absolui, & similes, si necessario explicādum? Resp. Negatiuè, sed sufficit eā mente retinere, vel à principio habuisse quò ad forum conscientiæ, in foro autem exteriori si eam non explicaueris, & apud Episcopum non fueris delatus, poteris puniri, quasi reitarator Sacramenti, Vide cap. 6. num. 18.

53 Sact. an dentur in tempore interdicto, & cessatione. Quæritur, Quo tpe possint dari Sacramēta? Res. Quò ad horam de singulis proprio loco dici. Tēpore verò vetito, vt in interdicto, & in cessatione à diuinis, potest dari Baptismus cum vnct. Olei Sancti, & Chrismatis. Matrimonium item potest celebrari absq; nuptiarum benedictione. Item pœnitentia pro sanis & infirmis, modò non sint excōicati, nec interdicti, neque fuerint causa interdicti sua culpa, neq; consiliū, neq; fauorem, neq; auxilium præbuerint delicto, ob quod positū sit interdictū: nā qui sunt in culpa, non sunt absoluēdi, nisi cū cautione, vt est dictū nu. 25. Itē potest dari Euchar. solum in artic. mortis. Nau. ca. 17. nu. 178. et in cessatione à diuinis. Nau. ca. d. nu. 188. & 189. Henriq. lib. 2 ca. 4. nu. 7. Reliqua verò Sacramenta non possunt dari, nisi particulari priuilegio qui gaudeat.

54 An Cur. interdicto dat Sacram. sub peccato. Quæritur, An Curatus cū tali limitatione teneatur ea Sacramenta ministrare sub peccato, vel ei sit liberum ministrare, & non ministrare? Resp. Et credo teneri sub mortali, quando ille indigens, si non acceperit à Curato, à nullo alio possit ea recipere, iuxta dicta supra, nu. 7.

55 Error in prolatione formæ. Qualis aūt debeat esse articulus mortis, Suarez tom. 3. disp. 33. sect. 1. nu. 29. vult talem esse, quoties iudicio periti medici, ita est infirmitas grauis, vt prudenter faciat infirmus se præparando ad mortem, vide c. 7. nu. 73.

56. Sacram. vbi danda. Quæritur, Quid agendū si in prolatione formæ Sacramentorū fiat error? Resp. Et dico de errore in forma Euchar. videndas rubr. Missalis. De errore verò in prolatione formæ aliorum Sacram. dicitur quòd, qui eas repetierit, tutè aget, sicuti etiā si repetierit forma Eucharistiæ.

Quæritur, Vbi sunt danda Sacramenta? Respon. Extra necessitatem, obseruandam consuetudinem loci. Pœnitentia tamen, & communio, ritè possunt dari in Cathe-

drali omni confluenti de Episcopatu. Silu. Archip. q. 1.
Sed nota, quod qui in Cathedrali potest dare Sacramenta, non potest ea dare in aliena Parochia, quia id ei licet eo, & non aliò modo, per cap offic um extra de Archipresbytero: ibi enim habet, quod qui de foris veniunt ex Episcopatu, possit ibi sacramenta recipere. Ex quo infertur, non posse per istosmet, eadem Sacramenta dari eisdem extra Cathedralem, quia facultas hæc limitata est super de foris aduenientes de Episcopatu, & super Cathedralem. Nota præterea, ont ria Sacramenta sint, quæ suscipiantur in Ecclesia, puta Baptismus, Pœnitentia, & Eucharistia, de istis verum esse, quòd possint suscipi in Cathedrali, vt vult. Sil. ibi. De Matrimonio Concil. Trid. sess. 24. cap. de reform. matr. vult solum proprium Parochum posse coniungere sponsos, ideo in Cathedrali non licebit. Si tamen adsit consuetudo approbata, etiam in Cathedrali po erunt coniungi.
Quæritur, An Curatus teneatur dare Sacramenta, etiã cum probabili periculo propriæ vitæ. Resp. Dictum esse cap. 1. nu. 16. teneri non solum cum probabili periculo, sed etiam cum certo periculo vitæ propriæ. 57 An danda Sacr. cum periculo vitæ.
Vide etiam supra nu. 37. & cap. 7. de apestatis, num. 72. & bona practicam, c. 9. nu. 20. & inferius num. seq.
Quæritur, An detur aliqua cautela, qua Curatus sibi prouideat de necessaria defensione in probabili vitæ periculo, cũ tñ necessitas Sacramenti administrandi vrgeat? Resp. Prudentia oĩa incõmoda superari. Si quæris particularia distinguendum. An periculũ sit à malo, vel à mala cœli constõne. Si ab ista vestes, & præsidia, quæ à natura docentur, sunt bona. Si periculũ est à malo hoĩe, videndũ est, an Sacramenta, quæ sunt dãdã, sint necessaria. Et quidẽ si instet auditio confessionis morientis, est eundum. Vt aũt Curatus tutò vadat dũ induit se (loquimur. n. de causa contingenti in nocte, quia in die magis prõptũ remediũ) vocet amicos, qui eum associent: Si hoc põt, curet, vt ipsi vocantes alios associantes vocẽt. Si hoc nec põt, ipse ferat arma, vt se defendat, quia ita ei licet. Sil. bellũ 2. q. 3. 58 Caiet. pro def. Curati in periculo vitæ.
& hoc

& hoc ēt si ferat Sacram. puta ext. vo&c.Porrò ita posset agere; statim, atque constiterit ei de inimicitia, videat an possit recōciliari inimicis, si hoc non pōt, rem deferat ad Epm, & obtenta licentia, arma ferat, quæ tñ ꝓpter decentiā clericatus, occulta deferet. Si vocatur ꝓ baptismo, sufficit doceat modū, quo vocātes ipsi baptizent absq; quod ipse vadat. Si vocatur pro extrema vnctione, quo credo teneatur ire cū tanto periculo. Subscribit Suarez tom.4. disput.44.sect.3.nu.15. Nisi, addit Victorellus, vitæ periculum excuset, &c. cū ægrotus alijs sacramentis iuuari non pōt: fieri .n. pōt, vt sit attritus, & accedente Extrema vnctione virtute Sacramenti, euadat contritus. Minus tenetur ire cū tanto periculo ad cōmendationem aīę. Sed & si vocatus fuerit pro confessione, curet infirmū audiri per alium sacerdotem, quod si hoc non potest, eat, vt dictum.

59 Quando Curatus excusetur nō dare Sacram. infirmo.

Quæritur, Quid si constet illi certò occisum iri, an ēt tunc teneatur ire ad hunc infirmum sine Sacramento pœnitentiæ certò morientem cū si iuerit occidetur, & infirmus ēt sine Sacramentis morietur, & per consequens ista diligentia cederet in casum? Resp. & vr̄ dicēdum, impossibilem esse istam certitudinem mortis, quia Curatus posset fuga euadere, possibile ēt impetentes nō aggressuros, superuenturum, qui eū erueret, ideò stante incertitudine aggressus, & certitudine mortis infirmi sine Sacramētis, credo teneri ad infirmum, iuxta dicta nu.58. Excusaretur tamen si positiuè, seu de facto sciret pœnitentem esse in gratia, quia confessus fuerit paulò ante, & aliàs erat diligens, & bonus. Suarez tom.4.dist.44.nu.15. quod tñ cautè iudicandum est, quia esse bonum, & diligentem non arguit impeccabilitatem: ideò credo eundum, vt supra.

At si quis hēret bonā probabilitatem suæ mortis, & mortis infirmi sine confessione anteq̄ posset ad eū peruenire, credo, quòd excusaretur abeundo. Rō est, quia sumus in moralibus in quibus nō est maior certitudo; q̄ probabilitas, & quòd probabiliter fit rationabiliter, & inculpatè fit. In tali casu tamen, saltem docendi vrgentes, quomodo inducerent morientem ab bonam cōtritionem, si forte

tè curſo concitato acti viuum reperirent infirmum.

Quæritur, An ſaltē Curatus qui capitales gerit inimicitias, poſſit admonere populum, vt, qui indiguerit illius opera, vocet eū de die, non de nocte, & proteſtari ſe tunc nolle ire? Reſp. Et vidi hoc practicatum, ſed malè, quia tenetur ire quotieſcuuq; neceſſariò vocatur; nec, v.g. occaſionem inimicitiæ, debet dare Extremam vnct. anticipatè, quando aliàs non eſſet danda, ne cogatur eam ferre de nocte. Poterit tamen monere populum, vt pro viribus vocent de die, quia in nocte ſint difficultates maiores, dummodò non excludat vocationem de nocte. 60 An proteſtatio nolendi ire de nocte excuſet.

Quæritur. An peccet Curatus, qui non curat ſe defendere, ſed vocatus liberè vadat, & interim occidatur? Reſp. Non peccare, imò mereri, quia moritur pro actione virtutis, & defenſio iſta non eſt illi neceſſaria, ſed licita, & libens Sil. Bell. 2. q. 3. Hæc enim dicuntur non ſecundum imperium, ſed ſecundum indulgentiam. 61 An peccet ſe non defendendo.

ANDREAE VICTORELLI
Baſſanenſis Doct. Theologi.

Ad Caput Quintum, Nota.

QVamuis multi, probabiliter, tradant, non poſſe quempiam ſacramentali abſolutione donari; ſi crimen aliquod, in ſpecie, confeſſario non explicuerit, nihilominus contraria ſententia, benignior, in articulo mortis, abſolui eum poſſe, & debere, ait; qui ſigna tamen edidit contritionis, etiam ſi nullum ſcelus, in ſpecie, detexerit V. Bellar. Cardinalem lib. 2. de pœnit. c. 7. Suarez. to. 3. diſt. 69. ſect. 2. Greg. de Val. to. 4. d. 7. q. 11. par. 1. aliquoſque allatos à me, ad Sà V. Abſolutio. nu. 10. & ad c. 8. lib. Inſtr. Car. Tol. Omnē dubitandi ſcrupulum abſolutio ſub conditione, tibi adimet; quam, ſi libuerit, mente retinere poteris; neque .n. eſt neceſſe conditionem verbis exprimere, quòad forum conſcientiæ.

Phreneſi correptis, & amētib. qui in Phreneſim, & amē-

tiam

tiã in statũ gratię(quantũ licet cõijcere)corruere, Eucharistia in mortis articulo,pberi põt,si irreuerentiæ cuiuslibet periculũ absit(V.Conc.Car.c.79.c.15.q 26.q.6.S.Th. 3.p.q.80.art.9.imo dẽt.ita Suar.d.69.sect.2.in 3.p.D.Th.

Sacramẽtũ pnię phreneticis,qui illud añ eũ morbũ,desiderarũt,nõ est negãdũ,c.q recedũt,c.15 qui 26.q.6.Sua. l.c.7.Toleti,& Nau.sniæ ad stipulãtur Viualdus de Cõfes. nu.22.Carbo.de pceptis Eccl.c.10. de confessione,Greg. de Val.to.4.d.7.q.10.p.3.Ang.in 4.Suar.to.4. d.32. sect.1.

Contrariam sequuntur.Richar.4.d.10.Io.Med.q.37.de confes. Sacr.teneri Parochũ, ait, Sacramenta ministrare, ẽt,cum præceptum hominem ad ea recipienda non obligat,3.V.Suarez tom.3.d 67.sect.2.Val.tom.4. dist.6. q.8. p.3.Sot.4.d.12.q.1.art.6.Vict.q.80. Graff.lib.2.c.38.

Si peccator occultus, extra cõfessionem tibi cognitus, occultè petat,non est audiendus.S.Th.4.dist.9 q.1. art.5. Suarez sect.3. Val.l.cit. immò Parochus ab eo rogatus,vt Eucharistiam ministret, ad eam illi negandã tenetur Suarez l.c. Sotus hoc simplici Sacerdoti, non autem Parocho concedit;sed fallitur,& à Suarez egregie refellitur.

Ob sola criminis suspicionẽ,Eucharistiam negari, non posse,ait Sot. sed alij suspicionẽ in temerariã,probabilẽ, & violentiã distinguẽtes,inquiunt,temerariam,(nullo.s. fundamento suffulta, & probabilem (hanc sufficiens tñ, ad gignendũ dubiũ,parit) nõ satis esse ad hoc Sacramentum negandum: sed tm̃ violentam: Hæc ijs munita indicijs est, quæ licet rem euidentem non reddant, moralem tamen probabilitatem efficiunt,& cum nihil ad suspicionem auferendam occurrat, ad probabile iudicium ferendum satis esse cẽsentur. V.Alensem p.4. q.49.in 2.art.1. S.Th.9.q.1,art.3.q.2.& ex recentiorib. Suar.sect.6.l.c.

In quo articulo mortis,si homo crimen,de quo violenta adest suspicio, neget, & piæ mentis argumentũm probat,Eucharistia priuandus non est,eneruant enim præcipuè suspicionẽm huiusmodi circunstantiæ. Suar.l.c.

14 Quis sit, in hac re,publicus, aut occultus peccator, doctissimus Suar.diligentissime tradit.sect.3. l.c.

Vsura.

18 Vsurarius publicus est, quia iure, vel qui facto, qui nulla tergiuersatione celari pôt: iure, qui Iudicis snia dãnatus, vel qñ suum crimen, secundùm iuris ordinē, Iudici detexit; aut crimen ipsum idonei testes plenè in iudicio probarunt. V. Couar. lib. 3. var. resol. c. 3. nu. 4. Mol. de iust. dist. 333. Lessium, Rebellũ, l. c. infra. Huic antè satisfactionem, vel talē cautionem pignoratitiam, vel fideiussoriã, creditoribus, aut alijs pro ijs, nullum Sacrm præbendum. v. c. in omnibus c. quamquam, de vsur. lib 6. Mol. de iust. q. 334. Tol. lib. 5. cap. 36. Lessium lib. 2. c. 20. dist. 22. de iust. Rebellũ lib. 8. q. 16. f. ct. 6. de oblig. iust. sã v. Vsura nu. 70.

Si neutram cautionem dare queat, iuret, se neutram dare posse effecturumq; pro viribus, quod debet. Molin. Tol. l. c. Nauar. c. 17. nu. 179. Mol. loc. cit.

Si nihil horum efficere queat, in mortis agone, sed cupiat, & velit; absolui potest à quocunque Sacerdote dum iuret se, ex his, quæ potuerit, effecturum; si tamen possit. Vide Tol. l. c.

De pœnis vsurariorum Couar. Molin. Lessius diligenter, locis citatis. Qui vsurarium notorium, non absolutum, sepelire scienter præsumit, excommunicatus est. Clem. 1. de sepult.

Probabile periculum mortis satis esse, ait Suar. (tit. 4. d. 26. sect. 4.) vt Sacerdos quilibet iurisdictionem tũc habeat. Periculũ mort. art. vocat Nau. c. 2. n. 9. reprehēditq; distinguentes in hac re periculum ab articulo. Tol. lib. 1. c. 15. vel 16. imminens, probabile, ex quacumque caussa mortis, periculum articulum appellat. Quidam distinguunt, & facultatem in articulo concessam, in periculo concessam negant, Sot. 4. d. 18. q. art. 4. Greg. de Val. to. 4. d. 7. q. 10. q. 2. Cou. in c. Alma mater p. 1. §. 11. num. 8. Rodriq. p. 1. cap. 59. à quo, illud disces; præsumptum mortis articulum non habere locum, quando Pontifex summus pro vero articulo aliquid concedit, sed quando concedit, pro articulo, sine illa additione (vero.) Per cap. eos, de sentent. excom. in 6

De mortis articulo, & periculo Corduba lib. 5. quæst. Theol. q. 39. Suarez l. c. Henriquez. lib. 6. cap. 11. Et nos in

Notis ad lib.1.cap.15.Instruct. Tol. & ad Aphoris. Eman. Sà V. Absolutio num.3.

Graffius, lib.2. in quinque casuum practica.c.3.nu.53. tunc hominem à simplici sacerdote absolui posse dicit, cùm in ipso naufragio in mortis periculo versatur: non autem cùm nauigationem suscipit. Probabile periculum, cum articulo mortis coniungit Valerius Reginaldus cap. 22.de Prud. Confessarij.

Quomodo agendum cum eo,qui in art. mort.versatur Cordub. q. 39. de Indulg. & Rodriq.l.cap.27. simplicem Sacerdotem in artic. mort. absoluere posse, Diuino iure, alijs aiunt,alij negant, Diuino iure, & perpetua Ecclesiæ lege quemlibet sacerdotem,hæreticum etiam in hoc articulo absoluere posse,per quam probabile putat Comitulus to.1.lib.5, q.14. Responsorum moralium: Contrariam sniam veram censet Suarez, l. c. pro qua multos auctores recenset,& quam communem vocat Tol.li.1.cap. 16.

Articulus mortis est cùm mors moraliter certa proximè instat,& est inevitabilis periculum,quo in aliquo casu solet mors sæpe accidere: bellum, vel longam suscipere nauigationem sine mortis periculo non accidunt.

Quilibet sacerdos, etiam degradatus, excommunicatus,hæreticus in artic.mort.absoluere potest.Ita Suar.to. 4.d. 26. sect.4. (quidquid alij quidam dicant) per verba illa Concilij [quilibet pœnitens à quibusuis peccatis à quocunque sacerdote.

† De hæretico negat Nauar.c.26.nu.26.de hoc,& schismatico negat.Tol.li.1.c.16.nu.7.Ex D.Tho.Nauar. sequitur Rodriq.p.1.c.59.

46 Sacerdos post scelus mortiferum à se patratum, nunquam sacrũ faciat, ẽt si valde doleat,ni prius (si fieri possit) sacra confessione animam eluat.Celebrans post scelus læthale,sine confessione, cum adest confessarij copia mortifere peccat, etiam si maxima cõtritione affectus sibi videatur. Diuino iure, sumptioni Eucharistiæ prætermittenda cõfessio.Consule Syn.Trid.sess.13.c.7.& c.11.Suar. tom.3.d.66.sect.3.& si placet, Couar. in c. Alma mater.p.

§.1.

§.1. nu. 7. De statu gratiæ necessariò ministrantib. Sacramenta. Suar. to. 3. dist. 16. sect. 3.

51 Religiosos in mortis necessitate posse, & debere, absente Parocho, sub spe ratihabitionis, extremæ vnctionis beneficio morientem donare, in libro de extrema vnctione, tradidi: & vt quibusdam visum, etiam sine spe ratihabitionis, ne ægrotus tam præclaro orbatus remedio supremum tartareorum hostium impetum, cum graui periculo, subeat; addidi, non esse audiendos qui docent, Religiosos sacerdotes non posse, sine spe ratihabitionis graui morientis hominis necessitati, sacra vnct. opitulari. Non muto modò sententiam: quam insignium Doctorum muniunt testimonia.

Caiet. v. excomm. c. 64. vinculo excōicationis religiosos non vinciri, ait; si sub ratihabitionis spe, sacramenta administrarent; neque enim censendum est, Ecclesiam, piā matrem hominem Parochi copia destitutum singulari in extrema necessitate, remedio priuare, velle.

Sot. 4. d. 23. q. 2. art. 1. hæc habet. [*Vbi clarè præsumitur ratihabitio Plebani; nempe, vbi quis iam animam exspirat, & copia proprij Sacerdotis haberi non potest, profectò posset, & deberet quicunque alius sacerdos etiam religiosus infirmū inungere, licet non sit Sacramentum necessitatis; sæpe posset contingere, vt per illud homo fieret ex attrito contritus. quare tunc ratihabitio Plebani certo præsumeretur, non censetur Ecclesia illo articulo infirmum eo beneficio destituere.*] Sot. sequitur Greg. de Val. tom. 4. d. 8. q. 2. p. 1. fauet Sa V. Eucharist. nu. 4. Suar. to. 4. d. 44. sect. 2. Religiosum, absente, vel nolente Parocho, inungere, excōicatione, si hoc sacramentum in art. mort. ministret, non affici ait, & hanc veriorem appellat sententiam; additq; religiosos, in eo casu, posse ministrare extremæ vnct. Sacramentum, iure cōi quasi naturali; & superiùs dixerat, ratihabitionem non tam esse licentiam interpretatiuam, quàm excusationem ab obligatione, vel necessitate talis licentiæ.

Candelabri aurei auctor, post multos, quorum nonnullos recenset, eandem sententiā secutus est. Omitto [illegible]

claras in re aperta rationes, & clementinæ explicationẽ: cuius verba si perpenderis, & intellectum, agnosces vera, quæ allata sunt.

59 Si accidentalis fuit formæ error; non est forma repetenda: cuiuscumque autem particulæ omissio, quæcunque mutatio, quæ sensum non mutet, accidentalis est; si fuit essentialis, repetenda est non fuit enim perfectum Sacramentum. Omissio, aut mutatio, aut additio verborum significationem mutans, essentialis est error; & non fit sacramentum etiam si min fter intendat facere, quod facit Ecclesia. vide Sot.4.d.1. q.1. art.8.

60 Vita spiritualis proximi corporali nostræ vitæ præferenda est V. Suarez tom.3 d.31. sect.3 vbi de Baptismo; & to.4.d 44. sect.3. vbi quærit, an Parochus cum vitæ periculo extremam vnctionem exhibere teneatur.

61 Per annũ, ob graues in sua Ecclesia inimicitias, potest Parochus, vt dictum est, de licentia Episcopi abesse (si tamen aptum relinquat sacerdotem, qui pastorale munus diligenter obeat) sic congreg. Cardinalium declarasse, testatur, Comitol. lib.1.q.60. Responsorum moralium.

Extremam vnctionem, si morbus coniunctus sit cum vitæ discrimine, antequam sol occidat ministrare potes; etiam si non agat animam ægrotus (hoc illi nocte sequenti accidere facilè potest) sufficit, morbum esse læthalem; vt possis eum perungere p æstat autem id facere, antequã vicinæ mortis angustijs ratio torpescat.

In solis, Baptismo, & confirmatione inuocatio Trinitatis, [In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti.] est de essentia formę Sot.4.d.24.q.1.art.2.

Laicus in statu læthalis culpæ puerum morientem Baptizans non peccat mortiferè. S. Tho.3. p.q. 64. art.6. ad 3. idem dicas de sacerdote in necessitate sine solemnitate, vt laici faciunt, Baptizante. Suar. to.3. d. 16. sect.4. in fine.

Parochus assistens matrimonio in mortifere scelere; nõ peccat mortiferè: quia non ministrat cõtrahentes matrimonium in mortali, graui se obstringunt flagitio; quia indigne Sacr̃m suscipiunt, & gratiæ obieẽ ponũt Suar. l.c.

Mini-

Miniſtri ſacramentorum, ſacros in ijs miniſtrandis, Eccleſiæ ritus ſeruare debent; eos omittere crimen, qui in nouos à quocunque Eccleſiæ paſtore mutari non poſſunt Conc.Trid.ſeſſ.7.can.vlt.de ſacram. in genere.

Contemptus huius præcepti lęthalis: violatio non ſemper; ſed pro grauitate materiæ. Suarez.l.c.ſect.5.

DE BAPTISMO.
Caput Sextum.

Quæritur, In qua ætate paruuli ſunt baptizandi? Reſp. Ritè baptizari in die octauo, ſed & pater differens circa duodecimum, non peccat. Henriq. lib. 2. ca.4.nu.12. Baptizatans priùs non peccat. Conforma te conſuetudini. 1 Ætas pro bapt.

Differens ad aliquas hebdomadas, vel menſes ex cauſa, ſi cauſa eſt rationabilis, puta mater magnatis differens baptiſmum filij pro morte mariti, aut aliqua de alia ſimili cauſa non eſt de facili condemnanda de mortali. Si tamen Curatus in ſua cura videat in hoc aliquem abuſum, crebra admonitione eum tollat.

Quæritur, quæ materia eſt apta pro Baptiſmo? Reſpon. Omnem aquam naturalem. Conc. Trid. ſeſſ.7.can.2. talis eſt. Sulphurea, mineralis, maris, reſoluta ex glacie, niue, rore, lexiuium Silu.bapt.2.q.4. Omnes. 2 Materia bapiz.

Materia non apta eſt ſudor, lacrimæ, ſputum, ſaliua, vrina, lutum, pannus aqua imbutus, & non expreſſus, aqua ſtillata. Silu.bapt. 2 a capite. Materia non apta.

Materia dubia eſt omnis aqua alio liquore mixta, quæ ſi eſt mixta in tantum, vt guſtata vocetur de nomine mixti puta, mel aquatum, aqua vinata, & aqua oleata, & omni alio ſimili modo non eſt materia apta. Omnes. Brodium, ſi ita ſpiſſetur vt vocetur gelatina, aut ſit totum puro graſſo not.2.& 3.Arm.bapt. §.20. & omnes. 3 Materia dubia quæ.

Sal liquatum non eſt apta materia Silu. bapt.2.q.7. Secundùm communem verò eſt materia apta. Henriq. lib.2. c.9. num.1. Arm. dubitat bapt.§.25.

4 Aqua, an benedicenda.

Quæritur. An aqua debeat eſſe benedicta? Reſp. Negatiue in neceſſitate: extra neceſſitatem eſt mortale vti non benedicta. Silu. bapt. 2. q. 3. Tol. inſt. lib. 2. c. 18. num. 4.

Sed & ſi quis in neceſſitate vteretur benedicta non peccaret, quia nullibi prohibitum. Reponenda tamen in ſacrariũ propter reuerentiam chriſmatis, quo ex mixta.

Si in hyeme afferatur ad Eccleſiam aqua calida miſcenda benedicta frigidæ, ne infans frigore lædatur, non miſceas, niſi prius guſtaueris, ſit nec ne naturalis, & hoc ad cautelam, ne apponatur aqua non apta. ſemel in baptiſmo magnatis reperi aquam roſaceam.

Quæritur, An vnquam poſſit baptizari in aqua dubia? Reſp. In neceſſitate ſolum ſine peccato poſſe, quod eſt, q̃n non poſſit oĩno haberi alia materia. Sed addenda conditio, ſi eſt apta, Henriq. lib. 1. c. 9. nu. 3. & gloſ. quia melius eſt ſic baptizare, quam nullatenus Baptizare.

5 Quando baptizando in aqua dubia.

Q̃uo Baptizandum, ſeu applicanda aqua? Reſp. Tribus modis poſſe vel immerſione, vel infuſione, vel aſperſione. Igitur dicendũ, obſeruandam eſſe morã loci ẽt ſi mos ille, ſit contra morem Metropolinatæ, ſeu ẽt Rom. Eccl. Sot. diſt. 3. artic. 8. poſt 3. concluſ. Et non obſeruare hunc morem citra ſcandalum, non eſt pluſquam veniale. Nota tñ quod in neceſſitate quiuis iſtorum modorum eſt aptus. Sot. ibi. Sed & extra neceſſitatẽ, ſi baptiſmus detur merſione, & baptizandus ſit adultus propter honeſtatẽ, ſufficiet infundendo baptizare. Tol. Inſt. lib. 2. c. 18. num. 7.

6 Modus baptiz.

Si Baptizetur immerſione, & puer mergendo periclitetur, leuiter eſt aqua attingendus: Et ſi mergeretur, & moreretur, Baptizas peccaret mortaliter homicidio, ſed non eſſe irregularem vult. Sot. ibi contra Palu. Suar. to. 3. diſp. 20. q. 64. ſect. 2. in fin. Si verò baptiſmo notabiliter mors acceleretur, non eſt Baptizandus: ſi acceleretur minimo tempore eſt Baptizandus. Sot. ibi. Sed hos credo ſcrupulus, cum tenuiſſimæ guttæ ſufficiant, & illæ non poſſint puerum occidere, maximè ſi aqua fuerit calida.

Communiter Baptiſmus fit immerſione, & cõius infuſione, quæ fit in capite, Omnes Obſeruanda conſuetu-

do loci. Sufficit, si tangat capillos, quia sunt pars hominis. Tol. inst. lib. dicto c. 18. in fi. affirmat. Sot. ibi. art. 7. dubitat, & iure si constaret aquam tetigesse solos capillos (quod vix est possibile) putare baptizandum cum conditione, quòd etiam Sot. ibi non reprobat. Suar. to. 3. d. 20. sect. 2. docet, corpus in aliqua principali parte mediocri saltem aquæ quantitate attingendum.

Nota pro immissione salis in os pueri per verba: Accipe salem sapientiæ, &c. modico vtaris quia alias vlcerat palatum paruuli, & parua quantitas sufficit. Sal sit mod.

7 Quæritur quanta aqua necessaria pro Baptismo? Respon. Vnicam guttam vix sensu perceptibilem non sufficere, aliquas verò sufficere. Sot. ibi. art. 7. versus finem, dummodo sint tot quot possint dici abluere. Quanta aqua necessaria.

* Suarez vero tom. 3. q. 66. disp. 20. sect. 2. ait eam aquæ quantitatem, & necessariam esse, & sufficere; quæ sit sufficiens ad abluendam, seu contingendam sufficientem corporis partem tanta, quæ successiuè fluere possit per magnam corporis partem. Sed hoc videtur esse, quod docet Sotus.

8 Quæritur, Si puer in partu periclitetur, quō baptizandus? Resp. Si emiserint manum, vel pedem, & non possit baptizari in capite, baptizandus in parte apparente. S. Tho. 3. p. q. 68. art. 11. Sil. bapt. 4. q. 1. Tol. instr. lib. 2. ca. 18. Sed aliqui citati à Sil. volunt, si superuixerit baptizandum cum conditione, & alij negant. De baptismo in partu.

Si apparet maior pars capitis, vt ab auriculis sursum, aliqui tenent non esse baptizandum, quia cōiter in Batismo non abluatur vltra dictam partem. At Dur. citatus ab Henriq. c. 21. num. 4. gl. Tol. lib. de baptismo, negat baptismum collatum in occipitio esse baptismū. Tutius est, esse rebaptizandum, quia baptizandus debet esse plenè natus quoad caput, secundū communiorem sententiam inuolutum secundina, Sil. bapt. 4. q. 1 dicit baptizandum. Quidquid velit non intelligitur. Clarum est enim, aquam debere tangere baptizatum, quòd nō est in casu dicto. Sot. loco dicto, artic. 7. Rumpatur secundina, & Baptizetur.

Si verò puer non sit natus, & mater agonizet, qd agendū? Sinenda est mori, & postea aperiēda, & baptizandus. Oēs.

9 Quantū viuat fętus matre mortua.

Quæritur, quantum superuiuat fętus matri mortuæ dum existit in vtero? Respo. Medicos valde peritos mihi dixisse, superuiuere per horā plus minusve. Quædam verò obstetrices octogenariæ; & valde peritæ dixerunt moriente matre filium non esse superstitem, sed vel mori, vel antea mortuū esse, aut si viuit, hoc esse ad modicū tempus.

10 An Cur. teneatur facere aperire grauidā mortuam.

Quæritur, An ad Curatū pertineat facere aperire grauidam mortuam, vt extractus foetus baptizetur? Resp. Teneri eodem vinculo, & non arctiori, quo tenentur omnes subuenire necessitatem extremam patienti. Si tamen viderit domesticos mortuæ deficere, & ni ipse solicitet infantem probabiliter extrahendum mortuum, tenebitur sub mortali solicitare, & procurare apertionem matris.

Quid si admoniti domestici mortuæ, etiam grauioribus verbis nolint obedire? Si Curatus habet vim coactiuam, puta qui etiam est vicarius Episcopi per censuras, & ministros iustitiæ, efficiet id, ad quod tenetur, quia tunc ex officio ad hoc tenetur: Si non habet vim coactiuam, recurrat ad Episcopum, si sperat prouisionem Episcopi oportunè profuturam: Si hoc non sperat recurrat ad brachium seculare, si pariter credit, vel dubitat in tempore profuturum: Si nullum horum sperat, aut potest, àcriter admonitos de obligatione, qua tenetur, relinquat illos in sua opinione, adhibitis testibus, vt factum possit probare coram Episcopo, si fuerit opus.

Dato quod domestici velint mortuā aperire, quonammodo solicitabat, ni fortè ex sollicitatione faciāt verè occidere eā, quæ casu est in animi deliquio, vt potest euenire? Resp. Remittat se ad medicū, & chyrurgum. Si isti desunt, vt potest euenire in vlla, iubeat aperire mortuam postquam ad iudiciū obstetricum, & peritorum loci iudicatū fuerit eam vere esse mortuā. Si nec sit ibi aliquis hoc sciens: iubeat semper cū conditione, aperire si est mortua. Si astantes dubitent? Nunquā consulat, immò dissuadeat, quia & occidere est peccatum mortale, & mortale, ex-

ponere

ponere se periculo occidendi. Vidi statim à morte, immissam in os mortui partem arundinis longitudinis digiti, & dimissam ibi ad horam vel circa vt per eam fetus respiraret, & consulti Medici periti, an effectus possibilis, mihi affirmarunt.

Sed si vis omnia ista incommoda superare, scias ex Galeno (vt à Medicis accepi) multis locis, vt ca. 1. in princip. De vtilitate respirationis. Item de difficultate respirationis, c. 8. Et clarissimè lib. 4. de locis affectis, c. 7. Quod carente homine respiratione, & pulsu, careat etiam vita; exceptis hictericis, idest vteri strangulatione correptis, vulgò dicimus, Mal di madre; in quibus opus est in altiori indagatione, & refrigeratis præcordijs, cum toto corpore tutò aperiuntur. An verò respiret, denotabit lumen exiguum ori mortui admotum, si flamma non deijciatur. Item lana carpta, vel bombix, eodem loco admoti immobiles perseuerando. Signa mortis.

Item ciathum plenum aqua super os ventris positum, aqua immota permanente. Cum igitur ista adfuerint, citra oē periculum, poterit Curatus facere aperire mortuam.

11 Quaæritur, Si puer moriatur, & dubitatur de Baptismo dato domi ab obstetrice, & Curatus non hēt tempus studendi, vel consulendi peritū quid aget? Resp. baptizet cum conditione, si non es baptizatus, quia tutò agit: nam duobus inconuenientibus concurrentibus, accipiendum est, quod habet minus periculi; hic autem cùm concurrat periculum rebaptizandi, & periculum, ne infans non baptizatus pereat & hoc maius sit illo, agendum est, vt dicitur. Quō baptizatur quando nō datur tempus consul.

12 Quæritur, An Baptizans, & intendens trinā aspersionē, mersionem vel infusionē, si puer moriatur facta vna, aut altera sola, & non reliquis intentis, Baptismus sit verus. Resp. Sil. bapt. 5. q. 1. Armil. bapt. §. 25. dicere non esse verū Sot. aūt d. 3. art. 8. ad 3. Henr. lib. 2. c. 7. not. 4. dicunt esse verum, dūmodò tota forma proferatur: quia aspersio immersio, vel infusio non sunt de necessitate Sacramenti, & intentio ministri non potest facere, vt sint Sacramento essentialia. Et ista intelligenda, siue hoc fiat casu, siue spō- An trina infusio, immersio, vel aspersio necess.

te:

te: sicut etiam si post trinam infusionem, & absolutionẽ formæ, aqua, quæ in vase superest, fundatur super caput baptizati, quia est eadem ratio.

13 Quia possit, vel nõ possit baptiza. Quæritur, Quis possit, vel non possit baptizari? Resp. Monstrum non posse baptizari.

Dubius, an viuat, baptizaretur cum conditione, si viuit. Practica. Vide priùs, an habeat aliquod signũ vitæ, si habet, baptiza liberè: si non habet, nullatenus baptizes: si dubitatur an signa, quæ hēt sint vitæ, baptiza cum conditione, signa vitæ sunt respiratio, & pulsus, seu palpitatio cordis. sic me dici retulerũt ex Gal. locis citatis, nu. 10.

Brutũ natũ ex parte Bruto, & m̃re hoĩe, etsi appareat homo non baptizatur. Henriq. li. 2. c. 1 n. 1. & c. 16. nu. 2.

Monstrum quantumuis deforme, etiam si ex capite appareat brutum, & ex alia corporis parte, si natus est ex patre homine, credo posse baptizari, saltem cum conditione, quia originale peccatum, quòd Baptismus delet in paruulis, traducitur ex semine humano. Deductum etiam ex Henriq. ibi ex conformitate rationis. Confirmatur ex Gal. lib. 2. de natur. facul. c. 6. vbi hēt, semel maris hēt facultatẽ naturæ qua formatur, augetur, & nutritur animal, &c. Ex quib. deducitur vim generatiuam esse in semine maris, & cum mas sit homo, & ex semine humano traducatur peccatum originale, videtur rectè dici posse, in casu nostro baptizandũ, saltem, cum conditione.

Monstrum si habet vnicũ caput, baptizatur. Sil. bapt. 3. quæst. 10. Si habet duo capita, baptizetur prius absolutè vnum, deinde aliud cum conditione. Sil. ibi, & omnes.

Praxis. Si monstrũ habet multũ de insolito, si daretur tempus, ego non baptizarem nisi Episcopo consulto.

14 Paruuli qñ baptizandi, inuitis parent. Paruuli non p̃nt baptizari inuitis eorũ parentibus nisi, Primò, quando paruulus habet alterum parentem fidelem Sot. dist. 5. art. 10 5. arg.

Secundò, qñ paruulus infidelis capitur in bello Fidelium contra infideles. Sot. ibi. Azor. Insti. 1. p. q. li. 8. ca. 25. Perentum verò nomine intellige parentes, & tutores, siue testamentarios, siue legitimos, siue datiuos, licet Sot.

ibi

ibi dicat, non fieri tantam iniuriam, si Baptizetur existens in tutela tuorum, quantum si baptizentur, dum sunt in potestate parentum, idem Azor ibi.

Paruuli possunt Baptizari inscijs, sed non inuitis, & cōtradicentibus eorum parentibus.

Primum, Quando iure sunt statim separandi à parentibus. 55 Quando in suis parentib. baptiz.

Secundum, Quando iam iam paruuli moriuntur.

Tertium, Quando distant longè à parentibus etiamsi sint empti in bello iniusto; sed si parentes sunt vicini non sunt baptizandi, nisi prius consultis parentib. Sotus & Azor ibi.

Et baptizare extra hos casus erit mortale, quia fit notabilis iniuria parentibus dictorum paruulorum, nec sufficit bona voluntas, quia est zelus sine scientia.

Amens perpetuus, qui non est in potestate patris, nec matris, potest baptizari. Sil. bapt. 4. q. 14.

Si habet lucida interualla, si instet periculum, & cōstet desiderasse baptismum, baptizandus, aliàs non. Si est dubium, an desiderauerit nec ne, baptizandus cū conditione si desiderauerit. Item dicitur de dormientib. Sil. bapt. 4. q. dicta. Dummodo tamen qui baptizatur, cum in amentia, vel somnum incidit, non habuerit voluntatem permanendi in peccato mortali. Ita Soc. d. 5. art. 12. in 3. arg.

Si dubium est an puer infidelis habeat vsum rationis, & pater velit baptizari, ipse verò nolit. Sot. d 5. artic. 10. dub. 2. affirmat baptizandum. Suar. vero disput. 25. sect. 3. circa finem, negat id licere, quia Sacramentum redditur dubium, an validum existat.

Quæritur, An aliquis sit cogendus ad Baptismum? Respond. Cogendum paruulum tantum ex parentibus fidelibus, & non baptizatum eorum incuria, vel malitia. Sot. dist. 5. art. 9. in fi. vide c. 5. num. 6. 18 An aliquis cog. ad bapt.

Si dubium est. An puer habeatur vsum rationis, & velit baptizari. Sot. dist. 5. artic. 10. dub. 2. Suarez loc. d. volunt Baptizandum, subtractum prius parentib. Henriq. vero cap. 29. num. 3. negat, quod potior sit conditio possidentis.

Quæ-

87 An cōtritio necessaria in baptism.

Quæritur, An in Baptismo requiratur contritio? Resp. in adultis sufficere attritionem, etiam cognitam esse attritionem, ita multi. Ratio est, quia si attritio talis sufficit pro pœnitentia, vt concedunt omnes, & Conc. Trid. sess.14.ca.4. multò magis sufficiet pro Baptismo, cùm pro isto minor dispositio requiratur, quàm pro pœnitentia, vt ipsum Concil. ses.6.c.6. docet. Dices ibi Baptismo præscribere contritionem tanquam necessariam? Respond. Suarez disput.28. sect. 2. Non præscribere dispositionem simpliciter necessariam, sed eam, quæ optima est, & pro magis certa consulendam.

88 Quando rebapt. cū conditione.

Quæritur, Quomodo se gerat Curatus in rebaptizando cum conditione, in casibus iure permissis? Resp. Si datur dilatio videat summas, si non datur baptizet.

* Aduertat autem quòd rebaptizans citra casus concessos fit irregularis. Communis. An autem eandem irregularitatem incurrat, qui timore, & nulla diligentia adhibita rebaptizat conditione tamen apposita, vel mente retenta. Sot. & quidam alij affirmant, citantur à Suarez, ipse vero negat: peccabit tamen mortaliter, quia hoc est magnam iniuriam Sacramento irrogare. Suarez tom. 3.q. 71. disp.31 sect 6.

Primò, Quando est dubium probabili in materia, vt est dictum num.3.

Secundò, Quando est dubium in forma, vt si baptizando dicatur.

In virtute Patris, & Filij, & Spiritus sancti Sot.d.3.art. 5.in fin.6.arg. Henriq. lib.2.c.10.

In nomine Genitoris, Geniti, & ab vtroque spirati, vel procedentis probabilius iudicat non esse Baptismum. Sot. dist.& à dicto, in 7 arg. Henriq. lib.d.c.9. nu. vlt. & refellit Caiet. qui tenet contrarium.

Item si dicatur, cum nomine (quod videbis vsitatum inter idiotas) vel per nomen Patris, & Filij, & Spiritus sancti, qui non est idem sensus dicere: Cum nomine, & dicere: In nomine.

Alius error potest fieri in prolatione formæ. Pro quo

nota

nota cum Silu. Bapt. 1. q. 7. Quod corruptio verborum plus mutat in principio, quàm fine: ideo etiam si non maneat sensus secundùm grammaticam, sed euadat in alium sensum, siue grammaticalem, siue non, sed illa mala prolatio sic solet fieri ab eo, qui profert, dum intendit proferre formam, valet talis forma, puta dicendo. In nomine Patris, vel patre, & similia. Et hic errore est germanus idiotis, & vetulis.

Alius error potest esse in additione formæ: de quo vide Silu. Bapt. 1. q. 6. & Sot. art. d.

Igitur quandocũque dubium est probabile, vel ex iudicio sapientum, vel est de hoc verisimilis coniectura dubitandi, an baptismus sit validus, tunc rebaptizandum est cũ conditione, si non es Baptizatus, quæ sufficit absque additione, & si es baptizatus, non baptizo te; quia est superflua: Angel. sacram. q. 12. Sot. autem d. 1. art. 9. 4. arg. vult tunc dubium esse legitimum, cum facta diligenti præscrutatione varietas non valeat definiri. Hac dubitatio erit valida, si fuerit à scriptis actorum non reprobatorum. Itẽ si fuerit per propriam prudentis rationem benè discussa. Vide c. 25. de opinionis electione. Quale dubium in forma.

Sed nota benè, Ponas te semper in tuto, ne Baptizandus patiatur: quia licet quæ agunt secundum opin. benè discussam rectè agantur quoad fugiendum peccatum, non tamen certum est effectum ex opinionis electione manãtem ratum haberi apud Deum. Leonardus Lessius de iust. lib. 3. cap. 1. dub. 4. num. 43. ex simili, tunc enim ratum habetur, cùm opinio est vera.

Tertiò rebaptizatur cũ condõne, qñ defuit intentio necessaria in conferente, vel suscipiente baptismum, & non est clarum de defectu illo, sed cadit sub dubio probabili.

Quartò, Rebaptizatur cum conditione, quando baptizandus non erat plenè natus, vt est dictum num. 8.

Quintò, Rebaptizatur cum conditione, quando vere constaret aquam tetigisse solos capillo, non carnem, vt est dictum num. 6.

Sextò, Rebaptizatur cum conditione paruulus exposi-

tus

tus ad Ianuam Hospitalis, vel inuentus in nemore, quando natus est de recenti, & inuentus sine scriptura. Tol. Inst.l.2.c.21.nu.3.& Sot.d.3.art.9.in 4.arg. Iudicat non re baptizandos istos sic inuentos, si appareant habere mensem, vel viginti dies nisi ex colore esset, vehemens, suspicio natus ex infideli, puta mauro. Illos vero, qui inter infideles nati sunt ex parentib. fidelibus, & postea redemptis, aut mortuis parentib. sunt superstites, cùm postea ad nos veniunt, nisi manifestis indicijs cõstet esse baptizatos baptizandi sunt, nã præsumptio est non fuisse baptizatos.

Septimo rebaptizatur, si forma interrumpatur tanto tempore, quod verè dicatur discontinuata, nam interrumpere vno, aut altero verbo, non est interrumpere, sicut nec tussiendo, nec dicendo taceas, aut aliud simile. Sil. bapt.1.quæst.8.

At hæc reducitur, si forma non proferatur cum collatione materiæ, nam quidam dicunt ambo simul esse coniungẽda, hoc est proferre formam, & applicare materiã. Sil. bapt.5.q.2. Caiet. citatus à Soto dist.3.art.8.in 3.arg. aiunt saltem esse necesse, vt durante forma applicetur materia. Sot. verò ibi ait, sufficere paulò ante, vel paulò post ablutionem proferatur forma, vel è contrario, sicuti vnica actio est eius, qui dicit bibo, & postea bibit.

19 Quæritur quomodò Curatus aget, vt euadat periculũ rebaptizandi? Resp. Quærat ab offerentibus puerum antequam aliud agat, An puer sit nec baptizatus? si affirmẽt, curet omnino audire ab eo, vel ab ea, qui baptizauit maxime si sit fœmina, & eo magis si agatur cum rusticis, & idiotis; qua materia, forma, intentione vsi fuerint, & ex auditis agat; quæ conueniunt. Benè ad hoc aduertet, quia mihi aliquoties contingit responsum fuisse ab illis, qui puerum attulerunt ad Ecclesiam, puerum bene fuisse domi baptizatum, & cũ diligentius rem inuestigare ab illis, qui baptizauerint, inueni errorem in materia, vel forma.

Q. Cura. aget vt euadat peri. rebapt.

Præterea aduertat, si respondentes videat titubãtes, vel malè respondentes, nõ increpet, ne exasperati præ verecundia affirment falsũ. Hoc vidi. Ideo veritatẽ benignè eliciat,

ciat, deinde, si iudicauerit expedire, acriter reprehendat. Ad hæc, post cognitã veritatẽ, quęrat de Patrinis, qui sint & à quo designet, iuxta dicenda infra nu. 27. & sequent.

Quæritur, Quis bonus modus baptizandi in necessitate? Res. Hic, non noĩata persona dicere creatura Dei ego te baptizo. In noĩe Patris, & Filij, & Spũs sancti. Amen. Sed aduerte, aquã, qua vsus es, facias, te præsente, deijcere in loco mundo, ne, si asseruetur, sit vsui ad aliquã superstitionẽ, vel cutes ferri ad sacrarium, propter reuerẽtiam Sacramanti. Hæc tamen nõ sunt absolutè necessaria. 40 Modus bapt. domi in nec...

Quæritur, an Curatus benè agat, si curet se vocari ad omnes periclitantes? Resp. Non est necesse, sed benè agere, tunc tamen, quando infans est pienè natus, quia sic ponet in tuto paruulorum illorum causam, qui sæpè malè baptizantur ab obstetricibus. 21 An Cur. bapt. omnes p.

Dum verò adhuc infans est in vtero matris, propter honestatem domesticis parturientis prouinciam sinat Catechis. Rom. de bapt.

Si adsit Episcopus, & Curatus? Curatus baptizet, quia id onus est illi proprium Soc. d. 4. artic. 2. concl. 4. De alia præcedentia, præferendo semper digniorem, vt annuit Catechismus ibi dicendum, non esse rem necessariam. 22 An in necessitate bapt. domi obseruet solemnitates.

Quæritur, An baptizans domi in necessitati debeat baptizare cum omnibus solemnitatibus baptismi, vt fit in Ecclesia? Resp. Negatiuè, sufficit vtatur materia apta, & forma necessaria.

Quæritur, An solemnitates baptismi omissæ in baptismo in necessitate dato sint supplendæ, cessante necessitate, & sub quali peccato? Respon. Tol. Inst. supplendas, lib. 2. cap. 23. num. 1. At non addit sub quali peccato. Credo, sub veniali, cùm non sint necessariæ citra contemptum tamen, quia cum illo esset mortale. 23 Quando solemn. suppl.

Quæritur. An pannus, qui traditur in baptismo sub illis verbis: Accipe vestem candidam, &c. item candela, quæ datur possint pluris seruire diuersis baptizandis? Respon. Sru. bapt. 5. q. 4. affirmare de panno. Sed etiam eadem ratio est candela. 24 An pannus & candela bapt. possit seruire alij. bapt.

Quæ

25 An imponend. nomina gentil.

Quæritur. An Curat. baptizandis imponat nōia gentiliū? Resp. Obseruet Constitutiones sui Epi. Certè in multis Episcopatibus rōnabiliter prohibetur. Si nulla adsit prohibitio, hortetur Curatus ad imponenda nomina Sanctorum, vt baptizandus illorum patrocinio adiuuetur.

An plura nomina eidem bapt. imponenda.

Si parentes abnuant? Baptizet, quia impositio nominis non datur à Sacerdote, sed à parētib. iō in antiquis spiritualib. baptismi in principio cæremoniarū baptismi, erat ista interrogatio: Quo noīe vocaris? innuens à parentibus, nō à me. Et si parentes velint imponi plura nomina, Curatus non curet, sed baptizet, quia nihil refert.

26 An patrinus necessarius in bapt.

Quæritur, An patrinus sit necessarius in baptismo? Resp. Sot. d. 4. art. vlt. conclus. 1. affirmare. Intellige tamen non de necessitate Sacramenti, & de necessitate præcepti Ecclesiastici, & ex communi consuetudine.

Sed an omittens peccet mortaliter? Credo distinguendum. Cum baptizatur habens Parentes, vel Curatores Christianos instruere volentes baptizatum, non credo peccare mortaliter non adhibēdo patrino, quia ideo sunt instituti patrini, & vbi cessat ratio legis, cessat etiā illius prohibitio: Si verò baptizatus indigeret instructione, & esset verisimile, alias eam non habiturum, credo mortale, propter magnum damnum baptizati. In baptismo verò priuato. tom. 3. q. 67. art. 7. vult nullum esse peccatum.

27 Patrin. quis possit esse.

Quæritur, Quis potest esse patrinus? Resp. Omnis baptizatus. Excipitur.

Primò, Hæreticus, sed si teneat contrahit affinitatem. Sot. 4. art. vlt. in fine, primi arg.

Secundò, Abbas, & Regularis, Silu. bapt. 5. q. 5. & Sot. art. dicto, ad 2. arg. dubitat esse mortale, si teneant.

Tertiò, Qui publicam poenitentiam egit. Henriq. lib. 2. ca. 14. Sed supradictis tribus numeris volunt contrahere affinitatem, si teneant.

Quartò, Vniuersitas, seu Respublica, & hos non contrahere affinitatem, sed qui eorum nomine tenet. Silu. matr. 8. q. 7. not. 16. Sot. distinct. 42. q. 1. artic. 2. propè finem. At Rebellus de obligat. in additione 4. lib. num. 90.

Ex

Ex decreto Congregationis Conc.Trid.tenet ipsos mandantes contrahere.

Quintò nec pater, aut mater baptizati. Omnes. In extrema tamen necessitate, possent esse patrini. Sot. dist. 4.art.vlt. 2.argum. At placet distinctio Suarez 3. tomo, quæst.64. artic.7. In baptismo solemni, qui confertur in Ecclesia per Sacerdotem, esse necessarium patrinum, & tunc vix possibilis est casus, nō adesse, qui teneat puerum præter patrem. In baptismo verò collato in necessitate patrinum non esse necessarium, & ita non videtur possibilis istà Soti necessitas.

* Quæres quid agendum, si illi, quorum nomine tenetur ad baptismum, sint hæretici, puta quis tenet nomine alicuius Hæretici, tunc quid aget Curatus, cùm si tenuerit, videatur participare in diuinis, quod à canone prohibentur? Resp. Si iste Hæreticus est publicè denunciatus non est cum illo participandum; si autem participarit, non communicabit, nec peccabit; quia vi muneris sui iste Curatus (vt præsuppono) tenetur baptizare: & participatio, quæ est in damnum animæ, vel corporis alterius non comprehenditur, vt prohibita à canone. Si enim talis Curatus nollet baptizare, posset veri in damnum animæ baptizandi. Si verò iste Hæreticus non est denunciatus, nec peccabit baptizans: quia Conc.Const. communiter receptum, non prohibet aliam participationem, quàm publici denunciati, & excom. per publicam clerici percussionem. Suarez de censuris, disp.17. sect.2.nu.1.vide etiam c.12.nu.67. 28 An possit teneri ad bap. nomine hæretici.

Quæritur quæ ætas requiratur in patrino? Resp. Cum per compaternitatem, quis contrahat obligationem, credo obligandū debere esse in ætate, in qua per intellectū sciat quid agat: Ideò debere plenum vsum rationis habere, quod cum communiter eueniat, cùm puer communicat, rectè poterit dici, debere tenentē habere circa duodecimū annū, nam tunc admittitur ad cōionem vniuersaliter. Similem vsum rationis requirit Rebel. de obligationibus in teste pro matrimonio: vide cap.10.nu.13. 29 Patrini ætas.

30 An patrinus sciat rudimenta fidei.

Quæritur, An patrinus teneatur scire rudimenta Fidei? Respon. Vbi baptizando incumbit necessitas sciendi necessaria, & non habet alium qui doceat, tenetur scire alias non, vt communiter inter Christianos euenit, vbi parentes docent ista filios, Sot. dist.4. art.vlt. ad primum argument.

31 An peccatũ admittere prohibitum.

Quæritur, an Curatus peccet admittendo aliquos ex dictis, nu.27. Respon. In primo casu peccare mortaliter, si hæreticus fuerit denunciatus. Omnes. In 4. nullum peccatum, quia ita fit sciente, & tolerante Papa. In reliquis non credo esse vltra veniale ratione leuitatis materiæ.

An non baptizatus tenent peccet.

Si verò non baptizatus teneret. Henriq. de confirmat. lib.3. cap.3. num.3. gloss. Nauar. tenet esse mortale, quia fit contra præceptum Ecclesiæ.

32 Curat. excusatus ad prohibitum.

Quæritur, an Curatus peccet, si illi noluerint desistere à tenendo, etiam postquam fuerint admoniti, & ille nihilominus baptizet? Respond. Et credo peccare mortaliter quoties etiam tenentes mortaliter peccent. Excusabitur verò à mortali, si non possit prohibere sine probabili suo periculo, quia Ecclesia non obligat ad sui obedientiã, cum tanto periculo.

33 Patrini q̃t in baptismo

Quæritur, Quot patrini possint esse in singulo baptismo? Respond. Duo ad summum, mas vnus, alter fœmina. Concil. Trid. sess.24. cap.2. de refor. At nomine alieno tenentes possunt esse duo mares, vel duæ fœminæ. Rebel. de oblig. in addit. lib.4. sect. nu.90. ex Decreto Congregat. Trident. & compaternitas contrahitur, vt est dictum num.27. not.4.

Debent autem isti patrini designari per Conc. ibi Rectè designantur à parentibus, aut baptizandorum curam gerentibus. An etiam possint designari à Curato. Non credo contra placitum parentum, vel puerum baptismo offerentium, in defectum parentum, quia videtur prouisum à Concil. satisfactioni eorum.

Si nulli designentur, & vt plures tangant contrahit dictam cõpaternitatem, qui primo tetigerit, siue plures,

siue nullus sit electus. Rebel. ibi num. 95. Quod si aliqui vltra designatos tangant, non contrahunt hanc affinitatem. Concil. loco dicto.

An Curatus peccet, si secus factum sua culpa, vel negligentia?

Respon. Peccare, cum Conc. ibi habeant, Parochus diligenter sciscitetur, antequam ad baptismum conferendum accedat, quos elegerint, & si secus factum fuerit arbitrio Ordinarij puniatur. Non tamen credo peccare mortaliter, nisi quando ex ista non electione baptizatus patiatur, vt est dictum nu. 26.

Quæritur, An tenens domi puerum in necessitate baptizatum fiat compater? Resp. Sot. dist. 4. art. vlt. in fine, & Nauar. cap. 22. num. 40. affirmare. Suarez verò tom. 3. q. 67. art. 7. distinguit, si quis teneat voluntariè, vt exercens quendam actum Ecclesiasticum, habet probabile; contrahere affinitatem: Si vero teneat solo animo adiuuandi, non concurrendi, vt ad actum Ecclesiasticum, vult non contrahere compaternitatem. Videtur valde probabilis sententia. Porrò si volueris tenere opinionem Soti, vide cùm puer in necessitate baptizatur, qui propriè exerceat actum compaternitatis, vt statim dicetur, & illum nota in libro baptismi. 34

Tenens domi in necessitate an fiat compater.

Quæritur, Quo actu quis efficiatur compater? Resp. Congr. Conc. Trid. relatam a Rebel. vt supra num. 95. vti hoc verbo, tangere, ideò actu quis contrahit hanc compaternitatem. Sot. verò dist. 42. q. 1. art. 2. pro 2. concil. col. ante finem. Silu. bapt. 8. q. 7. not. 13. vocant tentionem se tenere, declarantes esse, dum puer baptizatur, vel tenendo, vel de fonte leuando; non tamen volunt necesse esse carnem tagere. Suarez etiam loco dicto vocat tenere. Sed addit proprium illius actus esse, suscipere baptizatum de manu baptizantis. Idem tenet Sot. in substantia. Et ideò fit compater, qui suscepit puerum de manibus baptizantis, cùm illum de fonte exemit. Sic qui suscepit de manibus obstetricis puero in catino vel pelui baptizatum, imò si adultus baptizetur, sufficit ei assistere quasi in propria 35

Quo actu quis fiat compater.

curam suscipiens, Sot. ibi Notandum tamen eum Suarez ibi, quòd videtur valde probabile, si quis suscipiat de manu baptizantis in baptismo priuato, vt est dictum numero superiori, non intelligens fieri compater, sed ipsum adiuuare, non contrahere compaternitatem, & tunc neque erit necesse notare illum in libro: secus verò si verè voluerit actu illo fieri patrinus.

An verò compaternitatem contrahat, qui in baptismo solemni, etiam sine voluntate suadendi patrinus tenet? dictum est supra contrahere, nu. 33.

36 An compaternitas cõtrahatur ad Sacram.

Quæritur, An qui teneat puerum domi baptizatum, dum in Ecclesia Sacramentalia perficiuntur, contrahat affinitatem? Resp. Sot. loco dicto affirmare non contrahere, etiam si ista fiant in Ecclesia, siue baptizetur puer de industria, siue per errorem. Nauar. tamen capit. 22. nu. 40. ait contrahi aliam cognationem impedientem, sed non dirimentem. Rebel. vero loco dicto, nu. 94. ex Congreg. Concil. Nullam cognationem contrahi, licet lib. 3. quæst. 18. de impedimento, num. 20. teneat contrarium contra Specul.

Contrario autem, quæ contrahitur per baptismum restringitur per Concil. Trid. sess. 24. cap. 2. de refor. matr. ad hoc, vt sit inter patrinum, vel patrinos, & baptizatum, inter patrinos, ac patrem, & matrem baptizati, inter baptizantem, & baptizatum: inter baptizantem, ac patrem, & matrem baptizati: ideò non contrahitur inter ipsos patrinos, nec inter patrinos, & baptizantem: multò minus contrahitur inter maritum, vel vxorem patrini, & baptizatum. Adest etiam de hac cognatione Bulla Pij Quinti, quæ incipit, Cùm illius vicem, quæ habetur ad fin. Con. Trid.

37 An patrinus respondeat.

Quæritur, An patrinus teneatur respondere in baptismo? Resp. Silu. matrim. 8. q. 7. not. 13. Sot. dist. 4. art. vlt. dicere esse bonum, si respondeat, sed non necessarium.

38 An idem homo possit

Et si patrinus respondeat in vulgari interrogationi factæ per Curatum in latino non refert.

Quæritur, an vnus, & idem homo possit esse patrinus plurium

plurium filiorum eiusdem viri? Respond. Posse, quia & idem Curatus, qui contrahit similem compaternitatem, rectè baptizat plures filios eiusdem viri. *esse plurium filiorum pat. eiusdem viri.*

Quæritur, an idem vir diuersorum hominum filios eadem die possit de fonte leuare? Resp. Posse, quia nullibi prohibitum. In confirmatione ab aliquibus Episcopis prohiberi solet: fortè ne contrahantur tot compaternitates, & tenens obligetur multiplicatis impedimentis. 39 *An eodē die possit sæpe cōtrahi paternitas.*

Quæritur, An qui aliàs est affinis, puta consanguineus vel cognatus, possit leuare puerum cognati, & affinis? Respon. Posse, quia & Curatus potest baptizare filios fratris, & nullibi aliter sancitum est, excepto tamen solo patre & matre, vt est dictum nu. 27.

Quæritur, An baptismus paruuli sit validus, si patrinus, qui pro eo respondet, verè decipiat, & non habeat intentionem rectam respondēdi, sed ex hoc velit baptismum paruuli euadere nullum per talem intentionem? Resp. S. Th. 3. p. q. 64. art. 8 ad 2. Sot. dist. 5. artic. 10. dub. 1. Azor. 1. p. lib. 8. c. 25. q. 8. Et omnes dicere requiri intentionem ministri, & eam sufficere. 40 *An cognatus possit esse compater cognati.*

Quæritur, An quando plures sint baptizandi possint fieri exorcismi in numero plurali, pro omnibus vnica actione, deinde singulos singillatim baptizare? Respond. Posse, quia non est de necessitate, vt disiunctim fiant. 41 *An intentio patrini necessaria.*

Quæritur, An exorcismi possint fieri disiunctum à baptismo, puta per dies, aut horas ante, deinde conferre baptismum? Resp. Sine causa non posse, quia sic præscribuntur ab Ecclesia; cum causa verò credo posse, quia nullibi constat debere de necessitate continuare cum baptismo; & si semel facti & interrupti fuerint, non erit peccatum eos repetere, intellige cum causa. Et possint exorcismi fieri ab vno, & baptismus conferri ab alio, quia nihil fit contra essentiam Sacramenti; qui tamen hoc ageret absque causa, credo peccaret, saltem venialiter. 42 *An exorcismi possint fieri disiuncti à baptismo.*

Quæritur, An Curatus habeat librum baptismi? Resp. Habeat, quia ita Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. matrim. In quo describat nomen baptizati, nomina patris, 43 *Liber baptismi*

& matris eiusdem, nomina compatrum, & nomen suum. Ego ità noto, si placet modus, eo vtere.

Die N. Mensis. N. Anno N.

Paulus filius Petri de N. & Bertæ de N. eius vxoris, baptizatus est à me N. compatre, & comatre N.

Et si baptizatus domi, post verbum, baptizatus, addo nomen baptizantis, & reliqua Sacramentalia, perfecta sunt à me N. & si volueris tenere cum Soto, vt est dictũ nu. 34. addes leuante N. si verò placuerit sententia Suarez ibi relata, non oportebit addere nomen dicti leuantis.

Nec addendum est nomen tenentis ad exorcismos, quia vt est dictum nu. 36. nulla cõtrahitur cognatio. per Congreg. Conc. Trid.

49 *Quale peccatum nõ scribere baptiz.* Quæritur, An Curatus peccet, & quomodo, si non descripserit, vt est dictum? Resp. Et credo mortaliter peccare, quia vergit in magnum populi præiudicium. Præterea Constitutiones tui Episcopi videas, & scias ex Concilio ibi, si Parochi culpa, & negligentia secus factum fuerit; arbitrio Ordinarij puniendum.

Quid agendum cum obstetricibus. Quæritur, Qui aget Curatus cum obstetricibus? Resp. Videat an benè baptizare sciant, hoc est an sciant, quæ materia apta, & quæ forma, quàm expedit, quod vulgari idiomate proferant, quæ intentio, quæ coniunctio materiæ ad formam, quando baptizandum, idest, apparente manu, vel pede, vel cùm dubitatur, an infans viuat, in quo reperies deficientes. Et nescientes ista, prohibeat quo ad perfectè didicerint, & si noluerint obedire, admoneat Episcopum, qui necessario remedio præsto erit.

Obligari autem ad sciendum ista, tenet Nauar. cã. 22. nume. 6. quod Suarez. vt enim sequenti solùm concedit, quando obstetrice ista ignorante, non sit futurus alius præsens, qui ea sciat, & possit infantem rebaptizare.

Eodem modo prohibeat obstetrices, si sciuerit, vel dubitauerit esse artis imperitas, quod didicerint, quia per illarum imperitiam fieri potest, vt infantes periclitentur, & sine baptismo moriantur. Et communiter Episcopi in visitatione vtrunque curant. Porrò prohibitio fit verius

riùs

riùs lenis admonitio, & si non acquieuerint dicto, Curatus rem ad Episcopum deferat, & iussa exequatur. Et deficiendo credo peccet mortaliter, quia in re graui peccat, & ad ipsum spectat cura animarum commissarum.

Quæritur de isto casu. In quibusdam locis, Curati post Baptismum præcipiunt, ne per annum infans noctu teneatur in lecto, ne dormiendo à tenente suffocetur & hoc sub excommunicatione. Hinc quæritur. An hæc excommunicatio afficiat? Resp. Excommun. 1. not. 2. cum Hostiens. tenere, Curatum in notorijs, quæ non inuigene inquisitione vlla posse excommunicare Suarez vero to. 5. disp. 17. sect. 1. nu. 3. negat hoc generaliter: concedit tamen posse, si Curatus habeat tale priuilegium vel ei competat ex consuetudine, iuxta quæ talis excommunic. afficiet, vel non sufficiet. At vbi nec priuilegio, nec consuetudine gaudeat Curatus, malè agit sub tali modo ista prohibere. 48 De tenendis infantibus lecto.

Sufficeret notificare de periculo, & monere ad occurrendum ei prudenti remedio. Sed & quidam loco instrumento ligneo vtuntur, in quo collocato puero, tuto possit eum ponere in lectu. Porrò si in Episcopatu alia fuerit prouisio, eam obserua.

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Sextum, Nota.

2 De necessaria, & apta Baptismi materia Suarez tomo tertio, distinct. vigesima, sect. 1.

5 Baptizatus in necessitate acqua dubia, cū conditione baptizandus, si fieri possit, acqua non dubia, sub conditione, post necessitatem.

6 Ablutio, ex communi sententia, est proxima Baptismi materia, quæ postulat physicum contactum acquæ ad corpus baptizati, vt ait Suarez, cum successiua quadam partium aequæ per partes corporis effusione.

8 Decretum Clementis VIII. Illustrissimo, & Reuerendissimo Marco Cornelio Patauij Episcopo, nonnullis ad hinc annis, transmissum, puerum in vtero matris, in manu, vel pede emisso, baptizatum, sub conditionali forma ab Alexand. 3. præscripta, (C. De quibus de baptismo, &c.) Hæc erat communis sententia.

18 [Secundo In nomine.] Idem placuit Suarez tomo 3. dist. 21. sect. 4. [Sexto] expositus infans, cum scheda testante baptismo illum donatum fuisse, sub conditione baptizandos non est, Comitolus libro primo, quæstione prima? Respond. moral. cum Richardus in 4. dist. 4. art. 4. nisi graues coniecturæ baptismum sub conditione suadeant 22. Omittendæ solemnitates, vt quam primùm necessitati puer. opem feras. Suarez tomo tertio, disp. 31. sect. 5.

Sacerdos præsente, & inuito proprio pueri Parocho in necessitate baptizans graue scelus admitti, & laicus id faciens, præsente Sacerdote, Suarez tom. 3. distinc. 31.

sectio.4. Si tamen Parochus, & Sacerdos id facere non recusent.

Sacerdos baptismum in necessitate ministrans solemnitatibus vti non potest, quia non est minister ex officio. Suarez l.c. intellige, sine licentia Parochi.

Obstetrices ignorantes formā baptismi in culpa sunt.

27 Primo. Vide Sanchez de matr. lib.7.d.60.

Quarto, Vniuersitas est ficta persona, & ideo cognationis incapax. Quæstio est, an singuli ex ea contrahant: & vera est, multis rationibus, & Doctorum testimonijs confirmata sententia, Thomæ Sanchez lib.7. dist. 59. de matr. probata; quæ tradit, non constituentem, sed procuratorem cognationem contrahere; nullus ex ijs contrahet. Abbas, aduersantem sententiam amplexus, vt cap. Veniens num.5. de cognat. spir. singulos contrahere censet. Declaratio Congregationis Concil. Trident. recensita ab actore, hæc habet (apud Rebellum lib.4. in fine de obligat. Inst. sect. 4. capit.2.) [Procurator non contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti.] Et paulò post.

Qui leuat, aut tenet, procuratorio nomine nullam contrahit spiritualem cognationem.] Hæc sententia placet Sà de imped. dirim. nu.5. & merito.

28 Sanchez. d.61. loco citato, nu.4. Puerum cuiuscunque ætatis, qui vsu rationis ad læthalem culpam patrandam sufficienti præditus sit, patrinum esse posse, ait.

Ex baptismo (sub conditione) collato, cùm constiterit, valuisse priorem baptismum, cognationem ortam non fuisse, exploratum est. Dum id non pateat, Ecclesia cognationem sumet. Sanchez. d.62. l.c.

Baptizans in necessitate, etiam in laicus, cognationem contrahi Sanchez l.c.

29 Patrini, sub p.m. tenetur sanam fidei doctrinam, & Christianos mores susceptos pueros docere: si id præceptores faciant, aut parentes, excusandi sunt. Gregor. de Val. t.d.4.q.p.3. ex d.Th.3.p.q.67.art.8.

33 Si nulli, oēs tangentes, si nulli designantur affines spiri-

spirituales effici, tradit Nauar. cap.22.nume.39. Philiar. offic.sac. tom.1.p.2. lib...cap.11.Lopez, 2.p. Instruct.c.6, Pet.de Ledesma de matr.q.53.art.3.Sà de imped.matr. & alij: Sanchez, hanc sententiam (lib.7.d.57. nume.12. de matr.) probabilem putat, sed probabiliorem, quæ docet neminem affinitatẽ contrahere cùm nulli designati sunt, & plures tangunt.Sic etiam Manuel p.1.cap.226.& Suar. q.67. art.8.

Si plures duobus designentur, aut duo viri, vel duæ fœminæ, & omnes ignorans Parochus admittat, omnes contrahere cognationem, quidam putant: Sanchez verò, loco citato, num.14. eum qui prior puerum suscipit, vel ad summum duos virum & fœminam contrahere, censet; idem Suarez l.c. si plures designati puerum simul suscipiant, omnes Sanchez nullum, Suarez, cognatum effici, tradit.

Si legitimè reiecti à Parocho, se ingerant, & suscipiãt non contrahunt affinitatem. Sanchez nu.18.l.c.

34 In patrino requiritur intentio efficiendi, quod patrini efficere solent, exercendi, scilicet, actum illum susceptoris, quem Ecclesia instituit: & qui materialiter tan tum susciperet, sine hac intentione, nõ fieret affinis, Sanchez d.18.nu.4.

Intendens Petri filium suscipere, si Lucij filium suscipiat, dum hoc, & cum eius parentibus affinitatem contrahere aiunt nonnulli; negat Sanchez l.c.nu.7.

Qui per ignorantiam coniungis filium suscepit, à petitione debiti non repellitur c.2.de cognat.spir.

Filium baptizans in necessitate, ius debiti petendi non amittit.c.ad limina.30.q.1.37. Resp mor.

Si quis filium suum, ex concubina susceptum in necessitate baptizet, non potest illam sibi abscifcere vxorem sine dispensatione: incestum autem admittere, si illam impudicè agnoscet. Lede s.de matr.q.56.art.2. dub.2.V. Sanchez d.62.nu.11.

44 Obstetrices tenentur scire Baptismi formam; & si ignorent, peccatum esse lethale ait Nauar.cap.22.nu.66,

cita;

citato Palud.& S. Ant. sententia certè pia est;& obstetrices monendæ sunt, vt sciant, vernacula lingua saltem, Baptismi formam proferre; Et neque præcepto Ecclesiæ, neque naturali iure iustitiæ, aut charitatis, ex vi officij spiritalem infantium nascentium, salutem curare, tenentur. Ad eas ex officio spectat dare operam vt Infantes ex matrum vteris egrediantur incolumes. Suarez dist. nc.31. sect.5.tit.5.

Adultum surdum, & mutum inter infideles sic natum, signis baptismum petentem, non esse baptizandum, ni prodat signis, se in Deum credere, peccatorum dolore affectum intelligere, Baptismum diuinitus institutum esse pro salute animarum, censuit Lopez part. 1. instruct. consc.cap.13.

DE POENITENTIA.

Et primo sanorum.

Caput Septimum.

MVlti casus difficiles dantur in poenitentia sanorum, qui tamen, vt plurimum, dilationem cū patiantur, poterunt consultis Doctoribus definiri. 1. Vbi, & quomodo audienda confess.

Quæritur, Vbi, & quomodo Curatus audiat confessiones? Respond. Locum esse Ecclesiam pro sanis, & confessionale, & extra illud audire fœminas non est decens: Si tamen necessitas vrgeat, puta quia sunt surdæ, non aspiciendæ, & standum in maiori distantia possibili, salua confessione, idest, dummodo bene audiantur.

Modus verò est ordinarius loci, vbi degis. In quibusdam locis audiuntur cum superpellicco, & stola. Tu consuetu-

ſuetudinem loci obſerua. Certè rationabile non iudico confeſſiones audire in Eccleſia ſine veſte talari ad minus etiam ſi ibi non obſeruetur.

Præterea poteſt contingere, aliquem magnum peccatorem accedere pro confeſſione tempore, loco non opportuno, tu amplectere, & audi, etiam ſi fueris in itinere, vel vbilibet, quia vbicunque fueris, eris in loco dominationis Dei & apto pro peccatoris ſalute procuranda.

Si placet conſilium occaſiones iuuandi procuratorem diligenter quæras, & oblatas audè excipias, & pro poſſe non ſinas caſſas ire, ſed cum honore Dei, & proximi beneuolentia exequere. Nunquam tamen ad Altare reconcilies per cauſam, c.8.nu.1.

2 An Cur. audiat cõf. ſuorum toties quoties quo petunt.

Quæritur, An Curatus teneatur audire confeſſiones ſuorum, toties quoties hoc expetiuerint. Vide cap.5. numero ſeptimo. Quos vero repellat à confeſſione, vide cap.5.num.13.

3 Quõ ſe gerat cum eo, qui accedit cum vanites.

Quæritur, An Curatus repellat accedentem ad confeſſionem cum vanitatibus in ornatu? Reſpondeo, & diſtinguo. Si ornatus eſt ſecundum morem patriæ, licet magnam vanitatem ſapiat, non repellat, quia talis ornatus de ſe non eſt mortalis, ideò non neceſſariò repellendus Silu. ornatus, q.7.

Si verò ornatus eſt præter communem morem patriæ, & laſciuiæ, vel peccati ſignum, puta, portare in brachio capillos mulieris intextos, aut ſimilia repellat, quia talis eſt in ſtatu complacentiæ mortalis: Si ſunt mera ſigna vanitatis, vt communiter eſt in cincinnis, chiuffis, & ſimilibus, poteſt, ſi velit, non repellere, quia non ſunt pluſquam vanitates, & ſuo genere veniale: Si tamen inter confitendum accuſent ſe in iſtis eſſe complacentiam mortalem, puta portare cincinnum in memoriam vindictè, aut aliud ſimile, non ſunt in voluntate mortali. Quare ſi viderit ligulas in thorace extra locum neceſſarium, alia ſigna in pileo, vngues lungas, & ſimilia, inquirat de ſingulis, quam ob cauſam feruantur, & juxta dicta det, vel neget abſolutionem.

Praxis.

Praxis. Omnes admittat, sed non absoluat habentem dicta cum mortali, nisi saltem proponat ea dimittere: & si alias ijsdem promissis non stetit dictis, non absoluat, nisi prius dimissis.

Alios verò ea habentes ex vanitate mera exhortetur ad ea deponenda, quos tamen absoluet, etiam si nolint deponere. Et casu, quo deponat ea in manibus Curati, retineat ille signa sola, ornamenta verò, quæ solent habere, vt aurum gemmas, & similia reddat, ne videatur in Sacramento mercaturam exercere.

Et si omnis illa vanitas est in auro, & gemmis obtineat à pœnitente illius fractionem, aut saltem figuræ destructionem, & sic immutata reddat. Et si ille nolit destrui, si verè promittat se dispositurum, reddat, & absoluat. Si verò pœnitens accedat cũ armis, hortetur ea deponere, dum confessionẽ absoluit, ob decentiã, & honorẽ Sacramenti.

Quæritur, An Curatus possit audire confessiones omnium, qui sunt de eodem Episcopatu? Resp. Si non habet illam auctoritatem, quam eam, quam consequitur cum Cura, non potest absoluere, nisi omnes homines suæ Curæ, quia quæ Nau. Archipresbyt. q. 4. & Armil. Archipresb. §. vlt. docent de Archipresbytero rurali, intelligenda sunt etiam de omni Curato. Ciuitatis Archipresbyter verò Ciuitatis, potest omnes de Ciuitate audire. Nomine verò Archipresbyteri Ciuitatis, intelligo solum Archipresbyterum Cathedralis, quia alij Archipresbyteri Ciuitatis non habent istam facultatem. 4 An Curati omnes de Episcopatu audiat.

Dices si Episcopus facit facultatem audiendi confessione simplici sacerdoti, intelligitur absque limitatione facta pro toto Episcopatu, vt notat Henriquez de pœnitent. lib.... capitulo sexto, num. 3. quare ergo maior erit ista ea, quam Curatus accipit cum Cura? Respond. Quia Curati est ordinaria, & talis conceditur ei à iure: facultas verò, quæ conceditur simplici Sacerdoti est delegata, quæ est tanta, quantũ velit dare ille, quid delegat. Verum est tamen, quod si qui Curatum adipiscitur antea auctoritatem delegatam habuerit ordinariam, & dele-

delegatam quoad fuerit reuocata.

7 An Cur. absoluat pœnit Episcopatus vici. Quæritur, An Curatus vnius Episcopatus possit absoluere homines alterius Episcopatus, & alterius cum vicinæ?

Respond. Azor. prima parte, libro quinto, capitulo decimonono, vers. Nulla consuetudo. Posse, si id fat ex consuetudine scita, & approbata ab Episcopis, & Parochis. Immo secũdũm Candelabr. Aureum. de confinu. 19. & 21. Poterit Curatus absoluere omnes, vndecumque venientes quando habuerint facultatem eligendi confessarium approbatum, quia tunc, & Curatus ipse potest eligi. Poterit etiam Curatus absoluere Clericum, licet nõ subditum, sed eiusdem Episcopatus, & hoc ex consuetudine. Silu. confess. prima, quæstione decimaquinta, Sot. disp. decima octaua, quæstione quarta, articulo secundo, columna octaua, Henriquez de Pœnit. libro 3. capitulo octauo, numero secundo, & clarissimè Concil. Trident. session. vigessima tertia, capitulo decimoquinto de reformando, Candelabr. de Confessione, numero vigesimo secundo.

* Et Curati in confinio duorum Episcopatum poterunt sibi inuicem iuuare in administratione Sacramentorum, & scientibus, & tacentibus Episcopis, aliàs non sunt ex tomo quarto, disputat. vigesima octaua, sect. 4. número 19.

Quæritur, an Curatus sine peccato, possit introducere talem consuetudinem absoluendi homines alterius Episcopatus?

Respond. * notandum cum Suarez tomo quarto, disput. vigesimaseptima, sectio tertia, & quarta, sola consuetudine non posse præscribi ius, sed debere accedere consensum prælati, alioquin confessiones, quæ fierent ante talem consensum essent nullæ: cum iurisdictio in tali foro sit iuris diuini; & contra tale ius consuetudo non possit induci, & per consequens tales confessiones carerent sua iurisdictione.

7 An alienus alienis. Quæritur, Quid si quis veniant ex alieno Oppido, & Epi-

Episcopatu ad Ecclesiam alterius Episcopatus in die solemnitatis ibi festiuæ, & compunctus velit ibi confiteri, & communicare? vel veniat, nesciens, an in alieno Episcopatu possit absolui, illuc tamen vadit vt confiteatur, & communicet, an Curatus talis Ecclesiæ possit eum absoluere? Respond. Si ex proposito accedit, vt confiteatur solùm, credo non esse absoluendum, quia Curatus non habet auctoritatem, nisi super suos, qualis non est hic: Si verò, cum iam nouit, conteritur, & vult communicare, poterit audiri quia iste habet rationem peregrini, & peregrinus accepit Sacramenta vbi se inuenit, & ita est vniuersalis praxis, ne quis cogatur fructum suæ deuotionis amittere. Idem credo de illo, qui illuc vadit nesciens, an ibi possit absolui, dummodo ibi velit communicare, quia si iret pro sola confessione, licet ignoraret id ei licitum non absoluerem ob defectum, auctoritatis, nulla alia causa iustificante actionem. pro deuot. possit confiteri.

Pro parte affirmante deducitur ex Silu. conf. 3. ante primam quæstionem. Vbi vult in Paschate, & quando communio ex deuotione sumenda est, absolutionem licere.

Quòd verò non possit absolui; qui illuc vadit pro sola absolutione, affirmat Siluest. confessor. prim. quæst. 6. not. 8. Posset tamen absolui, & tunc primo sub sperati habitionis, & secundo quando Episcopi, & Curati non contradicunt, vt potest euenire in confinio duorum Episcopatum. Dummodo tamen iste non vadat illuc, vt euadat iudicium proprij pastoris. Siluest. confess. 1. q. 10. opin. 3.

Quæritur, Quid si iste veniens de alieno Episcopatu, & Parochia veniat etiam è loco nullius diœcesis, in quo non adsit, qui possit eum audire?

Resp. Si iste sic veniens solet ex consuetudine scita, & probata ab Episcopo, & Curatis, poterit eius confessio excipi iuxta dicta num. 5. Si verò non adsit ista consuetudo, an hic confessarium quærens teneatur, vel ad vicinorum locum, in quo confessor existat, vel quo ibit? Respond. 8 Veniens ex loco nullius diœcesis.

spond. Certum esse hunc non posse sibi confessorem eligere, quia non est persona priuilegiata, vt notat Sil. conf. 1. q. 8. not. 1. Credo tamen, cum hic isti, nec illi subdatur quod possit ire ad quemcumque voluerit, & eo ipso, quòd illò accesserit, possit ibi absolui, vt concedunt omnes de peregrinis, & viatoribus, quibus iste videtur equandus. Silu. confess. 1. quæst. 10. Tolet. instru. libro 3. cap. 13. num. 11. notat. 3. Ego sic practicarem. Si venit iste vt celebret, vel communicet, dum commodè non potest, venit ad suam Ecclesiam, ne cogatur defectu ministri carere fructu Sacramentorum dummodo non teneri, vt euadat iudicium proprij pastoris, audirem, & communicarem.

Si verò venit, vt solùm confiteatur, mitterem eum ad monasterium regularium, vicinis, quia regulares possunt omnes ad se venientes audire.

Si non adesset monasterium, & locus ad quem venit est vicinior, audirem sub spe ratihabitionis, quæ certe videtur valde rationabilis, & omnia hoc modo saluantur. Vide infra num. 10.

9 Curat. quãdo possit alienum audire.

Quæritur. Quando Curatus possit alienum audire? Resp. Doctores varios casus ponere, per quos pœnitens potest confiteri non proprio Sacerdoti, & Silu. Confess. 1. q. 6. ponit 8. Primus est propter proprij Sacerdotis indiscretionem, ignauiam, vel malitiam. Secundus, quando pœnitens domicilium mutauit. Tertius quando quis est vagabundus. Quartus quando quis quærit domicilium, vt peregrinus. Quintus, ratione delicti commissi in aliena parochia habentis annexam excommunicationem, qua ille sit publicè excommunicatus, & tunc non ratione delicti, sed ratione excommunicationis. Sextus qui sæpe mutant domos, vt scholares. Septimus, ratione necessitatis, vt quia est in articulo mortis. Octauus, sub spe ratihabitionis legitimæ. Tolet. verò inst. lib. 3. cap. 13. num. 11. affert sex casus. Primus est, quando Curatus dedit licentiam, de hoc vide cap. 12. Secundus est, cum quis habet facultatem à Papa eligendi confessorẽ. Tertius

cum

cum pœnitens est vagabūdus idē est de peregrino, viatore, & scholari, qui confitentur Sacerdoti in cuius iurisdictione sunt, tempore suscipiendi sacramenta. Quartus, cū quis confitetur regulari. Quintus, cùm proprius Sacerdos est malus, vt in primo casu Sil. Sextus casus est articulus mortis. Sot. verò d. 18. q. 4. art. 2. ad 4. arg. ex S. Tho. affert quinque casus. Primus est, si est vagabundus. Secundus si mutauit domicilium. Tertius, si ostendit in aliena Parochia. Quartus propter malitiam proprij Sacerdotis. Quintus est in artic. mortis. Sed videntur omnes isti casus posse reduci ad quatuor.

Primus est propter licentiam Papæ, vel Curati ad hūc reducitur primus, secundus, & quartus Tol.

Secundus est propter ratihabitionem, ad hunc reducitur primus, quintus, & octauus Silu. & quartus Soti.

Tertius est ratione necessitatis, ad hunc reducitur septimus Silu. Sextus Tolet. & quintus Soti. 9

Quartus ratione subiectionis, ad hunc reducitur secundus, tertius, quartus, quintus, & sextus Silu. tertius Tol. primus, secundus, & tertius Soti.

Notandū . ūt vt ratihabitio sit valida, dēre hre has cōdōnes, quòd sit de præsenti, idest ꝙ proprius Sacerdos tunc contentatur, hoc autem fit per coniecturas rōnabiles; & quòd sit aliqua necessitas absoluendi, oñ certioris iurisdōnis non sit copia. Colligitur ex Sil. confes. 1. q. 6. not. 8. Suar. disp. 26. de pœnit. sect. 2. n. 13. & seq. & sect. 6. 10 Ratihabit. valide cōd.

Quæritur qd de isto casu pœnitens, cuius Curatus habet facultatem absoluendi à casibus reseruatis confitetur in alieno Episcopatu, v. g. in monasterio regulari, & confessarius dū absoluit ab alij: pro reseruatis verò trāsmittit ad ꝓpriū Curatū; Quæritur, An tūc talis Curatus possit absoluere istū à reseruatis, cū confessio facta sit in vno Episcopatu; & absolutio à reseruatis, danda sit in alio? Res. Et credo posse: qa talis Curat. verè habet facultatem absoluendi, & pœnitens ille nō est exceptus; vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Si verò confessor sit alterius Episcopatus, & non regularis: putà 11 Casus absolutionū eius dē in diuer. Episc.

alius Curatus (nam & Curatum posse facultatem alteri Curato etiam alterius Episcopatus facere, vt suorum cōfessiones recipiat, est dictum, nu.5.) etiā credo posse proprium Curatum absoluere a casibus reseruatis hunc pœnitentem propter eandem rationem. Si tñ in Episcopatu istius regularis, siue istius Curati alterius Episcopatus casus ille ibi non sit reseruatus; sit tñ reseruatus in Epatu proprij Curati; tunc ille regularis, seu Curat. absoluens dēt ab omnibus absoluere: alioquin confessio esset māca.

12 Vagus cui confiteatur. Quæritur, An omnis Curatus possit audire confessionem vagi? Resp Caiet. absolu'. cap.2. Armil. absolu'. § 7. Henriq. de pœn. lib.3 c.8. nu 5. licere isti posse confiteri omni exposito. Sil. verò confess.1.q.10 Sot. dist. 18. q.4. art.2. Tol. Inst. lib.3. cap.13. nu.12. dicunt confiteri debere Parocho illi, in cuius Parochia habitat vel reperitur tempore perceptionis Sacramenti. Adde tñ Sil. ibi, dummodò non vagetur, vt euadat iudicium proprij Parochi.

13 An Cura. teneatur audire vagum. Quæritur, an Cur. teneatur sub peccato audire hos eo modo quo suos? Resp. Affirmatiuè, vt est dictū c.5. nu.7.

Quæritur, Quid aget Cur. si dēt confessionē recipere eius, cuius idioma, nō intelligit? Res. mittat ad intelligētē

14 Quomodo audiat quē non intel. Quod si ibi nullus sit, qui melius intelligat? Absoluat, licet non benè, sed solùm aliqualiter eum intelligat, dúmodò non speretur venturus oportunè aliquem eum intellecturus. Addit Lopez in instructorio 1. par cap.27. absoluendum, licet aliqua peccata intelligantur, aliqua vero non, & dummodo videatur dolor, & propositum emenda. Henriq. verò lib.2. de pœnit. c.12. nu.3. concedit hoc solum tempore præcepti. At Medina citat. à Lopez concedit tempore mortis, Lopez autem concedi omni tempore, quando non adest, nec speratur commoditas alterius, qui possit eum melius intelligere.

Dubium posset esse, Si talis ignotæ linguæ nullum omnino peccatum possit dicere, ita vt intelligatur, sed per nutus, & signa ostendit magna contritionem, an tunc sit absoluendus? Respond. In morte esse clarum, per valde probabilem opinionem recentiorum. Extra mortem

verò

verò si non adest, nec speratur venturus peritior illu intelligens, credo posse absolui non solùm tempore præcepti, quod habeo indubitatum, quia hic fecit, quidquid potest, & non videtur rationabile eum frustrare fructu, saltem vberiori, si non necessario Sacramentis; Sed vix est casus possibilis, cùm posset saltem aliqua pernutùs, & signa explicare, & tunc omnis ratio dubitationis cessaret, quia & nutus qui non valet exactius confiteri potest stāte tali mō absolui. Et si Curatus, postquā multum diuexatus est pro intelligendo isto, nihil omnino percipit, credo rationabiliter posse desistere, cum quem semel non fit intellexit, non sit cred.bile intellecturum, sed tunc vtatur signis, & nutibus, & solerter quidquid potest efficiat.

Quæritur. Quid agendum cum surdo? Respon. Caueat Curatus, ne ab alijs audiatur. Excipiat illius confessionem in remotiori, & hunc non interroget, nisi de puris necessarijs in mortalib. & euitet fatigationem suam, & surdi. Si nouit scribere, bonum erit scribat peccata. Venialia generali collatione faciat confiteri. 15 Quid agendum cū surdo.

Quæritur, quomodò agendum cum pueris, & rusticis idiotis? Resp. Nos loqui in Paschate, quando communiter gregatim ad confessionem accedunt. 16 Quomodo agendū cum pueris, & rusticis.

Nota igitur bonam praxim, vt valeas benè citò expedire multos. Aduoca omnes simul, & instrue eos de modo recolendi peccata per ordinem præceptorum, & de communioribus peccatis per singula præcepta. Postea doce eos respondere præcisè ita, vel non. Si hoc non posses præ angustia temporis, habeas virum idoneum, qui ista præstet. Si isto cares, assume sociū prædicatoris, qui cōiter tunc temporis est in villis, & castellis, & per eum facias ista exequi, & intelliges, quantum hoc conducant ad facilem, & bonam expeditionem multorum. Per huncmet poteris catechizare rudiores nescientes rudimenta fidei, alioquin Curatus ipse tenetur in confessione breuiter ista docere, Tol. Inst. lib. 3. c. 17. nu. vlt. & cōis. In cæteris etiam pœnitentibus quādo sunt tibi noti, & vrgeris penuria tēporis, admone respondeant, itá, vel non, resecatis reliquis Ratio excipiendi breuiter multas confessiones

superfluis, qui ita studerur benè breuitati. In hoc tamen Curat. non sit asper, si adueniat pœnitens, qui multis sua peccata confiteatur, quasi non aliter valens confiteri.

Praxis vtilis pro multis conf. in Paschate.

Charitas .n. patiens est. Poteris præterea (loquimur de Villis, & Castellis, vbi tota die incolæ degunt in agris, & præmuntur paupertate, ita vt si velint in die confiteri, amittent mercedem vnius diei, vel præmuntur magna temporis angustia ad perficiendos suos labores) hortari, vt per multos dies ante Pascha in foro accedant ad Ecclesiam, & per omnes illos dies, vsque ad secundam, vel tertiam horam noctis istorum confessiones excipere, & ita fiet, vt sine illorum damno rectè omnes confiteantur, & non differant omnes confessionem in Sabbathum sanctum. Poterit etiam Curatus maximè si in loco sit solus, agere cū regularibus si fortè ibi monasteriū habeant, aduocatis Confessoribus, per modum petentis auxilium ad suorum salutem hortando vt conueniant cum eo circa talia, & talia peccata, puta magis in loco vrgentia, adhibentes cautiorē diligentiam, vt exterminentur. Idem etiā erit è re cū alijs confessoribus secularibus. Et sic fiet, vt in via Domini, totus populus sit tanquam vnius labij. Et Curatus, qui verè faciet, à beneuolentia prosequetur regulares monasterij degentes in sua Parochia, intellige semper extra Ciuitates, tantum abest, vt simultatem exerceat, possint enim multum sibi, & suis in vtroque homine prodesse, & obesse.

18 De confessione puerorum, vide infra nu. 35.

An Cur. vicini diuersorū episc. possint, se in cōf. audire.

Quæritur, An Curati diuersorū Episcopatuū vicinorum possint se inuicem in confessione audire? R. Posse consuetudine ab Episcopis scita, & tollerata vrgente. Azor Inst. 1. p. lib. 5. cap. 19. vers. nulla consuetudo.

19 An Cur. eiusdē episc. possint se inuicem audire.

Quæritur, An Curatus vnius Episcopatus possit confiteri alteri Curato eiusdem Episcopatus? Res. Posse, Sil. confess. 1. q. 15. Caiet. absol. 2. Sot. dist. 18. quæst. 4. artic. 2. colum. 8.

D E

DE POENITENTIA,
In actu Confessionis.

QVæritur, quid aget Curatus si veniat excommunicatus pro confessione? Resp. Si potest eum ab excōmunicatione absoluere, audiat prius totam confessionē, deinde prius absoluat ab excōicatione, postea à peccatis. 20 Excommunicatus quō tractandus.
* Nec agantur scrupulis hoc esse participare in Diuinis cum excommunicato; quia licitum pro salute excōicati. Sil. excommun. 5. sciendum 4. & absolut. 3. dub. 1. Tol. inst. lib. 3. cap. 17. num. 1. & cap... num. 3.

Quæritur. Quid aget Curatus, cū pro confessione excipit eū, qui nō præparatus, & est sanus? R. De ista præparatione multos multa dicere Silu. confess. 1. q. 3. not. 1. ait requiri tātam præparationem, quantā quis apponeret in re ardua, & quæ esset ei multū cordi, Sot. vero dist. 18. q. 2 art. 4. in fi. Nauar. c. 9. n. 13. volunt requiri quantam bonus vir iudicauit sufficientem, maiorem tñ in negotiante, ét in illo, qui non pollet tam bona memoria; item in eo, qui à multo tempore confessionem non fecit. Et talis diligentia sufficiet, licet peccator probabiliter credat, quod si maiorem fecisse alia peccata memoriæ occurrerent. Tol. inst. lib. 3. c. 9. nu 1. vult istam diligentiā intelligendā mortaliter, idest, quod vel Curatus, ét pœnitens cognoscat, vel credat sine fraude fecisse diligentem. Sot. etiā loco dicto. 21 De nō præparato.

At ista non v dentur ve a nisi in viro alias bonæ conscientiæ, non in rustico rudi, vel in male conscientiæ homine; Ideo hos Curatus, postquam dixerint se bene præparatos interrogabit, de modo, & qualitate præparationis, & pro prudentia sua iudicabit, an sufficiens nec ne fuerit præparatio. Igitur ad quæstiones dic. Si pœnitens sub dictis regulis se præparauerit audiendus, si minus dimittat eum ad horam, aut aliquos dies, pro ratione pœnitentis, vt præparet, si ipse pænitens acceptet; si nolit adiuuet eum interrogationibus, & lucretur animam fratris. Lopez instit. 1. part. capitul. 28. aic, quod

examinatio de domo ad ecclesiam non sufficit, & quod audiendus non est, qui impetratus accedit, etiam si interrogationibus adiuuetur licet ibi loquatur de puella. Tamen credo rectè dicendum, sententiam Lopez veram in mercatore, aut alios casus difficiles habente, aut debente facere confessionem longam, & peccatis plenum. Item credo, quod Curatus poterit admittere fœminas, & alias personas suæ curæ, quarum conscientias quasi nouit, & eas interrogationibus adiuuare. Idem credo in personis maculatæ conscientiæ, si vere videantur ad Deum reuerti, vel quod, si tunc non audiantur, nec postea pro confessione reuersuras. Peccator est enim alliciendus quantû fieri potest. Accedentem ad confessionem, & non ostendentem præparationem, nec contritionem, puta, quia accedit ridendo dicens excories, vel pectas me, aut similia, non audiat, sed mittat ad præparandum docendo illum, in quo deficiat, maximè si sit rusticus.

22 Quæritur, An casu, quo Curatus habeat pœnitentē imparatum, & si non auditum dimittat generetur scandalum, puta, quia est fœmina, & ita in malā suspicionem veniat, an Curatus teneatur eam absoluere, audita eius confessione, & interrogationibus auditam, vt est dictum? Respon. Lopez ibi affirmare licere talem audire. Igitur, si non audierit, non malè aget. Nec dicetur Curatus scandalum præbere, non audiendo, nam pœnitens sibi imputet, qui imparatus accessit, & rectè omne scandalum tolletur, si pęnitens ipse dicat, se non absolutum, et quod non præparauerat se, & hoc infamiam non causat.

An, & quando sine præparatione audienda confessio.

23 Quæritur, An Curatus teneatur interrogatione facere? Resp. Negatiue, excepto, quando viderit pęnitentem in explicatione peccatorum deficere. Silu. confess.3.q.14. Nauar.cap.10.num.7.not.9. Sot.dist.18.q.2.art.4. & communis.

An interroget in confessione.

Quod si statim à principio confessionis pęnitens dicat interroga? Expellat si velit, si vult audire faciat, iuxta dicta numero superiori.

Porrò interrogationes communiter sunt faciendæ in infirmo,

infirmo, in puero, citra suam culpam, non habente, tēpus ad plenam escussionem faciendam, & in habente, debilem vsum rationis. Omnes interrogationes non fiant de oī casu possibili, sed verisimilibus statui pœnitentis. Sed nota, quòd facilius, & expeditius excipiuntur confessiones interrogando pœnitentem, quàm exspectando spōte dicat, & sic poteris practicare, quando multis confessionibus vrgeris, vt in Paschate, & Iubileo, maximè si pœnitens tibi est notus. De cōmodo sequente ex spōtanea peccatorū recitatione, videlicet, quid Confessor inde dignoscet, ad quæ magis pœnitēs declinet, vt habēt multi Doct. credo tutè posse affirmari non priuari confessarium dicto cōmō, cum & prudēs cōfessarius, ex cōfessione p interrogationes valeat benè pœnitētis inclinationē dignoscere.

Interrogationum modus.

24 Quæritur, Quid aget Curatus cum rustico, qui aliàs non est integrè confessus, vel quoad numerum, vel quia malè se præparauerat? Resp. Nauar. in conf. de pœn. & remis. conf. 3. & 4. videri velle, quod si talis rusticus bona fide, modo dicto fit confessus, & perseuerat in bona fide non esse necesse eum de hoc interrogare, sed si ipse hoc in confessione dicat, vel interroget, an & quid debuisset facere etiam si non fit cogendus ad repetendas ante actas confessiones ea ex parte, qua bene fecerit, tamen est obligandus ad supplendos eos, defectus, quos in illis commisit, puta ad dicendum verisimilem numerum peccatorum, quem omisit in illis confessionibus. Idem videtur tenere cum Medina Lopez in instruct. 1. p. cap. 28.

Cōfessio rudi non integra quomodo repetenda.

25 Quæritur, Quid si rusticus, aut consuetudinarius nesciat numerum peccatorum, nec verum, nec verisimilem, quomodo integrè confitebitur? Respon. Sufficere dicant hoc æpè feci, vel quasi quotidie, vel omni hebdomada, vel quoties fui iratus, quod sæpissimè fuit; nam quidquid aliud dicent, erit diuinare, non verisimilia confiteri. Henriq. de pœn. lib. 2. cap. 5. nu 6.

De num. peccatorum impossibile.

Scito tamen, quòd si tales induxeris ad calculandum numerum peccatorum, puta toties potui peccasse ex illa consuetudine mala, iuuabit illorum contritionem, dum

ex numero intelligent quantitatem peccatorum.

26 An calculan. eu pecat. Quòd si pœnitens dicat, peccaui toties in hebdomada, an Curatus teneatur calculare numerum peccatorum, verbi gratia; iste peccauit ter in hebdomada annus habet tot hebdomadas, ergo toties peccauit? Credo quòd non, aliàs esset necesse Curatum esse bonum arithmeticum, & vti carta, & calamo.

27 Quando cōfessio integ. non rep. Quæritur, An qui semel cōfessis volens relinquit mortale, postea verò de hoc oblitus confiteatur alia oīa, si demum recordatur illius primi peccati obliti, an teneatur repetere oēs ante actas confessiones, vel solum, qua confessus est cū scientia, & cognitione, quod illud relinquebat? Resp. Et credo teneri confiteri ea solū, quæ confessus est dum haberet scientiam, & cognitionē, ꝙ integrè non confitebatur, vt est dictū. Relinqua non. Rō vr̄ esse, quia vltimæ confessiones habuerunt oīa requisita ad eorū validitatem: si quidem, si aliquid impediret, esset dimissio illius peccati: At hæc culpa tollitur per secundas confessiones carentes oī culpa, & in posterioribus confessionibus, peccatum tacitū per obliuionē, confessionem non vitiat. Et cū postea recordatus fuerit defectus, sufficit illā solā confess. non alios repetere. Suar. to. 4. disp. 23. sect. 4. nu. 6.

28 Alius casus de confessione non integ. Quæritur, An qui præ verecundia confessionem dimidiat, sciens quidem male agere, sed nesciēs confessionem non valere, teneatur omnia repetere, vel sola relicta? Resp. Ignorantiam inculpabilem, secundum multorum probabilem sniam, etiam iuris Diuini, excusare à peccato. Azor. tom. 1. inst. mor. lib. 1. c. 13. q. 2. Igitur dicendum videtur, si iste credebat peccatum quidem, sed non mortale, credo sufficere si confiteatur sola relicta.

Hanc tñ ignorantiam vix credo dari inter Christianos. Deducitur ex Sot. dist. 18. q. 3. artic. 3. ante 4. concl. ver. sed est hic tamen valde, &c. qui asserit excusari eum, qui non confitetur peccatum, quod non credebat peccatum, & hoc rōne ignorantiæ inculpabilis. Deducitur etiam ex Lopez inst. 1. p. c. 28. Vbi admitti talem ignorantiam inculpatam excusare ab integritate conclusionis. Tolet. ēt inst.

li.1.c.10.n.8.casu 4.excusat eum, qui per ignorantiã non facere confessionem validam. Posses dicere. Docto. supradicti concedunt tale ignorantiam excusare sed non in casu proposito, cum iste tacens verè sciat mortaliter delinquere, licet sciat omissum non reddere confessionẽ inualidã? Res. Vera esse ista, at sicuti primus excusatur ignorãtia inculpabili, & nulla alia rõne, sic & hic secundus cum vtroruncũq; eadẽ sit rõ. Posito tñ, ꝙ iste sic faciens, verè credat se non teneri ad validitatẽ cõfessionis peragendũ, oĩa confiteri sub mortali, quia si sciuisset, integram oĩum peccatorum fecisset. Suar. to.4. disp.23. sect.3. nu.2.

29 An in Iubileo absoluatur à censura per confessionem inualidam.

Quæritur quid agendum cum illo, qui tempore Iubilei facit confessionem nõ validam, q̃ repetere tenetur, an ẽt teneatur adire superiorem, habuit excõicationem, vel casum reseruatũ? Resp. Dispensarẽ esse rõnem eius, qui extra Iubileũ facit confessionem confessario, qui põt absoluere à censura, aut casibus reseruatis, & ei, qui in Iubileo cõfitetur habenti auctoritatẽ per Iubileũ: Non confitenti extra Iubileum. Sil. conf.1.q.19. & cõis docet, hunc posse absolui per oẽm confessariũ expositũ, & ab eodẽ absolui, cum per primam confessionem, verè sublatum fuerit impedimentum absolutionis, licèt informis fuerit confessioni. Confessionem verò facienti dicto mõ in Iubileo, dupliciter vr̃ distinguendum: Aut fieri, qui ẽt sine Iubileo possit à dictis absoluere, & sic ẽt in isto casu, verè credo sñiã Sil. quis est eadem rõ. Aut fieri ei, qui absoluit ex sola auctoritate Iubilei, & tunc iste nullatenus absoluitur à dictis censuris, & casibus. Ratio est, quia Pontifex in concessione Iubilei præsupponit confessionem validam, vel saltem bona fide putatam validam, & cum in casu nostro confessio sit inualida, per consequens non gaudebi priuilegio Pontif. Suar. ita, quo ad hoc vltimum. de pœn. disp. 31. sect.3. punct.3. & assertione 2. num.22. licet to.5. d.7. sect.5. nu.34. teneat valere talem absolutionem.

30 An credendũ pœnitẽti pro se, & cõtra se.

Quæritur, an Curatus teneatur credere pęnitenti pro se, & contra se? Respond. teneri. Omnes. Tamen non credet, quando pœnitens erat publicè excommunicatus, si di-

si dicat se absolutum, nisi de absolutione doceat. Sil. cōfess. 1. q. 17. Armil. confess. §. 36. Sed & si excommunicatiō erat quidem publica, & pœnitens, dicat se absolutum, non redundet in damnum tertij, debet credere. Sil. ibi. At Curatus sibi caueat; quia licet hoc possit, tñ si propterea vocatus fuerit in quæstionem apud Episcopum male illi cedet; Ideò non credat, nisi de absolutione doceat. Et si Curatus certò sciat extra confessionē aliquod peccatum pœnitentis, poterit eum interrogare in generali, & ēt in particulari de illo peccato, imò si speratur profectus, interroget: si non speratur nequaquam. Et si pœnitens interrogatus neget, credat Cura. quia potest fieri, vt aliqua legitima cā excusetur à veritate aperienda. Silu. confess. q. 15.

* An verò tunc Curatus credat pœnitenti neganti peccatum: quod Curatus certò nouit? Dic, si nouit per relationem alterius, non credat: quia potior est fides pœnitentis, quam alterius relatio. Si verò scit de visu; & neget, tunc si Curatus probabiliter potest credere esse confessum credat: si verò euidenter sciat de visu veritatem & non habeat probabilitatem recusari, à confitendo, non credat: quia sicut non tenetur credere pœnitenti asserenti se dispositum ad Sacramentū, si de contrario constat: sic nec tenetur credere veritatem neganti, quam Curatus accidenter nouit. Suarez to. 4. disp. 32. sect. 3. num. 9.

32 An remissio pro absolu. credendum. Sed quid de isto casu, Pœnitens, qui habet excōicationem occultam reseruatam Papæ, adit eum, qui à Papa pro istis absolutionibus est deputatus, & responsum accepit, facere se absoluere à Curato, vel Confessario. Ve habens votum faceret illud dispensare, vel commutare à Curato, vel confessario, an tunc Curat. vel confessor isti sic dicenti credat? Res. Vtrumque posse credere, stante in stylo Curiæ. Quid simile habet Sil. Confess. 1. q. 17. in fine.

An verò eodem modo credat habenti excommunicationem publicam? Dic quòd non, sed non absoluat, nisi habeat in manibus, quæ possit probare de auctoritate delegata, puta per scripturam, aut testes.

Quæritur habens votum, & adinueniēs Iubileum si il-

lius

lius vult commutationem, vel dispensationem obtinere, & confessarium adit, & peracta confessione obliuiscitur commutationem, dispensationem obtinere, an spirato Iubileo possit eam obtinere? Resp. Henriq. de indulg. cap. 11. Posse ab omni confessario.

Et si Curatus, vel confessor in Iubileo multis confessionibus detinetur posse mittere pœnitentē, pro cōmutando voto ad virum peritum affirmat. De Graff. 1. p. lib. 4. c. 15. num. 47. Sed credo inspiciendum tenorem Iubilei, & votorum commutatio, & dispensatio delegetur confessori actu pœnitentem audienti, eundem solum credo posse votum commutare, vel dispensare. Si verò extra Iubileum veniat commutatio, vel dispensatio voti vel remitte ad habentem facultatem, vel tu ipse, si casus sit Episcopalis, obtine facultatem ab Episcopo, vel coram, vel per epistolam, ista enim mirificè pœnitenti placent. 32 Votum obli tum commu tari in Iubileo an postea commutandum.

Quæritur, Qui aget Curatus, si habet pœnitentem, quem videt in peccato, sed cum iusta ignorantia, an teneatur illum admonere, vel possit illum relinquere in sua conscientia? Resp. Si ignorantia sit iusta, & inuincibilis, etiam si sit iuris Diuini, & non solum humani, dummodo non resultet in damnum tertij, vel causet scandalum, & instructio prodesse non possit, puta quia non emendabitur, sed quia non speratur, quòd emendari possit relinquendus in sua conscientia. Sot. d. 18. q. 2. art. 4. propos. 2. Henriq. de pœn. lib. 3. c. 27. num. 4. 33 An semper docendus peccator de veritate.

Quæritur, quomodo respondendum interrogationi pœnitentis, quando si secundum veritatem responsio detur, timeatur, ne inde pœnitens occasione mala agendi arripiatur? Respon. Sot. dist. 18. q. 2. art. 4. prop. 2. Sufficere si veritas genericè respondeatur, puta quædam mulier habet impedimentum in matrimonio, per quod non potest nec petere, nec reddere debitum, quærenti an teneatur reddere, sufficiet ex Sot. dicere, vxores tenentur viris suis debitum reddere. Henriq. verò lib. 3. cap. 27. nu. 5. ait respondendum interrogationi quantum satisfaciat petitioni, & non vltra, vide etiam de matr. cap. 10. numer. 40. 34 Quomodo respondet interrogatio pœnitentis.

Quæri-

35 Pueri quõ absoluendi. Quæritur. An, & quomodo Curatus absoluat pueros, de quibus dubium est, an habeant vsum rationis. Respon. Audiat eos secundum regulas generales confessionis, ac si haberent vsum rationis, & absoluat cum hac conditione, in quantum indiges & ego possum.

Istos tñ, de quibus est dubiũ poterit admittere imparatos, & interrogationib. adiuuare, quia non valẽt aliter se præparare, sed & melius aget, mittere pro media hora ad præparandũ, potius vt discat quid agere debeant, q̃ vt re vera sperãda sit præparatio, quia vt experientia docet, nõ se præparãt. Incipiẽtes vero aliquo rõnis vsu vti, mittẽdi pro aliquali præparatione. Qui aũt integro vsu rõnis valent, non admittẽdi, nisi pñi, quia ad hoc tenetur, nisi alia ratio statim expediendos consultat. Vide nu. 21. & seq.

36 Quando pueri habeant vsum rationis. Quæritur quomodo cognoscendum, an pueri vsum rõnis habeant? Resp. Non posse præscribi certam regulam. Prudentia rei est magistra. Cæterum Azor inst. p. 1. lib. 7. c. 4. nu. 6. confutat Sot. d. 18. q. 1. art. 3. in fi. qui vult pueros non teneri lege confessionis ante duodecimum, vel decimumquartum annum. At veritas est teneri, cum mortaliter incipiunt delinquere, quod in plerisq; est ad finem septennij, vel in octauo anno, & citat Anto. qui hoc vult euenire circa annum decimum cum dimidio, & aliquantulum vltra in masculis, in fæminis verò circa vndecimũ cum dimidio, & aliquantulum vltra, sed opinionem septennij vocat communem. At videtur rectè dicendum, tunc teneri, cum prudens Curatus arbitrabitur.

Praxis. Laudabile est, à quinquennio vsque ad septennium oẽs aduocare, & multis circum circa in coronam statutis generalioribus hortari ab obedientiam, ad fugienda mendacia, & similia, vt ità faciant antequã actum recognitionis Dominij erga Deum. A septennio verò, & supra, si & prout visum fuerit illucescere rationis vsum agendum, vt est dictum nu. superior. Et quidem, si interrogati, vt notat. Nauar. c. 21. num. 33. An liceat innocentem interficere, aliena rapere, superiori maledicere, mentiri, & similia facere, responderint negatiuè, videntur

dentur habere si non totalem saltem partem vsus ratio-nis. Porrò sola prudentia hoc potest docere. In morte tamen, quando non constat plenè de vsu rationis, omnino sunt audiendi, & absoluendi cum conditione superius repetita, vt vtilius causa salutis illorum geratur. Puer dubius de vsu rōnis qūo absoluē dus in morte.

37 Quaritur, An puer pro confessione habeat tēpus praescriptū, vt habeant adulti per capitulum omnis vtriusq; sexus, de poen. & remis. Res. Sot. dist. 18. q. 1. art. 4. concl. Henriq. de pœn. lib. 1. c. 4. n. 1. Adultos teneri semel in anno, ita vt annus incipiat à quouis die eiusdem anni. Alij incipiunt à Ianuario. At Conc. Trid. sess. 14. c. 5. de pœn. approbat, & amplectitur morem confitendi in quadragesima: Ideo Azor. 1. p. lib. 7. c. 30. q. 6. & 7. & Henriq. ibi in glos. aiunt consuetudinem approbatam ex Conc. obligare ad determinatum tempus Quadragesimæ, licet Henriq. in textu neget tunc obligare: Ad quæstionem igitur videtur dicendum, obligari in quadragesima, eos qui per captum tenentur semel in anno confiteri, & maximè hoc confirmatur ex communi vsu, quo vt paruuli cedant loco grandioribus solent in primis septimanis quadragesimæ confessiones facere, eo maximè quòd talis consuetudo à Prælatis est scita, & tolerata, etiam si velis dicere non obligare per approbationem Conc. loco dicto, quod non affirmarem. Quo tempore pueri cōfessionē faciant.

38 Quæritur, An puer cùm incipit habere vsum rationis, secundùm opinionem Nauar. c. 11. nu. 7. not. 3. teneatur primò elicere actus charitatis, & ad hoc inducendus sit à confessario, seu Curato, ita vt sit tempus opportunum quando continetur? R. Bonum esse, sed non credo Curatum peccare mortaliter illum committens, quia Deus non deficit in necessarijs, & sapit scrupulum, velle puerum in puncto confessionis accipere vsum rationis, & non antea, & si habuit ante, tunc etiam tenebatur ad eliciendum actum hunc, nisi velis dicere, tunc supplendum defectum, si fortè fuit commissum. Puer quādō eliciat actū charitas erga Deum.

39 Quæritur, an Curatus possit confessionem dimidiare, puta discedendo à confessionali, & post multū temporis An cōfessio dimidia de & qūo.

reuerti?

reuerti? Resp. posse omnes affirmât, Sed notet. Ita memoria peccata retineat, vt nouerit pœnitentiā competentē imponere, cum reuertitur. Eodem modo potest, dum audit confessionem vnius, relinquere illū, & audire alium. Hoc tamen non admitterem nisi pro breui conciliatione; & si in lōgiori confessione, hoc idē vellē practicare, non admittere ē nisi prius petita venia à primo pœnitente, ne sibi deserto, aliū ante poni videns, malè acciperet: habet. n. prior quoddā ius saltē decentiæ, pro expeditione priori. Non tñ practicandum est hoc nisi vrgente necessitate.

40 An Curat. ex multis pœnitentibus anteponat aliquem.

Quæritur, An Curatus cum habet ante multos confiteri volentes, discernat hunc vel illum, alijs anteponēdo? Resp. Cum sit pater cōis, non sit partialis cum aliquo, sed sinat pœnitentes ex se accedere, & accedentes audiat. Si tñ inter expectantes sit infirmus, vel vir alijs longe excellentior, posset illum alijs antepositum aduocare. Bonum esset tñ astantibus prius dicere. Placeat vobis me istum expedire. Sed & in hoc sit parcus, & non anteponat nisi, quem clarè constet agrè expectare non posse.

Quoniam verò contingere potest Curatum aliquoties obrui numero pœnitentium, & ita accedere ad confessionale, vt astantes confessionem intelligere valeant, tunc Curatus poterit, quando sunt plebei, vel rustici, vocare longius distantes, vel proximiores recedant.

41 Quid agendum cū atrociter minante graui.

Quæritur, Quid aget Curatus cum atroci minante grauia, ni audiat eius confessionem? Resp. Si minatur sine culpa Curati, puta quia alias fuit expulsus, & adhuc remanet in impedimento illo, per quod fuit repulsam passus, si impedimentum est tale, quod impediat absolutionem, nullatenus audiat, aut absoluat, quia incapax est Sacramenti, ita tamen se gerat, ne astantes factū cognoscant, ne confessionem superiorem reuelet. Si verò ille velit solùm audiri, & de absolutione non curet, vt non semel contingit, certè potest audiri, sed ad quid? Sit tñ Curatus tunc industrius, vt pro posse hunc lucretur. Si verò minax iste minatur, sed non habet impedimentū ad absolutionem, puta, quia Curatus eum expulit ad diligentiorem præparationem

tionem consulerem audiri, & prudẽtia de non apto, quòd minæ ille denotant reddere ad Sacramentum aptum.

Quid aget Curatus si in confessione eueniat ille casus difficilis? Resp. Prudentiam docere. Se exoneret, ad peritiorem mittendo pœnitentem. Ita Henriq. lib 3. de pœnit. c. 26. nu. 5. & alij. Si non valet se exonerare, si pœnitens est paratus facere, quod Curatus, re melius iudicata, aut cõsulta, decreuit, vel quod sapiens iudicauerit, ad quem Curatus pœnitentem ablegauerit, absoluat. Silu. confess. 3. q. 10. Henriq. ibi, nu 9. & alij. 43 Quid ages in casu difficili.

Quæritur, quid aget Curatus, si eueniat illi casus, per quem non potest absoluere, & si non absoluerit, astantes admirentur, vel scandalizentur, videndo quidem ad confessionem accessisse, sed vel non fuisse absolutum, vel nõ communicare, cùm tamen propterea confessorem adijssent? Puta venit ad Ecclesiam puella cum matre, vt confiteatur, & communicet, & si non absoluatur non communicabit, & non communicando mater, vel astantem veniant in sinistram opinionem dictæ puellæ. 44 An profugiẽdo scandalo absol fit qui non potest absolui.

Resp. Lopez inst. 1. p. c. 8. & affirmat posse absolui.

Posset ita practicari, Si casus habet remedium, puta quia pœnitens non est præparatus, ego interrogationibus adiuuarem, iuxta dicta supra nu. 21.

Si casus est dubius, facerẽ, vt est dictum nu. superiori.

Si verò difficultas casus est, quia pœnitens est in mortali, vel non vult occasionem peccati abijcere, non absoluerem quia omni iure prohibeor, tñ pro saluando pœnitentis honore, recitarem super eum, quasi cum absoluens orationem Dñicam, dato consilio fingere se à Cõine impediri, eo quod male se haberet (intelligendo in aĩa se mentiretur); Si aũt casus est, quia peccator est publicus, puta excommunicatus, aut alio titulo publicus, non absoluerem, quia hoc est addere non tollere scandalum.

Si autem sit excõicatus occultus, prius tentarem oĩa, vt pro absolutione adiret eum, ad quem talis absolutio spectat: Si hoc nullatenus fieri posset, vrgente scandalo seu ẽt admiratione, vt notat Sil. Euch. 2. q. 7. de Graf. p. 1.

lib. 1.

lib.1.cap.2.nu.12. Addit.Henriq.lib.8. c.46. nu.4. (quod an sit nimium vide) etiam si sine nota infamiæ, quæsito colore posset abstinere, quod posset communicare; loquuntur enim de communione. Igitur si scandalum permaneat,& quidem videtur hunc non esse absoluendum, sed si velit communicare, animandus, vt hoc faciat cum maiori contritione, possibili, & quam primum adeat pro absolutione ad eum, cui de iure competit, sic Silu. Euch. 2.q.7.Sot.disp.18.q.1. art.5. in fine probationis tertij argumenti, quod est cap.17.ægre, sed concedit, licet d.12. q.1. art.4. casu 4. in fine neget. At. d.12. intelligendus est de excommunicato publico, quia, & ibi loquitur de notorio, quod æquiualet notorio in excommunicatione, & dist.18. loquitur de excommunicatione occulta: deducitur etiam hoc ex Nau.c.25. nu 75.not.13.de Graf. autē 1.p.lib.1.c.12.nu.14.& 15.negat vtrumque excommunicatum posse communicare. Tenendum credo cum Sil. & sequacibus. Sed hactenus dictum est de sola cōione, restat tamen adhuc dubium, an & hoc liceat in absolutione. Pro quo videtur dicendum, quòd non possit absolui quia Concil.Trid.sess.14. c.7. de pœnit.videtur solum permittere in articulo mortis absolutionem censuræ ab inferiore largiendæ. Præterquam quòd benè scandalum tollitur conferendo, & communicando, vt dicti tenent, & scandalum, si quod potest esse, benè tollitur per recitationem Dominicæ, vt est dictum.

44 Quæritur, An Curatus sub spe ratihabitionis possit absoluere eum, quem de iure absoluere nequit? Resp.

An Cur. absolu. sub ratihabit.

Primò, Cùm loquimur de ratihabitione intelligendam eam, quæ est numero 10.

Dico secundò peccatorem duplici ex capite non subdi Curato. Primò ratione casuum reseruatorum,& secūdò rōne excommunicationis. Et quidem ratione casuum reseruatorum, in morte solùm potest absoluere, ita decreui à Congr.regul. & Episcoporum, sub Clem.VIII. & hoc per totam Italiam. Ratione verò excommunicationis, non potest absoluere Curatus, etiam si sit occulta, sed ab-

soluit Episcopus,& etiam si sit Papalis,quando pœnitens legitimè impeditur adire Papam.Causæ autem legitimè excusantes recensentur à Silu.absol.4.dub.1.excomm.8. num.8.Armil absol.§ 40.

Dubium potest esse,si verè daretur casus,quod habens excommunicationem Papalem, vel casum reseruatum, cùm reali impedimento adeundi Papam, aut Episcopum, puta q̃a non põt nec ire,nec mittere ad Papam,& si Ep̃m audierit rõnabiliter sibi damnum timet,quia in facto implicatur interesse honoris, aut alterius iacturæ Episcopi. 45 Quando ab excõ.& casibus reser. poterit absolui.

Quæritur, an tunc stante tali impedimento possit Curatus absoluere? Respon. Nau.cap.27. num.90. ad 4.primo, quòd qui non potest nec ire, nec mittere ad Papam debeat ire, vel mittere ad legatum vicinum si põt, sin ad al ũ,qui priuilegio absoluẽdi gaudeat, vt solent esse aliquæ religiones,& in specie Inquisitores.Secundo dico,si nu ũ horum põt,stante tali impedimẽto, & nõ speratur breui tollendũ, posse absolui à Curato. Tenet Angel.casus versus finem deducitur etiam ex Graf. p.1.lib.1.cap. 13.nu.78 & 85.Ratio est quia in casu proposito cessat ratio solutis, & vrget damnum pœnitentis,quibus stãtibus cessabit etiam ratio legis & licet ista pugnẽt cum supradicto decreto, tamen sub debita censurã,credo Curatum posse absoluere, per epicheiã interpretando hanc decreti restrictionem,secundum regulã propositam. Sed credo casum potius imaginarium, quàm possibilem, cùm possit ab Episcopo obtineri facultas absoluẽdi, saluo honore,& re pœnitentis,vt prudẽs Curatus optimè noscet. Subscribit Suarez tom.4.disp.40.sect.31.assert.2.

Quæritur,an Curatus possit absoluere suos vbique locorum extra suum Episcopatum? Resp. Posse Sil.confes. 1.quæst.14. & confes.2.quæst.1.not.4: Armil.confessio,§. 34.Tol inst.lib 3.cap.14.nu.15. 46 An Curat. suos vbique absoluet

Dubium est, an hoc possit Curatus extra suum Episcopatum publicè, puta in Ecclesia in confessionali? Respond. posse, sed cùm vt plurimum vbique sint constitutiones Episcopales, ne præter admissos in Episcopatum, 47 Curat. q̃do audeat ... [illegible]

I tum,

tum, confessiones, excipiant, absoluat se credo in domo, vt vexationem deuitet.

48 Quot, & qui sint casus reseruati. Quæritur quot, & qui sint casus reseruati? Resp. Casus reseruatos in tria genera distribui. Primi seruantur per statuta Eporum; & pro his videnda statuta. Secundo reseruantur per consuetudinẽ: & pro his obseruanda cõsuetudo. Tertij reseruantur à iure cõi, & nominantur à Sil. casus q.4. Angel. casus in princ. Nauar. c.27. num.256. Armil. casus, §.5. De Graff. 1.p. lib.1.c.13. nu 65. Tol. inst. lib.3. ca.14. nu.5. At placet sententia Suarez to.4. disp.29. sectio.3. qui probat nullum peccatum de iure reseruari Episcopo. De incendiario ait videndam consuetudinem, & iuxta illam iudicandum, cum non reseruetur à iure. Igitur casus reseruati erunt, qui proponuntur ab Episcopo, & non alij: rõ est, quia cõsuetudine ita obseruantur. Porrò qñ audis casum reseruatum intellige opus externum; non aũt si sit solum internum. Silu. casus q.5. De Graff. p.1. lib.1. cap.13. num.1. Intelligo etiam tale opus, quod per quantitatem possit facere mortale; quia furtum citra mortale non reseruatur. Idem. In dubio, an opus sit mortale, vel an casus sit reseruatus, iudicandum non reseruatum Henriq. de pœn. lib.3. c.16. nu.7.

49 Qũo se gerat Cura. in casib. reseruat. Quæritur. Qũo se geret Curatus cum pœnitente habente casus reseruatos Episcopo? Res. Si veniat peregrinus habens casus reseruatos in suo Epatu, sed non reseruatos vbi confitentur, poterit Curat. eum absoluere, quia hoc licere omni exposito affirmat Silu. confess.1. q.13. licet q.11. obscurius loquatur. de Graff.1.p. libro 1. cap.13. numero 46 concordare videtur in substantia. Sot. vero dist.18. quæst.4. artic.2. de peregrinis affert duas sententias, alteram concedentem, alteram negantem, nisi adsit licentia proprij Episcopi peregrinandi. Sed Nauar. cap. 27. nu.255. concedit posse absolui, si Curatus habet facultatem in casus reseruatos. At cùm decretum supra nominatum dicat, etiam in dubijs non licere absoluere, nisi ab habente facultatem in casu reseruatos, & in casu dicto sit inter Doctores dubium, & nulla causa vrgens, vt est

dictu n

dictum sup.nu.45. Videtur dicendum, non posse absolui, nisi per habentem dictam facultatem.

Si verò veniat habens casum reseruatum in proprio Episcopatu,& ét reseruatũ,vbi eũ confitetur,non potest absolui,nisi ab habente casus reseruatos.Sot.ibi.

Si veniat habens casum reseruatum vbi confitetur, sed vbi est factum non reseruatum, non potest absolui, nisi ab habente casus reseruatos, quia peregrini debent viuere legibus loci.Sot.ibi de peregrinis.

Si veniat habens casum, qui quando est factus non erat reseruatus, sed postea est reseruatus,non absoluitur nisi ab habente dictam facultatem, quia in absolutione reseruatorum,recipitur tempus,in quo datur absolutio, & in casu nostro tunc est reseruatus.

Si veniat habens casum, qui quando est factus erat reseruatus, sed tempore absolutionis reseruatio est sublata, absoluatur ab omni exposito per dictam rationem.

Si veniat habens casum reseruatum, sed cum factum fuit non credebat mortale, absoluitur ab omni exposito, quia solum mortale potest reseruari, at hoc non est mortale. Silu.casus q.5.de Graff.1.p.lib.1. cap.3.num.71. Henriq. de pœn.lib.3.cap.14.num.6. & communis. Veniens verò cum casu, qui cum est factus nesciebatur, esset reseruatus, sed tamen sciebat vel credebat mortale, erit reseruatus per rationem dictam.

Quæritur, quomodo Curatus absoluat venientem cũ casibus Episcopalibus? Resp. Vel mittat prius pœnitentem ad eum,qui potest absoluere à reseruatis,& cum redierit absolutus ab eis, Curatus audiat & reseruata, & alia omnia peccata, & absoluat. Siluest. confess.1. quæstio.19. Sot.distin.18.quæst.secunda, artic.5.ad 2.argum. Henriq.de pœniten.cap.15.num.5. Tolet.libro 3.cap.8. numero 3. 50 Qũo absoluat habentẽ casus Episcopales.

Et hoc habet Tol.ibi probabilius. Suarez verò tom.4. disp.31.sect.2.habet pro necessario.

Vel absoluat ipse prius à quibus potest, nisi adsit excommunicatio reseruata, tunc enim à nullo potest ab-

soluere, nisi ipsa prius sublata, deinde pro reseruatis mittat ad habentem facultatem absoluendi ab ipsis.

* Suarez vbi supra hoc improbat: excusat tñ si adsit vrgens occasio, vel necessitas ita absoluendi. Tene cum Silu.

Practica. Curatus audito reseruato faciat sibi dari facultatem absoluendi à superiore, & omnibus auditis absoluat etiam ab omnibus. Sot. ibi. Vel mittat pœnitentem pro obtinenda facultate absolutionis, & hac habita, omnia audiat, & absoluat.

* Quia hæc via tutior secundum omnes, & necessaria secundum Suarez ibi; cum tñ ab ea excuset occasio, vel necessitas vrgens non poterit dici absolutè necessaria.

Quòd si pœnitens reuersus dicat factã sibi facultatem vt absolutionem obtineret, à quo mallet, an Curat. credat, & eũ absoluat? Respon. Absoluat tutè, quia pœnitenti in tali re credendum. Et etiam si falsum referat nullum inconueniens ex parte Curati sequitur, quia illa conditionata, quod licentiam habuerit, super qua absolutio fundatur, eũ omni culpa liberat. Sil. confess. 1. q. 17. in fi. Si verò factum sit publicum fac, vt dicitur, nu. 31.

An Curatus absoluat à reseruatis stante impotentia adeundi superiorem, dictum est numero 45. vide cap. 7. num. 10.

50 An Cur. pōt absol. ab excō. iuris non reseruata.

* An Curatus absoluat ab excomm. iuris non reseruata? Resp. tres in hac re esse sententias, prima est Sil. absol. 1. num. 5. Nauar. cap. 27. num. 39. Sot. dist. 22. quæst. 2. artic. 3. concl. 3. Armil. absol. §. 36. & citatorum à Suar. to. 5. disput. 7. sect. 7. num. 23. & affirmat. Secunda est Caiet. absol. ab excom. & aliorum citatorum à Suarez num. 24. & negat.

Tertia est Suarez ibi num. 31. qui distinguit, posse, si ita in Episcopatu sic consuetudo scita, & probata; non posse, si non adsit dicta consuetudo. Rō est quia cōsuetudo dat, & tollit iurisdictionem: & vbi non constat de cōtraria consuetudine, posse absoluere ex iure communi per cap. Nuper de sentent. excom. hoc idem, quod pōt Curatus, potest omnis expositus Sot. Nauar. & Suar.

Adde

Adde tamen si ita sit consuetudo eo modo, quo dictum est de Curato.

An simplex Sacerdos possit absoluere ab excõicatione minori? Resp. duas in hac re esse sententias. Nau.cap. 27.num.25.affirmat. Caiet.verò absol.ab excommunicatione, & tom.1. opusc.7. negat & vult absoluentem esse admissum ab ordinario. Suarez to.5. disp.7.sect.4.nu.16. tenet vtramque opinionem pro probabili: sed secundum Caiet.probabiliorem. 50 Simplex Sacerd an possit ab excõ. minori absoluere.

Quæritur, quid aget Curatus si dubitat, an audita in confessione sint mortalia nec ne, vel an audita sint peccata? Resp. Sil. Sacerdos in fine, non debere determinare nisi de claris. Et de Graff.1.q. lib.1.cap.32. num.2.ait, absoluendum cum conditione, si confessa sint peccata, & consilium. Extorquere à pœnitente aliquod peccatum superioris confessionis, & data tali materia eum absoluere. Porrò ista dicuntur fructuosè, & absoluendo etiam cum dicta conditione nullum peccatum. 51 Quando absoluit cum nescitur an mortale, vel an peccatũ.

Quæritur, quid aget Curatus, qñ pœnitens est contrariæ opinionis à sua, an debeat eum absoluere? Resp. In hac re esse quatuor sententias. Citantur ab Azor. inst. p.1. lib.2.cap.17. q.10.variè distinguentes. Tu dic breuiter. Quòd debet eum absoluere sine alia distinctione, & ad hoc tenetur. Ita Sot. dist.18.q.2. artic.5.ad 5. Tol.inst. lib.3.cap.20. num.7. Alij dicunt non teneri, sed posse absoluere. Sic Nauar. vt infra. Tenet debere absoluere cum Sot. quia pœnitenti tali, sic confitẽti absolutio debetur. Si placet videre auctores quæstionem hanc tractantes vide Ang. confess.4. quæst.2. Silu. confess. 3. quæst. 10. Nauar. capitulo 26. numero 4. & 5. & alios citatos ab Azor. vbi supra. Porrò quando dicitur esse opinionis contrariæ, intellige, vt dicitur c.15.num.15.de opinione eligenda. 52 Pœnitẽs cõtrar opin.

Quæritur quid aget Curatus, quando in casu sunt opiniones diuersæ? Respond. Posse eligere, quam voluerit, dummodo sit probabilius. Vide capitulo 15.numero 15. 53 In casu habẽs opin diuersas.

54 Quo assecurabit se vt sui confiteantur, & communicent.

Quæritur, quid aget Curatus, vt sui tutè in Paschate confiteantur, & communicent? Resp. Conformabit se consuetudini loci si fuerit sufficiens. Alicubi, dum communio datur, communicati scribuntur. Sed an iste modus sufficiat, si viderint.

Communiter dantur, vt dicitur Bollettini, seu schedulæ, sed cum dentur solis communicatis, quo reddant rationem villicationis suæ illi, qui confitentur solum? Fui deceptus à pueris aliquoties, cùm non darem illis schedulas, vt mos erat in loco, sed staretur fidei illorum, & cum non fuissent confessi, tamen audaciter affirmarent. Igitur pueris de schedulas illas distinctæ formæ ab illis, quas communicati accipiunt. Et si aliquis allegat perdidisse, volo testes, alioquin denuncio Episcopo in numero non confessorum.

55 Quot testes probent cõf. vel comm.

Quæritur, quot testes sufficiant pro probanda confessione, vel communione? Resp. Vnum sufficere, cùm non agatur de præiudicio tertij. Silu. testis q. 5. Dummodo non sit persona alias suspecta.

56 Quo agendũ cum non cõ.

Quæritur, quomodo agẽdum cum illis, qui in Paschate non sunt confessi, vel non communicarunt? Resp. Obserua consuetudinem loci, & constitutiones tui Episcopi, si nihil habes transacta octaua Paschæ, sæpè in festis inter Missarum solemnia admoneas negligentes, de satisfaciendo suo muneri, deinde post mensem, vel circa Episcopum admonere, & iussa exequere. Si Episcopus in te reijciat prouisionem, fac vt dicitur infra nu. 73.

Si degis in loco vbi statim à Paschate multi discedere soleant, vt pastores ouiũ, & similes, qui vix per octo dies post Pascha remanent, mone Episcopum, & iussa exequere, maximè si personæ sint suspectæ de hæresi, vel alio titulo.

DE POENITENTIA,
Post actum Confessionis.

Vide etiam. Cap. 5. numero 22.

Quaeritur. An Curatus audito pęnitente teneatur eum absoluere? Resp. Teneri, nisi rationabilis causa differendi, vel negandi absolutionem instet. Omnes. Et cum hoc sit in magnam iniuriam poenitentis, credo peccabit mortaliter, praeterquã quod est contra Sacramenti integritatem. 57 An absoluens auditum.

Si tamen per scrupulum, vel nimium rigorem non absoluerit, non peccabit mortaliter, cum per conscientiã, licet erroneam, iudicauerit ita rectè agere posse. Cur. rigidus, vel scrupulosus an peccet.

Porrò si Curato eueniat casus, & non reseruatus, sed valde insolitus, & magnus, benè aget mittendo ad Episcopum, vt pęnitens ex tali missione laboret pro absolutione, & labor ille sit illi in partem pęnitentiae, quando tamen pęnitens hoc acceptet, vel quando speratur profectus, alias libere esset absoluendus. Quando nõ absol.

Quaeritur, An Curatus absoluat eum qui nullam omnino velit pęnitentiam? Resp. Sil. confess. 1. q. 35, Caiet. citatus à Soto, vt infra, Armil. confess. § 29. Nau. cap. 26. num. 20. & alij affirmant. Sot. verò dist. 20. q. 2. art. 2. Tolet. inst. lib. 3. cap. 9. num. 6. negant. Et ex Concil. Triden. sess. 14. cap. 8. in fine vbi habetur, datas claues, Sacerdotibus ad ligandum, & soluendum, & eadem sess. can. 15. eliciunt Doctores asserentem contrarium esse haereticum. Ita Nauar. ibi licet pro se glosset, & Henriq. de pęnit. lib. 1. c. 8. nu. 1. Vide etiam Candelabr. de satisfactione nu. 25. & sequentes. 58 An absoluẽdus qui nolit poenit.

In hac quaestione duo sunt consideranda.

Primum est. An pęnitens teneatur acceptare aliquam

pœnitẽ iam ad minus paruã. Et certè probabilius videtur teneri, secundum opinionem Soti, & aliorum, & ad eam imponendam teneri sub mortali etiam cõfessariũ, per rationes à dictis allatas. Præterquam quod idem affirmat Suarez de pœn t.disp.38.sect.3. addens hanc obligationem esse grauem, cùm pertineat ad Sacramenti integritatem, & religionem Deo debitam.

Poterit tamen Curatus accommodare se pœnitenti, minuendo iustam pœnitentiam, quantum voluerit. Omnes.

Secundò consideradum, an vnquam Curatus fine pœnitentia possit absolutionem largiri, & tunc dicendum posse.

Primò in morte, vt dicitur infra de pœnitentia infirmorum.

Secundò. Quando scrupulosus, sæpè intra horam redit cum nouis peccatis. Sed & tunc dare asperam expedit, nam vexatio dat intellectum, & liberat à scrupulis.

Terciò. Quando creditur pœnitẽtem satisfecisse Deo per magnam contritionem. Sed nec tunc inconuenit aliqualem imponere.

Quartò. Quando cõfessarius probabiliter iudicat pœnitentem non acceptaturum aliquam, ne Sacramentum, quod institutum est ad pœnitentis vtilitatẽ vertatur illi in laqueum. Henriq. de pœnit. lib.2.cap.20.num.6.Tutè enim tunc pœnitẽs relinquitur in sua conscientia, Quinta. Posset addi Curatum non peccare, quando obliuiscitur pœnitentiam imponere.

60 Quid aget Cur. cũ non p[illegible] solu.

Quæritur, an Curatus peccet, si dimittat ex abrupto eum, quem absoluere non potest, cum astantes fint intellecturi non esse absolutum. Et per consequens sit illi pœnitenti ad aliquam infamiam? Respond. Non peccare, quia vtitur iure suo, & irrationabile est iudicare non absolutum propter aliquod impedimentum, cum ad confessionale accedatur sæpe, & pro confessione, & pro capiendo consilio, & pro recipienda consolatione, & similibus.

militibus. De Grat. tamen parte 1. lib. 1. cap. 24. num. 25. Consuluit confessarium recitare orationem Dominicam, vel aliud super pœnitentem facta cruce, qu sic eum dimitta, ne pœnitens discedat confusus. Bonum sed non necessarium.

61 Quæritur, an Curatus in Paschate det schedulā confessionis ei, quem Sacramentaliter audiuit, sed pœnitentis ipsius culpa, non fuit absolutus. An igitur dāda schedula pro scandalo vitando? Resp. Posse dare si velit, sed non teneri Henriquez de pœnit. lib. 3. c. 22 num. 2. Hæc re Solutio fundatur super hoc, An confessione tali informi satisfiat præcepto Ecclesiæ, vel non. Siluest. confes. 4. quæst. 2. in fine tenet satisfacere, & secundum hanc opinionem Curatus, dare tenetur schedulam, velit nolit. Alij dicunt non satisfacere. Sic Sot. dist. 18. q. 3. art. 3. ad 4. argum. Viguer. cap. 15. § 4. versu 14. Nauar. capit. 10. num. 4. Azor. 1. parte, inst. lib. 7. c. 40. q 4. Candelab. de confess. num. 22. Et secundum hanc non tenetur dare. Et si velis tenere opinionem Siluestri, tamen habes remedium ad cogendū hunc ad confessionem, quod est. Tempore statuto, hostiatim schedas recipere, & non dantes denunciare Episcopo. Et sic iste inter non dantes reperietur, & cogetur. Antequam tamē hoc remedio vtaris, si Episcopus iubeat Curatum excommunicare omnes, qui non sunt confessi, si Curatus sciat per solam confessionem hunc non confessum, non excommunicet, quia reuelaret confessionem.

An cōfessio in formis satisfaciat præcep.

Porrò si iste non confessus habeat inimicitias, āb expediat dicto remedio vrgere, consule Episcopum, qui iudicabit. Si Episcopus arbitrio tuo relinquat, non cogas ne malè Sacramentum recipiat, & ne medicina conuertatur in venenum Sot. dist. 13. quæst. 1. artic. 6. in probat. 2. conclus.

Et si in Episcopatu sit lata excommunicatio contra nō confitentes, vel non communicantes in Paschate, hic, cuius confessio solo Curato nota est, non incurrit excommunicationem. Henriquez vbi supra in glos. C. licet afferat

ferat auctores contrariæ sententiæ, sed suam vocat probabiliorem.

61 Cur. det opē ext. petenti in conf. Quæritur. An Curatus det opem externam indigenti petenti, quando in confessione talem indigentiam nouit? Verbi gratia, vir cogit vxorem moribundã testari & ipsum instituere hæredem, & nõ sinit alium á Curato alloqui vxorẽ, & ipsa opem petit. Vel, ancilla vix potest se liberare á domino procaci; & sim les casus. An tunc Curatus, cuius auxilium postulatur debeat opitulari? Resp. Quosdam negare, nisi extra cõfessionem pęnitẽs reuelet factum complicis, citantur ab Henriq. de pęn. lib. 2. cap. 10. num. 4. Alij citati ab eodem affirmat. In hac re magna est opus prudentia; in casu tamen, quo adiuuet, non moueat se, si alius adsit, qui hoc præstare possit. Et Henriq. consulit habendam prius licentiam in scriptis, & addit interdum ẽt expedire eam non habere nisi in cõfessione, vt si productus fuerit Curatus in testem possit negare.

An Curatus, & quando peccet in hoc? Respond. Duo videri hic consideranda. Primũ. Correctio eius, qui male aget impediendo, ne pęnitens iure suo vtatur: & secũdum. Necessitas indigentia auxilij. Igitur Curatus ratione correctionis tenebitur, quando emendatio speratur, quia sub hac regula correctio astringit. Ratione verò necessitatis tenebitur, quando aliter non potest adiuuari. * Vide Suarez de hac re fusè docentem, & in substantia ita tenentem tomo 4. disp. 34. sect. 4. per totum.

Quid si iste adiuuetur, sed Curatus notabiliter patiatur? Resp. Si iste indigens, indiget in re, quæ est peccatum mortale, vt est dictum de ancilla, tenetur Curatus, (si alius iuuans non repetitur) cũ periculo propriæ vitæ opem ferre, si tamen speratur bonus effectus, quia alias omnis diligentia frustatoria esset. Ratio horum est, quia anima socij est altioris ordinis vita propria, & cum damno huius tenemur saluare alterã. Si verò is qui indiget, est in indigẽtia rerũ corporalium, vt est dictum de vxore, quæ nõ permittitur testari, tunc Curatus cum damno corporis, aut bonorum suorum, non tenetur opem ferre;

quia

quia tenemur magis amare bona nostra, quam aliorum. REM DEO cômendet antequã aggrediatur, & côsul at sapiêtes, & faciêti quod est in se nunquã deest Deus.

Quæritur. Quid aget Curatus, qui in confessione, vel non iussit, vel non curauit restitutionem? Resp. Tres me in hac re inuenire sententias. Prima est dicentium si hoc egit ex malitia, vel aduertendo malè agere, vel quod deberet studere antequam absolutionem conferret, teneri ipsum de proprio restituere, & est côis. Secunda est Lessij de iust lib 2.c.13.num.77. Curatum, & Episcopum teneri ad hoc, reliquos confessarios non teneri. Tertia est Rebelli de obligationibus lib.2.q.14. sect.8.num.65. dicentis confessarium solum ad restitutionem teneri quãdo malè iussit ad restitutionem fieri puta Petro, cum facienda esset Ioanni, non teneri verò, (licet mortaliter peccat) quando, etiam data opera, non iussit eam, ratio est, quia confessarius in ordine ad creditorem nulla obligatione tenetur ratione officij suscepti, nec eius procurator existit. Lessius etiam in fine tenet hanc probabilem etiam in Curato, & Episcopo. 63 Non iubens restitut.

Errans verò bona fide credens benè agere, secundum ês nec peccat, nec tenet ad restõnê, sicuti, si oblitus est, c êt si restitutionê non iussit, cum tñ crederet pœnitentem sponte facturum. Nauar. cap. 17. nu. 22. & omnes.

Quæritur, quid aget, Curatus, quãdo errauit in absolutione absoluendo, quem non posset? Respond. Nauar. cap 26. nu. 14. Si errauit absoluendo ab excommunicatione, aut casibus reseruatis, debere obtenta facultate absoluendi, absoluere eum præsentem, si habere eum potest sin, absentem cum creditur esse in gratia. At de ista absentia dicendum, non valere talem absolutionem per decretum Congreg. regularium, & Episcoporum sub Clem. VIII. sæpè citatum. 64 Errãs in absolut.

Valere verò pro excommunicato affirmat Suarez tomo 4. disp. 32. sect. 6.

Igitur, si speratur pœnitens acquieturus, obtêta licentia, narra ei errorem, & secundû eius voluntatem absolue.

ue, vel dimitte in absolutum. Si ne quis scire de profectu, rem Deo commenda, siue pœnitens sit præsens, siue sit absens. Magis autem correctionem erroris procura cum resultat in damnum tertij.

65 Quid aget si cogatur reuelare conf.

Quæritur, quid aget Curatus, si qui velit eum confessionem vxoris, vel alterius reuelare? Resp. nullatenus reuelet, etiam si certo esset ei moriendum. Lenibus eum primo deterreat à mala voluntate, deinde etiam asperis, si prudenter iudicauerit expedire.

66 Quõ reuelãda confes.

Quæritur, quomodo Curatus aget, si debuerit confessione reuelare de pœnitentis licẽtia? Resp. Ang. confessio vlt. q. 5. & alij citati à Sot. d. 18. q. 4. art. 6. dicunt confessarium, et cum tali licentia non posse confessionẽ reuelare. Sil. verò confess. 3. q. 3. Armil. confess. §. 10. Sot. ibi. Nau. c. 8. nu. 15. dicunt posse reuelare cum tali licentia.

* Citantur Doctores vtriusque sententiæ, & examinãtur à Suar. tom. 4. disp. 34. sect. 4. p. per totum.

Praxis. Curatus faciat sibi dari talẽ licentiam per scripturam, vel testes, ne accusetur tanquam confessionis reuelator. Vel absoluta confessione, pœnitens roget confessarium, vt talia, & talia dicat, licet iam ea dixerit in confessione, quia tunc Curatus se, vt merus nuncius.

Si tamen pœnitens extra confessionem loquatur cum Curato de confes. non dicetur Curat. reuelare confessionem. Henriq. de pœn. lib. 3. cap. 21. nu. 2.

67 An Cur. vnquam petat licentiam reuelandi cõfessionem.

Quæritur, an vnquam Curatus sub dictis regulis teneatur petere licentiã reuelandi confessionem, vt si quis iuxta patibulum erubescat confiteri peccatum causans scandalum? Resp. Teneri, & credo sub mortali, cum ablatiuo scandali sit de re graui in bonum alterius, aut publicum, ordine charitatis. Intelligo tamen, quando Curatus audiuit confessionem istius pœnitentis, quia si non audiuit, tenetur qui audiuit.

68 Pœnitentia sanorũ quæ.

Quæritur, quam pœnitentiam dabit Curatus sanis? Resp. Omnes affirmare debere dare congruentem, & peccatis correspondentem. Alij dandam conformem canonibus pœnitentialibus. Sed prima sententia nihil docet.

tet. Secunda verò est falsa, ita Nau.citatus à Candelab. de satisfact. n.24. nam veritas est pœnitentia Sacramentales esse arbitrarias. Iō.Curatus dabit eas secundū regulas prudentiæ,præseruatiuas & punitiuas.Et quidem quo ad punitiuas, credo melius esse dare breues, sed asperas maximè inter idiotas, quia vt experientia docet, graues nunq̄ fiūt. Quæ verò sint hæc,prudens Cur.vel suo marte effinget, vel à vicinis discet. Aliquo maximo vitio illaqueato persuadet, vt interdū voueat se illam,aut illam pn̄iam subiturū, si in illud peccatū reciderit, nūquā aūt, vt iuret,vel voueat,se id nō admissurum.Nau.cap.16.nu. 25.in fi. Curat.isto remedio vtatur,cùm probabiliter sperat profectum, maximè in peccatis magnis, in præiudicium tertij, vt beneficijs, & similibus. Optimum remedium est, mittere ad lucrandas indulgentias. Caueat tū Curatus ne omnibus omnes det, quia ministerium posset irrideri.Recta horum absolutio prudentiæ relicta.

Inter fructuosa suum locum obtinet ea, quæ voluntariè fuerit assumpta à pœnitente cum approbatione confessarij: puta confessarius hortatur pœnitentē consuetudinarium: quia de his maximè sermo ad eligendā sibi extra confessionē tamen, certam pœnitentiā, quoties reinciderit,quia ista validè operantur, ad euitādum peccatū.

Quæritur, an publica pœnitentia possit imponi? Res. Nauar.cap.8.nu.10. negare,eo quod sit confessionem reuelare. Ideo nota pro peccato occulto male dicere ieiunium ei, qui non solet ieiunare cum ex ieiunio domestici possint intelligere grauitatem peccati. 69 Pœnitent. publ. an possit imponi.

Quæritur, an confessarius possit grauem pœnitentiā imponere absque obligatione eam implendi sub mortali? Resp. quosdam negare. Suarez vero cum Med. citato 4.disp.38. sect.8. concl.2.nu.5.affirmat posse. Sed & credo confessarium illum prudenter acturum, qui sub hoc modo pœnitentias imponeret, quando dubitaret de illarum adimpletione. 70 Pōt dari grauis pœn. sine obligatione implēdi eā.

Quæritur, an peccet Curat. qui omissis omnibus solitis addi post formā necessariam absolutionis sola forma 71 An pecca-

tū omittere quæ sequuntur formā substantialem. substantiali absoluit? Respond. Candelab. de absolut. nume. 48. & 49. Citra contemptum, nec esse venialem. Idem Sor. dist. 14. quæst. 1 art. 3. ante versum. Tandem quod est per col. antè finem.

DE POENITENTIA Infirmorum.

72 A quib absoluendum in morte. QVæritur, quibus absoluat Curatus in articulo mortis? Respond. Ab omnibus peccatis, & censuris, etiam Papalibus. Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de pœnitentia vide cap. 5. num. 24. & 26.

Absolutus autem in articulo mortis à casibus Episcopalibus; non tenetur se præsentare ei, cui absolutio extra dictum casum competebat. Omnes. Absolutus verò ab excommunicatione, tenetur se præsentare, alioquin reincidit in excommunicationem. Omnes.

73 An absol. in morte à cēs. sepeliendus in Sacro. Quæritur, An absolutus in articulo mortis à censura possit sepeliri in Sacro? Resp. Dic quod sic. vide cap. 13. num. 5.

74 An inferior I morte præsentat sup. Quæritur, An Curat. qui absoluit in articulo mortis, hoc possit etiam non requisito superiore, ad quem alias absolutio de iure spectabat? Respond. Candel. de absol. nu 14. Quosdam tenere requirendum prius superiorem. At ipse tenet posse absolui etiam superiore non requisito, cum Concil. loco dicto absolutè doceat, omnem Sacerdotem in tali articulo absoluere posse. Idem tenet Suarez to. 4. disp. 30. sect. 3 nu. 5.

75 Præsentare se quam primū, quomodo intelligēdum. Quæritur, Quomodo intelligendū illud, quod absolutus in articulo mortis ab inferiori, debeat se præsentare, quamprimum superiori? Resp. Siluest. excom. 8. num. 3. ante dubia, Intelligendum, quamprimum sublatum fuerit impedimentum, & absolutus sibi prouiderit de necessarijs pro eundo, secundum illos, qui dicunt quod teneatur ire, secundum verò illos, qui docent, quod pos-

fit mittere, vt est dictum ca.5.num.24. cum prouiderit de necessarijs promittendo.

Quæritur, quomodo se gereret confessarius, si is post absolutionem dixerit se non potuisse, nec ire, nec mittere? Resp. Si verè pœnitens crediderit se non potuisse, credendum est illi Sil. vbi supra excomm. 76 Quõ credendũ ei qui iussa non perfecit.

Quæritur, quis censeatur in art. mor. Resp. Primo, & dico videndum esse cap.5.nu.55. Deinde dico aliquos distinguere inter periculum, & inter art. mor. Articulum volunt esse, cum mors est iam in fieri per causam naturalem aut violentam. Sot. dist.18. q.4. art.4. de Graff. 1.p. lib.1.c.13.nu.8. Periculum verò esse, cum quis se obijcit periculo mortis, ingrediendo prælium vel mare. At re vera pro absolutione sunt idem. Silu. absol.1. num.7. & confessor.1. quæst.6. Nauar.cap.27.num.271. not.7. Henriq. de pœn. lib.3.c.11.num.3. qui vocat hanc sententiam certam, & in praxi tutam. De Graff. verò vult de periculo fieri articulum, cum mors, quæ in principio non imminebat, postea imminet. Tene cum Sil. & reliquis. 77 Articulo mortis.

Morti proximus, non ita, quod iam agat animam, sed cum est in tali termino, in quo cõiter mortui. Omnes. Sic qui est in morbo, vel est senio confectus, vel habens vulnus læthale. Angel. mors q.6. Henriq. lib. dicto cap.9. num.1. Silu. mors quæst.4. Qui nauigaturus est per loca periculosa, Sil. & alij ibi. Febricitans febre graui, & acuta. Habens inimicum potentem, & cum ad mortem quærentem, vel si non potentem, tamen quærentem ad mortem, habens difficiles partus, quæ prima vice parit. Henriq. ibi nume.1. Sed omnia ista dicuntur exemplariter, relinquitur enim arbitrio prudentis, quis dicatur esse in art. mor. Sil. & Ang. mors.

Quæritur, qũo Curatus audiat confessionem infirmi? Resp. Non cogat eum surgere, sed sinat decumbere, confessionem viri poterit officio clauso audire, fœminæ vero non audirem, nisi ostio aperto, minusvè, vt prudentia docuerit. Iudicio bonum patere omnium oculis. Adiuuet ægrum interrogationibus, quæ vt plurimum 78 Quõ audienda confessio infirmi.

in hoc casu sunt de præcepto sub mortali, vt est dictum supra num.23. Et si se non præparauerit, vel quia de hoc non cogitauit, vel quia non potuit audiendus est, vt dicitur ibi laborantes febre maligna, aut alio morbo, qui contrahi possit, audiat in tali distantia, quod satisfaciat Sacramento, & Curatus prouideat sibi prudenter vtili remedio. Et si eger sit ita languidus, vt non possit audiri nisi vicino, & aure ad illius os admota, admoueat, quia cum quantouis proprio periculo ita gerere debet, etiam si esset illi certò moriendum, vt quando audiendus est peste infectus.

79 Infirmus im paratus audiatur.

Vide capitul.1. num 6. Ideò poterit inquirere à medicis, an infirmitas, qua æger laborat, sit contagiosa, vt sibi valeat prouidere. Bonum remedium est ignem interponere, dicimus nos (di Carboni accesi) vel aliquo odorifero suffitu, vel gestare in manibus globolum odoriferum, vel munire se aqua rosacea, aut aceto, aut alia re odorifera in manibus gestata, maximè in sinistra, vt admouerunt medici periti.

Peste infecto quomodo audiendus.

Omnia tamen sapiéter, ne nimia cautela propria cauteriet, seu potius confodiat animum miseri languidi. At nec semper, nec vt plurimùm his vtatur remedijs, sed tunc solum cùm clarùm est, vel valdè probabile necessaria esse. Omniũ decentior est, habere in manibus chirothecas odoriferas, quibus & se muniet. & videbitur quasi non agere factum suum. Sed & si infirmus valide loquatur, sufficiet eum audire in aliqua distantia, tali tamen quod non videatur infirmum refugere: & si infirmus vix loquitur, poterit etiam ab eadem distantia audiri, admonitio respondere per nutum, & renutum, quia hoc sufficiet, & ne infirmus terreatur; Curatus addat, ita illum admonere, vt sine fatigatione, & facilius confiteatur. Vide etiam cap.9. num. 20.

80 Parturiẽs & vulneratus qñ audiendus.

Quæritur. Quid aget Curat. qñ fuerit vocatus aud é la cõfessionẽ parturientes, vel vulnerati moribũdi, q moritur, & nõ posset relinquis ab illis, qui opitulantur eis, ita vt necessariò confessio sit facienda corã ipsis adstantibus?

Respon.

Respondeo, Expellat plures, & relinquat pauciores, quos potest, & ex relinquendis eligat prudentiores, Fœminas (si possibile est) oẽs expellat, quod credo possibile: nam & mihi contigit casus de parturiente, expulsæ enim sunt oẽs, & tamen parturiens, non periclitata est. Si non possent expelli oẽs, relinquat pauciores, & prudentiores, & relictæ non sint cognatæ vel affines, ne maiori verecundia acta infirma faciat confessionem mancam. Põt etiam confessor vti hoc remedio, interrogare pœnitẽtem ad aurem, & per nutum, & renutũ excipere responsum, & admonere astantes vt se auertant, dũ infirmus respondet. Admoneat tamen semper Curatus astantes teneri ad sigillum de auditis, vt not. Silu. confes. 3.q.4. Nauar. cap. 8. num. 4. & est communis.

An saltem tunc sufficiat audisse vnum, aut alterum peccatum, vel an confessio debeat fieri integra? Dic faciendam integram, si potest, aliàs non valeret: quia esse integram est conditio necessaria de iure diuino. Omnes. Porrò in similibus difficultatibus sufficiet mortalia audire, venialia vero omnia vnico contexta confiteri. 21 Moriens nolens confiteri.

Quæritur, quid aget Curatus cũ pœnitente moribũdo, qui nolit præ tedio, vel propter odiũ, aut aliud simile confiteri? Respon. Blandè primum oĩ possibili artificio conetur eum lucrari, si omnia cedant irrita, asperius eum deterreat de vtilitate sua, respectu maiestatis Dei offensi, ẽcsi infirmus esset Imperator, & incussione terroris ob vnicum Infernum. Benè etiam mihi cessit quadam die, cùm vocatus fuissem ad excipiendam confessionem cuiusdam infirmi, qui paulo post obijt; Cũ enim non possem eũ inducere, vt rectè confiteretur, interrogaui, scis in quo statu maneas, & rñdẽte, scio me malè habere, adieci, Imò cũ iamiã moriaris, & pedes posueris in Inferno propter tua peccata, dormis quasi alienũ factum agatur? Multa similia à peritis audiui. At prudentia, & ad ista nõ nisi periclitante oĩ spe, & alio remedio deficiente, non appones manus. Et diligenter perspicito, in quo consistat tota ratio fundamenti, ex quo iste nolit confiteri, & *Bona Practica pro obstinato in morte.*

ad hoc demoliẽda 11 omnes artes adhibe. V.g. Iuuenes, amore vitæ ægrè se voluntati Dei aptant. Tu hunc amorem discute: Alius amore filiorũ, vel vxoris tali malo laborat, cũ n tñ aliàs de confessione non curra et, tu dissipa istorum fundamentum malum, & omnia faciliter benè cedent. Ideò opus est magna charitate, & prudentia; & Deus non deerit. Et si contigerit istum obdurato animo resistere Spiritui Sancto, saltẽ Curatus videat an possit, eum inducere ad actum contritionis maiorem, qui fieri possit. Nunquam tñ absoluendus cũ cautela, inquantum possum, & indiges, si cum possit, nullum peccatum confiteatur, vel non confiteatur integrè, quia hoc priuilegiũ conceditur solũ non potenti cõfiteri, vt dicitur infra nu. 86. Et si iste animo indurato deueniat ad mortem, nunquã Curatus eũ deserat, sed omni artificio conetur illum inducere ad saltẽ eliciendũ dictum actũ cõtritionis, maximè ante collationẽ extremæ vnctionis, vt vi Sacramenti, de attrito fiat contritus, vt dicitur de extrema vnctio.

81 Nolent dare pacem. Quæritur, quid faciendũ, cũ recenter vulneratus moritur, & inimicus veniã petit? Resp. vulneratum hũc dẽt ex aio depellere odium, & Curat. non nisi eo depulso dẽt eum audire in cõfessione. Si verò inimicus veniam petit; an vulneratus teneatur veniã dare vulgariter (*dar la pace*,) & si noluerit dare, an absoluẽdus? Resp Azor. Inst. 2. lib. 12. c. 3. q. 7 non teneri dare pacem, dũmodo ex aio verè deponat odium, & desiderium vindictæ: quia, ait, est difficile & ferè violentũ statim ista præstare. Sed cum eodem cap. dicat dare pacẽ esse signũ speciale amoris, ad qđ non tenetur aliquis, nisi in præparatione animi, & cum si non ostendatur tale signum amoris causet scandalum; Tu vide, an qui sciuerit pacem peti, & læsum nolle dare scandalizetur. At credo tunc Curat. posse hunc absoluere, cũ nitatur opinioni dicti Doctoris, quod sufficere dicitur, vt in cap. delect. opin. Ideò credo Bonum in tali casu; cum non appareat signũ probabile infirmũ daturum pacem, melius esse non petere, sed dextro modo Parochus curabit non peti, ne alicuius offensionem incurrat, ac

ne si fortè petatur, & ille neget, infirmus cogatur carere necessario remedio penitentiæ, quæ sine dubio, ratione scandali, illi neganda videretur, nisi malis excusare scandalum, eo quod liceat sequi opinionem Azorij.

Quæritur, quid aget Curat. cum vocatur ad infirmum, qui habet casum, in quo est dubium super restitutione, & interim infirmus moritur, & non datur tempus consulendæ veritatis per libros, vel sapientes? Resp. In dubio non obliget ad restitutionem, Silu. confess. 3. q. 10. 83 In dubio de restit. quid agendum.

Poterit tamen Curatus obtinere ab hoc penitente, vt re benè consulta possint hæredib. restitutionem mandare, nomine mortui, nec dicetur confessionem reuelare. Graff. decis. aur. p. p. lib. 1. art. 23. nu. 14.

Quæritur, quid aget Curatus si sullicitatur à mala femina? Resp. millies potius teneri, mori, q̃ vel leuiter Deũ offendere, & qui ita instructus accesserit, nõ cõfundetur, nam Deus nõ derelinquit sperantes in se. Sed & prudentiæ debentur suæ partes. Vide quæ dicuntur nu. 88. Et si Curat. aliquid simile sibi obuenturum timeret, posset non audire confessionem illius feminæ, nisi socio in decenti distantia constituto. Credo tamen bonũ consilium, nã & scio religionem valde piã, ita practicare nunquam mulieres tangere, quauis causa, ẽt quantũuis honesta, ẽt super vestes, & loca honesta, vt brachia, vt inter loquendum quidam faciunt: Nec admittere ad deosculationem manus grandiusculas, puta supra octauum annum, licèt blandiri paruulis sit res eorum parentibus grata, & quæ Curato amorẽ conciliet. Præterea à toto genere meliùs est esse cum fœminis asperum, quàm placidum, nam & hoc præcidit via ad malam consuetudinem. Sed & bonum abstinere à nõ necessaria locutione cum feminis, & necessarium non protrahere vltra sufficientiam. 84 Sollicitatus à mala femina.

Pro quo nota. Contingit aliquoties personas religiosas, quæ confitentur singulis octo diebus, & fortè sępius, dum accedunt ad confessionem immorari tantum, quantum sufficeret pro facienda confessione vnius perdici latronis, & dant multum, quod loquãtur astantibus. Tu vi- 85 Qũo tollendæ confessiones prolixæ.

de an benè hoc cedat, & tollatur ista admiratio. Postquā personam noueris, nō audias nisi mortalia, si hēt, vel veṇialia grauiora, reliqua oīa facias verbo generali ea cōfiteri, quia ita benè cōfitetur, & nullus lassatur expectando, & oīs admiratio tollitur, cum ista breuissimè possunt præstari. Et si talis pœnitēs cōqueratur, quasi non plena satisfiat illi, tu doce de veritate, vt verba plura reliquat, & tantum necessaria dicat decenti modo confitendo.

26 Infirm. sine loquela an absoluēdus.

Quæritur quid aget Cur. vocatus ad infirmū, qui loquelā amisit? Resp. Si ostēdit signū doloris, seu desideriū cōfitēdi, sed nō valet eio loq., audiat cōfessionē p nutus. Si hoc nō pōt, sed tñ ægrè poterit, (ā iam.n.moritur) aperire oculos, stringere manū, pete vt doleat de peccatis, & in signum claudat oculos, vel manū tuam stringat & altero horū faciente, absolue inquantum potes, & ille indiget. Idē agas, si, cùm aduenisti ostēdit signū pœnitentiæ tundēdo pectus, vel aliud simile, & postea amisit oēm sensum, quia licet Sot d.18. q.2.art.5.col.4. circa 1. arg. Nau. c.26.num.28. V ct. de confessione concl.183. & alij negent tali dandam absolutionem, tñ contraria suia quæ affirmat, est in praxi tuta. Et Suarez tom.4. disp.23. sect.1.nu.5. vocat securam, & exercendam. Certè nulla iniuria fit Sacramento, cùm conditio suspendat irreuerentiam, quæ posset fieri, si aliqua esset Sacramento. Multò magis concedunt omnes posse absolui eum, qui dicto aliquo peccato deficit, & confessionem perficere non valet, Graf. parte prima, lib.1.c.26.nu.7.

Practica bona. Interroga tunc de cōmuniorib. statui pœnitentis, per nutus, & renutus expete confessionē, numerum verò peccatorū per ostēnsionem digitorum, si fieri pōt: si non potest meliori modo quo potest. Et si facta diligentia possibili videris pœnitentem non posse explicare omnia requisita, absolue à quibus potes, admonito de reficienda integra confessione cùm conualuerit.

27 Casus nō respondere in confessione.

Quæritur, de isto casu. Fui semel vocatus ad excipiendam confessionē infirmi, qui poterat loqui, sed ægrè, & dicto vno peccato per horam integram, non potui aliud

ab

ab eo elicere, ipso me audiente, & præ stupore, vel aliud non respôdente? Resp. Si iste verè non potest loqui, nec respondere per nutus, absoluendus est cum conditione: In quantum pô., & indiget. Si verò alterutrum potest, & non præstat, non absoluendus; quia non vocatur confessarius, vt diuexetur, sed vt côfessionem excipiat. Bonum tamen erit, admonitum de errore inducere ad confessionem. quod si aliter nolit agere, & tu illum desere. Verum est tamen, quod si tibi contrarium non constat tutò potes credere, illum non posse aliud præstare, & hoc credens admoneas de confessione rectè facienda cum conualuerit, & interim absolue cum conditione, cùm tamen credis, vel dubitas de morte illius; secus, si contrarium scias, quod vix possibile videtur.

Quæritur, quid si infirmus vocauit Curat. cum magna deuotione, & dicens se velle confiteri, & cû Curat. aduenit infirmus loquelam amisit, & nullatenus pôt confiteri. An possit absolui domesticis infirmi fidê facientib. ab infirmo Curatû vocatum fuisse? Resp. Suarez to. 4. disp. 23. sect. 2. num. 21. Posse. Sed opinio ingerit scrupulum, cum Sot. vbi supra, vocet hunc modum côfitendi esse per nuncium, & confiteri per nunc um sit damnatum sub excôicatione á Clem. V I I I. per decre um relatum á Candelabro de confessione. Dixi coram, num. 3. At opinio Suárez videtur tuta, maximè absoluendo cum conditione & in quantû possum, cû nec opinio Soti habeat totalem rônem nuncij: Inter alia enim deest, quod mittens sit absens, quod non est, vt patet, & cùm simus in pœnalibus, strictè accipere debemus, quod non pôt fieri in casu nostro. Et si opinio Soti tibi visa fuerit rationabilior adiuuetur infirmus tunc extrema vnctione. vide c. 8. nu. 3. 88 An necessarium Curatum vidisse signum pœnitentiæ.

Quæritur, quid si pœnitens dicto aliquo peccato, amittat loquelâ, & modû perficiendi confessionê, & Curatus cognoscat illum multa debere restituere, vel quia de illis confessus est, vel quia est publicus vsurarius, aut est in publica excôicatione, & non possunt imponi, quæ veniût imponenda, quid agendum? Absoluet absque quod aliud 89 Quid agendum cû eo, cui non possunt imponi quæ veniunt imponenda.

Imponat, vel an nullateous absoluit? Resp. Debere absoluere, cum cautela, in quantum possum, & indiges. Tol. inst. lib. 5. c. 36. nu. 8.

90 Quõ absoluendus qui tũc moritur.

Aduerta tñ Cur. admoneat eũ, quòd cum conualuerit teneatur de perficienda confessione, & tunc imponet imponẽda. Quòd si postq̃ conualuerit, nolit vlterius cõfiteri Parochus nõ curet, quia satis est suo munere functus.

Et si antequã confessus iste absoluatur verè expiret, & hẽt excõicationẽ, & Curatus non possit primo ab excõicatione absoluere, & deinde à peccatis, quid? Resp. Sufficere dicat absoluo te, intelligendo ab excõicatione, & peccatis. Candel. de abol. num. 47. Sed si superfit tempus ob maiorem certitudinem addat. Ab omnibus censuris, consuluit Suar. to. 5. disp. 10. sect. 2. in fi. num. 7.

91 Quõ absoluendum cõfessione non integra.

Quæritur, quid de isto casu, Infirmus vocauit Curat. & dictis multis peccatis, dicit se non posse vltra loqui, an Curatus tunc debeat eum absoluere? Resp. Medina videtur affirmare. Sed videtur dicendum, tunc confessionem per nutus perficiendam; si hoc non potest, & sit probabile superuicturum non absoluerem; quia de substantia confessionis est, vt confessio sit integra.

Dubiũ potest esse, An infirmo dicente se non posse vlterius loqui nec valere per nutus confiteri, melius sit absolutionem dare cum conditione, quàm negare? Respon. Et in vniuersũ melius credo dare, quia condictio suspendit irreuerentiam, si qua possit adesse; nisi Curatus certas rationes habeat, infirmitatem non esse periculosam. Quod an sit admittendum in alio à medico valdè perito, non facilè crederim.

92 Quid agendum cũ eo, qui non meminit speciei peccati. Quid deco. qui dubitat f cerit necne pec mor.

Quæritur, qũo audienda confessio eius, qui dicit se peccasse mortaliter, sed non meminit speciei? Resp. Sufficere quod dicat peccaui mortaliter toties, licet non recorder, qua peccati specie Nau. c. 10. nu. 7. not. 8.

* Aduertendum tamen cum Suar. to. 4. disput. 22. sect. 9. dub. 3. quòd veniat pro absolutione, qui habet peccatum dubium, putà quod dubitat, fecerit nec ne, tunc non esse absoluendum, nisi addita materia certa, i. confessis a-

lijs peccatis certis, quia ista absolutio sub conditione, si-ne certa materia dēt vitari quantū fieri pōt: si tñ detur, non erit peccatum conditione excusante Suarez ibi.

93 Quid aget Curat. si fuerit vocatus ad audiendam confessionem eius, qui est in statu peccati mortalis, an absoluat promittentem exiturum à peccato, vel antequam absoluat debeat ille exijsse è dicto statu mortifero? Resp. Et distinguo. Aut est in statu peccati mortalis publico, aut occulto. Et in vtroque prius debet exijsse è peccato, si potest, quia aliàs malè Sacramenta susciperet. Communis. Dic tamen exemplariter.

Quõ absoluat, qui est in statu mor-tib.

94 Qui est in excõ catione publica, vide cap. 5. num. 24.

Circa concubinarios ad agendum.

Qui est in concubinatu non absoluatur, nisi prius concubina abijciatur, siue concubinatus sit publicus, siue illum sciat vnicus testis. Sil. cõcubinatus q. 2. Si verò concubinatus sit occultus, Silu. ibi ait, non esse absoluendum. Naua. ēt idem ait regulariter faciendū, concedit tñ concurrentibus quatuor causis, à se allatis posse absolui, c. 3. n. 5. Ponuntur autē istæ causæ infrà. Et si vrgeat mors, & desit tempus eijciendi concubinam publicam põt absolui, si habet propositum eij iendi. Tol. inst. lib. 5. cap. 10. nu. 13. concordat & cum Nau. in hoc ibi. Practica In concubinatu publico, & occulto eijciat prius concubinam, si potest, sin proponat quam primum eijcere, interim procuret non practicare cum infimo, si possibile est: Si non est possibile (quod vix credo dari, cùm non videatur probabile, alios defecturos, qui seruiant) ad nihil aliud obligandus: quod tñ non admitterē, nisi verè in articulo mortis, & graui morbo. Et si dicti concubinarij moriantur, sunt sepeliendi in Sacro vide c 14. Si est meretrix, si sit periculum recidiui, pura, quia est in prostibulo, & eam possunt inuisere, qui voluerint, etiam ij, qui cum ea peccauerunt, si est in art. mor. & ita infirma, vt non possit peccare, potest absolui stante proposito non peccandi de cætero: Si est periculum peccandi, non absoluatur, iuxta dicta superius.

95 Pœnitentia meretricis

Practica, Ponas eam in tuto in hospitali, vel in domo

aliqua honesta, & tunc absolue: si hoc non potest fieri, non sinas visitari nisi à personis non suspectis, & absoluas. Et si nec hoc permittitur, quia iam iam spirat, absoluas, quia cùm hæc nihil plus præstare possit, non vlterius vrgenda.

Vsurarius publicus non absoluatur, nisi prius restituat si potest, vel saltem det cautionem, vt dicit c.5.nu.24.

Practica, Si instet mors, & vsurarius habet propositũ restituendi, sed tunc non potest. Curatus faciat sibi promittere, quod restituet, & faciat sibi dare licentiam reuelandi factum Episcopo, hoc coram duobus testibus, ne accusetur tanquam fractor sigilli pœnitentiæ. Deinde Episcopi partes erunt cogere cogendum. Si verò vsurarius nihil horum potest præstare, & instet mors, sed solum ostendit signa contritionis, absoluatur cum conditione, si possunt, & indiges. Tol.inst. lib.5. cap.36. nu.8. Et tunc potest sepeliri in Sacro.

96 Vsurariu s quo absolu atur. Vsurarius verò occultus non absoluendus, nisi prius restituat.

Practica. Induc ad restitutionem, si non potest, confiteatur debitum coram tabellione, & testibus, & det cautionem & tunc absolue. Sil.vsura.9.q.4.num.5. Si verò nihil horum potest, & mors vrgeat, absoluatur, vt est dictum de vsurario publico.

Quando verò vsurarius siue publicus, siue occultus aliàs restituere promisit, & non præstitit promissum, & nunc habet causam rationabilem, vel non restituendi: vel non restituendi statim, absoluendus est cum proposito hoc præstandi cum poterit Nauar. cap.17. num.59. not.4.

97 Quando absoluendus q est in occasione peccati. Si verò peccator est in occasione peccati mortalis, nõ absoluatur, nisi prius occasionem relinquat. Communis. Nauar. tamen cap.3. num.15. Concedit etiam posse absolui occasione non præcisa in quatuor casibus.

Primus est quando pœnitens verè est cõtritus. Secundus, quando habet verum propositum non redeundi ad peccatum. Tertius, quando habet propositum sem-

per cauendi. Quartus, quando adest aliqua causa rationabilis non abstinendi ab ea occasione, vt habet, qui peccauit cum cognatâ, quæ manet in eadem domo, & non potest ab ea separari. Et similes causæ.

Quæritur, An qui semel promisit restituere, vel relinquere occasionem, & postea non stat promissis, sit denuò absoluendus? Respond. Concurrentibus dictis quatuor conditionibus, semper (etiamsi millies) posse absolui Nauar.d.cap.& num.d.r. 98 Qui semel elusit Curat. an possit vero absolui.

Quæritur, An Curatus omnium infirmorum confessiones domi excipiat?

Respon. Si verè infirmus non possit adire Ecclesiam, domi excipiendas, si potest, quia idem infirmus discedit à domo longiùs, quàm sit Ecclesia, liberùm esse audire, & non audire. Contigit mihi aliquoties vocatum fuisse ab eo, qui totâ die vagabatur, credo vt citius expediretur & ne cogeretur diutiùs in Ecclesia expectare. Expedit aliquoties non audire, vt discant Sacramenta honorare, maxime rudiores, & magni peccatores, sed & est bonum, hos vltimos, & credo meliùs, quandocunque veniunt amplecti. 99 Vbi infirmi audiendi.

Quæritur, In quo habitu Curatus confessiones infirmorum domi excipiat? Respon. Conformet se consuetudini loci scitæ, & probatæ, & si sit corruptela, saltem habeat talares, vel decentiores, quas poterit. 100 In quo habitu domi cõfess. audiat.

Quæritur, quomodo Curatus cauebit ne sui infirmi inconfessi moriantur? Resp. Moneat Episcopum, & iusta exequatur. Vigilet semper vt medici, iuxta canones, & bullam Pij V. infirmis confessionem præcipiant, & si defecerint, Episcopum moneat. Vt autem ab illorum imaginatione euellat, si residet, conceptum illum, quo sibi parum conuenire, & multum infirmis nocere asserunt, si de confessione admoneant, hortetur eos, vt tamquam quid certum statuat, omnes in tertia visitatione, de confessione admonere, & sic fungentur officio suo, & ab infirmis omnis suspicio euelletur, cum viderint tamquam rem ordinariam cum ipsis agi. 101 Par. q̃o cu-rabit suos confiteri.

Quæ-

102 Quæ pœnit. impo. moribundo.

Quæritur. Qualem, & quantam pęnitentiam det Curatus moribundo? Respon. Paruam, quam possit perficere, si iam moritur. Imò etiam nullam; quando videt deesse futurum tempus ad eam perficiendam. Nauar.c.26.num.21. vide sup.nu.55.

Expedit globulo benedicto, qui largitur indulgentiam inuocanti nomen Iesu accommodatum infirmo, eum ad talem indulgentiam lucrandam, quæ sæpè est plenaria animare, & instruere. Potest et monere infirmum, vt petat à domesticis; quod pro illo talia, vel talia agant, & per ipsos faciat adimplere pœnitentiam: Sed moneat, ne dicant esse pœnitentiam. Potest etiam si infirmus sit diues, pœnitentiam in eleemosynam commutare. Potest etiam nullam omnino dare, vt est dictum nu.59.

Si verò infirmus creditur superstes futurus, det pœnitentiam, secundum regulas generales Doctorum.

103 Cur impleat pęnit pro infirmo.

Sed numquid si Curatus in tali casu daret pœnitentiam congruentem; & ipse postea eam impleret pro infirmo male ageret? Tu esto arbitrer.

104 Cur. an recipiat pecunia pœnit.

Quæritur; An Curatus possit recipere pecuniam pro M(is)sis dicendis, & eleemosyna facienda pro pœnitentia imposita? Resp. Non omnia quæ licet, expedire debet: licet enim ei recipere, si hoc fit citra scandalum, & si pecunia sponte pœnitente offeratur. At sit tibi cura de bono nomine, & meliùs ageres remittere ad alium, etiamsi tu alteri largiendam assumere. Concordat Graff.p.1.li.1. c.31.nu.39.

105 Vtrū an poss. mutari ab altero cōfess.

Quæritur, An pęnitentia imposita à primo cōfessario possit mutari à secundo stante iusta causa? Resp. In tota hac quæstione sermonem esse de pœnitentia punitiua, quia præseruatiua dummodo rationabilis, & possibilis numquam mutatur. Igitur in hac re quatuor reperio sententias. Prima est Nauar. c.26. nu.22 & citatorum ibi Tol. inst. lib 3. c. 14. nu.11. posse non reiterata confessione eorundem peccatorum. Sed Suarez vt infra nu.8. vult, hunc modum esse impossibilem & illicitum.

Secunda est S.lu. confess. 1. quæst.27. & citandorum à

Caude

Candelab. de satisfactione num.36. & sequentibus. Sot. d.20.q.2. art.3. qui vult superiorem posse mutare pœnitentiam datam ab interiori: sed non æqualem datam ab æquali; & hoc vult faciendum iterata confessione eorundem peccatorum.

Tertia est Henriq. de pœnit.lib.2.cap.22.nu.3.qui concedit commutationem prædictam absque reiteratione confessionis eorundem peccatorum, vt Nauar.& Tol.sed tñ in confessione aliorũ peccatorum, & nu.4. addit virum pium, & doctum de confessarij cõsilio posse sibi mutare.

Quarta est Suar.to.4.disput.38. sect.10. quæ concordat Soto: sed addit hoc agendum in pœnitentia data tam ab æquali, quàm ab inferiore, & superiore. Super peccata non seruata, & etiam commutationem pœnitẽtiæ peccatorum reseruatorum: dummodo superior nõ reseruauerit sibi talem commutationem: & dummodò necessitas vel vtilitas ità expostulent: puta quia recursus ad superiorem difficilis; & vrget mortalis necessitas, quæ quanta debeat esse, vt excuset, relictum prudenti. Talem Suarez ibi existimat eam, per quam Episcopus, vel superior potest in ordinarijs præceptis Ecclesiæ dispensare.

Practica Si eueniat, pœnitentia commutanda, quæ sit data claue errante, vel quæ fuit iusta, cùm data fuit: sed postea pœnitens factus est imporẽs ad eam implendam; vel superuenit causa eum excusans implere, Curatus declaret talem pnĩam non obligare, ex Suarez ibi. Et vt pœnitens consolatus recedat, aliqua vel ex impositis, vel alia proponat exequenda, quæ tñ non obligabunt, nisi ad modum consilij; idest citra mortale: cum alias pnĩa secundùm communem ex suo genere obliget ad mortale, licet Caiet. Satis. neget. Si autem veniat habens pœnitentiam, quam potest implere; sed cum difficultate, si difficultas est superabilis non mutet, si est dubium de superabilitate, commutet dispensanda in eo, quòd deest illi de iustitia; iuxta dicta capit.12. num.25. & hoc iuxta opinionem Tol. & Nauar. & inter causas excusantes erit periculum malè implendi primam pœnitentiam, fragilitas

gilitas pœnitentis; occupatio primi confessarij, absentia, censura, vel similia. Henriquez vbi sup.

106 Quæritur, quomodo commutanda pœnitentia, cùm per iustam causam commutatur? Resp. posse commutare iuxta aliquam ex supradictis quatuor sententijs, è quibus quartam credo rationabiliorem; & tunc potest augeri, minui, vel etiam ad libitum tolli, si pœnitentis dispositio ita exigat, vel lucratus fuerit indulgentiã. Suar. ibi adde vel lucranda sit indulgentia.

Q̃do sit cõmutãda pœ.

107 Quæritur, Intra quantum tempus à confessione pœnitentia mutandum absque confessionis reiteratione? Respon. Sot. dist. 20. q. 2. art. 3. velle intra tres dies recurrente pœnitente alij docent intra octo dies. Cand. de satisf. nu. 36. extendit ad plures Suarez ibi nu. 4. ait intra tempus adeò breue fiet, vt mortaliter possit existimari idem iudicium præsens, præsertim si confessarius causam memoriæ retinet, & subest causa rationalis prædictæ commutationis. Duo possumus in hac re cõsiderare. Primum est conueniens impositio pœnitentiæ, & ad hoc requiritur memoria peccatorum auditorum. Secundum est absolutio pœnitẽtiæ, seu perficere Sacramentum sua absolutione; ita vt quò ad hoc dicatur perfectum, cùm accesserit absolutio, & ab hoc non requiritur certum tempus. Nam in cõfessione generali, quæ potest durare per multos dies ritè datur absolutio in vltimo, & omnes conueniunt. Ideò ad quæstionem dicitur, durante memoria peccatorum auditorum semper posse commutari pœnitentiam.

Distantia cõmutan. pœn. à confessione facta.

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Septimum, Nota.

VBilibet, intellige de eo peccatore, in quem habeas iurisdictionem ordinariam, vel delegatam. Nonnulli Parochi præter ordinariam facultatem, in sibi subditos obtinent, petendo ab episcopo, delegatam, ad omnes homines illius diœcesis audiendos.

Summus Pontifex, Episcopus (hi etiam pro foro exteriori, ille in tota Ecclesia, hic in sua diœcesi) Parochus ordinariam habent pro Sacramento pœnitentiæ, iurisdictionē, Pontifex eminentiorē immediatè à Christo. Episcopum iurisdictionem habere iure diuino, quidam, iure humano. S.Tho.2 2.q.39.art.3. Caiet. to.1. opusc.to.1.capit 2.Ioan.Med.q 39. de confess. Turrecr. lib.2.c.54.summæ de Ecclesia affirmant, & Suarez to 4. d.25. sect.1. vbi docet, cum Episcopali munere ordinariam, in foro pœnitentiæ, iurisdictionem coniunctam esse, omnesq; Episcopos pastorale munus, per summum Pontificem, vel ab illo dependentē habere. Qui non immediate à Christo (vt summus Pontifex) sed ab eo, per eundem summū Pontificem; & hoc sensu humano iure iurisdictionem habent: quamuis diuino iure institutum sit à Christo: vt Petrus; & successores Ecclesiam Episcopis in partem sollicitudinis adhibitis gubernent.

Parochus in hoc eodem foro ordinarius est sibi creditarum animarum iudex, sed non habet immediatè (quicquid dicat Sot.) iurisdictionē, & vocatus proprius sacerdos, c. omnis vtriusq; de pœn. & remis. Hæc iurisdictio non locis, sed personis clauditur; quare Episcopus, & Parochus

rochus suos subditos vbicunque absoluere p. ssunt. Pontificis Summi iurisdictioni totus orbis subiectus est; pro vtroque foro.

Regula est, ex c. inter cætera, de off. ord. & cap. omnis cit. ordinarium iurisdictionem suam delegare posse: sed Parochus est ordinarius: ergo iurisdictionem suam delegare potest; Sacerdoti tamen ad audiendas confess. exposito V. Tol. lib. 3. c. 136. Ratihabitione de præsenti delegati iurisdictionem, putat Sot. 4. dist. 18. q. 5. art. 3. Nauar. c. 9. nu. 6. & alij, at plures alij negant, quos refert, sequiturq; Suarez, dist. 26. sect. 1. nu. 1.

Quoad consuetudinem, Suarez sect. 2. l. c. nu. 2. ait neminem (art. mortis excepto) iurisdictione propria delegatam instructum esse, ex cõsuetudine cùm de nulla huiusmodi consuetudine constet, & d. 27. sect. 3. consuetudinem, cur non dare facultatem eligendi confessorem; sed fieri posse, vt sit signum facultatis per tacitum consensum concessæ.

19 Tertius si offendit. Suarez d. st. 25. sect. 1. num. 18. certum putat, ratione delicti in hoc iudicio iurisdictionem non acquiri.

13 In morte esse clarum.) Posse illum sacramentaliter in art. mor. absolui, qui nequit crimen aliquod, in specie, fateri, sed signa tantùm contritionis ostendit, negant Abul. q. 43. in c. 16. Matt. Sot. 4. dist. 18. q. 2. art. 5. Nauar. cap. 27. nu 268. Lopez 1. Instruct. cap. 18. Cano. relect. de pœn. Affirmant, & verius, Angel. Confes. 4. nu. 8. Sil. eod. 1. num. 16. Ant. 3. par. cap. de infirmis tit. 2. Ioan. Med. q. 39. de confess. Tolet. libro 3. cap. 8. Corduba q. 29. de Indulg. lib. 5. Bellarm. lib. 2. cap. 7. de pœnit. Gregor. de Valent. tit. 4. dist. 7. q. 11. par. 1. Suarez tit. 3. par. 69. sect. 2. tit. 4. dist. 23. sect. 1. (vbi hanc sententiam probabiliorem, in praxi tutam, & vsurpandam, dicit) Ruardus Taper. art. 3. contra Lutherum. Henriquez lib. 3. cap. 10. de pœnit. Sanchez lib. 2. distinct. 36. de matrim. Rodriquez parte prima, cap. 59. Candelabr. de absolutio. num. 71. Sà V. Absolutio, numero 10. Sacerdotale Romanum capit.

...al.19. fundamentum habet hæc sententia in quibus... m sacror... n c... um loc s lege cap. Qui recedunt, ex Conci. Arausicano, cap. 15. qui pœnit. ex Concil. Cartaginensi, cap. His; qui in tempore, ex Leone 26. quæst. 6 cap. Egrogantes, ex Conc. Cartag. de consecr. dist. 4. & fulcitur rationibus a Suarez. aliatis titul. 4. l. c. Si te vrgeat scrupulus, absolue, sub conditione. Idem de amente dicendum, qui ante amentiam signa dolor s ... didit. Sa l. c. vide cap. Qui recedunt, capit. is, qui 26. quæst. 6.

Sanum, qui ob linguæ ignorantiam non omnia detexerit, posse absolutionis beneficio affici, non est improbabile, Sa V. Absolutio numero 9. Nauar. consil. 9. de pœnit. & remis.

19 Consuetudinem non dare iurisdictionem, testatur Suarez to. 4. dist. 27. sect. . sed esse argumentum concessæ per tacitum consensum facultatis: de qua te sup.

24 Qui nihil vult confiteri, nisi interrogetur, non est capax absolutionis V. Sa v. confess. nu. 11.

Confessarius ne sit inimicus interrogationibus, ne forte doceat pœnitentem, quæ nescit, aut se, vel illum in alicuius læthalis culpæ periculum coniiciat S. Th. 4 dist. 16. q. 3. quem sequuntur Sot. d. 28. q. 1. art. 4. Suarez to. 4. d. 32. l. & 3. & alij.

Si confessor sciat, pœnitentem diligentem quidem fuisse, sed tamẽ omisisse mortale peccatum, tenetur eum interrogare, ob integritatem iudicij. M. 4. d. 19. D. Tho. & alij, Suarez etiam l. c.

Qñ interrogas pœnitentem rudem, aut parum suæ salutis cupidũ de mortali crimine, seu, de mortali circunstãtia considera, an respondeat, se accusans, & dolens, an verò, tantũ narras: si hoc modo, da operã vt grauitatem criminis, aut circunstantiæ cum dolore agnoscat, & ritè omnia explicet, cum proposito non peccandi de cætero. Hoc in praxi apprimè obseruandum: multi enim interrogati, explicant grauia crimina, & læthales circunstantias, sed in fructuoso, immò sacrilegium patrantes quia

quia sine vlla attritione hoc faciunt. 25. V. Sà. v. confess. numero 40.

29 Tutiorem eligant pœnitentes viam.

30 Absolutum a reseruatis ab eo, qui poterat, animo incapaci absolutionis, quicunque Sacerdos expositus absoluere potest: iam enim scelera amplius reseruata non sunt, Sà. v. casus numero 7. Silu. confessio 1. numero 21. Caiet. v. casus tomo eodem, num. quarto, S. Ant. 3. par. ti. 14. capit. 19. §. 17. Comitolus libr. 1. quæst. 30. Resp. mor.

31 Qui non explicat, aut qui negat crimen, quod tu ex alterius confessione ab eo admissum cognouisti, absoluendus est; altero consentiente, cautè & prudenter mendacij abs te argui posset. v. Sà. v. absolutio numero decimo quarto. Nauar. capit. octauo, numero 17. Silu. confess. 3. num. 19.

32 Ignorantia, quæ à peccato excusauit, cùm quis inualidè est confessus, à repetenda eorum criminum confessione excusabit. v. Suarez tom. 4. diss. 20. sect. quarta, numero 21.

35 De pueris, lege Suarez tomo tertio, distin. 70. sectio. prima, tomo quarto, distin. 36. sectio. secunda, & quæ à me notata ad capit. 11. libro sexto; Instruct. Sacr. Card. Toleti.

Qui cùm esset puer nesciebat, aliquid esse læthale scelus; cùm cognoscit: illud explicare, satest. Nauar. capit. 9. numero 15. Sà. v. Confessio 33. sed est explicandum omnino.

43 Præceptum de confitendo semel in anno non obligat, pro determinata anni parte Suarez tom. 4. d. 36. sect. 3.

33 Excõicatus occultus, &c. Excommunicatum, ad scandalum vitandum, posse Eucharistiam sumere, negauit, Sot. 4. d. 12. q. 1. art. 4. affirmant Corduba, casu 142. Silu. Eucharistia. 2. num. 2. Angelus de Eucha. Viualdus de eadem num. 125. Nauar. cap. 27. nu. 239. Lopez par. 2. cap. 93. Azor. lib. 10. cap. 31. par. 1. quæst. 6. Sà. v. Eucharistia

i ftia 2.n.2. Angelus.de Euch. Viualdes de eadem nu.125. Nauar. c.27.nu.239. Lopez p.2.c.93. Azor.lib.10.cap.31. p.1.q.6. Sà v. Euchar.nu.13. Vide etiam Comitolum lib.1. q.43. Resp.mor. Suarez to.3. d 66. sect.

Admiratio quædam populi non est causa sufficiens vt quis, post læthalem culpam, animo confessione non expiato Eucharistiam suscipiat. Suarez l.c.

44 Ratione excommunicationis; Parochus potest absoluere (in foro conscientiæ) ab excommunicatione à iure nemini reseruata Syl. absol. 1. 4. S. Thom. S. Bonau. 4. d. 18. Nauar. c.27. nu.39. (citatq. Host. & Innoc. Toletus li.1. c.17. & si sit ab homine generalis Sà v. Absolutio ab excommun. nu.15. N. si Episcopus loci reseruet sibi absolutionem à maiori excommunicatione,

Absoluat Episcopus, &c. Episcopus à quibuscunque occultis casibus, summo etiam Pontifici reseruatis, quoscunque sibi subditos, in sua diœcesi per se, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ absoluere potest Conc. Trid. ses.24 1. Licet de refor. derogat huic facultati clausula Bullæ in Cœna Domini, quo ad eas excommunicationes, quæ in ea expressæ sunt.

48 Omni exposito,] Tolet. lib.3. c.13. Graffius lib.1. cap. 13. nu.46. Soti sententiam tutiorem putat Comitolus lib. 1. q.28. Resp. mor.

De modo absoluendi à reseruatis diligenter, & scite Suar. to.4. d.31. Comitolus lib. q.29. breuiter, & scite Sà v. Absolutio, nu.24. non male Rodriquez, p.1. c.55.

De casibus reseruatis; Lęlius Zecchus, Ioannes Chapeauile, & Graffius scripserunt. Ego quoque multa huc spectantia collegi, quæ in vnum, illudque exiguum, volumen coniecta Deo duce, cum breui casuum varijs Episcopis reseruatorum explicatione fortasse edentur: opus ante sex annos inceptum.

Mortuo, vel amoto Episcopo, quilibet Confessor à casibus, quos ille sibi reseruauerat, absoluere potest: Bart. Med. lib. primo, cap.10. Instr. Sà v. Absolutio, num.20. Graffius lib.1. capit.4. reg. vndecima, Practicæ quinque

L casuum:

casuum: nisi reseruati fuissent per modum perpetuæ constitutionis.

52 De diuersitate opinionis confessarij opinione pœnitentis Nauar. capitulo vigesimo sexto, num. 4. Ioan. Medin. quæstio. 19. de Confess. Comitolus lib. 5. quæst. 16. Respond. mor. Suar. tom. 4. dist. 32. sect. 5. Conrad. q. 100. de contract.

Pœnitentem rite dispositum sententiam practice probabilem sequentem, (etiamsi illa in tertij detrimentum cedat) quilibet confessarius, qui illius confessionem excepit, tenetur, si aliud non obstet, absoluere: est enim bene dispositus, & cõtra cõscientiã nõ agit. Suar. l. c. Quicquid alij senserint, excipientes, qñ confessor non proprius, sed delegatus est, & suam sententiam probabiliorem putat.

Si pœnitens dubia nitatur ratione; Confessarius autem ratione, aut textu claro non potest hic illum in sua sententia, quæ probabilis non est, perseuerantem absoluere. Potest tamen iubere pœnitenti confessarius, vt contrariam, sed probabilem sententiam amplectatur. Ita Ioan. Med. q. 19. de confess.

58 Pœnitens rõnabilem pniam à confessario impositã recusare non potest. Confessarij (iusso Conc. Trident. sess. 14. c. 8.) salutares pœnitentias imponere debent: ergo & pœnitentes suscipere. Vide c. 3. eiusdem sessionis: vbi pœnitentiæ actus, contritio, confessio, & satisfactio, quatenus in pœnitente ad Sacramenti integritatem, ad plenãque perfectam peccatorum remissionem, ex Christi institutione, requiruntur, pœnitentiæ partes appellantur.

Vide Greg. de Val. tit. 4. d. 7. q. 14. p. 4. Comitolum libro 1. q. 25. Resp. mor. & alios citatos à me ad Aphoris. Sa v. satisfactio, nu. 4. & à Suarez tit. 4. dist. 38. sect. 7. docente, posse pœnitentem obligari à Confessario, ad acceptandam, implendamque satisfactionem; quam sententiam putatam de fide Victor. (sine temeritate improbari non posse, ait, cum à Tr. Syn. aperte quasi definita sit: addit etiam hanc obligationem ex genere suo grauem obligare sub mortali.

Non

Non poteſt Confeſſarius, vt plurimum, pœnitentem obligare; vt ſatisfactionem, ante abſolutionem, peragat: niſi rationabiliter putet, ſatisfactionem ab eo omittendam, ſi abſolutionem præmittat. Poteſt etiam interdũ debet abſolutionem differre, donec pænitens ſatisfactionẽ in alia confeſſione iniunctam perficiat: & ſi pænitenti vtile remedium putet, ſatisfactionẽ abſolutioni anteponere, id præcipere poteſt, & pænitens parere tenetur; ſed ſi alia, æque vtilia remedia habeat, & hoc pænitenti non placeat, aliud aliave vſurpet; eiuſque deſiderio ſatisfaciat. Vide quæ Xauerius apud Turſellinum lib. 6. c. 17.

68 Cum munus Confeſſarij ſit pænitentium animis mederi, eorumque ſaluti conſulere, ius habet, ad ea, pro animorum curatione præſcribenda remedia, quæ eorum vulneribus medicinam afferre, eoſque à lapſu in ſcelera præſeruare poſſunt. Pænitentes remedia præſcripta à Confeſſarijs accipere, & ad vſum reuocare debent. Quod ſi plura remedia præ manibus Confeſſarius habeat, eaque eadem i ſtructa vi, & vnum, aut alterum pænitenti diſplicet: aliud, aut alia proponat: vt is eligat, quod mali: ſic hominis imbecillitati, & ſaluti conſulet. Ex Suarez ſimilia hauries to. 4. diſp. 38. ſect. nu. 7.

De arbitraria ſatisfactione Sacramentali Valerius Reginaldus, c. 18. de prudentia Confeſſarij.

Si dubites, an abſolueris pœnitentem, abſolue, ſubintellecta conditione, ſi non abſolui. Vide Sà Abſol. nu. 11.

71 De articulo mortis nonnulla diximus ad c. 5. nu. 18. Abſolutus vero &c. ab excommunicatione Canonis, vel hominis in mortis articulo, ſi tranſacto periculo, & impedimento, ei à quo abſoluendus erat, extra articulum, ſe præſentare contemnat, mandatum eius ſuper ijs, pro quibus fuerat excommunicatus, accepturus, & ſatisfacturus, in eandem excommunicationem recidit: ſic Bonifacius VIII. cap. eos, qui de ſent. excom. in 6.

Si hic, qui beneficium abſolutionis imminente morte, accepit, illi pareat à quo alias abſoluendus erat, in eandẽ excommunicationem non relabitur; ſi non ſe præſente,

quia cessat ratio legis:neque enim se præsentem exhibere debet,vt absoluat,sed vt pareat,& satisfaciat:sic Na.c n.26.probatus Sà v. absolutio ab excõic.nu.6.at Suar.t.4 d.3.sect.2.nu.6. Nau.sniam non probat;quia cessante fine præcepti,præceptũ nõ cessat. Adhærentẽ. Na.nõ dãnarẽ.
72 V. Tol. lib.1.capit.15.vel 16.Suar. l.c.tuetur sententiam,quæ placet Viual.
73 Si adsit superior,vel adesse facile queat,à quo excõmunicatio tolli potest sacerdotem in art. mor. absoluere non posse censet. Tol.lib.1.c. 16.non improbabiliter , citatq; sñã.contraria sententia non displicet.Simplicem sacerdotem,à moriente rogatum,posse illũ absoluere, affirmat Sà v.Absolution.3.& Comito.l.1.q.22.Respon.mor. licet adsit Parochus vel alius Sacerdos approbatur.
Verum Suar.t.4.d.26.sect.4.simplicẽ Sacerdotẽ, ait,nõ posse, in art.mor.absoluere, si adsit sacerdos approbatus, ad confessiones audiendas etiam alterius diœcesis; quia approbato Sacerdote præsente, necessitatis articulis deficit:affert simile ex ijs verbis(c.presbyter.26. q.6.) [Nisi absente Episcopo extrema necessitas cogat.] Sed si moriẽs Papalis excõicatio laqueo irretitus sit; & adsint proprius Parochus , & alter Sacerdos , qui priuilegio Pontificis causa excõicationem tollere posset;poterit Parochus absoluere morientem,quia ex Conc.Trid.nulla est,in artic.mor.reseruatio. Sic Suarez sect.3.nu.5.l.c.& bene.
74 Quam cito commodè poterunt ait Bonif.VIII. cap. eos, qui de sent.excom.lib.6.
78 [Vnũ,aut alterũ,&c.] Si ægrotus dixit,quæ potuit, absoluendus est;ne fortè, sine confessione migret è vita. Sà v.Absolut.nu.9.Vict.nu.194. Rodriq.p.1 c.59.nu.6.
Si non absoluta confessione ; deliquium animi ægrotũ cum periculo vitæ corripiat , absolue, si eum deliquium deserat, audit cætera crimina ; quæ is potest exprimere, cumque iterum absolue:hoc enim nouum Sacramentum est,assentit Suarez to.4. d.23.sect.2.
84 Lubricum negotiũ non necessaria , & longiora colloquia habere cum fœminis:,in his ingens periculũ; exiguum,

gnum, aut nullum lucrum. Ne fidas facile muliebri inge-nio, apud viros potius quã apud mulieres tempus, & operam impende: tutius ages, & maiora lucra captabis. His cõsentit Sãctus ille vir Frãciscus Xauerius, qui Euangelij lumẽ ad Indos detulit. Legat, obsecro, mulierum confessarius egregiũ librũ Didaci Perez; cui inscriptio, Monita spiritualia: & quæ Xauerius apud Tursel. lib. 6. ca. 17.

Doctus Theologię professor, magni æstimatus, muliercula, cuius patrem spiritualẽ agebat, familiaritate deceptus, credidit eam, vt eadẽ iactabat, ingentia mysteria ab Angelo edoceri; se illi discipulum exhibuit praua mentis excitate, in multas hæreses incidit, credidit, se Regẽ Pontif. esse Angelis, & Apost. sanctiorẽ dixit, se oblatam sibi vnionẽ hypostaticã recusasse, & se, quoad efficaciã, vt aiebat, orbis redẽptorẽ. Nullis disputationib. recte docentiũ Theologorũ ad mẽtẽ, & fidẽ reuocari potuit. quare Iudicis snia, corpus eius abijt in cineres. Hæc multis narrat P. Ioseph. Apostal. l. 2. c. 11. de Nouissimis temporibus, & recenset Martinus Delrio l. 4. c. 2. Q. sec. 3. Magic. Disquisi.

82 Contraria sententia, &c.] De hac re ad numerum decimumtertium huius capitis.

89 Ingerit scrupulum, &c.] Quamuis Sot. hunc confitendi modum per nuncium: vocet non tamen de illo Clementis VIII. decretum loqui videtur; sed de modo confitendi per nuncium proprie, nam non censendus Pontifex Sacri Canonib. repugnare, hos per lege.

Concil. Arausic. 3. cap. qui recedunt 26. q. 6. hæc habet. [Subito obmutescens (provt statutum est) baptizari, aut pænitentiã accipere potest; si voluntatis præteritæ testimoniũ aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.

* Concil. Carthag. 4. c. 76. c. is qui, l. c. hæc.] Is, qui pænitentiam, in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obtinuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pænitentiam; & si continuo creditur moriturus, reconcilietur, per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.

Leo epistola 89. ad Theodor. hæc. [Quod si aliquâ ægritudine, ita fuerint aggrauati; vt quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant; testimonia eis fidelium, & circumstantium prodesse debebunt; vt simul, & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequatur,] c. His, l. c.

Concil. Carthag. tert. capit. 34. De consecr. distinct. 4: [Aegrotantes, si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit; baptizentur: similiter, & de pœnitentibus agendum est.]

Nauar. c. 27. nu. 268. de Sacramentali absolutione Canones loqui negat affirmant Tol. lib. 3. c. 8. & Suarez tom. 4. d. 23. sect. 1. qui decretum Clem. VIII. de Confessione per nuncium, aut litteras non instituenda, vidit, & Greg. de Val. tom. 4. d. 7. q. 11. p. 1. Concilium Carthag. 4. c. is qui: 26. q. 6. de Sacramentali absolutione loqui, docet.

Qui iura explicant de absolutione ab excommunicatione, falluntur. Post mortem absolui potest excommunicatus, c. A nobis; & secundo; de sent. excom. Excommunicati etiam inuiti absolui possunt; at canones, eos; dicunt reconciliandos, qui reconciliationis voluntatem prætulerunt. Præterea non Sacerdotes ab excommunicatione absoluere possunt; sed non à peccatis; & Concil. Carth. (cap. is qui:) de Sacerdote loquitur.

Præterea, & Baptismus; & Pœnitentia sunt Sacramenta apprime coniuncta; ille omnibus, hæc lapsis necessaria; & dicitur secunda tabula (capit. 2. de pœn. dist. 1. Concil. Trid. sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap. 2. de pœn.) sed Canones, ægrotantes, & qui recedunt de Baptismo, & Pœnitentia loquuntur: ergo Sacramento.

91 Vide notata ad nu. 78.

94 De concubina pellenda, antequam concubinarius absoluatur, Silu. V. concubinarius, nu. 2.

96 De publico vsurario ad nu. 18. c. 5.

97 De euellendis mortalium peccatorum occasionib. Lopez to. 1. p. 1. c. 19. Tol. lib. 3. c. 18. Rodriq. par. 1. cap. 49.

104. Vir probitate, & zelo animarum insignis, Franciscus

Xaue-

Xauerius, pecuniam, neque restitutionis, neque eleemosynæ nomine pauperibus diuidendam a Confessarijs accipi, volebat, Tursel. lib 6. c. 17. Vitæ Xauerij.

Ex eodem insigni animorũ medico, Francisco Xauerio, præclara monita, Confessor, hauries apud Turs. l. 6. c. 17.

Comitate pœnitentes excipe, efficiet comitas, vt ij latens scelerum virus euomant, abditaq; animarum vulnera ostendant. Enitere omni ope, vt cogitationes animum incursantes tentationesq; omnes explicent. Male cum ijs si agitur, seueritate Medici, scelera, ignotasque alijs dæmonum impugnationes silentio supprimant. Timidis comitate animum adde. Diuinam clementiam esset, grauiora aliorum crimina te agnouisse pronuncia: natura scelestorum hominum exempla, quos pœnitentia ductos in gratiam recipit Deus, mirisque beneficijs cumulauit.

Vbi latentia vulnera agnoueris; aptis verbis eorũ grauitatem, fœditatemq; aperito: ponitoq; ante oculos, & illa æternarum miseriarũ supplicia, quibus scelestos apud Inferos, & illa, quibus in hac vita nonnullos ex ijs, cruciare consueuit Deus. Differenda, (cum id profuturum censes) interdum absolutio; & ea proponenda; quæ hominem ad cognitionem, odiumque flagitiorum excitent.

In imponenda satisfactione (differt satisfactio pro admissis criminibus à remedijs; quæ Confessarius proponit, ne animus in scelera recidat;) D. Thom. documentum obuijs vlnis excipe:

Caue; ne pœnitenti ità grauem pœnitentiam proponas, vt is vniuersam dimittat; sed nec leuem nimis; ne peccatum spernat; aut ex leuitate libentius ad cœnum facinorum redeat. Misce misericordiam seueritate. Tutius est minorem, quam maiorem iniungere: Nimia misericordia facilius quàm nimia seueritas excusationem habet apud Deum. Iteranti peccatum maiorem præscribe satisfactionem. Hæc D. Thom. l. c. Sed alijs verbis;

Non festinata, sed diligenti opera cum confitentibus agendum est. Vna recte instituta confessio multis cursim, vtcunque, confectis anteponenda.

Exceptis confessionibus, latentes animi tui recessus percurre; seduloque consideras an culpam aliquam, dum alienis culpis eluendis operam nauares, admiseris. Si culpam inuenias, dole, veniam à Deo pete, remedium adhibe, eamque in posterum corrige.

Si is, qui confitenti aures præbet, hominem male de fide loquentem, audiuit; præcipe illi; vt Censoribus fidei auditam hæresim detegat? Sed animaduerte, quæ Petrus Nauar. lib. 2. cap. 4. de restit. num. 209. his verbis pronunciauit.

Ex quibus colligo male facere, & grauissime peccare eos; qui denunciant errantes in fide, lapsu quodam linguæ, & si sint Prælati, & doctores: nam vel leuissima culpa, vel nulla fieri solet: in quo in iuste famam lædunt, & alia damna committunt, ac per consequens ad restitutionem tenentur. Secundò idem dico de ijs, qui inter disputandum, & concionandum nonnulla ex iniuria quadam, & inconsideratione dicunt; quos omnes, certum est, non ex animo velle Ecclesiæ iudicio contrauenire. Vnde eos monere prius debent; an id vere, & ex animo sentiant. Tertiò idem dicendum de simplicibus, qui simplicitate quadam, errorem aliquem dicere solent: Hi enim cum charitate sunt prius instruendi, potius quam prodendi; cum constet, eos paratos ab ecclesia corrigi.

Hæreticum, qui resipuit, non esse denunciandum, docet Sot. de ratione teg. m. 2. q. 4. Corduba non idem, omnino sentire videtur, lib. 1. cap. 43. Hæreticum admonitione corrigendum denunciandum non esse, D. Thom. auctor est, 2. 2. q. 33. art. 7. Denunciandam hæresim ita occultam, vt probari nequeat, negant Menochius de Arb. iud. cap. 355. Decianus p. 1. tit. crim. lib. 5. cap. 30. num. 4. Villadiego tit. de hæreticis, q. 10. affirmant nonnulli alij; quos recensui in Notis ad Toleti instructionem lib. 5. ca. 57. vbi de hac re.

DE

DE COMMVNIONE, Caput Octauum.

DE COMMVNIONE in genere.

1 Non reconciliet ad altare.

CVratus communicandum non reconciliet ad altare, quia sub prætextu breuis reconciliationis, potest se præsentare pœnitens excommunicatus, vel irretitus magnis peccatis, à quibus forte nequit absolui, vel qui indigeat magna discussione, vel qui debeat repetere multas, & magnas confessiones, à quibus Curatus aut vix, aut malè se explicabit. Et quid tunc agendum cùm nequit absolui, & si non communicet generetur scandalum, vel saltem admiratio. vide capitulo septimo, num.43.

2 Nô [illegible] manû ore.

Non patiatur statim à communione, nec mares, nec fœminas admouere manum, vel sudariorum ori, ne forte extrahant communionem ad superstitiones, aut incantationes, maximè si in loco sint strigæ, vel superstitiones regnent. Ideò de hoc prius admoneat populum. Et si aliquos in hoc peccantes viderit, bellè, & apposite redactos in parte, quasi secretum aliquod communicaturus, videat quare manum ori admouerint, Publicè tamen, nunquam hoc agat ne infamet. Sed & vt sui decenti habitu, & gestu, & situ corporis communicent, eos omnia exactè doceat. Benè eueniet, si cum primò communicantibus hoc egerit, maximè pueris.

3 Instruat suos de modo cômunicando.

4 Si part ceci[illegible]

Si particula ceciderit in terra, locus radatur, quantum satis est. Intellige quanta est superficies terræ tactæ, & rasum deijciatur in Sacrarium. Si ciciderit in tabula, eodem modo fiat: si in panno profano lauetur ter, & ablutio

ablutio reponatur in Sacrarium aliqui dicunt, locus scindatur, & comburatur. At hoc fit si ceciderit de sanguine: Si ceciderit in panno Sacro, puta, super manicas camisi, sufficiet lauetur, & fiat vt supra, absque scissione, rubr. Miss. de defectibus in ministerio occurrentibus. Si laicus præueniens Sacerdotem particulam sustulerit è terra, credo lauare debere manus ablutione dimissa in sacrarium propter eandem rationem Sacerdos tamen quantum potest prohibeat ab illo eam tangi.

5 Modus Cōmu. Communio non bene datur cum sola Pyxide, quia semper fragmenta cadunt, quæ si non excipiatur à patena retenta inter indicem, & medium digitum sinistræ manus; cadunt insensibiliter in terram, etiamsi particulas diligenter à minutissimis fragmentis purgaueris ante consecrationem. Applica patenam, & experientia veritatem docebit. Sedem in magnis communionibus.

Nec tutum est custodiam esse multum repletam; propter periculum, ne particulæ, in eis tractandis cadant: Item nec tutum communicare particulis positis super patenam, quia potest fieri, vt eas tantum appropinques communicando, vt ille sola respiratione possit eas è patena deijcere. Nec bonum est, dum communicas, particulas digitis tenere in maiori parte illius, quia cum communicaueris necesse erit tangere os communicandi, & per cōsequens vix euades, quin digitos madefacias, ex quo postea magnum incommodum senties, alijs particulis hærentibus digitis, & egrè se euellentibus. Igitur particulæ tantum digitis acciperem, quantum sufficeret ad eas tractandas, ne caderent: Et sic tota Sacramenti administratio euadet munda. Caue inter communicandum, ne porrecta particula, digitos, quasi sic manducaturus, tergas dentibus, vel ori communicati, quia scrupulus est, & indecentia; & in fœminis habet nescio quid mali.

6 Particulæ q̃o conseruen. pyxide. Quæritur. Quomodo particulæ sint in Pyxide conseruandæ? Res. Conforma te iustæ consuetudini loci. Vidi conseruari in parte corporalis posita in pyxide, & vidi in nuda pyxide, & hoc communius, & tutius, quia cum

parti-

particulæ renouantur, imminet magnum periculo in purgando dicto corporali, ne fragmenta longe extra altare resiliant, propter qualitatem corporalis, quam ab amicto contrahit.

Quæritur. Quanta debeat esse particula? Resp. Decet, non nimis parua, aut magna, iuxta aliorum consuetudinem, vel secundum Episcopi præscriptum. 7 Particula quanta debeat esse.

DE COMMVNIONE Sanorum.

Quæritur. Quibus sit communio deneganda? Vide cap. 5. num. 13.

Quæritur, An Curatus omni hora diei possit sanum communicare? Respon. Posse, nullo enim iure, aut consuetudine, ait Azor, prohibetur communicare ieiunum omni hora. 8 Hora cōmunicandi.

Congruentior tamen est hora, qua celebratur, quæ est vsque ad meridiem. Ang. Euch. 3. q. 35. Silu. Euch. 3. q. 15. num. 5. Azor Inst. p. p. lib. 10. c. 25. q. 8. Candelab. de Euch. nu. 49. obserua constitutiones tui Episcopi, & consuetudinem probatam loci.

An Curatus teneatur dare communionem toties quoties petitur. Vide c 5. nu. 7.

Quæritur. Quis sit communicandus, vel non? Respon. Amens à natiuitate non communicatur. Omnes.

Amens habens lucida interualla communicatur, si dū esset sanæ mentis eam petijt, & non sit periculum irreuerentiæ. Communiter sufficiet dare in Paschate, citra dictum periculum. 9 Quis cōmunicandus.

Semifatuus, id est, qui habet debilem vsum rationis, citra irreuerentiam, communicetur in Paschate, & non frequentius.

Demoniacus citra irreuerentiam communicetur.

Puer, habens vsum rationis, sed maiorem, quam requiritur communicetur. Quando adsit dictus vsus rationis

c.7.num.36. Puerum tamen, qui numquam communicauit, non vrgeat Curatus, vt statim communicet, sed si idoneum iudicauerit, iubeat in sequenti Pascha communicare. Si Euch.3.q.5.Sot.d.22.q.1.art.9.

In dubio tamen de sufficienti discretione in morte expedit communicare, vt etiam in Iubileo. Quod etiam placet Nauar.c.21.nu.57. Licet etiam concedat posse differre communionem vsque ad tempus, in quo, si benè valeret communicaret.

* Suarez verò to.3.q.80. disput.70. sect.1. in fine vult, cum puer est capax confessionis sub præcepto, hunc puerum Curatum debere communicare: non verò esse consilium, vt vult Nauar.

Et si puer absq; examine Curati præsentet linteo altari? Ego non cōicarem, quia cum Curat. sit administrator Sacramēti tenetur benè administrare, & hoc præstare nō potest, nisi suscipiente cognoscat per examē. Verū est tñ, quòd si puer dixerit se mitti à confessario idoneo, poterit Curatus credere, dignè admissum. Remedium erit.

Si Curatus, quando parœcios suos describit dixerit pueris qui de proximo videntur communicandi, non accedant ad altare, antequam de illius idoneitate viderit. Prima vice, qua admittit puerum, doceat eum diligenter de tota re, v. bene assuescat bonæ communioni, & in hoc sit valdè diligens, quia magnam rem præstat.

De adultis verò nullo impedimento detētis dic, quod Curatus à nimia deuōione poterit arcere eū, qui diebus singulis, vel ternis eam petit, nisi constet de illius bonitatē.

In dubio tamen, melius est dare, quàm negare.

* Porrò quoad istam frequentia multi multa dicunt; In hoc omnes conueniunt rem totā relictam esse prudentiæ admittentis. Vt autem innoxiè accipiatur, sufficit consciētia mortali purgata. Vt verum cum vbere fructu; magna præparatiō per orationem, & exercitium virtutum.

Communicandum singulo octauo die.

Cōmuniter singulo octauo die decenter, & sufficienter sumitur. Ita prudentes, & experti in hac materia, & communis vsus ecclesiæ declarat, propter venialia ve-

rè,vel quia homo non sentiat feruore deuotionis,& charitatis, non est omittenda; quia non est exiguus fructus, quod homini in magnis peccatis impediat consensum, & in minimis sensum minuat. Ex Suar.tom.3.q.80.desp.69. sec.4.concl.3.Ideo Curatus sanctè aget,si in sua cura sensim introduxerit frequentiam Communionis. Videbitur enim quodammodo habere populum iuxta faciem ecclesiarum melius sentientium, vt per totum orbem terrarũ in multis locis est videre. Vt autem hoc agat honesto aliquo colore propter ista irridentes, introducat in sua cura aliquam societatem puta Rosarij, vel aliam; & occasione lucrandarum indulgentiarum; (quæ cum confessione,& communione vt plurimum consequentur) hortetur ad illas consequendas, & vere in magnum decus Curati redundat; videre suum Curat. in festis occupatum administratione pænitentiæ, & communis.

Eodem die verò nunquam eundem bis communicet.

Omni alio adulto, quantumuis vile exercitium tractanti, vt carnifici, triremium castigatori, & similibus, dummodo sint extra statum peccati non est neganda communio. Candel.de comm.nu.60.

Quæritur, An Curatus, qui manè sacrificauit, possit postea, quando aliter non saluatur honor Eucharistiæ, puta, quia hæreticus, vel alius infidelis vrbem inuadit, & timet conculcandam hostiam, an possit eadem die, eam sumere, & ita bis communicare? Resp. Et credo posse, etiamsi non sit ieiunus, quia præceptum de honorando Deo est iuris diuini, & de non communicando bis eadem die; est iuris humani, & ita præualet dignius, quod est diuinum: deducitur etiam ex rubr. Missal. de defectu intentionis in casu simili Azor inst.p.p.lib.10.c.33.q.7.

Quæritur. Si veniat quis communicandus siue sanus, siue infirmus, & non adsit particula, quid aget Curatus? Respon. Consecret si est ieiunus celebrando, & communicet, si hoc illi eueniat dum celebrat, & non est in tẽpore, in quo possit particulam consecrare, det partẽ hostiæ consecratæ, Silu. Eucharist.2. quæst.10.nos.7. Dum tamen

men possit consecrare particula, numquam det partem hostiæ, sed particulam, consecret, quia ita usus universalis ecclesiæ.

14 An Cur. cōse. absque celebr.

Quæritur, An Curatus possit consecrare, stante aliqua necessitate, vt communicandi infirmum, vel alia simili, absque eo quod celebret? Resp. In hoc duas esse sententias; Prima affirmat, & est Maior. citat. à Candelab. de Sacram. Euch. num.55. & Sot. dist.12. q.1. art.4. casu primo. Alia negat. & est canonis cap. Comperimus de consecr. dist. 2. Nauar. c.25. num.53. Candelabr. ibi. & est communis, & vera.

15 An cōmunicandum ad tollendū scādalum.

Quæritur. An Curatus teneatur communicare eum, qui, si non communicat, credibile est scandalum euenturum, vel dandam admirationem. Vide c.7. nu.42.

16 An excusetur pōc cessare ob timorem.

Quæritur. An Curatus excusetur à communicando illo, qui de iure non potest communicari, puta, publicus excommunicatus, aut peccator, si minetur atrocia, ni communicet? Respon. Non excusari, sed potius debere millies mori. Vide c.7. nu.41.

17 An cōicandus accedēs cū vanitatibus.

Quæritur, An Curatus communicet accedentem cum vanitatibus, puta cum cincinnis ciuili, & similibus? Resp. Si secretò potest hortari ad eos deponendo hortetur, si non potest communicet, quia ista è suo genere non sunt plusquam venialis culpæ signa, & communio negatur soli peccatori publico: sed si signa sint signa mortalis culpæ clara, & per nullam tergiuersationem possibilia celari, est neganda communio. Communis. vide c.7. nu.3.

18 Ignotū cōicandi.

Quæritur. An Curatus admittat ignotum ad communionem? Resp. Curatum non posse alienum communicare, nec in Paschate, nec extra, nisi sub spe legitime ratihabitionis, de qua dictum est cap.7. num.10. Tol. inst. lib.2. cap.28. num.2. Caiet. Communionis minister. Alias agens mortaliter peccat. Suarez tomo 3. disput.72. sect. 2. Poterit tamen communicare in casibus, in quibus etiam potest alienum absoluere, per dicta capit.7. num.5. & sequentibus. In Paschate verò omnino non communicet eos, qui possunt adire vicinam suam Parochiam; quia

quia omnes tunc tenentur in ea communione recipere. Commuuis. Si tamen Curatus nesciens esse suum, sed credens suum communicet, non peccat: sicuti non peccaret, si communicaret sub ratihabitione Nauar.cap. 21.nu.52. quem tamen non admitterem in Paschate, nisi valdè vrgentem, & probabilem. Sciens verò esse non suum, & communicans absque ratihabitione valida, credo mortaliter peccare, quia in re seria, & graui delinquit. Credo tamen quod posset excusari à mortali, si rationabiliter crederet, illum tunc ex deuotione communicare, deinde in propria Parochia satisfacturum præcepto ecclesiæ infra tempus legitimum iuxta dicta capit.7. nu.8. & sequent.

An commu. nicas digitos lauet ita, vt lotio seruiat pro ablutione cõicati.

Quæritur. An Curatus post administrationem communionis teneatur lauare digitos, ita vt ea lotio seruiat pro ablutione communicati? Resp. Ita esse vniuersalem consuetudinem, à quo non est facile recedendum. Si tamen cõicet aliquis, qui nolit ablutionem, sufficit digitos mundare abstergendo eos purificatorio, sicut etiam sufficiet, dum Curatus aliqua rationabili causa tetigerit corpus Christi, quia illa ablutio non est necessaria. Si tamen vinum, vel aqua in qua fuerint digiti abluti superetunt in cõione, deijcienda sunt in Sacrarium. Et quia sæpe abstemij communicant bonum erit præbere vinum, & aquam, vt pro libito vtantur. Sed & si Curatus pro maiori mundicia habuerit vas pro purificatione digitorum, quem nemini porrigat, & aliud vas pro commuuicatis optimè aget, maximè si cõicandi sunt nobiliores, vel ciuiliores. Et si communicauerit personã, quæ alijs sit horrori, quales sunt carnifex, & habẽs lepram, vel canorum, vas quo isti sunt vsi, non porrigat alijs, ne turbentur; sed frangat, vel pro vsu eorũdem alia vice reponat. Præterea in ablutione digitorum bene aduertat ante quam abluat, ne fragmenta parua hæreant, quia si ea ablutione deiecerit, magnum sacrilegium committet, vel dum deijcientur in Sacrarium, si superfuerint, vel dum assumentur, à iam communicato, quia esset eundem bis communicare.

DE COMMVNIONE infirmorum.

20 Qua hora cõicãdus infirmus.

Quæritur, An Curatus communicabit infirmum, per modum viatici omni hora? Respon. Communicabit, etiam non ieiunum. Omnes. Adde sit hora, siue diei, siue noctis, dummodo non communicauerit per octo dies ante, tunc enim communio illa sufficeret. Sot. dist. 12. quæst. 1. art. 11. col. & media ante finem. Si tamen de nouo voluerit communicare non erit peccatum. Et tunc Curatus rectè communicabit, si infirmitas fuerit periculosa, in qua non est dandus locus scrupulis. Peritus autem, siue medicus iudicabit, & in absentia Medici Curatus.

Practica. Si medicus iudicauerit morbum periculosum vel Curatus bonis rationibus in absentia medici, & infirmus non credatur futurus viuus mane sequenti, vel si fuerit viuus, non futurus sanè mentis, sed freneticus, cõmunicet etiam non ieiunum, & etiam de nocte; nam nec scrupulis credendum, nec præcipitandum. Fuge tamen nouitates pro posse; quomodo verò de nocte sit ferenda communio. vide c. 5. nu 39.

21 An communicandũ sæpius in eadẽ infirmitate.

Quæritur. An in eadem infirmitate possit sæpius communio dari? Resp. Posse semel per modum viatici, alia vice communione ordinaria, non tamen hoc faciendum quotidie. Sed si saltem transierint ab vltima communione sex dies. Tab. Communicare num. 54. Spirituales verò, & Ecclesiastici, quare non poterunt etiam sæpius, cum si sani essent, etiam sæpius communicarent?

22 An infirmus semper possit cõmunicari nõ ieiunus.

Quæritur. An quando pluries in eadem infirmitate communio porrigitur, possit dari non ieiuno? Resp. Aliquos distinguere, inter communionem per modum viatici, & communionem ordinariam. Prima videntur velle

eadem

dam semel solùm infirmo etiam non ieiuno: Aliam, eidem infirmo non dandam nisi ieiuno. ita potest deduci, licet ægrè, ex Armil.communio.§ 18. in fi. Alij ind stinctè dicunt, vtramque posse dari infirmo etiam non ieiuno, quod tamen intelligendum crediderim cùm commodè non possit eidem ieiuno dari: ita tenet Armil. ibi Tab. communicare § 48. Tol.Instit.lib 6. c. 15 nu.4.

Quæritur, an Curatus in loco vbi est solus, possit in articu'.mor.in peste, & alia necessitate seipsum communicare? Resp. Posse, etiamsi non sit ieiunus, etiamsi sit excommunicatus, sed debet vti stola, & super pelliceo, quia itá necessarium de præcepto Ecclesiæ, in tractante Euchar stiam, v. iste, & etiam ad hoc poterit celebrare. Caiet.communionis minister. 23 Curatus si ipsum cõicare possit.

Quæritur, an Curatus sanus possit etiam seipsum communicare? Resp. Suarez tom.3.q.82.sectio.3.d. sp.72. posse citra scandalum; tamen quia non est res vsitata, de facili fieri non debet. Sed quod dixerat Suarez de sacerdote, concedit etiam laico in necessitate extrema mortis, & in absentia Sacerdotis, & affert exemplum Reginæ Scotiæ, quæ se itá communicauit, dum statim esset occidenda: quod tamen factum (ait) forsitan de summi Pontificis licentia processisse. 24 An sacerdos possit se ipsũ cõmunicare & etiã laicus.

Quæritur, an Curatus pro communicando infirmo possit non ieiunus celebrare? Respon. Non posse Silu. st. Euch.2. q.6. Sot dist.12. q.1.art.7.8. arg.Azor.1.p.lib.10. c 30 q.2.vlt.quæres. 25 An Cur. non ieiunus celeb.

Quis modus communicandi infirmum? Respon. Et dico videndum Rituale. Obserua consuetudinem probatam loci. In locis montuosis, quando communio est ferenda valdè longè, & per loca cænosa, in quibusdam locis defertur in vase decenti in bursa serica honesta collo appensa, ne si contingat Sacerdotem cadere particulæ effundantur in terram. 26 Qõo cõmunic.

Obserua in communicando infirmo, si fragmenta hæreant digitis, non reponas in pyxide, sed eas porrige infirmo; antè ablutionem tamen: ratio est, quia sæpè com-

 munica:

municat infirmus laborans febre maligna, aut pestilentia, seu alio morbo contagioso, & in dictis fragmentis possunt contrahi qualitates inficientes, quæ si assumantur à sano, poterunt ei nocere. Ablutionem totam sumat infirmus, si supersit aliquid deijciatur in Sacratium, vel in ignem, ne asseruatum superstitioni deseruiat. Poterit autem ablutio sumi in vase profano, vt communiter fit, & in vase Ecclesiam deputato. Obserua consuetudinem legitimam loci.

17 Cõicatus, q statim moritur. Quæritur, quid aget Curatus, si infirmus statim à communione moriatur, & vix particulam deglutiuerit? Resp. Si deglutijt, nihil agendum, etiam si infirmus statim moriatur. Sc Sot. dist. 12. q. 1. artic. 11. & col. & media ante finem, refert de quodam qui statim à communione mortuus est, & nihil aliud de communione meminit. At si communio post mortem appareret in ore mortui, debet extrahi, & reponi in tabernaculo, quoad species Sacramentales consumentur. Si nescitur an deglutiuerit, & non appareat, credendum est deglutiuisse.

Porrò ante communionem Curatus consideret, an infirmus saltem sit superuicturus ad horam, quod est facilè factu, & quod medicus arbitrabitur, vel poterit iudicari ex signis viuacitatis infirmi, & nõ communicet, nisi saltem speretur species Sacramentales digerendas fore; quod tamen non intelligas de necessitate Sacramenti; cũ sufficiat eas deglutijsse: nam tunc confertur gratia, sed intelligas de decentia, & honore tanti Sacramenti, à simili concordat de Graff. 1. p. lib. 1. c. 13. nu. 83. propter eandem rationem. Nauar. tom. 2. concl. tit. de poen. & remiss. conf. 16. q. 2. nu. 12. idem habet. Sed & in dubio de ista superuiuentia, credo melius communicare: ratio est, quia nihil repugnat, vt ex dictis apparet.

18 Qua hora possint consecrari part. pro infirm. Quæritur, si communicandus sit infirmus, & particulæ desint, qua hora poterunt consecrari, & per consequens celebrari Missa?

Resp. Duplicem esse terminum pro celebratione. Primum à parte ante, & secundum, à parte post, & vtrum-

que includi ab aurora, quod est, quando apparent signa orienti solis, vsque ad meridiem inclusiua, S.Tho.3.part. quæst 83.art.2.ad quartum. Ang. Missa q.41. Sil. Missæ 1. quæst.6. Rosel. Missa nu.2. Sot. distinct.13.q.2.art.2. Nau. cap.25.num.85. Azor.1.par.lib.10.cap.25.q.1. Tol. Instit. lib.2. cap.1.num.8. Pro meridie verò intellige horam, in qua rite pulsatur Aue Maria, sic interpretante vniuersali consuetudine, imò & post meridiem posse celebrari per totum tempus vsque ad nonam, quæ secundùm horologia erit vsque ad tertiam horam ante noctem, affirmat Nauar.cap.25.nu.85.tract. de orat.21.nu.31. & Miscel.de orat.76. Sed confutatur à Francolino citato ab Azor. cap. dicto quæst.2. & Tol. loco dicto, eo quòd contra Naua.sit vsus vniuersalis Ecclesiæ, qui habet vim legis. Igitur iuxta communem, à parte ante, sine dicta causa, omnes poterunt celebrare, ab aurora, quod est iuxta Suar. tom.3. disput 80.sect.4. per horam, & mediam ante solis ortum, idest antequam appareat substantia Solis: Imò Azor ibi. quæst.6. addit, posse etiam anteuerti dictum tempus per tantam partem, quæ sit minor tertia parte horæ: At Suarez ibi concedit posse anteuerti tantùm, vt Missa finiatur in principio auroræ. Pro communicando verò infirmo quantum poterit præueniri Azor c. dicto q. 7. concedit quidem posse, non multum ante dictum tempus, de consensu superioris si adsit, sin, de proprio consilio: Sed non declarat per quantum tempus. Salua superiorum censura, videtur dicendum, id licere per horam, quia, & multi habent priuilegium à Papa celebrandi tali tempore, maximè si mors regnat, & deuotio infirmi, vel saltem, quod videtur tutius, licere per mediam horam, eo quod tale tempus sit modicum. An etiam post meridiem pro eadem causa possit post horam celebrari, credo, propter eandem rationem, salua semper licentia Superioris, si possit obtineri, qui in hoc citra dubium poterit declarare, & dispensare, si dispensatione, sit opus.

Igitur pro communicando infirmo, vt de dictis constat poterit dici Missa per tres horas excepto medio

quadrante ante solis ortum iuxta aliquorum opinionem.

Si autem pergas quære ere, qua hora Sol oriatur? Resp. Ex tabulis Astronomicis, quæ inter se sint variæ non posse aliquid certi statui. Itaque communiori peritorum sententiæ standum.

* Tutè verò poteris sequi regulam Missalis Pij Quinti positam ad calcem singulorum mensium, in qua declaratur ortus solis, pro singulis diebus vniuscuiusque mensis.

29 Pro quibus infirmitatibus anticip. seu postpositio liceat.

Quæritur, an anticipatio, & postpositio, de quibus est dictum supra, sint faciendæ pro omnibus infirmitatibus, vel pro quibus? Respon. Non pro omnibus, sed pro illis, in quibus commodè æger non potest expectare horam solitam necessitate concedente anticipationem, vel postpositionem dictam.

30 Quib. infirmitatib. cõio negãda.

Quæritur. In quibus infirmitatibus Curatus communionem negabit? Respon. In omnibus impedientibus, vel sumptionem Sacramenti, vel eius reuerentiam, quæ erunt illæ in quibus est periculum vomitus, seu expuitionis, & quod particula non possit deglutiri, tales sunt. Angina vulgariter dicta; schirantia, tussis vehemens frenesis cum furore, & similia. At ne credas dicendo tussim alia via venire, puta à pulmone, & alia, particulam descendere ad stomacum, quasi concludere volens, nullam tussim posse impedire communionem; quia, & si assumptum sit verum, tamen experientia clarè constat, vehementiam tussis non posse cohiberi, & causare vomitum.

At si dubium sit Curato, infirmum aliquam irreuerentiam commissurum, ponat se in tuto, & non communicet, ne exponat se periculo irreuerentiæ. In tussi verò, quæ rarò aggreditur, & quam infirmus ad libitum potest reprimere, communica, quia cessat ratio periculi, & irreuerentiæ; In omni tamen casu, quo infirmus impediatur communicare, inducendus est ad spiritualem communionem, vt Sacramenti finis non frustretur. Ideò nota bonam Practicam; Cùm communicandus est infirmus, antequam

[n]equam afferas communionem, vide an sit sana mentis [v]t dicitur num. seq.

Vide præterea an habet tussim, & age vt proximè est dictum: Idem agas si patiatur vomitum. Præterea nunquam communices in die, quo infirmus medicinam accepit, propter periculum vomitus. Vix enim ab eo tales immunes euadunt. Si autem infirmus communionem euomat, vide rubr. Missal. & Summas, præcipuè. Si uest. Euchar. 2. q. 9. not. 4.

Quæritur. Si freneticus ante infirmitatem christianè vixit, & ostendit deuotionem ad Euchar stiam, sed in infirmitate factus est freneticus, & non potuit confiteri, an saltem communicandus in morte, etiam si non confessus? Resp. Sot. dist. 12. q. 1. art. 9 concl. 3. affirmare, licet ostenderit dictam deuotionem, etiam multò antè, etiam ad annum, modò non sit periculum irreuerentiæ. 31 An freneticus non confessus communicādus.

Quid autem si infirmus erat quidem freneticus, sed per interstitia habebat etiam lucida interualla, & sæpè po stulatus à Curato ad confitenda peccata nunquam potuit induci, ita vt remaneret dubium, an dictus infirmus esset freneticus, an nollet respondere, quid agendum? Respon. Si infirmus erat alias bonæ existimationis, non potest cre di nisi freneticus, cùm nemo sit censendus suæ salutis immemor, & ideò si non est periculum irreuerentiæ, est cõmunicandus: Si verò erat malæ famæ, non est communicandus, quia non est Sacramenti capax. 32 De dubio an sit freneticus.

Sed si freneticus sit non confessus, dubius autem an etiam habeat lucida interualla, maneat vt stupidus an tunc sit communicandus? Resp. Si probabiliter timetur periculum irreuerentiæ, non est communicandus. Credo autem probabiliter iudicari, posse communicare, si sumit quæ porriguntur, sine expuitione, vel difficultate. Porrò in dubio melius est sequi partem tutiorem, vt est dictum num. 30. Contigit mihi hic casus. Communicaui infirmum petentem communionem in frenesi absque furore, & habentem lucida interualla, benè particulam accepit, deinde ei dum porrigeretur ablutio, dentibus fregit vi-

treum poculum, & cœpit fragmenta mandere, quid agẽdum erat? Si mittebam digitum in os, vt viderem an particulam deglutiuisse, periculum erat ne morderet: si hoc non agebam, periculum erat expuere eam cum vitro. Ita actum. Vi aperto ore, & viso, particulam descendisse; interpositum est dentibus tantum ligni, quod saluaret digitum ne morderetur, & illo immisso fragmenta sunt extracta. Ideò in frenesi, licet omnes dicant, quando cessat periculum irreuerentiæ posse cómuniori dari Siluest. communio 3.q.5.num.9. & omnes, tamen cùm non possit determinari, an tale periculum cesset, tutius est nunquam communicare.

Quid si euenerit dictus casus, & stante ad huc particula in ore, vitrum manderetur, & periculum esset, ne vna cum particula degluciendum foret, & infirmus inde læderetur? Ego facerem vt est dictum, extracta prius particola, deinde extracto vitro eadem eundem communicarem, at fortè esset melius non communicare propter periculum alicuius irreuerentiæ.

An decētia, vel immunditia cōmunionem impediat. Stante verò quantauis paupertate infirmi, immunditia loci, fætore, & alia quantauis indecentia, non est neganda communio, est tamen hortandus ad decentiorem præparationem, propter Sacramenti reuerentiam.

33 Quid agendum in magna incommod. Quæritur, quid agendum cum communicandus fit infirmus in magna incommoditate, puta quia est tam pauper, vt non habeat mensam, scabellum, aut aliud simile, in quo reponendum fit Sacramentum dum reliqua peraguntur: vel si quid habet, fit illud tam inutile, puta quia fractum vel tàm debile, quod periculum fit, vt cadat Sacramentum, si in eo reponatur? Respon. Me nunquam in tali casu deponere Sacramentum, sed tenere eum collo appensum in sua bursa serica decenti, & interim lego legenda, & peragenda perficio. Cæterùm in reponendo Sacramento, dum aguntur agenda, obserua consuetudinem legitimam loci.

Sed nota, quòd si possis ante quam afferas Sacramentum reconciliare infirmum reconcilies propter dicta, nu 1.

nu.1. non vales aliter agere, puta, quia infirmus multum ab ecclesia distat, obserua consuetudinem loci.

Quæritur, An peste infecti sint communicãdi, & quomodo? Respon. Posse communicari, quia nullibi prohibitum, & si nõ communicantur propter periculum, ne inficiant, non credo rationabile, rationabilius est enim mori pro functione Sacramenti: Suarez subscribit to.4.disp. 44.sect.3.nu.17. & vult obligari. 34 An posse infecti communicandi.

Cum verò dicti communicantur an danda communio manu, vel instrumento, puta instrumento argenteo, aut alio apposito? Resp. In peste (vt audio) tempore B. CAROLI Card. Borromæi vetitum fuisse ministrari instrumentis istis. Certe videtur dandam manu, est enim proprium instrumentum pro administrationes Sacramenti, nã & ad hoc manus cõsecrantur in collatione Sacerdotij.

Cæterum si quis administraret paterna, puta posita particula super eam, & ita infirmo porrigat, dũ propter chiragram non valet aliter fieri credo non peccaret, dũmodo cessaret scandalum, & periculum ne particula caderet in terram, quod est facilè facta. Sed & si quis vellet contendere posse etiam ministrari instrumento affabrè facto, per quod caueretur deiectioni Sacramenti, & fragmentorum, quod non est impossibile, fortè possent sustineri. Primo, quia & extremam vnctionem tali modo posse dari affirmat Andreas Victorellus, vt c.9.nu.21. Præterea, quia si potest ministrari paterna, vt est dictum, sic etiam poterit ministrari tali instrumento. Si vrseris patenam esse consecratam, instrumentum verò nec benedictum; posset respondet, pyxidem, qua continuo seruatur Sacramentum, nec benedictam debere necessitate esse, ita Azor inst. 1.p.lib.10.c.27.q.7. ita nec erit necesse tale instrumentum debere esse benedictum. Ego tamen consulo non recedendum à communi vsu Ecclesiæ, qui est ministrare immediatè manu, & qui aliter ageret præter peccatum, posset etiam ab episcopo puniri. An autem talis mortaliter peccaret, dubito, quia contraueniret graui ceremoniæ Ecclesiæ vniuersalis. 35 An cõicandum instrumento.

Rabido an cõicandus. Rabido verò siue per morsum canis rabidi, siue per morsum alterius hominis à rabido morsi, non est danda communio, quia Aegineta, & schola medicorum docet, istos nihil posse deglutire.

36 An possit in fectus sub mortali cõicandus. Quæritur, an tempore pestis Curatus teneatur sub peccato communicare infectum? Resp. Secundum Maior. & alios, qui dicunt communionem in morte esse de iure Diuino teneri sub mortali, secundum Sot. verò, & alios docentes esse de iure Diuino semel in vita, nõ teneri sub mortali. Sed quid si peste infectus velit communicare in Paschate, ad quod tenetur ratione præcepti Ecclesiastici? Resp. Credo Curatum tunc non teneri, quia Ecclesia non obligat cum tanto periculo ad obseruantiam suorum præceptorum. Omnes Suarez tamen to. 4. disp. 44. sect. 3. nu. 5. & seq. videtur velle teneri sub mortali.

37 De cancro lepra vlcere fœtente. Quæritur, an communio sit danda infirmo habenti cãcerum, vel vlcus maximè ferens? Resp. Communicandũ. Idem dicitur de leproso. In quibus casibus, fœtor non potest excusare, vt excusat pestis secundum opin. Soti, & aliorum: ratio est quia fætor non inficit, & benè depellitur odoribus, vel saltem magno igne interiecto, dicimus nos, (Carboni accesi,) & sufficit accedere ad infirmum in ipso actu cõicandi, reliqua enim possunt perfici à longe.

38 Cõ cui quib. dam morte negat. Quæritur, an communio in morte negetur aliquibus & qui nam sint? Respon. Iuxta dicta cap. 7. num. 93. & seq. quia quæ dicuntur ibi de pœnitentia intelliguntur etiam de communione. Addo. Non negari communionem omni, qui si non est confessus, per eum non stetit, sed id fuit, vel quia Sacerdos erat surdus, & non aderat alius. Sot. dist. 12. q. 1. art. 4. in fine casu pri. Vel infirmus amisit loqualem, aut habuit aliquod aliud impedimentum simile non voluntarium. Omnes. Curatus tamen in omni casu, quo communionem negat, inducat ad bonam contritionem.

Vsurarium verò publicum etiam post bonam cõfessionem, non communicet nisi restitutione facta, aut data cautione, vt est dictum cap. 5. num. 24 Omnes alios quan-

cumuis magnos, vel publicos peccatores, postquam confessi, & absoluti fuerint communicet communicautur etiam interdictus, suspensus excommunicatus, & hæreticus, cum cautione, & iuramento, vt est dictum c. 5. per multos numeros, & præcipue à nu. 18.

Quæritur, an communio sit danda omni infirmo eam petenti? Resp. Contigisse me aliquoties vocatum ab infirmo, & hunc communicasse hodie, & cras ipsum domo exijsse. Igitur facilis sit Curatus, sed & prudens, ne nimia facilitas vertatur in paruum honorem Sacramenti. 39 An oīs infirmus cōmunicandus.

Quæritur, quid aget Curatus ruralis si vadens ad communicandum aliquem longè à Parochia positum, puta per aliqua milliaria, ibi in aliquo sacello consecret, & post communionem infirmi, & post ablutionem ab ipso celebrante acceptam, reperiat fragmenta, quæ casu remanserunt, quæ nec decenter potest conseruare, nec deferre ad propriam Ecclesiam? Respon. Vide rubr. Missal. de defectu intentionis. Potest eas sumere etiamsi non sit ieiunus, licet Nauar. videatur negare. 40 Quō Curatus non ieiunus sumet reliquias.

At quid de reliquijs repertis in Altari post communionem, & post sumptam purificationem, ita vt minister non sit ieiunus? Resp. Suarez tom. 3. q. 80 sect. 6. disp. 66. posse eas sumere. Practica ex Suarez. Si sunt partes illius sacrificij, si possunt reponi, reponendæ: si hoc non potest fieri, siue sint paruæ, vt quidam à Suarez citati volunt siue magnæ, possunt assumi. Idem credo si sint particulæ integræ. quia nec paruitas, nec magnitudo accidentium adducitur ad Sacramentum. Reliquias reponet in altari post cōmunionem.

Si verò sint alterius sacrificij pones, debeat reponi in loco solito; nam & est facile, quia eo modo quo actenus conseruatæ sunt, poterunt etiam in posterum conseruari. Et si nescitur, an sint eiusdem, vel alterius sacrificij, credendum est esse illius. quia rationabile est prius celebrantem non dimisisse eas.

Possunt autem dictæ reliquiæ sumi toco eo tempore, quo celebrans est in Altari, licèt sit per horam post absolutum sacrificium, puta quia interim communicauit. Ex Suarez

Suarez ibi. Commodius est, communicare post sumptionem sanguinis ante ablutionem, quia cessat omnis disputatio de ieiuno sacrificio; Postquam verò discessum est ab altari, non possunt sumi nisi rationabilis causa excuset, eò quod aliter conseruari non possint, vt est dictum sup.

41 An ferendo cõio equo, vel pedes. Quæritur, an Curatus ruralis ferens communionem infirmo longè distanti, possit ire equo, an debeat ire pedes? Respon. Conformet consuetudini loci, & si nulla sit consuetudo, nullum est peccatum equo ferre, nisi equus esset indomitus, & præceps.

42 An possit facere ferecõione per aliũ. Quæritur, an si Curatus sit multum fatigatus, dum longè fert communionem, possit pro modico tempore, dum quiescit facere eam ferre per laicum, vel alium Sacerdotem? Resp. Per Sacerdotem posse; si non habet stolam, nec superpelliceum, citra scandalum est nullum peccatum, quia necessitas illius indigentiæ excusat: Per laicum verò non remedium erit, duos hinc inde sustentare brachia Curati, qui vix fatigabitur, si Sacramentum tulerit in bursa collo appensa, vt est dictum supra.

43 Diaconusq̃ cõicet. Sed si casu inter portandum communionem Curatus cadat ob sincopem, aut aliud simile? Tunc etiam omnis laicus poterit Eucharistiam ferre, quia necessitas non habet legem. Nunquam tamen laicus, stante quauis necessitate, poterit infirmum communicare; bene posset Diaconus de licentia Curati, quam tamen non det, nisi pro vltimo remedio, nec quando ab Episcopo præcisè prohibetur: nam canones, qui hoc concedunt, vix aliter sunt in vsu; sicuti etiam diaconus poterit sub ratihabitione. Sot. dist. 13. q. 1. art. 3.

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Octauum, Nota.

VNiuersalis consuetudo, vt præcepti munita, requirit, vt in templis, ante Eucharistiam semper lumen ardeat: Monet autem lumen, adesse ibi candorem lucis æternæ, Christum Dominum, & ad pietatem generationemque tam eximij Sacramenti nos assidue sollicitat.

Extat præceptum de lumine, quando Diuinum hoc Sacramentum defertur c. sane, de celebr. Mis. Nauar. c. 18.

Si quid contra voluntatem deglutisti, si cibus ante mediam noctem sumptus concoctus non est, si non dormisti, potes nihilominus Eucharistiam sumere. Vide Suar. to. 3. d. 68. sect. 4. Sà V. Eucharistia nu. 27. & 28.

De veritate corporis. & sanguinis Christi in Eucharistia de eadem Eucharistia asseruanda Ioan. Gropperus.

DE COMMVNIONE Sanorum.

QVouis die, & quauis diei hora, homini sano, qui nihil à media nocte, ne per modum quidem medicinæ, sumpsit, Eucharistia administrari potest, (amoto scádalo) etiam die Christi passione sacros quando Sacerdotes consecrare nequeunt. Vide Sà V. Eucharistia num. 19. Syluest. Euchar. 3. q. Suar. to. 3. d. 69. sect. 4.

Amenti, qui dum rationis vsum habebat, piam erga augu-

augustissimum Sacramentum ostendit mentem, & putatur esse in statu gratiæ, Potest Parochus, in art. mort. immo tenetur (si irreuerentiæ periculum absit) Eucharistiam ministrare. Suar. to. 3. d. 69. sect. 2. ex S. Tho. vsuque Ecclesiæ V. c. is, qui. 26. q. 6. De Dæmoniacis idem, quod de amentibus asserit. S. Tho. 3. q. 80. art. 9. ad 2. Suarez de eadem re l. c. in fine.

[·] Perpetuò amentibus, infantibusque ante vsum rationis non datur Eucharistia: hoc tamen Diuino iure non est vetitum. Infantibus aliquando exhibita fuit. V. Suarez l. c. & com. art. 9. q. 80. 3. p. S. Tho. Greg. de Val. to. 4. d. 4. q. 8. p. 2. Vict q. 84.

Puerorum obligationem pro sumenda Eucharistia inter decimum, & decimum quartum annum contineri, putat Suarez, d. 70. sect. 1. Azor. lib. 7. cap. 41. Eos obligari, credit, decem, vel vndecim annos natos: si diuinum panem à terrenis cibis secernant; & hoc velit loci consuetudo, Vide, si liber, nostras Notas ad c. 11. lib. 6. Instruct. Sacerdotum Toleti Cardinalis, ad Sâ Eucharistia, nu. 12. & Val. l. c.

12 Sacerdos non ieiunus bis eodem die Eucharistiam suscipere potest, 1. Vt sacrificium perficiat. 2. Vt consumptione Hostiæ grauem illius reuerentiam effugiat. Suarez to. 3. d. 63. sect. 6.

De semel in anno, sæpius, & quotidie communicando; & de meritoria ab vsu Diuini Panis totum Christum complectentis, abstinentia, Adrianus Adriani è Societate Iesu. De Eucharistia, & interiori deuotæ mentis occupatione Petrus Cotonus.

DE COMMVNIONE Infirmorum.

30 NOn ieiunum, &c.] Non semper ægrotus, non ieiunus hoc Sacramentum percipere potest; sed tunc cum creditur moriturus, ante initiū sequentis diei; vel

vel in eam phrenesim casurus, in qua sine irreuerentiæ periculo diuino epulo recreari non poterit, vel (si non nisi post multos dies, extremum diem obiturus putetur) cum eo morbo, vel ea imbecillitate vexatur, vt sæpe cibo reficiendus sit; & melioris valetudinis spes non effulgeat. Vno verbo dicam. Quotiescunque Diuinum Viaticum, sine graui damno, aut periculo ieiunus sumere non potest. Medicus (si aderit) damni, aut periculi Iudex erit. Ex Suar. to 3. d. 68 sect 5.

Dices, Comedit infirmus ante mediam noctem; post mediam noctem duas horas inediam tolerare potest; est ne intempestiuo eo tempore, ad ministranda ei tunc ieiuno Eucharistia? administrari potest sed non est necesse, neque erit crimen illuc sceente die ægrotum non ieiunum eo viatico confirmare, ac munire Ecclesiæ consuetudo, quæ leges optimè explicat, hoc docet. Nocturnalis difficultas adesset facilè: & fortè illa reuerentia desideraretur, quæ augustissimo Sacramento debetur. Assentit Suarez loco citato.

Homini præcepto Iudicis occidendo non ieiuno non neganda Eucharistia; si differri mors nequeat: in vtriusque enim naturalis, & violentæ mortis articulo Diuino hoc remedio indiget anima, ex eodem l.c.

Quoties in eodem morbo Angelorum Panem, post violatum ieiunium, accipere licet? B.s, ait Fumus, V. communio, nu. 18. Si decem, aut octo dies idem mortis articulus perseueret, ægrotum bis Dominicum Christi corpus sumere posse, ait Suar. l.c. & rectè. At si longius sit ægritudo, & sæpius abeat, redeatque articulus, aut periculum, toties Parocho licebit Diuinum Viaticum ægroto præbere quoties in illud, quod euaserat, mortis discrimen inciderit. Hoc quoque placuit Suarez: noua enim tunc noui articuli; seu periculi mortis molestia affligitur ægrotus: & noua cælesti ope adiuuandus videtur. Non repugnat Sà V. Eucharistia, nu. 5.

Quidam tamen semel tantum in eodem morbo Diuinum viaticum, post sumptum cibum, præberi posse exi-

stimant. Et

ſtimant; ſed eos intellige, ſi ægrotus illo ſumpto breui moriturus ſit.

Cur licet, in mortis articulo, ſumpto cibo, Euchariſtiam ſumere? Vel quia diuino præcepto cogimur, in art. mor. diuinas Paſchæ epulas percipere, vel quia pia mater Eccleſia, quæ illius vſu non ieiunos prohibuit, ſalutis in ſuprema lucta periculo conſiderato, tam præclaris armis (etiam cum corporis imbecillitas ieiunos nos eſſe non patitur) priuatos nos eſſe, noluit.

Iure diuino ſumendam, ſi fieri poſſit, in articulo mortis, Euchariſtiam, pia ſententia eſt. Hanc docuere Dur. 3. diſt. quæſt art. 2. Grabr. q. 1. Sot. 4. diſt. 12. quæſt. 6. artic. 1. Petr. de Sot. lect. 9. de Euch. Greg. de Val. l. c. Suar. tom. 3. diſtin. 69 ſect. 3. & alij. Caiet. tamen, Victoria, & quidam alij ſemel tantum in vita, hoc diuini iuris præceptum locum habere, ſcripſerunt de hac re Comit. t. lib. 1. Reſpon. mo. quæſt 43.

Cum Suarez probabile exiſtimo, toties homini diuino iure Euchariſtiam ſumendam eſſe, quoties in articulo mortis verſatur. In quo qui Viaticum negligeret ſalutem ſuam ſpernere, & ſuſpectus de fide videretur. Vide Suarez loco citato.

Qui paulò ante mortis articulum (vt pote octo dies) nihil de morte cogitans Euchariſtiam percepit non tenetur eam iterum percipere: eſt enim ad mortem paratus, & diuini cibi ſumptione: quod diuinum de illa ſumenda præceptum intuetur, Sot. addit, dummodo, poſt eſum diuini corporis mortalem culpam non admiſerit: quod Suar. non probatur; ſed alicui forſitan probabitur.

Palud, Vic. & Sot. à Gregor. de Val. non improbati, *læthalem* culpam eum putant admittere, qui biduo ante imminentem mortem Euchariſt. refectus moriens illam non ſumit.

Mala valetudine, longo tempore, impeditus *ſæpius* ex deuotione (ieiunus tamen.) Diuini conuiuij epulas deguſtare poteſt; ita etiam Fumus, l. c. Vide S. Euchariſt. 2, num. 5.

Hoc

Hoc nostræ peregrinationis Viaticum, quod nobis in mortalis vitæ solitudine ad cęlestem Hierusalem properantibus mirificum robur addit imminuente morte, sumendum, docent Concilia, suadent præclara Sanctorum hominum exempla. Concil. Nicænum 1. can.12. De his, qui recedunt ex corpore antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc; ita vt si forte quis recedat ex corpore, vltimo, & necessario vitæ suæ viatico non defraudetur. Concil.Trid.sess.13.cap 6.morem deferendæ ad infirmos Eucharistiæ salutarem, & necessarium vocat; & retinendum statuit. Vide etiam Concilio. Arelat. secundum can. 12. Aurel.3.can.24.

Sanctum Ioannem Chrysostomo è vita hac migraturum SS. Petrus, & Ioannes cælesti pane recrearent. Nicepho.lib.13.cap.37. Lucianus Martyr moriturus in carcere eadem esca animum suum muniuit.lib.6.c.31. S.Romula morti proxima idem animorum pabulum petijt, & accepit:(S.Greg.4.Dialog.cap.15.& Hom.40.in Euangel.) Idem factum à Theodosio Mauritij filio obtruncando.Cedr.in Compen.Histor. à D.Remberto Bremensi Episcopo, Surius tom.14.Feb.à S.Guilelmo Bituricensi Archiepiscopo,idem to.1.10 Ian. testati sunt Serapion senex Missam sibi, per puerum à Sacerdote Eucharistiã, cum suprema illi adesset hora, suscepit. Euseb.Cæsar.lib. 6.c.36. Hist.Eccles.

S.Ambrosij animus corporis obitu imminente,diuinis hisce epulis recreatus, ad beatarum mentium sedes euolauit:ex Paulino in vita S.Ambrosij.

Sanctus Benedictus exitum suum,(vtar verbis D.Gregorij) Dominici Corporis,& Sanguinis perceptione muniuit: atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans,erectis in cœlum manibus stetit, & vltimum spiritum,inter verba orationis,efflauit.Diuino hoc pane refecta S. Brigitta abijt in cœlum. Ex Bonifacio IX. in Bulla Canonizationis.

Appendix I.

ESt ne viaticum extrema vnctio ministranda? Recepta est in Ecclesia consuetudo, vt pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta ante extremam vnct. ministrentur. quare sine causa præpostero ordine vtendum non est; nonnulli tñ iniunct sacro oleo Eucharistiam susceperũ; inter alios Ortho Eps Babembergensis, S. Guilelmus Archiepiscopus Bituricensis, quorum aliorumque exempla in nostro de extrema vnctione libro, videre est pag. 54.

Ex pœnitentiali Theodori Cantuariensis Archiepiscopi hanc ante viaticum collatam fuisse colligimus. In Gratiani Decreto extant verba, c. ab infirmis, 26. q 7. [O actionibus, & consolationibus Ecclesiasticis sacra Vnctione inuncti, secundum statuta, Sanctorum Patrum communione viatici reficiantur.]

Est ne læthale scelus vnctionem viatico præmittere? Non est, si desit contemptus: non extat præceptum de hac re: ordo rei grauis non censetur: neque horum sacramentorum vnum ad alterum natura sua aditum munit, cùm vtrumque gratiæ statum requirat. Non abhorret Suarez. to. 4. d. 44. sect. 1.

Iusta de causa viaticum prætermittitur (vt cùm haberi, aut sine grauis alicuius irreuerentiæ periculo suscipi non potest) & extrema vnctio exhibetur. V. Alcuinum de Diu. Offic. c. 40.

Si ægroti confessione excepta eum, antequam domum, Eucharistiã delaturus, redeas, moriturum existimes; potes & debes sacro oleo tecum allato supremã mortis luctam ineuntem finere: & si superstes mortis adhuc discrimen subeat Diuino viatico pascere, & cõfirmare. Non dissentiet Suar. l. c. paucis. Cùm Viaticum ante vnctionẽ cõferri non potest, tunc post eam rectè datur, & sumitur: si nulla læthalis noxa dantis, & sumentis animum afficiat.

13 In mortis artic. Diaconus, Sacerdote ab ente, Viaticum præbere potest. Quod si ille Sacerdoti periculose ægrotan-

grotanti id deferat, Sacerdos sibi illud ipsum sua manu ministrabit. Dur.4.d.13.q.4. Suarez dist 73.tom.3.Sà, Eucharistia, nu.4. & alij, quos ad eum locum retuli. v. etiam Comitolum lib.1.q.44.Resp.mor.

Eucharistia ad ægrotum, qui eam suscipere nequit, deferenda non est, vt ab eo adoretur. Ex Congr.Conc.Sà Euchar.6. & ex Pio V. Rodriquez par.1.ca.64.num.3. vbi refert Congregationis responsum.

27 Sacerdotem non ieiunum, posse sacrũ facere, vt pro ægroto in extremis laborante consecret, nõnullis visum est. Maior.4.disp.49.q.3.ad 5.communiter reiectus, Sacerdotem, extra sacrificium, pro huiusmodi ægroto consecrare posse, etiam fermentatum panem, etiam sine sacris vestibus, falso existimauit. Communis sententia docet; hanc causam non sufficere; vt Sacerdos sumpto cibo Sacrum faciat. Vide Palud.4.d.D.Q.2.Vic.nu.83. Alios citat Suarez & idem sentit, 1.3.D.68.sect.5. Primam verò sententiam improbabilem non censerem.

30 Impeditur communicare, &c.] Ad spiritualem Sacrosanctæ Eucharistiæ vsum, & ad Extremam Vnctionem petendam, auidoque animo accipiendam, excitandus ægrotus; qui eam nequit suscipere.

31 Vide cap.qui recedunt, c.is qui, 26.q.6. D.Th.3.p.q. 80.art.9.Suar.to.3.d.66.sect.2.

34 Parochum debere peste affectis Diuinum Viaticum præbere, certum est: si hoc nequeat facere sine periculo vitæ Rodriq. (p.1. cap.77.) hac obligatione eum liberat, cum Tabiena: at contraria sententia, probata Suar. (to.4. d.44.sect.3.num.17.) probabilior, & tutior. Nec placet, quod idem Rodriq. cum Syl. scribit; Parochum, per negligentiam Viaticum in mortis articulo non præbentem, à læthali culpa alienum esse.

34 Scotiæ Regina fide, pietate, alijsque Christianis virtutibus insignis, cùm in Anglia inii stæ mortis suppliciũ subitura esset; Diuinum Viaticum clam allatum, summa veneratione sibi ministrauit. v. Suar. to.3.d.72.sect.3.

Diaconus olim sanguinem ministrabat; nunc in neces-

N sitate

ficate corpus: quod olim quoque ei licuit. [Præsente Presbytero] (ait Conc.Carth.c.38) [Diaconus Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget] v.Const.Clemen.Rom.lib 8.cap.28.32. & alios Can: si nullus Sacerdos adesset, & ægrotus, sine Viatico moriturus putaretur, posset Diaconus non iussus ministrare. Si præsens Sacerdos nolit (per scelus) morienti cæleste hoc pabulum dare, nec Diacono permittere, vt det Diaconum hoc facere posse, eo inuito, censeo, cum Suarez to.3.d.69.sect.2. Sotum secuto: quicquid dixerit Sylu.

Dum ne Diaconus quidem adest, à laico, in extrema morientis hominis necessitate, hoc sacramentum ministrari posse, negat, Sà V. Eucharistia nu.4.cum alijs: affirmat Suarez probabiliter, l.c.in fine. Id non vetat Diuinum ius: Pontificia iura de hac necessitate non loquuntur: & contrectari Eucharistiam à laico, non est per se malum: nam olim fideles manibus eam excipiebant. Idem. Val. to.4.d.6. qu.10.p.1. Vide notata ad Aphorismo Eman. Sà V.Eucharistia, nu.32.

Plectendis capite Eucharistia pro viatico, datur, etiam non ieiunis, vt dixi: si supplicium differri non possit. Vnâ horam ante supplicium dari eam posse, ait Sà V. Eucharistia, nu.2. quatuor horas Romæ dari scribit Nauar. miscel.4. de orat.

Morem Hispanorum reis iugulandis viaticum negantium Pius V. sustulit. V. Rodriq. p.1. c.68. & notata à me ad Sà.l.c.& ad Toletum lib.2.c.28. Vide etiam, si libet, c. quæsitum.13.q.2.cap.super eo, de hær.in 6. Aegroto, qui nequeat sumere Eucharistiam deferre, vt is eam adoret, non licet, ex Congreg.Conc.Sà Euchar.nu.6.

Appendix II.

TVnc homo Confessarij copia destitutus videtur, vt contritione donatus, Eucharistiam suscipere possit: cum non adest Sacerdos, qui illum absoluere queat: aut, si adsit, is pœnitens non potest illi, sine graui damno, &

peri-

exiculo, sua crimina explicare. Damnum autem & periculum, viri prudentis iudicio definietur. Hoc scriptum quoque à Suarez d.68. sect.4. to.3.

Dies, intra quem non licet bis sumere Eucharistiam, à media in mediam noctem consideratur: vt dies ieiunij ecclesiastici. Sic vsu Ecclesiæ receptum est. Si paulo ante mediam noctem comedisti, aut Eucharistiam sumpsisti (qualibet diei hora, seiuncto scandalo, sumi potest, vt diximus Eucharistia) post eandem mediam noctem Dominici Corporis Epulum tibi licet suscipere. Suarez. dist 69. sect.4 to.3.

Appendix. III.

De Sacerdotis iurisdictione, pro administranda Eucharistia.

QVi sine iurisdictione, vel facultate ab habente iurisdictione concessa, Eucharistiam ministrat, mortifere peccat: alienum enim ius in re graui vsurpat. Communis sententia. Non igitur quilibet Sacerdos Eucharistiam ministrare potest.

Religiosi præsumentes ministrare Eucharistiam sæcularibus Clericis, aut laicis sine Pastorum licentia (Pastores sunt Summus Pontifex, Episcopus, Parochus) Papali excommunicatione afficiuntur. Clemen. Religiosi, de priuil. Non loquimur autem de Religiosis priuilegijs ita munitis: vt facultatem Pontifice Summo ad id fint assecuti. V. etiam Eman. Rodericum t.1. q.can. & regul.q.56. art.1.

Ordinariam iurisdictionem habent Pontifex (Supremam) Episcopi, Parochi: delegatum ij Sacerdotes: quibus à Pastoribus Ordinarijs administrandorum Sacramentorum facultas facta est.

Simplex Sacerdos, concedente Parocho, huius Sacramenti minister esse potest Episcopi approbationem, pro solo Pœnitentiæ Sacramento Tridentina Synodus postu-

lac. (Suar.to.2.d.62.sect.2.V.etiam Rodericum art.7.'.-.
& ex Clem.1. de priuil. discimus, Parochos concede-
posse alijs Sacerdotibus vt; Sacramenta Eucharist æ, &
Extremæ vnctionis conferant, & matrimonia so.em..i-
zent. Vide,quid tibi tuus præcip at Episcopus.

Cui concessum ab Episcopo,vt cófessiones audiat,concessum etiam,vt Eucharist am minist are posse, nónullis visum est:Sed hinc sententiam nec veram nec tutam existimat Suar. distinctis enim act bus ministrandi pœnitentiam,& Eucharistiam, distinctæ facultates respondet.

DE EXTREMA VNCTIONE, Capu Nonum.

1 An Cur. pecet si vtatur oleo veteri.

Quæritur, An Curatus possit vti oleo extremæ vnctionis illo anno non benedicto? Respon.Non posse: ita de consecr.dist.3 cap.literis. Si tamen antequam à cathedrali possit afferri (citra negligentiam) poterit sine peccato vetus vsui esse.

2 Quid agendum si deficit oleum benedict.

Quæritur.An deficiente oleo extremæ vnctionis,possit per Curatum aliud benedictum addi? Res. Posse,dummodò quod additur sit in minori quantitate consecrato; Ideò guttatim potest infundi. Omnes.

Si tamen posset haberi consecratum, melius esset addere consecratum. Porrò oleum, quod additur sit ex oliuis. Andreas Victor.de extrema vnctione.

3 An dāda extrema vnct. sub mortali.

Quæritur, an extrema vnctio necessario sub peccato sit danda? Resp. Victorellus, An vitæ periculum excuset Parochum, & prius de obligatione Parochi? Curatum de iustitia teneri, & affirmat esse dandam sub mortali, eo quòd ad hoc Curat.tenetur per locum Conc. sess.2 3. c.de refor.p.quod specificat Suar.cum commodè. Curatus potest. Et maximè tunc sub peccato teneri, cùm infirmus non valuit recipere alia Sacramenta, addit enim ibi Victorel. posse fieri, Vt infirmus sit attritus, & vi huius Sacramenti euadat contritus.quod est benè notandum.

Quæ-

Quæritur, cui danda est extrema vnctio? Respond. Illi, qui est in periculo mortis prouenientis; à natura, siue ex se, siue à natura debilitata veneno, vulnere, aut alio simili lædente. Silu. vnct. q. 5. Omnes. Et Sotus distinct. 23. q. 2. art. 2. conclu. 2. exemplificat esse tunc, quando tentata naturalia remedia non censentur sufficere pro salute infirmi. Datur etiamsi infirmus esset in gratia, vel per recentem baptismum, vel indulgentiam plenariam. ijdem ibi. & Victor. ibi. 4 Cui danda.

Pueris habentibus vsum rationis est danda, cum iam communicarunt. Sot. art. dicto concl. 4.

Sed an etiam ante communionem, cum aliàs haberent vsum rationis? Credo, & bonum iudico non admittendos scrupulos in hoc, nisi aliud declaret Episcopus.

Habentibus lucida interualla datur, si dum sanæ mentis essent petierunt illam: vel si Christiane vixerint. Sil. vnctio. q. 5.

Furioso datur, etiam si resistat, qui potest ligari. Decentius tamen est teneri.

Rabido potest dari, sed cauendum ne tangatur eius sputum, seu saliua, quia habet vim inficiendi rabiæ tangentem. ideò vngatur loco oris pars vicina.

Peccatori publico. Vide c. 5. nu. 32.

Amentibus perpetuis non datur. Omnes.

Frenetico qui cecidit in frenesim in mortali notorio non datur. Silu. ibi.

Quæritur, quando stante dicto periculo est danda? Respon. Non bene dari, quando infirmus iam amisit sensum, nec quando salus est deplorata Sot. vbi supra.

Sed quamuis tunc daretur, non esset peccatum, quia sufficit ita dare; licet fructuosius detur infirmo integros sensus habenti. At & in infirmitate læthali, licet longa, & in vulnere violento, vel cùm potauit venenum potest dari in principio morbi. Sed neque est necesse dare ante Communionem, vel post eam, sed potest dari secundum vrgentiam casus pro Curati prudentia. Congruentius tamen datur post, quia vt sonat ipsum nomen extrema 5 Quãdo danda.

men sufficiet eam dare, etiam, non aduertente infirmo. Practica bona est. Cum Curatus audit confessionem infirmi disponat eum ad volendum hoc Sacramentum quādo allatum fuerit, vt ita pænitens habeat fructum suæ deuotionis ad hoc Sacramentum, quo carebit, si non consenserit explicitè, in illius receptionem. Et vt animetur ad Sacramentum deuotè suscipiendum, narret illius commoditates, puta sanitatem corporis, & discussionem metus, & mæroris propter peccata admissa. Sot. d. dicta art. 2. concl. 2. Nunquam tamen Curatus dicat infirmo intelligenti, cum fuerit tempus eam dabo; Nūnc est tempus eā dandi, aut aliud simile, quia quis est, qui non timeat mortem, quam similia verba vicinam iudicant?

Quæritur. An eam accipiens debeat saltem esse contritus? Resp. Debere esse contritū, vel saltem attritū reputatum contritum. Suarez. to. 4. disp. 41. sect. 1. nu. 19. & omnes. Curatus tamen excusabitur si det peccatori in cōtrito, dummodo vel ille petierit, vel christiane vixerit. Practica; Reconciliet prius infirmum, si ille valet loqui, si non valet, inducat, ad actū cōtritionis maiorem, quem potest. 10 An cōtritio necessaria, in suscipiente.

Quæritur. An Curatus teneatur habere ministrum respondentem? Resp. Non esse necesse. Si tamen in tuo Episcopatu aliter prouisum fuerit, obserua constitutionem: Communiter sine ministro datur. 11 An Cur. habeat ministrum.

Quæritur. An Curatus peccet, si deferat extremam vnctionem sine lumine cæteris solemnitatibus? Respon. Dictum esse c. 5. num. 39. Adde obseruandas constitutiones proprij Episcopi. Qui ferret sine causa, venialiter credo peccaret; qui verò cū causa nullatenus. Item si Curatus, qñ de nocte timet se vocandum pro infirmo periculoso vespere ferat oleū extremæ vnctionis in cubiculo, vt vocatus expeditius vadat; non bene agit: sufficit, relinquat in Ecclesia in loco solito; & Curatus inde eum sumat. 12 An ferenda cū lumine.

Sicut nec bene agit, si de nocte reuersus ab vnctione infirmi, vt se citius expediat, ò eum non referat ad solitū locum sed retineat domi vsque mane: nullum tamen crēdo peccatum mortale, citra scandalum, vel periculum ali- 13 An bene retineat domi

cuius irreuerentiæ, & in his obseruet constitutiones sui Episcopi.

14 An vngendus per ordinem Ritualis.

Quæritur, an Curatus peccet, si vngendo non obseruet ordinem præscriptum à rituali? Resp. Agat sicut præscribit Rituale: obediendum est enim Ecclesiæ. Quòd si cum causa, puta, cùm accedit ad infirmum, videt illum spirare, & ne hoc Sacramento careat vngat partes, quæ sunt illi magis ad manus, tunc non puto eam agere contra pium Ecclesiæ sensum.

15 Quō vngendum.

Quæritur, quomodo vngendum? Respond. Obseruet ordinem, & modum Ritualis. Communiter in singulis locis fit cum vnctione crux. Nota tamen quoad loca necessariò vngenda esse duplicem sententiam, quandam affirmantem, quinque sensuum vnctiones esse necessarias. ita Victor. de extrema vnct. An ad singulas vnctiones, &c. & citat auctores istius sententia. Alteram, non esse necessariam vnctionem singulorum, sed aliquorum. Secundùm primam sententiam, quæ est communis, & vsu Ecclesiæ approbatæ, inungenda sunt loca determinata sensuum: secundùm alteram, poterunt aliqua vngi, aliqua non, stante necessitate vt in peste grassante, in qua tunc poterit vngi sensus magis expositus sub vnica forma, vt per istam sanctam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam, parcat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustatum, & tactum deliquisti, & in hac necessitate organum tactus poterit esse frons, vel genæ. Communiter verò in singulis locis sensuum fit vnctio. Partes, quæ sunt binæ, vt oculis, aures, & aliæ extra necessitatem singulæ vnguntur. In necessitate verò alterutram sufficiet ad libitum vngere. In Sacerdotibus non vngitur palma, sed vola manus; Sacerdotale Romanum de extrema vnctione; licet aliqui negent, citatur à Victorello ibi. Ego non recederem à Sacerdotali. In foemina loco renum, non vngitur vmbilicus, nec partes proximiores renibus, licet Sot. loco dicto videatur velle hanc renum vnctionem. Carentibus partibus vngendis vnguntur proximiores. Omnes. In cœco à natiuitate benè vngua-

gunturoculi, quia habuit potentiam, licet non actum peccandi. Idem dicitur in muto, & surdo, organa illorum sensuum. Sot.ibi.Tolet.tamen Inst.de extrema vnct. c.3.num.8.vult prætermittendam vnctionem pedum, & renum, etiam in mare, sed certè Ritualia omnia, & praxis vniuersalis est in contrarium: Vbi tamen fuerit contraria consuetudo, seruanda est. Victor.loco d cto, & hoc fortè voluit Tol. dicere eodem modo intelligendus Victorel. c.quæ.corporis partes inungendæ, &c. Vbi habet in monachis renes non vngendos.In aliquibus locis,post absterfionem locorum vnctorum panno, vel bombice ficco denuò abstergantur alio panno,vel bombice madefacto, aqua prius expressa:bonum, sed non necessarium. Obserua consuetudinem legitimam loci.

In partibus binis fit bina crux, sed forma solum profertur semel. Vide an ista Practica tibi placeat. Collata vnctione,ego facio infirmum, ore si potest,siue mente recitare mecum symbolum Apostolorum: Postea protestari, se in ea fide velle manere,ac mori,Vt sicut in ingressu vitæ,in baptismo symbolum recitauit, sic in egressu ex hac vita idem repetat. Hortor deinde ad concipiendam spem vitæ æternæ. Præterea moneo ad agendas Deo gratias de omnibus beneficijs acceptis, & præcipuè quòd moriatur in suo lectulo Sacramentis munitus. Moneo item, vt se totum Diuinæ voluntati ad aptet, eliciendo etiam actum amoris erga D. Maiestatem. In fine instruo quomodo se armet contra disperationem, vel præsumptionem proprij meriti. Doceo præterea aliquas breues rationes iaculatorias,quibus toto tempore agonis vti possit. Præterea curet Curatus semper, vt dum infirmum vngit, & ei commendat animam, astantes genuflexi actionem & orationes suas, oratione & deuotione iuuent. 16 Practica bona.

Quæritur, si in vnctione, & propter vnctionē moriatur infirmus,an vngens fiat irregularis, puta si decūbentem supinū,vt vngat renes faciat voluere in latus, & ille ex illa volutatione,moriatur?Respon.vngere,qui partes vicigiores locis ad vnctionē deputatis vngit.Sed licet ca- 17 Voluens infirmum pro vnctione si moriatur.

sus

sus dictus contingeret; nulla tamen contraheretur irregularitas, quia Curatus dat operam rei licitæ. Sot. de inst. libr. 5. q. 1. art. 9. parum vltra medium; & quia iste casus non est expressus à iure. Caueat tamen ab ista volutatione, quia sit frustra.

18 Quoties dãda. Quæritur. Quoties sit danda extrema vnctio? Resp. Semel pro eodem statu morbi; & quoties pro eodem statu infirmus reciderit, & conualuerit. Sılu. vnctio. q. 8. Sot. d. 23. qu. 2. art. 3. concl. Victor. declarat posse bis dari in eadem infirmitate, dummodo, cum secundò datur, licèt infirmus non fuerit prius sanitati restitutus, tamen sit verè in nouo vitæ discrimine, quod concordare videtur dictis.

19 Dubius an viuus. Quæritur, quid aget Curatus, si dubitauerit, an infirmus sit viuus, vel mortuus? Resp. Si nondum incœpit, incipiat cum conditione si viuit; si incępit videat an viuat: Sed & in vtroque casu poterit prius videre an viuat, & postea inungere. Et, si in graui necessitate, quæ moram non patitur, poterit Curatus velocissimè sine cruce vngere vnum locum, vnam aurem, narem, manum; & os vnica sententia, partiales formales sententias complectens prolata, puta, per istam sanctam vnctionem, & suã pijssimam misericordiam, parcat tibi Dominus, quidquid per visum auditum, gustatum, odoratum, & tactum deliquisti; Victorel. ibi capit, ad singulas vnctiones, &c. habet cum Suarez ibi citato videri sibi probabile rectè agere: vide etiam super nu. 15.

20 Obseruãdo rituum. Quæritur. An; & quando Curatus peccet non obseruando ritus, seu non dicendo orationes, quæ sunt in Rituali? loquimur dum per tempus vacat; puta quia infirmus non expirat actu? Respon. Formam solam esse necessariam absolutè. Intrò verò; & aliæ orationes sunt necessariæ de præcepto Ecclesiæ, & ista omittere sine causa nõ expedit. Reliqua, puta septem Psalmos, non credo necessarios; quia in aliquibus Ritualib. habetur. Astantes dicãt septem Psalmos, in alijs verò habetur, Sacerdos dicat sępè Psalmos postea vngat: quia si essent necessarij de pręcepto Ecclesiæ, vbique eodem modo præscriberentur. Sed

& si essent de præcepto, possunt & debent omitti in vnctione illius, qui iam iam expira. Ita praxis vniuersalis.

Expedit Curatum habere paruam crucem dantem indulgentiam plenariam in vocanti nomen Iesu, & hanc semper cum extrema vnctione afferre & conari, vt infirmus dictam indulgentiam consequatur: Vel saltem hoc idem curare per globolum benedictum vulgariter, grano benedetto, quem secum pro hac re habeat.

Quæritur. Quanta diligentia Curatus properet pro vnctione afferenda infirmo? Vide c. 5. nu 38. 21 Qũo properet cum vnctione.

Quæritur. An extrema vnctio detur peste infecto? Respon Et credo communiter non dari, cum non sit, secundum aliquos, Sacramentum absolutè necessarium, sed reguleste iuxta dicta. cap. 8. num. 34. In alijs verò morbis etiam inficientibus datur. Et si volueris dare in peste, non video prohibitum, poteris tamen vti remedio dicto cap. 7. num. 75. Posse autem tunc dari instrumento ligneo, aut argenteo concedit Victorel. de extrema vnctio. Non discendendum credo à constitutionibus tui Episcopi. Vide supra aliam practicam pro peste infectis. num. 31. cap. 8. Idem dicitur de leproso, de habente cancrum, vel vlcus fætens, & de rabido quia omnium est eadem ratio. Porrò, quia potest contingere Curatum vocari ad infirmum, qui poteriter fœteat; Curatus vtatur remedijs cap. 7. num. 79. Quæ nisi prosint sufficient facere necessaria, & reliqua omnia omittere. 22 An dãda peste infecto.

Præterea in agendo, cum istis laborantibus morbo inficiente nota bonam Practicam. Curet Parochus habere vestes breues, & ita ad se eas colligat, vt quam maximè potest, fugiat contactum infirmi, licet enim sibi hoc modo prouidere vtili hac circumspectione. Et hæc nota pro omni administratione Sacramentorum in morbis inficientibus. Præterea ægrum faciat constituere in loco puro, & libero sine vestibus, quod ad fieri potest, & vtatur meris essentialibus, vt est dictum num. 19. & muniat ex peste se antidotis, & præseruatiuis iudicio medici. Suar. to. 4. disp. 144. sect. 3. nu. vlt. 23 Practica bona pro morbis inficientibus.

A N-

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Nonum, Nota.

NOn posse, &c.] Vti veteri oleo, (sine contemptu, & scandalo.) læthalis culpa non est. De ch ismate v teri comburendo, & nouo adhibendo præceptum extat. cap. si quis de alio, de consecr. dist. 4 c. literis dist. 3.

De nouo infirmorum oleo vsurpando nullū legi præceptum, seruanda tamen consuetudo: & ritualis tui Episcopi libello obtemperandum. De hac re in disputatione in vnctione extrema, pag. 8.

6 Si nullo periculoso morbo laboret homo, sciensque & prudens extremam vnctionem recipiat, peccat mortifere: & Sacramentum non perficitur: neque enim non ægrotans Sacramenti huius est capax.

7 Excommunicatus iurisdictionem exercere, non potest, sed, quam docui, communis sententia est; & Suarez ipse excommunicatum vices suas, ex accidenti delegare posse non negat. to. 4. dist. 44. sect. 2.

Excommunicatus non vitandus, si vocatus Sacramenta ministret, non peccat, vt multis placet. Vide lib. de extr. vnct. pag. 92.

15 Vnctionem quinque sensuum necessitate præcepti necessariam esse, quidam putant: ac Sot. 4. d. st. 23. quæst. 2. art. 3 Val. tom. 4. d. 8. q. p. 2. etiam necessitate Sacramenti S. Thom. 4. dist. 23. q. 2. art. 3. hæc ait. [Illa vnctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate Sacramenti. Plura in nostro libro de vnctione extrema, pag. 61.

Sensus

Sensus magis expositus, &c. Hoc non probat Suarez, (quod notādum est à me pag.66.in eodem lib.) nec probarent Sot.& Val.existimantes, quinque sensum organa necessitate Sacramenti perungenda.

In monachis renes,&c.] Sot.l.c.hæc habet. [Vnctio in renibus posset optimè excusari: quare in religionibus,& in quamplurimis Ecclesijs vnctio illa non est in vsu, propter pudorem,præcipuè in fęminis.]

17 In nouo vitæ, &c.] Ita sentiunt Alber.Mag.4.d.23. art.21. Pet.à Sot.sect. 2. de extr.vnct. ex D.Tho.Soc. in 4. d 23.q.2.art.3. Suarez tom.4. d.40 sect.4.nu.5.

21 De diligentia. Vide Concil.Mediolanens.4. & 5. & quæ à me scripta lib. de Extr. vnctio. præterea S. Malachiæ exemplum à S.Bernardo narratum,& à me relatum l.c.pag.137.

22 Parochum vnctionem extremam cum vitæ periculo administrare debere, nonnulli censent. Suarez tom.4. dist.40. sect.3.de hac re copiose disserit, & ita statuit: si impendeat verum mortale vitæ periculum, quod vitare Parochus nequeat, non tenetur cum tam graui periculo, vnctionem præbere: tenetur tamen opus medicorum remedijs,vti,vt periculum vitet, vel illud præuenire: at, si postquam omnia præstitit, mortale periculum adsit, non tenetur. tenetur,si absit.

Tenetur ne Parochus tempore pestis Sacramenta, per se,ministrare? Suarez Parochum excusat,si idoneum Vicarium habeat, qui diligenter id efficiat, & necessariam ouium necessitati opem ferat: nec eum,idoneo,diligentique Vicario instructum, cogeret, ad habitandum intra fines loci,quem pestis vexat; dum tamen proximè adesset, animoque pro ouium salute, diligentissime, excubaret: & eas Vicario ministro diuinis aleret alimentis.

Ap:

Appendix.

De Vnctione extrema.

CHrismate, ex oleo, & balsamo, aut oleo catechumenorum vnctionis extremæ Sacramentum ministrandum non est: alterutro tamen peractum valeret. Oleum, debet esse ex baccis oliuarum expressum, & ab Episcopo, necessitate Sacramenti, consecratum: si Deus, per miraculum, liquorem aliquem in verum oleum verteret, id quoque aptum esset: forma deprecatoria est: Trinitatis inuocatio, aut Crucis efformatio, ad Sacramenti essentiam non spectat. Senes, dum ijs ex senio mors impendet, vnctione sacra liniri possunt; de angulum morbibus ictis de vulneribus affectis, de mulieribus in vitæ discrimen ex partu vocatis, idem sentiendum. Si post vnam, aut alteram vnctionem quia hominem mortuum putabas, alias omisisti, dum eum viuere agnoscis, omissas adhibe. Adultis statim post baptismum, morituris, ex morbo ministranda vnctio, iustisque ex materno vtero. Confessio præmittenda; non tamen ex præcepto. Cum nota attritione suscipi non potest; quia statum gratiæ postulat: attritus tamen, qui se, inculpabiliter, contritum putaret, hoc remedio iustos efficeretur. In suscipiente suscipiendi sacramenti propositum, implicitum saltem, & petitio, saltem interpretatiua requiritur. Quinque, vt vidimus, sensuum organa necessario inungenda, & ad singulas vnctiones singulæ partiales formæ proferendæ sunt. Duo oculi, duo pedes, duæ aures, duæ nares, duæ manus liniuntur; vnius tamen oculi, auris, naris, manus, pedis vnctio sufficere ad valorem sacramenti. Præpostero vti ordine peccatum est; sed non irritatur sacramentum.

Sub mortali peccato, sacram hanc Vnctionem ab ægrotis in vitæ periculo constitutis, suscipiendam esse, Petr. à Sot. lect. 2. de extr. vnct. affirmat: alij plures negant, si desit contemptus Petr. à Sot. probabiliter loquitur: non improbabiliter

probabiliter alij, vide Suarez tom.4.disp.44.sectio.1.

Initio diuturnioris læthalis morbi hoc Sacramentum conferri potest; & in diuerso mortis articulo iterari. Solus Sacerdos est minister, si Diaconus, aut laicus perungeret, læthali sacrilegio se obstringeret, & Sacramentum nullum esset. Episcopus, Parochus, & ille Sacerdos, cui ab his facultas facta est, iuste ministrare potest. Qui sine facultate, aut ratihabitione, vel necessitate grauissima, minister esset, delinqueret grauiter; & si regularem triũ votorum vitam professus esset, excommunicationis pœna plecteretur. Gregor. de Val. to.4.d.8.q.2.p.1. cum alijs quibusdam seculares etiam Sacerdotes huius legis violatores excõmunicationis mucrone feriri putat: sed Clem. de solis loquitur Religiosus, & pœnæ sunt restringendæ, c.odia, de reg. iu. in 6. [Religiosi qui Clericis, aut laicis Sacramentum vnctionis extremæ, &c.] Hanc veram sententiam Suarez quoque tuetur to.4.d.44.sect.2.

Plures Sacerdotes, vnus post alium, immo eodem tempore, si vnusquisque liniat, & formam proferat, hoc Sacramentum validè ministrare possunt.

Hæc omnia, & alia multa scitu digna, qua potui diligentia, in edito de vnctione extrema tractatu persecutus sum. ad eum confuge, si paucis hisce, necessaria hac breuitate indicatis, contentus non es. De effectu huius Sacramenti hic nihil: ibi multa.

Nicolaum Sarrarium vnde extrema
vnctione scripsisse, testatus est
Petrus Ribadeneira in Ca-
thalogo Scriptorum
Soc. Iesu: at ego
eam lu-
cu-
brationem non
vidi.
(?)

DE MATRIMONIO,

Caput Decimum.

1 Requisita à Conc. Trid. pro matrim Denũciatio quo, & quales.

QVæritur, quot requirat Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de refor. matr. pro matrimonio? Resp. Inter cætera requirere. Denunciationes, quas vult esse tres faciendas diebus tribus festiuis continuis, in quoque vnam: & Curatus in altero istorum deficiens, videtur peccare mortaliter, quia non obseruat graue præceptũ Concilij, licet in aliquo illorum excusetur à doctoribus, vt dicetur infra, de omittente vnam denunciationem.

2 Quis dispẽsat in denunciationibus.

In denunciationibus Episcopus potest dispensare. Vicarius gener. sine speciali facultate, non item. Silu. matrimon. 6. q. 5. not. 2. in fine. elicitur etiam ex dicto loco Concilij, nam ibi Concil. videtur requirere industriam personæ Episcopi.

3 Quando credendum Vic. iubenti denunciationes.

Quæritur. Si Vicarius generalis iubeat Curatum denunciare vna, aut altera vice solùm, an Curatus tutò possit credere Vicario ad hoc facultatem factam esse ab Episcopo? Resp. Posse, etiamsi Episcopus absit, vel Vicarius ipse paucis diebus antè interrogatus à Curato; an posset in numero denunciationem dispensare, respondisset non posse: quia rationabiliter Curatus potest credere, factam ab Episcopo posteà facultatem Vicario dispensandi per epistolam.

4 Interpellatio denũciationum.

5 Remissio denunciationũ quale peccatum.

Quæritur, quale peccatum sit interpellare denunciationes? Respond. esse, qui putent esse mortale sine causa, quia sit præceptum in re graui. Omittere verò vnam esse solùm veniale vult. Rebel. de oblig. lib. 2. q. 7. sect. 2. nu. 10. Omittere verò eas sine causa erit mortale, cùm sit mortale interpollare, quod est minus.

6 Denuncia-

Quæritur, an si Curatus ex causa, puta facta vna denũciatione, & detecto impedimento, interpollet denunciationes,

tiones, postea superata difficultate, non sufficiat, vt faciat duas omissas, aut debeat facere oēs tres? Respon. Et credo sufficere, si facit duas omissas, quia quod denunciationes sint continuæ Conc. ibi præcipit, ne fraus in eis faciendis adhibeatur: at in casu nostro videtur cessare omnis ratio fraudis. Porrò qn̄ impedimentum inter contrahentes est clarū; possunt fieri ante, & post obtentam dispensationē, sed congruentius fiunt post. Sil. d. 28. q. 2. art. 2. concl. 3. tio intermissa quando reassumantur. Qũo fiāt denunciat.

6 Quæritur. An Curatus, qui scit contrahentem esse alterius Curæ, teneatur ipse ab isto contrahente fidem quærere, vel sufficiat per alios notificetur hoc impedimentum? Resp. Per se teneri, & ita practicari. Quando impedimētum ad est.

7 Bona practica est non facere denūciationes, nisi habito consensu sponsi, & sponsæ, vel parentū illorum, aut saltē illorū, qui eorū curā gerunt, quia ita multa in conuenientia euitantur. Si tñ in tua Cura fuerit consuetudo diuersa, quæ ab Episcopo non fuerit improbata, illam obserua. Cur. per se fidem, quæ à nō subditis.

In quibusdā locis, cū sunt denunciationes faciendæ alicuius, qui antea matrimonio fuerit copulatus prius probatur esse solutū, deinde denunciationes fiunt. Fortè est superfluum, cū per denunciationes oīa soluētur. Sed nec superfluū, cū secundum legitimā consuetudinē loci, fœmina est vidua, sed non contrahens, cui debetur benedictio rōne consuetudinis in illo loco vigentis. Sed vide, nu. 48.

Quæritur. Vbi denunciationes sint faciendæ? Respond. Concil. ibi velle faciendas esse in Ecclesia in Missa. Consuetudo interpretatur in Parochia sponsi, & sponsæ, si sint diuersarum Parochiarum.

8 Si verò alter contrahentium sit quidē alterius Curæ, sed de nouo sit factus habitator Curæ, empta domo & eā inhabitante, in qua Cura denunciationes fiant? Resp. Obseruandas constitutiones Episcopi, quæ si non adsint, ita posset agi. Faciendas quidem denunciationes ibi, sed & faciendas in priori Parochia habitationis istius. Denūciationes ibi fiant.

Si autem faciendæ sint denunciationes illius, qui nunc est vir, & habitat in tua cura, sed cùm illuc venit, erat septennio minor? Credo tutò posse te facere eas, quia si nō

contraxit post aduentum in tuam Parochiam, nec potuit contraxisse ante non solum matrimonium, sed nec sponsalia de futuro, per impotentiam ætatis, & ita potest tutò contrahere, & tutò possunt ibi denunciationes fieri.

9 An fiant in alia Ecclesia à curata.

Quær tur, an si in opido non sit nisi vnica Parochia, & in die festo populus confluat ad aliam Ecclesiam, quia ibi de consuetudine talis festi dicitur Missa Parochialis, an ibi denunciationes fierit possint? Resp. Posse, quia saluatur mens Concilij de denunciationibus faciendis, quæ est, vt Parochiani eas audiant.

10 In qua missa fiāt denūciationes.

Quæritur, an si in Parochiali maximè opidi, fint duæ Missæ debeant denunciationes in vtraque fieri, vel an sufficiant fieri in alterutra? Resp. Et videtur dicendum obseruandam consuetudinem; Communiter faciendæ sunt in ea, quæ habet rationem Parochialis, puta quia in ea solēt fieri, siue sit prima, siue secunda: Certum præterea est, nō esse faciendas extra Ecclesiam: Nec in ecclesia, (priuatè: nec in Ecclesia, extra Missam, nec etiā in vesperis, aut publica concione) quia Concil. explicat in Missa faciendas.

11 Denunciationes quando dimittat Cur.

Quæritur, an Curatus auctoritate propria possit celebrare matrimonium sine denunciationibus? Ref. Dictum esse supra nu. 1. & 2. regulariter non posse, Poterit tamē, cùm aliqua vrgens, & grauis causa ad fuerit Sot. dist. 28. art. 2. concl. 2. talis erit. Cum quis est in art. mor. & vt relinquat malum statum peccati, contrahit cum concubina tunc facto matrimonio denunciationes faciendæ, vide inf. num. 31. Item quando si in deprædatione ciuitatis, qui essent coniuges, saluarentur. Item si concubinarij iter facientes deprehenderentur esse tales, & periclitarentur. Item si alter volens contrahere impediatur à cognato, vt interim magna hæreditate fruatur. Item si esset vtile multum, ex tempore duos coniungi, qui elapso tempore impedirentur. Hæc tamen omnia sunt intelligenda quando nec Episcopus, nec Vicarius, potest adiri. Nauar. c. 16. nu. 3. Cand. in 4. p. c. 1. num. 17. Et si non datur tempus recurrendi ad Episcopum, aut Vicarium celebrato matrimonio, eos de facto admoneas.

Quæritur, quid intelligendum nomine diei festi, in quo denunciationes sunt faciendæ? Resp. Intelligendos festos ex præcepto, & consuetudine, & etiam ex deuotione, etiam si non seruetur festus; nisi vsque ad meridiem: quia dum Concilium non distinguat, nec nos distinguere debemus; & in omnibus saluatur mens Concilij, quæ est, vt denunciationes fiant tempore, quo audiantur à populo, & hic diebus populus potest audire, quia ad Ecclesiam confluit. Sic doctissimi Romæ consulti. 13 Dies festus quis.

Quæritur, an matrimonium statim post denunciationes faciendum, seu celebrandum? Resp. Ferdinandus Rebel. de obligationibus 2. p. lib. 4. in additionib. nu 8. ex decreto Conc. celebrandum inf. quatuor menses post denũciationes, alias denunciationes iterum faciendas. Tu tamen vide an in tuo Episcopatu sit alia consuetudo scita, & tolerata ab Episcopo, & eam tutò potes obseruare. Sed & prudenter in aliquibus Episcopatibus cauetur, non celebrari matrimonium, eadem die, qua vltima denunciatio finitur, vt reuelans non eludatur angustia temporis. 15 An matrim. statim post denunciationes faciendum.

Quæritur, an Curat. proprius sit necessarius pro matrimonio? Resp. Necessarium ex Conc. ibi Ratihabitio alterius Parochi non valet bene valeret, si facta fuisset facultas generalis exercendi omnia spectantia ad officium Parochi. Rebel. in addit. ibi. li. 4 p. 2. num. 62. Facultas hæc debet esse in scriptis, ac probatione: Idẽ 2. p. li. 2. q. 8. nu. 1. ad valorem matrimonij non Sanchez 3. li. 3. d. 35. nu. 10. 14 Curat. proprius necessarius minister.

Nõ est necesse Curatũ esse Sacerdotem, licet bene probanda nuptiali benedictione, ideo si Curatus adhuc nõ sit Sacerdos, poterit ipse celebrare, dũmodo, adde, nõ vtatur stola, & benedictionẽ Sacerdoti delegare; Idẽ ibi. num. 2.

Curatus est aptus, etiam si ab Episcopo, vel eius Vicario interdictum fuerit illi non assistere certo generi personarum, si ijsdem assisterit Rebel. 2. p. de oblig. in addit. 4. li. Curatus suspensus ab officio vel excommunicatus non tolleratus, est aptus. Idem 2. p. li. 2. q. 8. nu. 9. licet peccet. Idemmet Curat. potest alteri Sacerdoti dare licentia assistendi tenet Rebel. ibi, licet etiam offerat contrariam

opinionem, ibi.n.9. Hanc eandem facultatem potest dare Vicarius perpetuus, & amouibilis Curat.5. Idem ibi.n.8. & in addit. lib 4. nu.67.

15 Vbi fiat matrim. Quæritur. Vbi celebrandum matrimonium? Resp. Concilium ibi præcipere vt fiat in facie Ecclesiæ. Consuetudo est in Parochia sponsæ, potest etiam fieri in Parochia sponsi, si sponsa ad eius domû descendit ex Congr. Concilij Rebel. in addit.4. lib.2. par. num.34. Nauar. in noua editione cap.25. num.144. Potest etiam celebrari domi, idem ibi ex eadem Congregatione, nu.14. Et ordinarium non posse prohibere, idem ibi habet ex eadem Congreg. nu.16. Hortandus tamen ad celebrandum in Ecclesia. Tu dic celebrandum iuxta consuetudinem loci scitam, & approbatam ab Ordinario, à qua ipso inconsulto non discedas, quia posses puniri.

16 An Cur. peccet mort. cô iungens do. An verò, qui contra communem consuetudinem legitimam iungendi in Ecclesia, hoc ageret domi sine causa, peccaret mortaliter? Resp. Rebel. de oblig. 7. pri. lect. v. q. 7. sect. 2. nu. & distinguit esse mortale, vbi per Episcopum ita est præceptum aliàs mortale non esse.

17 An Cur. in aliena Paro. iungat suos. Quæritur. An Curatus in aliena Parochia possit iungere suos matrimonio, etiam sine licentia Parochi loci? Resp. Rebel 2.p.li.2.q.8.nu.5. posse, & citat Nauar. ex decreto dictæ Congregationis. Ideò potest per Sacerdotem subrogare, licet ab Episcopo non approbatum: non autê hoc potest Diaconus, aut illo inferior, cùm Concilium requirat Sacerdotem. Obserua leges tui Episcopi.

18 Quid in alieno episcopatu possit. Quæritur. An Curatus hoc possit etiam in alieno Episcopatu? Resp. Videri dicendum posse cû per hanc actionem nullius iurisdictio violetur, & nulli fiat iniuria. Prudenter tñ aget Curatus, si isto priuilegio non vtatur, nisi vrgente causa, quia posset incedere in vexationê. Obserua semper leges tui Episcopi, & consuetudinê legitimâ.

19 An Cur. alienus desciencia proprij pos Quæritur. Si alioqui contrahere volentes, & timentes impedimêtum habeâ: in alienum locû, an Curatus illius loci possit, de licentia tamen Curati istorum contrahere volentium, eos coniungere? Resp. Rebel. 2. par. lib. 2. q. 8. nu. 4.

num.4. posse. & probat ibi contra Nauar.citatum ibi. Tu tamen non assistas, nisi ad Episcopum re prius delata. — sit coniunge re.

Quæritur. Qualis debeat esse assistentia Parochi, vel alterius de illius licentia assistentis? Resp. Rebel. in add. 4. nu. 51. Debere esse tale, vt appareat à contrahentibus hac de causa adhibitus fuisse, nimirum, vt audiat, vel videat, & aduertat quid fiat. — 20 Assistētia Pa ro.hi qualis

* Etsi adsit inuitus, vel compulsus, valet matrimonium ibi. nu. 52. & si ad fuit, sed affectauit non intelligere, valet matr. idem ibid. nu. 53.

Quæritur. Quo habitu assistat Curatus? Resp. Habitu ab Episcopo præscripto; si nullus præscribitur, ordinario in loco, iuxta laudabilem consuetudinem. Sine talari veste saltem non assistere laudabile non videtur. — 21 Cur. quo ha bitu assistet.

De modo bono practicandi matrimoniū v. c. 12. nu. 41.

Quæritur. An, & quot testes requirantur pro matrimonio? Resp. Requiri duo, aut tres per Conc. Trid. ses. 24. c. 1. de refor. matr. Cōiter sunt duo. Obserua consuetudinē loci saluo tamen numero duorum. Aptus est pater, mater, & quilibet cognatus, ēt infamis testificari prohibitus. Rodriq. 1. p. c. 217. nu. 17. Rebel. 2. p. li. 2. q. nu. 7. Item fœmina. Sil. testis, q. 1. not. 2. Ineptus, & mēte captus, Ebrius furiosus dum habet lucida interualla, & infans. Rebel. ibi Praxis. Adhibe si potes maximè matrimonio litigioso, testes omni exceptione maiores: nam licet omnis testis sit aptus, vt est dictum, tamen si adhibiti fuerint patientes exceptionem, poterunt excipi. Debent autem testes adhiberi simul dum consensus exprimitur per contrahentes, non successiuè. Idem ibi, & debent adesse taliter, vt aduertant sensu, & intellectu quid agatur idem ibi. — 22 Testes pro matrim.

Quæritur. An aliqua ætas requiratur in teste? Res. Rebel. ibi. Ad sufficientiam pro validitate matrimonij requiri talē ætatē, quæ habeat vsum rōnis. Ideò ad cautelā pro matrimonio litigioso, quære maiorem 14. anno, quia talis non potest excipi. Sil. impubes, & testis, loco dicto. — 23 Ætas testis.

Quæritur. Ex dictis cōditionib. Conc. quæ sint necessariæ absolutè, ita vt si deficiant matrimonium sit nullum? — 24 Matri. quando nullum.

Resp. Testes, & præsentia Curati, vt est d'ctū. Si qs tñ inualidè contraxisset, ob defectū consensus, vel cū impedimento dirimente, obtenta dispēsatione sat erit iterū consentire sine Cur. & testibus Rebel. li. 2. de matr. q. 9. nu. 5.

25 Tēpus matr. Quæritur. Quo tpe sit celebrādū matrimoniū? Res. Oēs oī tēpore posse celebrari, benedictio tñ nuptialis, & solēnitates nuptiarū prohibētur à Côc. Tr. ses. 24. c. 10. de ref. mat. ab aduentu Dñi vsq; in diē Epiph. & à fer. 4. Cinerū, vsq; ad oct. Paschalis inclusiuè prohibetur vero hoc tēpore benedictio nuptialis, quæ datur cū sua Missa, & traductio spōsę in domū spōsi cū conuiuijs, & signis lętitię. Sil. mat. 7. q. 2. not. 5. Nau. c. 22. nu. 71. Caiet. mat. c. 2. & verbo nuptiæ. Absq; verò solēnitatib. licita est traductio, quidā tñ citati à Sil. ibi negāt igitur considerandū est, vt bñ notat. Sil. ibi, si in loco prohibeatur sola traductio sine solēnitatib. quia tūc sponsa nō poterit traduci, ēt absq; solēnitatib. Rebel. lib. 3. de matr. q. 18. n. 2. vult requirēdā licētiā Epi: Quod credo intelligendū, vbi sine licētiā nō traducitur spōsa, quia vbi traducitur absq; licētia, sciēte & tollerāte epo nō erit necessaria licentia, tali cōsuetudine vim obtinente cōtra canonē prohibētē talē traductionē. Aduerte tñ quod qñ quærenda est licētia Epi, pro volentib. cōtrahere tēpore prohibito, vt est dictū, intelligēdū esse, exceptis ī casib. dictis sup. n. 11. necessitate excusāte.

26 Quando incipiat tempus. Quæritur. Qñ incipiat dictū tēpus? Resp. Silu. vbi sup. Incipere à principio noctis præcedentis, quo est pulsata Aue maria: Vel à media nocte. Vel à mane diei, in quo incipit tale tēpus, probabilius iudicat incipere, vel in sero, vel in media nocte præcedenti; tandem concludit standū consuetudini. Hoc tene, & qua hora incipit, ea definit.

27 An tempore vetito licitæ sint reliquiæ traductionis sponsæ. Quæritur. An qui solēniter traduxit sponsam, v. g. dominica quinquagesimæ, possit dñica sequenti, quæ erit prima quadragesimæ, vbi est talis mos facere multa lætitiæ signa pertinentia ad traductionē solemnem spōsæ, & tāquam illius finē? Resp. Si consuetudo sit scita, & tolerata ab Episcopo, posse; si contrarium, non posse Curatus tamen euellat corruptelas istas, sed vtatur dexteritate.

Quæ-

Quæritur. Qua hora sint facienda matrimonia? Resp. Obserua consuetudinem legitimam loci. Vbi nihil est determinatum hora conueniens est matutina, quia tunc potest dari benedictio: quæ datur cum Missa: Et etiã si nõ daretur benedictio, est hora conueniens honori Sacramẽti. 28 Hora matrimonij facien-di.

Quid si spirante termino, in quo potest fieri matrimonium, instet celebratio matrimonij, & emergat casus dubius, & non detur tempus consulendi peritum, nec studendi, quid agendum? Resp. Si dubietas est de gradu prohibito, vel de re, quæ sit contra substantia matrimonij, non celebrandum matrimonium: Si est de re, quæ non sit de substantia considera & age, quod prudenter in Domino faciendum iudicaueris: Si immineat periculum proprium, vel alterius differendo celebrationem, vide an tenearis iure defensionis, vel correctionis, vt dicitur, num. 31. Et iuxta ibi dicta agas: Si nullo iure teneris, implora brachium coactiuum Episcopi, vel seculare. Sæpè etiam iuuat in similibus repentinis ineuitabilibus, aliquo ingenioso modo declinare. Prudentia docet. 29 Dubium emergens in celeb. matrim.

Quæritur. Quod testes requiruntur ad impediendum matrimonium? Resp. Sufficere vnum, affirmat Nau. c. 22. num. 83. Debet tamen esse fide dignus, & iuratus. Ideo si eueniat casus, Curatus, vt omnem vexationem fugiat, quam posset incurrere, si vno allato impedimento, postea negaret se attulisse, & Curatus probare non posset, & interim pars fluctuaret ira: ita agat, Mittat reuelantem ad notarium, qui reuelationem excipiat, & iuramentum exigat: Si hoc non potest, quia non adsit ibi notarius, faciat reuelationem tradi scripto. Si nec hoc potest, adhibeat in reuelationem duos testes. Quando tamen aliquis ex sua denunciatione timet scandalum secuturum, etiamsi probare possit, non tenetur reuelare. Nauar. ibi. At si Episcopi excommunicatio de facto incutiatur contra non reuelantes, qui legitimè impeditur, non incurrit eam. Omnes. 30 Testes quod pro impediendo matr.

Dubium est. An si iste reuelet, & Curatus (quippe qui prudentior) videat, si velit ipse factũ detegere, secuturũ graue scandalũ, an ipse teneatur reuelare? Respon. Ne te-

Cur. sciens impedimentum an reuelet cum scandalo.

neri reuelare, quia periculum scandali excusat iuxta Na. vt nu. superiori. Si verò non constat de futuro scandalo, sed adsit aliqua suspicio? Resp. Videri dicendum reuelationem hanc posse ad tria capita reduci. Vel primò ad caput Defensionis proximi, vel secundò ad caput, & regulas correctionis fraternæ, Vel tertiò ad caput præcepti Ecclesiastici, siue canonum rubentiū reuelationē. Si reducatur ad primū, clarū est Curatū teneri defendere proximum lege naturali. Nau. commen. de defensione proximi nu. 23. & lege charitatis, & diuina, tanquam Christianū. Oēs. n. ad hoc tenemur, cum hac tā limitatione, qñ sua reuelatio alteri prodesset, & non noceret ipsi reuelanti, vel noceret alteri tm̄, quantum, si non defendendo noceret ipsi reuelanti. Nau. ibi, nu. 25. Et non esset alius reuelaturus, Curato non reuelante. Idē ibi nu. 39. deducitur ēt ex nu. 47. Si verò reducatur ad secūdum caput correctionis fraternæ, tenetur Curatus, & oīs Christianus agere secūdum regulas correctionis fraternæ, quæ notantur à Silu. correctio per totum Nauar. ca. 24. nu. 12. & sequentibus, cum citatis ibi, quæ sunt 4. Prima est, q̄ sit certā partē corrigendam mortaliter peccare. Secunda. Quod speretur emendatio, vel saltem non timeatur deterioratio. Tertia. Quod sit oportunitas. Quarta. Quòd commodè fieri possit. Ideò considerandum scandalum; quòd si timeatur maius scandalum non reuelandum. Si autem reducatur ad 3. caput, puta quod non detur locus nec defensioni, nec correctioni, (quod tamen vix est possiblle,) nam delata re ad Episcopum, & implorato brachio coactiuo Episcopi, vel seculari si Episcopus non adsit, fideiussionibus omni periculo occurretur, Curatus non tenetur vi præcepti Ecclesiastici reuelare cum scandalo, vt proponitur, quia Ecclesia non ligata suis legibus, cum tanto periculo.

32 Cum quāto periculo reuelandum.

Quæritur, cum quanto periculo teneatur reuelare in casu necessariæ reuelationis? Resp. Si agatur de peccato euitando, me teneri cum periculo vitæ meæ, & rerū mearū, dummodo iste non peccet ex malitia. Si agitur de solo damno, quod communiter videtur posse adesse, puta quod

quod vir cogatur sustinere onera matrimonij, cum hoc sit magnum damnum bonorum, & corporis, non teneor cum damno bonorum meorum impedire damnum bonorum alterius, nec dum damno corporis mei, damnum corporis alterius, ità omnes.

Quæritur, si pater minetur grauia Curato, assistẽti matrimonio filij, qui contrahit illo inuito, & filius instet de illius celebratione? Resp. Nullum peccatum esse matrimonium rõnabiliter impedire, nam Conc.Tri.sess.24.c.1. de refor.matr.decernit ne denũciationes fiant, cùm probabilis est suspicio, matrimonium malitiosè impeditum iri. Et cùm prohibet malitiosè, videtur Conc.concedere posse impediri rationabiliter. Propterea cùm nullum sit peccatum rationabiliter impedire, licitum erit patri impedire matrimonium filij positi sub patria potestate cum contrahit cum dedecere, vel ignorantia patris. Idẽ poterit mater. Rebel.lib.2.de matr.q.14.nu.8.& 9. Idem credo de tutoribus, & curatoribus, cùm & hi curam gerant filiorum. Idem videtur rõnabiliter de consanguineis, saltem in vicinioribus gradibus, & cum sint nobiles, & cõtrahatur cùm persona notabiliter eos ignominia afficientes; quia, & hæc iniuria iustè ab istis propellitur impediẽdo matrimonium. Et cum isti possint impedire tenetur et Curatus à celebrando matrimonio supersedere. Porrò, quia ista, & similia nõ sunt adeò repentina, vt omnis prouisio desit, prudens Curatus moneat Episcopum, & iussa exequatur. Quòd si patre opponente impedimentum rationabile, filius opponat rationabiliorem causam excusantem, puta quòd velit contrahere cum ea, cum qua contractis sponsalitijs rem habuit, vel opponat alia similem causam rationabiliorem? Curatus Episcopum moneat, & iussa exequatur; si hoc penuria temporis non potest, assistat, quia sicuti iste filius tenetur hanc deducere, ità Curatus tenetur horum matrimonio adesse. 33 Minãte grauia Curato.

At si dubium sit, an ratio partis sit rationabilior? Assistat, quia in dubio declarandum est in fauorem matrimonij. Rebel.ibi.

Quid

34 Consensus non liber. Quid aget Curatus, cui certò constat sponsum, vel sponsam non habere consensum liberum? Resp. Non debere assistere tali matrimonio. Sed si ante celebrationem constitit ei de hoc, & tamen, dum interrogat de consensu, respondet consentire, rectè poterit credere, prima opin. relicta vero matrimonio consentire. Practica. Statim atque audierit à fide digno (quia non est credendum omnibus) non adesse consensum liberum, rem deferat ad Episcopum, qui prouidebit. Si instet celebratio matrimonij, & non datur recursus ad Episcopum, Curatus per fidelem hominem curet intelligere, an consensus sit liber, si caret isto fideli, sufficiet vt interroget ipse, (si non potest secretò,) dum celebrat matrimonium, solita interrogatione. At si dixerint consentire, credat quod dicunt.

An saltem quando dubitat consentiat nec ne, debeat interrogationi ordinariæ, aliquid efficacius addere, puta, sciatis matrimonium debere esse liberum; igitur, si verè consenseritis, liberè referre; aut dicere aliud simile? Respond. Si non est periculum scandali posset aliquid addere, maximè si verba artificiosè contraxerit: Sed etsi non adderet, non malè ageret, quia benè iudicat, qui iudicat ex allegatis, & probatis, & benè credit, qui credit vt verba sonant, licet de contrario timet; quia potest credere mutatum prima opinione, & tunc verè consentire, quia in moralibus vt ait Sot. dis. 27. q. 1. art. 3. dub. 1. non requiritur euidentia, sed sufficit ratio.

De matrimonio eius, qui ante amentiam dedit consensum, an sit solemnizandum post amentiam. vide c. 5. nu. 6.

35 Consensus quo expri. Quæritur, quomodo consensus exprimatur? Resp. Per verba, per nutus, & signa, & aliquoties etiam per taciturnitatem puellæ. Silu. matr. 2. quæst. 7. satis etiam exprimitur per parentes, vel quasi parentes, vt tutores, & similes, si tamen exprimatur ab extraneo, non valebit. Rebel. lib. 2. de matr. q. 10. nu. 9.

Ideò scrupulus, cum Curatus ad suam interrogationē vult contrahentes respondeant sub hac forma Volo, vel nolo: sufficit enim declarent consensum, vt est dictum.

Pra-

Practica. Ego non assisterem matrimonio, nisi aliquo signo ostenderetur consensus quia quomodo possem probare consensum, nisi ostenderetur signum consensus? Et testes cui nam rei testes essent? Taciturnitatis ne, an consensus? Si consensus, quomodo probarent? Si taciturnitatis, non sunt vocati pro taciturnitate.

Quæritur. Si in actu interrogatorij an consentiat, alter omnino nullum signum consensus exprimat? Resp. Quod non assisterem vt est dictũ. Sed si clarè dicat, non consentire? Clarũ est, non esse assistendum. Quid aget tunc Curatus? Non disponat renuentem ad consentiendum, sed finat prouinciam cognatis vel amicis, interim dũ disponitur habeat se merè passiuè nihil dicẽdo, sit tamen præsens, ne qui dissentit cogatur minis assentiri, quia metu consentiens non debet matrimonio coniungi, cum desit consensus, qui debet esse liber. Silu. metus q. 8. An verò Curatus teneatur, ad istam assistentiam, vt impediat consensum illum periculosum? Resp. Cum non videatur ibi futurus alius, qui tã benè impediat, tenebitur lege charitatis, qua liberet pauperem illum ab illa miseria, quæ est magna, videlicet accipere vxorem, & eã coactam alere, si tamen nõ timetur ista metus incussio, poterit abscedere. 36 Quando dissentiunt quo agendum.

Quæritur, quomodo practicandũ matrimonium vagi? Resp. Non assistendum, nisi prius veritate, i. eũ esse solutũ, cognita, probationib. receptis per testes idoneos iuridicè examinatos, & ad Episcopũ transmissos, & habita ab ipso facultate assistendi. Ita Conc. Trid. sess. 24. cã. 7. de refor. matr. Vagi nomine Cõc. ibi accipit eum, qui vagatur, & incertas sedes habet. Alij verò vagabundi, vt qui habent domicilium in vno loco, sed etiã habitant alibi, & qui habent domicilium, sed nullam habitationem, vt peregrini, & viatores quõo tractandi? Consule Episcopum. Communiter fiunt denũciationes antè istorum matrimonium in Parochia originis & domicilij, & fides transmittitur ad Episcopũ, & iussa exequũtur. Obserua placitum Episcopi diligenter, nã sæpè contingit istos aliã, & fortè plures vxores (si vxores dicẽdæ sint) alibi habere. 37 Vagabundi quõo coniungendi matr.

Quæ-

An literę dispensationis necessa. Quæritur. si Curatus sit Vicarius Epi, & assistat matrimonio, cui est concessa dispensatio Papalis, & per eũ deb expediri, & testes examinati probarunt veritatem narratiuæ, sed ipse oblitus ponere decretũ dispensationis, matrimonio illi assistit? Resp. Et credo esse validũ matrimonium, si non habuit animum contrarium, quia illud assistere in isto, qui põt dispensare, & decretum nihil aliud operatur, nisi quòd probationem dispensationis præbeat.

39 Cur. qui scit impedimentum secretũ. Quæritur, quid aget Curatus, qui scit in cõfessione secretum impedimentum matrimonij, an tali matrimonio assistat? Res. Si iã præcesserunt denunciationes, & habuit licentiam Ordinarij assistat: Si nihil horum præcessit, occultè petenti occultè neget, & publicè petenti annuat. Sed si scit, & potest probare, debet eis reuelare, & subministrare probationes, tacendo rem habitam in confessione. Si non potest probare, non tenetur reuelare, nisi credat probabiliter profuturum. Sil. confessio. 3. q. 12.

40 Qõ respondendum habenti votũ. Quæritur, quid aget Curatus cum habens votum continentiæ vel castitatis interrogat, vtrum matrimonium contractum valeat; stante tali voto, cum si Curatus respõdeat valere, ille arripiat occasionem peccandi contrahendo, & si dixerit non valere, mentiatur, quod non licet? Resp. Nauar. c. 22. nu. 73. Esse peccatum respondere affirmatiuè, cum est persona talis, & adest talis circumstãtia, quod credatur interrogantem occasionem arrepturum contraueniendi voto. Silu. verò matrim. 7. q. 5. not. 9. ait non esse peccatum, eo quòd iste peccans ex malitia peccet, & per consequens non curandum de scãdalo illo, sed tamen monet prudenter eludendum. Nota tamen, vt in respondendo, solum respondeas quantum sufficiat ad interrogationem, & non plura.

41 Qõ agẽdũ in matrimonio, q prius fuit de facto nullum. Quæritur, quid aget Curatus cum factis denunciationib. & nullo impedimento detecto; contrahentes asserant, se prius clandestinè, idest sine præsentia Curati, vel alterius de eius licentia cõtraxisse; an tunc Curat. possit assistere isti matrimonio, cum primum fuerit nullum, & Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. matr. nihil aliud velit,

lis, quam huiusmodi contrahentes, esse omnino inhabiles ad sic, & non aliter, contrahendum? Respon. Rem deferat ad Episcopum, & iussa exequatur, nec aliter assistat. Rebel.n.de sponsalibus in additione lib.4.nu 70. Ex decreto Congregationis Concil. videtur requirere placitum Episcopi. Nota tamen matrimonium clandestinum inter puberem, & impuberem, etiamsi sit nullum per Cōcilium loco dicto resolui tamen in sponsalia de futuro: Matrimouium verò puberis cum testibus, sed sine Parocho, vel alio de eius licentia, esse nullum per Conc.ibi, & non resolui in sponsalia, etiam copula sequuta Rebel. de matrim.lib.2.q.9.n.7. Matrimonij clande. quando trāsit spōsalia.

Quaeritur, quid aget Curatus, si contrahentes contrahant conditionib. appositis? Resp. si sunt conditiones turpes, vel impossibiles (de quib. abundè Doct.) non assistat. Si non sint vitiantes, et non admittat, sed faciat eos absolutè contrahere. Et si Parochus admittat matrimoniū vno apponente cōditionem, altero verò absolutè cōtrahente, tenet matrimon. Rebel.de matr.li.2.q.10.nu.15. 42 Contrahentes cum conditione.

Quaeritur. An formula Ritualis, videlicet ego vos coniungo in nomine Patris, & Filij, &c. & Benedictio adhibendae sint? Respon. adhibendas siue illis siue alijs verbis iuxta receptum vniuscuiusq; prou. ritum. Concil.Trid. 43 Forma matrimonij q̄nam.

Quaeritur. Ante celebrationem matrimonij celebrati per procuratorem, teneatur videre mandatū mandantis? Resp. Non teneri. Rebel. de matr.lib.2. q.4.nu.2. in fi. Tu non assistas nisi Episcopo monito, & annuente. 44 Mat. per Procuratorē celebratum.

Quaeritur, qua forma vtatur Curatus cùm assistit matrimonio contracto per Procuratorem? Resp. Vtatur forma solita in loco; si de nulla constat, vtatur ordinaria, ego vos coniungo, &c. Et nullus est error, quia eo modo, quo contrahit, eo coniungit; curo autem alieno nomine contrahat, etiam alieno nomine coniungat. 45 Forma mat. cōtracti per pcu. ex par. curati.

Quaeritur, qua forma curabit Parochus tales Procuratores contrahere? Respond. Non dari certam formam verborum. Candelabr. de matrimonij ministro capitul. 17. praescribit in hunc sensum, Placet ne Domino. N. 46 Forma procur. contrahentis.

accipere

accipere Bertā in coniugem, prout tibi procuratori mandauit cum legitimo mandato. Et deinde vxori. Et tibi D. Berta placet accipere in coniugem Dnm N. prout tibi N. procuratori legitimo mandauit: & vtroque annuente, addat Curatus, Ego vos coniungo in matrimonium, &c.

47 Prohibenda in matrim. Curatus omnes nugas aliquando fieri solitas in matrimonio exterminet sensim, sed liberè: si euti eas quæ in traductione sponsæ sapiunt peccatum, de illis verò, quæ possunt in bonam partem accipi non sit solicitus.

48 Benedictio nuptiar. cui dande. Quæritur, Benedictio nuptialis cui sit danda? Res. Fœminæ tunc solum, quando primò nubit, & non, cum post viduitatem transit ad secundas nuptias. Siluest. nuptialis bened. q. 2. Nauar. c. 22. num. 83. not. 35. Alij aliter habent, citantur à Silu. ibi. Si in loco adsit alia consuetudo legitima est seruanda, etiamsi sit contradicta, nam vt notat Rebel. de matr. lib. 3. q. 10. num. 3. de bigamia, seruanda est legitima consuetudo diœceseos.

49 An non virgo benedicē da. Si quæris an hoc habeat locum solùm, si fœmina sit virgo, an etiam quando sit corrupta, & constat? Resp. In ordine ad benedictionem non attendi virginitatem, nec corruptionem, sed solùm si nuptiæ ex parte primæ benedicendæ sint vt ex Silu. & Nau. & alijs elicitur.

50 An benedictio possit fieri simul sup plures sponsas. Quæritur, An benedictio sponsæ fieri possit eodem tempore vnico contextu super plures sponsas? Respond. Posse, quia nullibi contrarium cauetur. Datur autem hæc benedictio per Curatum seu eius Vicarium Missa propria, & dat eam Curatus sponsæ vel sponso, si sponsa trāsierit ad domum sponsi. Rebel. de oblig. in addit. 4. lib. de matr. nu. 78. ex Congreg. Conc. Trid.

51 Bened. quis det. Quæritur, quomodo reualidandum sit matrimonium nullum, sed contractum coram Parocho, & testibus? Res. Si est periculum scandali in muliere, si viro minaci impedimentum inualidans reuelet, tunc mulier dissimulanter

52 Matrimonium quō reualidatur. persuadeat viro, dum beneuolus apparet, vt velit ex tunc habere eam in vxorem, sicut & tunc ipsa acceptat eum in maritum. Vel consule, vt dicat marito, se angi scrupulis, quare roget, vt vterque consensum renouet, & ita renouent.

nent. Si non adsit periculum scandali. Nau. infra ait, faciendum esse, vt est dictum. Qui enim scit impedimētum curet, vt innocens sciat se esse à matrimonio liberum, & prius contractum fuisse inualidum, deinde nouum consensum quærat Nauar. c.22.nu.47.

Si verò re validandum sit matrimonium nullum, & factum sine testibus, & præsentia Curati, non dicitur proprio reualidari, sed opportet denuo contrahere cum solemnitate Concil. Trid. videlicet denunciationibus testibus, & Curato. In casu vero reualidandi matrimonij minacis prudenter aget Curatus, si illum pro consilio ad alium miserit, vt se exoneret à periculo molestiæ.

Quæres, si infidelis, cùm coniuge baptizetur, an eorū matrimoniū sit reualidandū? Resp. Negatiuè, vt tñ euadat Sacramentum, erit necessarius nouus consensus; cætera omittentur. Rebel. de matr. lib.2.q.6.num.5. Et credo bonum hos ad hoc hortari, vt fructu Sacram. vti fruantur. 53 Infideles cōuersi à reualidēt mat.

Quæritur. Si dominus, qui per procuratorem contraxit, adducta sponsa quærat à Curato ab ipso coniungi: quid agendum? Respon. Obseruandas constitutiones Episcopi. Si desunt, annuat Curatus, & præstet omnia, quæ in matrimonio solent præstari, excepta benedictione sponsæ, cum aliàs est data. Nec hoc erit Sacramentum reiterare, sed ratificare Sacramentum iam validum Rebel. de matr. lib.2. q.5.num.10. Decentius est admonitum de validitate primi contractus admittere ad ratificationem, omnibus alijs amputatis. 54 An renouare consensum bonum.

De libro matrimonij. vide c.12.nu.41.

Quæritur. An puerpera statim à partu introducēda sit in Ecclesiā? Resp. Silu. purificatio mulierū, & affirmat. Et nullum est peccatum etiam antequam solitæ orationes super eam perficiantur, eandem introducere, quia & caues puerperæ impuriores non expelluntur ab Ecclesia tanto rigore. Vidi obseruari cū summo rigore non introduci, nisi absolutis orationibus, sed cogi expectare, præ foribus, etiāsi esset pluuia, & cęlū valdè inclemens. Tu introducita tamen age, introducta à statim intra ostiū Eccle- 55 Quando puerpera introducenda in ecle.

siæ

fiæ super easdẽ genuflexas legẽ solitas orõnes & dimitte.

58 An officium puerperę possit fieri domi.

Quæritur, An dictæ orationes possint legi domi super puerperã? Resp. Posse, sed Cura. desuescat suos, assuescat verò ad honorandam Ecclesiã, & ad accedendum ad eã.

Quæritur, an Curat. qui statim à partu eius, quæ erat maleficiata, vocatus est ad recitandas dictas orationes super puerperã, eo quòd nescio quia rõne moti, domestici existimarent maleficium nõ processuũ vlterius si statim à partu dictæ orationes recitarentur, teneatur, vel bene faciat annuere votis pœnitentium? Resp. Et dico primò, d ctas orationes institutas ob actionẽ p æscripta, quæ cum habeat adnexum locum, videlicet Ecclesiam, eo ipso, quo extra fiunt, non habent totam suam rõnem institutionis; quod tamen cùm possit rationabiliter iustificari, puta ad agendas gratias Deo pro beneficio partus, poterunt etiã extra ecclesiã ex hoc capitè non reprobari. Dico secundo dictas orationes nõ esse institutas ad maleficia dissoluenda, ideò cum effectus speratus si orationi inconueniẽs, dictæ orationes loco, & tẽpore dicto non videntur conuenire, & per consequens talis earum vsus videtur potius abusus. Dico tertiò. Si velimus tenere sententiã Leonardi Lessij de iust. lib. 2. c. 45. qua affirmat, licere nos ponere aliqua, quibus positis expirat, vel destruitur pactũ prius diaboli, & diabolus desinit nocere, vel certè priora signa vim suam amittunt dummodò tamen credetur in actione, seu positione non concurrere actionem dæmonis, vel non sit dubium hanc actionem esse dæmonis, quia tunc non liceret ea vti, nisi cum expressa protestatione, se nolle concurrere cum actione dæmonis; igitur si secundum ista velimus tenere, licitum erit in hoc sensu prædictas orationes prædicto modo ad instantiam patientis facere. Sed cum illa obseruatio statim à partu sapiat manifestam superstitionem, nullo modo ego annuerem petitioni, cũ hæc esset cooperari superstitioni. Credo tamen bonum, Curatum adire hanc puerperam, & orationibus conuenientibus pro dissolutione maleficij; & præcepto prohibitiuo, vt in flagello dæmonum Exorcismo 7. facto dæmoni

moni, curare liberationem istius miseræ patientis. Trid. Concil. Sed nundum illi tradita, puta, quia in annum plus minusve secundum morem loci traditio dicitur consumat matrimonium antequam statum tempus adueniat? Resp. abusum hunc dignum extirpatione, tamquam multorum malorum causam vt clarè experientia docet. Ad quæstionem dico Matrimonium præstito consensu cum legitimis solemnitatibus habere totam suam perfectionem; ideo vsum eius tunc licitum, etiam ante sponte traditionem; nec fieri malum, aut peccatum etiamsi malè accipiatur à cognatis sponte, si dicta eueniant ante traditionem. Ratio est: quia istud illorum motiuum est irrationabile.

Quæritur. Quid aget Curatus, si in sua cura adueniāt coniugatis non obseruata forma Concil. Trid. maximè de assistentia Curati, ac testium coniuncti tamen matrimonio, vbi dictum Conc. non est receptum? Res. Obseruet constitutiones sui Episcopi, si adsint: si non adsunt sinat cohabitare, & vt legitime coniugatos habeat.

ANDREAE VICTORELLI
Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Decimum, Nota.

1 Vicarium Episcopi generalem, sine speciali delegatione, in denunciationibus dispensare posse, affirmant Sbrozius de Offic. Vic. lib. 2. quæst. 201. Sanch. lib. 3. dist. 7. de Matrimonio. Ordinario Trident. Syn. (sess. 24. c. 1. de matrim.) hoc concedit: at Vicarius generalis Episcopi ordinarius est Menoch. tamen cons. 69. alijque negant.

Denunciationes ad matrimonij essentiam (quidquid nonnulli sciant) non spectant. Petr. de Ledes. de matrim. quæst. 45. art. 5. Sanch. lib. 3. dist. 5. Et Congr. Conc. sum

tamen de præcepto obligante ad mortale. Sanch.l.c.

Tribus festis diebus, se se statim subsequentibus, publicationes fieri non deberent: breue enim tempus efficere posset; ne detegerentur impedimenta, si inter vnā, aut alteram denunciationem duo interponantur die satis est: si duæ omittantur, non statim, post vnicam illam, matrimonium celebrandum. Sanchez lib.3.dist.6.nu.8.

Consumare matrimonium, ante denunciationes ab Ordinario non remissas, peccatum læthale est. Læthale etiam Parocho, si non curet; vt ante consummationem fiant, quando in tempus matrimonij celebrationem subsequens reiectæ fuerunt. Sanch.d.11.nu.3. l.c.

4 Interpollere denunciationes, magno temporis spatio non interiecto, læthale non putat Sanch.d.5.num. 8.l.c.

8 Denunciationes extra ædem Sacram (etiam matrimonium) fieri possunt, cum frequens populus adest; vt concionatorem extra eam concionantem audiat. Sanch. lib.3.d.6.nu.9.

Denunciationes in vtriusque sponsi Parochijs faciendæ sunt; in ijs, scilicet, quas ij diutius incoluerunt; in quibusque præcipuum habent larem, & impedimenta facilius cognosci possunt: vnde non est necesse; vt in ea Parochia fiant, quam sponsi recens cœperunt incolere; Sanch.d.6.nu.67. In Parochijs, in quibus sponsorum parentes vetustam habent sedem, eas multi censent faciendas: & sic declaratum à Cardinalibus testatur Segura (2.p.Direct.Iudicum, c.16.citatus etiam à Sanch.l.c.) Si non fiant in vtriusque sponsi Parochijs, mortiferum crimen existimat Sanch.d.5.nu.8.

10 Extra Ecclesiam, &c.] Vide notata ad nu.8.

Editur, mandantibus Parochis, celebranda matrimonia denunciare possunt: sic praxis habet: quam Manuel. 1.tom. Summæ, capit.217.edit.2.Sanchez d.6.num.5.l.c. non reijciunt.

11 Cum aliqua vrgens, &c.] Si quis vellet matrimoniū contrahendum malitiose impedire, & non haberetur

Ordi-

Ordinarij copia, periculumque esset in mora? posset Parochus, denunciationibus prætermissis, matrimonio interesse; idem asseras: si mortis vrgeret articulus, & matrimonij celebratio, vel proli legitimandæ, vel morientis hominis saluti prodesset: & ad Ordinarium aditus non pateret. Necessitati non præscripta lex, cap. 2. de obserua. ieiun. V. Sanchez d. 10. num. 27. l. c. Sà V. matrimonium, nu. 5.

Dum mora periculum non affert, malitiosi impedimenti suspicionem non sufficere, vt Parochus denunciationes remittat, (faciendas etiam ante matrimonij consumationem.) docet Sanchez; & optime (disp. 7. nu. 17.) licet multi ab eo citati reclament.

12 Si feriali die magnus hominum numerus ad templum confluat, tunc denunciationes fieri posse, Sanchez, probabiliter censuit, d. 6. num. 10. at Congreg. Conc. quæ multa de matrimonio explicauit, negat fieri posse denunciationes diebus ferialibus declar. 19.

14 Non est necesse Curatum esse Sacerdotē, &c.] Clericus prima tonsura insignitus, Parochiale beneficium possidens, matrimonio assistere, & Sacerdoti, etiam Regulari, assistendi facultatem concedere potest. Ledes. de matrim. quæst. 45 art. 5. ex Congreg. Conc. Vide Nauar. lib. 4. consil. 30 de spons. Sanch. lib. 3. dist. 20. Rodriq. par. 1. cap. 217.

In scriptis, &c.] Negat Sanchez d. 35. nu. 10. l. c.

Curatus, &c.] V. Sà V. matrimonium nu. 1. Rodriq. l. c. Comitolum lib. 1. q. 114. Resp. mor.

15 Per Episcopum ita est, &c.] Congreg. Conc. docuit, (Rebello teste de oblig. iust.) ordinarium non posse prohibere; quin matrimonia domi fiant; si hoc verum, non obligabit sub peccato mortali.

18 Vide Sanch. lib. 3. d. 19. nu. 24.

19 V. Rodriq. 1. p. c. 217.

20 Moralis præsentia requiritur; physica non sufficit: si Parochus corpore adsit, & verba exprimētia consensum non audiat, aut nutus non videat, & rem, quæ agitur, non

animaduertat; non efficitur matrimonium; quia is præsentiam moralem non exhibuit. De hac re diligenter Sanchez libro 3.distinct. 39. Hoc ipsum de testibus affirmandum.

Si Parochus. per dolum vocatus, si vi detentus, si casu interfit, & consensum sponsorum expressum, intelligat: etiam si dicat. In hoc matrimonium non consentio, nec illa proferat verba. Ego vos in matrimonium coniungo.] Matrimonium, ex hoc capite, validum erit: solam enim moralem præsentiam Synodus Trident. requirit. Vide Sanchez l.c.& Declar. Congreg.Concil.sect.3. Declar.38. & 52.

Si contrahentes alieni idiomatis sint, satis est, si Parochus, & testes mutuum eorum consensum, per interpretem agnoscat Sanch.l.c.

22 Ne in articulo quidem mortis coram Parocho, & vnico teste valebit matrimonium (quidquid dixerit, sine vlla probabilitate, neotericus quidam auctor) duorum, aut trium testium præsentiam, cum Parocho.Concil.Trid.postulat, sess.24. c.1.de matrimonio. Vide Petr. de Ledesma, quæstion.45.artic.5.part.3. de matrimonio, Sanch.lib.3.dist.17.& 41.

Pater,&c.] etiam excommunicati, infamiaque notati, si vsu polleant rationis, in fauorem matrimonij, testes esse possunt. Vide Rodriq. prima parte, cap.217.num.17. Sanch.l.c.num.5.

Parochus, & testes, non successiue, sed eodem tempore adesse debent: Idem l.c. num.3.

23 Vide Sanch. l.c.

24 Tres sunt de hac re sententiæ: prima docet, matrimonium iterum coram *Parocho*, & testibus contrahendum esse: secunda addit, si hoc sine scandalo, & infamia fieri possit: tertia, (inquam iuit Sanchez, libro 2. d.37.) mutui consensus renouationem inter coniuges, sine *Parocho*, & testibus, satis esse, tradit: *Post* Clementis VIII. responsum, sola prima sententia locum habet: Interrogatus Clemens Pontifex Maximus, quid agen-

dum

dum in matrimonio nobilis fœminæ, ob defectum interni consensus, nullo, respondit, matrimonium, admonito viro de matrimonij nullitate, coram Parocho & testibus renouandum esse: ad scandalum tamen vitandum concessit; vt illud matrimonium, sine Parocho, & testibus, coniuges renouarent. Hæc à docto viro Paulo Comitolo libro primo. Responsorum moralium, quæst.120. qui addit; *Quare post Apostolicæ Sedis diiudicationem nemini est amplius integrum de re secus opinari.*

Quid igitur agendum in re simili, quando coram Parocho, & testibus inualidum matrimonium, sine scandalo, aut infamia, renouari non potest? Petendum à Summo Pontifice, vt matrimonium, nemine præsente, sola mutui consensus renouatione perficiatur.

Coniugem occulti impedimenti inscium nullitatem matrimonij, antequam id renouetur, docendum esse, nō dubito, post Clementis VIII. responsum: quam sententiam grauissimi Doctores olim secuti sunt; Sanchez præcipuè lib.2.d.36. Satis autem est, nullitatem patefacere, si causam nullitatis tacitus præterire quis velit: & id facere aliquando præstabit.

26 Tempus feriarum Quadragesimæ incipit à media nocte. De tempore feriarum Aduentus nonnulli idem dixere; sed probabilius est, harum initium sumendum à primis Vesperis Sabbathi. Consule Sanch. libro 7.dist.7. num.2.

30 Ad matrimonium, nondum contractum, impediendum, vnus testis, qui impedimentum fateatur, satis est, c. super eo, & 2. de test. & attest. nam agitur de crimine impediendo. V. Sanch. lib.1.dist.71.

37 De vagis, de eorum Parocho, & contrahendis matrimonijs Sanch.lib.3.dist.24. diligentissime.

Vagi sunt, qui priori domicilio penitus relicto, iter habent, quæruntque, vbi domicilij sedem figant l. eius, qui manum, §. Celsus, ff. de municip.

Horum cōfessiones excipere, & matrimonijs interes-

ſe, diligenti inquiſitione præmiſſa, & Ordinarij licentia habita, quicunque Parochus poteſt; etiamſi in proprij Parochi fraudem, primum domicilium deſeruiſſent, Sanchez l.c.

Si alter vagus, alter incola ſit, idem affirmat loco citato, num. 14.

Qui priori Parochia relicta, aliam quærit, & in aliqua ad breue tempus, hoſpes degit, poteſt coram quocunque illius verbis Parocho connubium inire; ratione enim Parochiarum, eſt vagus. Idem nu. 3. l.c.

Vagorum Parochus alij Sacerdoti concedere poteſt; vt eorum matrimonijs validè aſſiſtat, nu. 15. l.c.

Si Parochus, ordinarij venia non obtenta, & diligentia non præmiſſa, vagos matrimonio iungat, læthali inficitur labe; infringit enim Concil. Trid. decretum in re graui: non eſt tamen irritum matrimonium, quia Concil. decretum irritanti clauſula munitum non eſt, num. 6. 17. l.c.

Si in aliquo loco, Summi Pontificis conceſſu, vagis deſtinatus eſſet confeſſarius: is tantum eorum matrimonio intereſſe poſſet.

36 Ad externum regimen Confeſſionis Sacramentalis cognitione vti non licet. Clemēs Octauus motu proprio, de caſuum reſeruatione, pro Regularibus, vetat; ne Superiores huiuſmodi ſcientia ad externam gubernationē vtantur. Quidam putant, id licere; quando nullum adeſt periculum violationis ſigilli Sacramentalis: at ſuperiorem ſententiam ſecutus eſt Sanch. l. 3. d. 16.

Quid aget Parochus, qui in confeſſione impedimentum dirimens inter ſponſos coniugium inire volentes agnoſcit?

Quinque dicendi modis recenſitis, has concluſiones ſtatuit Sanch.

1 Parochus, aut alius Sacerdos veniam aſſecutus ſiue matrimonio aſſiſtendi, ſiue alia Sacramenta miniſtrandi, hominem etiam occulte poſtulantem, ob crimen in ſola confeſſione cognitum, repellere non poteſt.

2 Si

2 Si huiusmodi peccator occulte postulet, potest Cõfessarius secreto eum admonere, vt id facere desinat.

3 Non tenetur licentiam ab ipso petere, ad eum mouendum de scelere, quod admissurus est. In sola Sacramentali Confessione eum monere tenetur.

46 Vt procurator validum matrimonium, alieno nomine contrahat, quatuor requiruntur conditiones.

1 Vt speciale mandatum habeat, ad matrimonium contrahendum.

2 Vt mandatum sit ad ineundum matrimonium cum certa persona.

3 Vt procurator id muneris per se obeat: non enim substituere potest, nisi mandatum expresse hoc explicet.

4 Vt dum consensum præbet, facultas reuocata non sit v. Sanchez lib.2. d.11.

Matrimonium per procuratorem contractum Sacramentum est: licet nonnulli negent: vide eundem l. cit. num.27.

Procuratorem, pro contrahendo matrimonio vsu rationis ad consentiendum præditum esse oportet, & satis est. Hanc ætatem postulat naturæ ius. Sanchez lib.3.dist. 41. num.7.

Matrimonium per epistolam contrahi posse, & Sacramentum esse negant quidam: affirmat Sanchez distin. 32. lib.2.

48 Vtriusuis contrahentis Parochus benedictiones impendere potest. Sanchez libro septimo, dist. octuagesima secunda.

Sacerdos alienus, sine Parochi, aut Ordinarij licentia, benedicens suspensus est, ipso iure. Concil.Trident.sess. 24. cap.1.

Quoad secundarum nuptiarum benedictionem, quatuor sententias explicat Sanch.lib.7.d.82. qui tandem sic distinguit.

Si alter, vel vterque coniux, in primo matrimonio, benedictionem accepit: non est ea repetenda; si neuter impendenda.

In quibuscumque locis vrget consuetudo, vt secundis nuptijs benedictio adhibeatur, quando alter tantum in priori connubio, illa auctus fuit. hæc consuetudo non parit præceptum, sed excusat à violatione legis communis, l.c. num.24.

Matrimonium ante benedictionem consumare, læthalem culpam non esse, scribit Petr. de Ledes. q.45. artic.5. de matr.

52 Quomodo reualidandum, &c.] Lege notata ad nume.24. & Comitolum lib.1. q.120. Resp. mor. to.1.

53 Tres extant de hac re sententiæ: tertiam, matrimonium infidelium, dum ambo baptismo initiatur, sine nouo consensu. Sacramentum effici, docentem sequitur Sanch. lib.2. d.9. & nos (sextus iam labitur annus) vbere, nondum edita, disputatione defendimus. De hac re Cardin. Bellar. loquens, ait. *Siue igitur coniugati post Baptismum iterum contrahat siue persistant ex contractu antiquo, ille consensus mutuus sint aliquo, aut saltem copula expressus sine aliquo, aut saltem copula expressus Sacramentum coniugij facit in ijs, qui iam per Baptismum capaces, Sacramentorum effecti sunt.*

APPENDIX I.

De Matrimonio.

PArochus suorum matrimonio extra diœcesim Episcopi sui assistens, sine eius, aut Ordinarij, aut Parochi loci, in quo assistit, licentia, non peccat (si desit scandalum) & matrimonium valet. Sanchez libro tertio, dist. 19. num. 18.

Qui duo habet in distinctis Parochijs domicilia, quorum vnum hyeme, æstate alterum, æqualitate morali incolit, coram alterius Parocho matrimonium contrahere potest. dist.24. l.c.

Si quis

Si quis cum sponsa ius, animi gratia, se conferat; non potest coram illius ruris Parocho, sine sui Parochi, aut Ordinarij licentia validum coniugium celebrare. vide Nauar. cons. 7. clandest. despons.

Archipresbyter Cathedralis matrimonijs totius Diœcesis interesse non potest: sed solum suæ Parochiæ: nisi ita deputatus sit: vt totius diœcesis homines, pro Sacramentis suscipiendis, ad eum confugere possint. V. Sanchez lib. 3. dist. 27.

Ille alicuius Parochiæ Parochianus efficitur; qui in illa per non breue temporis spatium habitat, vt negotium aliquod conficiat, ad suum domicilium, eo confecto, reducturus. Sanchez d. 23. l. 1. num. 13. Quidam tamen probabiliter docent, necessarium esse, vt ibi domicilij sedem fingere velit, num. 11. ibid.

Parochũ Christianæ fidei rudimenta nescientes (Orationem Dominicalem, Salutationem Angelicam, Symbolum Apostolorum, Decalogi, & Ecclesiæ præcepta) à matrimonio arcere posse, nisi senio, vel tarditate ingenij sint incapaces, aiunt Bartol. à Ledesma, & Vega, negat Sanchez, probabilissime, lib. 3. dist. 15. numero decimo octauo, & decimo nono, quia ad Parochum non spectat impedimenta constituere: potest tamen (nisi aliud Episcopus præcipiat) suauibus monitis, per breui aliquod temporis spatium, eos detinere, donec discant; verum, si vellent matrimonium contrahere, non possent repelli, num. 19. l. c.

Quid aget Parochus, sciens, ex coniugum confessione eorum matrimonium inualidum esse? Sanchez his propositionibus respondet, lib. 2. d. 38.

1 Si ignorantia cuiuscumque iuris, aut facti vincibilis sit, & mortifere inculpabilis, tenetur Parochus admonere, etiamsi inde scandalum pœnitentis oriturum sit, & monito nihil vtilitatis allatura.

2 Si pœnitens erronea conscientia ductus putet aliquid mortiferum crimen esse, debet ei confessarius veritatem patefacere; sed hæc propositio ad rem non facit.

3 Si Parochus probabiliter speret, sua monita, sine graui scandalo, aut damno, profutura, tenetur admonere quamuis ignorantia facti, vel iuris sit inuincibilis. Satis est autem monere, post absolutionem.

4 Si ignorantia humani iuris, aut facti inuincibilis sit, non afferat præiudicium tertio, & nullus speretur ex monitione fructus. Confessarius non tenetur admonere.

5 Idem putat, dicendum si ignorantia sit circa diuinum, & naturale ius. Quod alij negant diuini, & naturalis iuris ignorantiam culpabilem putantes.

6 Idem affirmat, etiamsi crimen illud, quod inuincibilis ignorãtia excusat, in damnum proximi cedat, quod alij non concedunt.

Tres posteriores propositiones intelligendas sic ait. 1. nisi confessarius probabiliter puret. ignorantiam illam ab alio confessario, qui se non ita prudenter geret, amouendam. 2. nisi pœnitens incertus, ac dubius, interrogatione veritatem exploret.

3 Et nisi timeatur malum aliquod contra commune bonum, ex illa ignoratione.

4 Nisi spes ad sit, fore, vt post breue pœnitentis scãdalum, admonitio pro futura sit.

5 Nisi confessarius sit proprius Parochus, & impedimentum probare queat.

APPENDIX II.

De Matrimonio.

Quando contrahentes, vel eorum alter, sunt peregrini, vel alienigenæ, Parochus rem deferat ad Ordinarium, & sine eius licentia eorum matrimonio non intersit Concil. Trid. sess. 24. c. 7. de matr.

Quando post denunciationes impedimentum obijcitur, matrimonio celebrationem omittat Parochus; sed de ma-

de matrimonij impedimento non cognoscat. Hoc ad Ordinarium spectat. Sanchez.li.3.d.15.nu.3.

Matrimonio negantis impedimentum, quod extra confessionem confessus fuerat, non potest adesse Parochus; sed rem totam ad Ordinarium deferre debet. Idem l.c.nu.6. contra Philiarcum.

Quando Parochus occultum dirimens impedimentum extra confessionem cognoscit, contrahentes matrimonio iungere non potest: etiam si id publice petant. Si nemo impedimentum obijciat, ipse Ordinarium moneat; ex officio enim tenetur impedimenta explorare, num.12.l.c.

Si cognitum extra confessionem impedimentum dispensatione, pro foro conscientiæ, sublatum Parochus agnoscat, potest assistere matrimonio; si impedimentum illud à nemine coram se, aut Ordinario delatum sit: si delatum sit, non potest assistere; nisi externi fori dispensationem aspiciat, nu.15.& 16.l.c.

Moneat Parochus sibi subiectos homines, debere quemlibet cognita futurorum matrimoniorum impedimenta detegere. Hoc non facere læthale peccatum est; etiamsi occulta sint impedimenta, & probari nequeant: (Vide Sanch.lib.3.dist.13.) nisi cognoscens impedimenta magnum ex denunciatione scandalum probabiliter timeat. Quidam dicunt, nisi impedimentum illud sub sigillo secreti acceptum sit: sed hoc soli Sacro confessionis sigillo concedit Sanchez.

Qui ex verbis viri fide digni impedimentum exploratum habet, tenetur detegere, si ille non detegat.

Qui audiuit, adesse impedimentum, & modo non recordatur, à quo audiuit vel scit, virum illum mihi certi scire, non tenetur hoc dicere.

Si occultum impedimentum dispensatione, pro foro conscientiæ, sublatum quis agnoscat: denunciare non tenetur. Sanch.l.c.& bene.

Denunciationes vsurpantur, vt detegi possint impedimenta; illæ autem ob alias etiam caussas à Concil. Trid.

non

non expressas ante, & post contractum matrimonium omitti possunt, si ita Episcopus iudicauerit expedire. Ex Congreg. Conc. Declar. sect. 2. vbi multa de denunciationibus. Eas habes in hoc libro.

APPENDIX III.

De Matrimonio.

DVm duo Parochi parochiā insolidum administrant, alter (altero etiam nolente) Sacramenta conferre, & matrimonijs assistere potest. Sanchez libro tertio, d. 24. in fine.

Sine Parocho, aut alio Sacerdote de eius, vel ordinarij licentia, & duobus, saltem, testibus matrimonium, etiam in articulo mortis contractum nullum est: si contrahatur in loco, vbi promulgatum, & receptum sit Trid. Conc. de Parochi, & testium præsentia decretum sess. 24. c. 1. de ma. V. Sanch. d. 17. nu. 4.

Parochi proprij præsentia, vel alterius Sacerdotis de eius, vel Ordinarij licentia, necessaria omnino. Satis est, si sit alterius contrahentium Parochus, & valebit matrimonium celebratum in Parochia sponsæ, coram Parocho sponsi: immo in aliena Parochia, vel diœcesis: nec peccabit Parochus, si scandalum, & contemptus defuerit: idem dicas, de Sacerdote; cui Parochus, vel ordinarius assistendi facultatem fecit. Idem lib. 3. d. 34.

Parochus non Sacerdos, vt dictum fuit, potest assistere; at delegatus ab eo debet esse Sacerdos: alioquin irritum esset matrimonium. Considera verba Concil. Vide Sanch. dist. 20. lib. 3.

Si Episcopus peculiari iussu præcipiat, ne Parochus alicui matrimonio intersit; neve alij Sacerdoti assistendi facultatem det: non erit irritum matrimoniū, si ille, aut hic eo cōcedente, assistat. Quia ille est verè Parochus, & vi. Con-

Concilij Tridentini, aut assistit, aut dat assistendi facultatem. Eadem affirmabis, si Parochus, ad nutum Episcopi amoueri possit. Vide Petrum de Ledesma, quæstion. 45. artic. 5. de matrimonio. Sanchez distinctio. 22. numero vndecimo, loco citato. Vide declar. Concil. Trident. sect. 3. num. 43.

Matrimonium, coram Parocho irregulari, suspenso, vel etiam excommunicato non tolerato contractum, valet: manens enim in Parochiæ possessione verus Parochus censetur; & assistere non est, propriæ, iurisdictionis actus. Valida etiam erit licentia assistendi alicui Sacerdoti ab eo concessa. Hoc negant quidam, nec temere prorsus. Vide Sanchez. dist. 21. l. c.

Quid si Parochus vero titulo careat, Parochus tamen communi errore existimetur? De hac re multis disputat Sanch. dist. 22.

Si qui est in possessione Parochiæ, communi errore, Parochus creditus à non legitimo Superiore titulum habeat: inualida sunt in vtroque foro, quæ ab eo geruntur: inualidum quoque matrimonium coram eo celebratum. Sed si à legitimo Superiori titulum obtinuit, inualidum tamen, ob occultum aliquod vitium, matrimonium, cui ille inter fuit, validum est: etiamsi contrahentibus tituli nullitas cognita sit: dum tamen concurrat communis error: nam hic iuris humani, in re proposita, defectum supplet. Sic etiam iudices, si matrimonium contractum sit coram Sacerdote de licentia Parochi, sed occulte reuocata: Sanch. l. c. nu. 61.

Si homo existimatus Sacerdos, cum non sit, Parochialem Ecclesiam rite adeptus celebret, confessiones excipiat intersit matrimonijs. Eucharistiam non conficit, non vere absoluit; sed valide assistit matrimonijs: quia communi errore censetur Parochus, & ordinis potestas pro matrimonio, in eo non requiritur, vt pro Sacramentis Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Vnctionis Extremæ. Error communis humani, non diuini iuris defectum supplet.

Valebit etiam matrimonium corâ laico, communiter putatc.

putato Sacerdote celebratum, quia à vero Parocho assistendi facultatem habuit:

Validum esse matrimonium contractum coram Sacerdote, cui Parochus ficte (solis verbis scilicet) assistendi licentiam dedit, negat Ledesma: affirmat Sanchez, probabilius nu.64. l.c.

Vt quis in domicilij mutatione alicui Parocho subiectus, pro contrahendo matrimonio, existimetur, quidam, & probabiliter, requirunt; vt transeat à loco ad locum, animo constituendi domicilium. Sanch. arbitratur, sufficere, si alicubi maiori anni parte habitet, quamuis, confecto negotio, in patriam sit rediturus, lib.3.d ft.23. num.13.

APPENDIX IIII.

De Matrimonio.

SVspensa Episcopi iurisdictione, denunciata excommunicatione; Vicarius eius, antea institutus, valide matrimonio assistere potest; alicuique Sacerdoti iniungere vt assistat: quia hoc non est actus iurisdictionis proprie dictæ: at si Episcopus excommunicatus denũciatus, aut publicus Clerici percussor, Vicarium, Parochumve instituat, hi non poterunt matrimonio assistere: quia is priuatus vsu iurisdictionis Vicarium, Parochum, valide, instituere non potuit. V. Sanchez d.30.nu.10.

Parochus proprietarius Sacerdoti licentiam suorum matrimonijs assistendi concedere potest, cum facultate subdelegandi: quia est ordinarius Ordinarius autem potest delegare, non potestate subdelegandi.

Vice Curati ab Episcopo, vel à Parocho absente, (si cõcedente Episcopo) toti Parochiæ ad vniuersam curam præfecti, facultatem assistendi matrimonio concedere possunt non tamen delegandi.

Vice Curatus Parochi præsentis (laboris socius) dele-

gat

gat non potest: non enim præsens suas omnes vices putatur ei commisisse.

Sacerdos à Parocho, vel ab Episcopo delegatus, vt matrimonio intersit, subdelegandi facultate caret, hæc Sanchez lib. 3. d. 31.

Licentia ad assistendum matrimonio, vt matrimonium valeat, scriptura non eget. Sanch. d. 35. nu. 10.

Licentia generalis Sacerdoti à Parocho concessa, vt omnia ad animarum curam spectantia exercere possit, satis est vt hic matrimonio interesse queat. Idem l. c. nu. 7.

Licentia tacita, quam per ratihabitionem de futuro, Sacerdos aliquis, se à Parocho, vel ab ordinario habere existimat, id valide assistendum matrimonio, non est satis: sed tacita ex ratihabitione de præsenti, vt dum adest matrimonio, vidente, sciente, ac tacente Parocho, aut Ordinario; qui si velit, reclamare potest. Sanchez nu. 17. & 20. loco citato.

Sponso, aut sponsæ dicenti se à Parocho, vel ab Ordinario licentiam obtinuisse, vt alienus Sacerdos matrimonio assistat, non est regulariter credendum: fides tamen adhiberi posses fœminæ, aut viro fide apprime digno Sanchez dist. 37.

Verba, [Ego vos in matrimonium coniungo,] ad essentiam matrimonij non spectant: V. Declar. Conc. Trid. sect. 3. num. 37. 38. ob præceptum tamen Synodi Trident. ea omittere, scelus (Sanchez d. 38. sententia) veniale, (Salzedo, & Vega) mortale.

Parochus contrahentes de mutuo consensu interrogare debet: id non facere, quando mutuum agnoscit consensum, (quia scilicet illi non rogati cum expresserunt) veniale crimen, non mortale, vt opinatus est Vega. Consule Sanch. l. c. nu. 9.

APPENDIX V.

AD stupri periculum tollēdum. Ordinarij curare debent, vt sponsi (peractis denunciationib.) matrimonium

nium coram Parocho, & testibus per verba de præsenti, quam primum contrahant. Ex Congreg. Concil. sect. 1. de denunciationibus. Parochi quoque munus est dare operam sedulo, vt cuiusque sceleris periculum à suis eccitetur. [Declarationes sacræ Congregationis Concil. Trid. in huius libri calce adiungendas curam: vt eaque lectione Parochi quamplurimi desiderio, quo flagrant, satisfacere queant.

Episcopus potest ex aliqua causa, arbitrio suo, denunciationes remittere; etiamsi non sit suspicio, quod matrimonium malitiose impediatur. Hoc illi licet, ob vicinitatem temporis, quo nuptiæ vetitæ sunt: non potest tamen iubere; vt diebus ferialibus eæ fiant. Ex sacro Conc. Congreg. l. 1. c. nu. 18. 19. 25. 26.

Legali cognatio inter adnotantem, ad optatum, huiusque descendentes dirimet, vsque ad quartum gradũ. Rebellus lib. 3. q. 7. de oblig. Instit. post Nauar. capit. 22. numer. 45. Sot. 4. dist 42. Q. vni Alij referuntur à Thoma Sanchez libr. 7. d. 63. num. 31. de matrimonio: qui tamen eam propter in infinitum.

Prohibitio ordinarij; ne Parochus, aut Parochi Vicarius aliquos in matrimonium coniungat, matrimonium non reddit inualidum; si hic, aut ille, contra prohibitionem, matrimonio intersit. Ex Congreg. Concil. sect. 3. num. 43.

Dispensatio Pontificis super cognatione, non expressa copula carnali, quæ intercessit, non valet. Vide Nauar. cap. 22. num. 86. Sanchez lib. 8. de matrimonio. distin. 25. Sà Dispensatio, numero decimo. Congreg. Concil. sect. 7. num. 122.

A die Cinerum vsque ad octauam Paschæ, & ab Aduentis vsque ad Epiphaniam vetita est benedictio nuptiarum, conuiuium, traductio sponsæ ad domum sponsi: non autem celebratio, & consummatio matrimonij. Vide Nauar. c. 22. num. 71. Sà. Vide matrimonijs impedimenta dirimentia.

Caussæ iustæ dispensandi in gradibus prohibitis sunt;

Angustiæ loci, quando non inueniuntur paris cōditionis, quando diues vult ducere pauperem, vel indotatam, constituendo illi dotem; quādo vult ducere ob lites, & inimicitias sedandas. Congreg. Concil. sectione septima, n. 138.

Apud Stephanum Quaranta, in Summa Bullarij, has pro impetrandis ad matrimonia contrahenda dispēsationibus, causas inuenies. Propter dotem. Pro muliere indotata; Propter angustias loci. Propter angustias locorum, quando oratores sunt ex duobus locis orti. Clausula etsi extra. Propter inimicitias, propter lites, pro confirmatione pacis, pro Bellis. Pro habitatricibus locorum situs ad litus maris. Pro oratrice excedente annum vigesimūquartum. Causæ infamiæ, quando adest carnalis copula. Quando oratores contraxerunt, seruata forma Concil. Trid. & consumarunt, detectoque impedimento; abstinuerunt.

Harum causarum praxim vigere hoc tempore, in Curia Romana, idem Stephanus affirmat.

DE PRVDENTIA Curati.

Caput Vndecimum.

Cum officium Curati sit, vt actiones omnes ad finem optimè dirigat, quod etiam requirit ab alijs Aristotel. 6. Ethic. chor. capit. 12. & 13. consequens erit, Curato summè necessariam esse prudentiam. Quippe hæc verè lucerna virtutum vocatur, & est. In hoc ergo Curatus incumbat, & semper credat, etiamsi multum profecerit, multum sibi ad perfectionem deesse, licet autem prudentia omnibus virtutibus necessaria sit, tamen prætermissis alijs, dicendum

1 Prudentia necessaria Curat.

breuiter de aliquibus, quæ vt dicam, continuò sint Curato ad manus.

2 Conscientia bona sit præditus.

Inuigilet ergo in habenda, & retinenda conscientia bona apud Deum, quia, cùm sit in perpetua administratione Sacramentorum, & Sacramenta non possint sine peccato tractari, à conscientia maculata, prudenter aget, si conscientiam semper bonam, & omnis peccati mortalis nesciam habuerit. Ac quamuis in administratione Sacramentorum possit actum contritionis elicere, quo purgetur conscientia, si forte mortalis noxæ fuerit fœditate maculata, tamen, quia talis actus, vt plurimum, non transcendit naturam attritionis, quæ licet à noua culpa excuset eum, qui credit esse contritum, tamen tunc Sacramenta administrans priuatur eo fructu, quò stante vera contritione frueretur. Igitur vt rem suam prudenter agat, sol non occidat super eum non confessum, nec (si fieri potest) inconfessus Sacramenta administret, quia accedente absolutione de attrito euadet contritus, & plenam sui laboris mercedem assequetur.

Sed & in hoc prudens, ne videlicet intempestiua reconciliatio causet in animo videntium sinistram de se opinionem; Aut ne dum nimis anxiè quærit recõciliari, alius Sacramento indigens, aut antequam eum suscipiat, moriatur, aut lassatus expectando discedat.

3 Conscientiã bonam habeat apud homines.

Cõscientiam etiam bonam habeat apud homines. Ideò prudenter caueat non solùm à malo nomine, sed ab omni occasione, & specie mali nominis; Quod ei optimè cedet abstinendo ab omni malo euidenter tali, & ab omni re, quæ præseferat malum. Sic in exemplum Apostolus, qui cum per Corinthios eligeretur. Corint. 1. cap. 16. vt oblationes Ierosolymam perferret, non aliter suscipit onus, quàm adhibitis socijs tamquam testibus integritatis suæ, Ideò scriptum est, Prouidentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Quod si contingat Curatum infamari, expedit, vt patienter ferat, nisi cùm in alterius præiudicium vergit infamia: tunc enim tenetur omnino suam famam tueri. Verbi gratia. Curatus

qui

qui accipit à pijs dist ibuenda pauperibus, si ab improbe latrocinij infametur, pauperes conqueruntur, & pij arcentur à pijs donariis iterum largiendis, tunc igitur Curatus omnino se iustificet. S.Tho.2.2. q.73.art.4.ad p. & clarus quæst.72.art.4. Sotus de iust.lib.5. q.10.art.3.& omnes. Nec curet si suam defendendo famam, infamator propriam amittat: nam sibi imputet, quod tali discrimini se obiecerit. Porrò hanc iustificationem non faciat maiorem, quàm expostulet necessitas, quia ita: & modestiæ, & iustitiæ suus relinquitur locus. Et si prudenter iudicauerit faciendam exaltari, quod vix credo licere, nisi raro, & pro magna causa, non nominet infamatorem, quia est remedium nimis violentum.

Necessaria porrò est Curato, prudens humilitas animi, corporis, operationis, & locutionis. Ideò benè illi credo, si de omnibus benè senserit, & locutus fuerit. Quia etiam si fortè aliquid contradictionis cum aliquo habuerit, bene de illo loquatur, quia ita si multas extinguitur: At si cùm veritate benè loqui non potest, excuset factũ. Omnem de alio clam finistre loquentem, de rebus non pertinentibus ad Curam: habeat ac exploratorem, qui Curati cupiat intentionem detectam alteri, de quo obloquitur, referre, & ita aduertet, quæ proferre voluerit. Præcipuè verò Curatus sit humilis cum suo Episcopo, & alacriter eidem obediat, etiamsi iussa non quadrant illius sensui, quantumcumque prudens sibi videatur; nam particulari gratia spiritus sanctus influit in superiora ad inferiorum auxilium. dum Curatus Episcopo obtemperat; & populus Curato in bono regimine adaptatur.

Cura. si humilis. De omnibus bene loquatur.

In vestitu conformet se loco, non villoribus, ne sui malè accipiant, tanquam eos dedecorans, nec pretiosioribus ornet se, ne inuidiam paret, maximè si fuerit Curatus ruralis habens ibi alios clericus: multo magis si ipse in loco aduena fuerit. Ista enim inuidiam adducunt.

5 Vestitus qualis.

In moribus prudẽter studeat, ne sit agrestis, sed placidæ, & laudabilis conuersationis. Pro quo nota quòd licet

mores incompositi ex suo genere, & vt plurimum, non sint peccata grauia tamen reddunt hominem valdè exosum. In sessionibus accedendo ad alios, vel alios excipiendo, obseruet modum loci.

6 Sit bonis moribus.

Quædam tamen inutilia (non dicam humilitatis, sed nugacitatis) puta, (*Principe mio, schiauo di V.S.*) & similia, humilius, & prudentius commutabis dicendo, verba quidem humana, sed Sacerdote digna, & matura, quæ sapiant simplicitatem, & decorem. Et hæc omnia intelligo voce, & scripto. Conformet se alijs timentibus Deum in omnibus: & si fuerit in loco, vbi multùm sit relaxata disciplina ecclesiastica, ipse ab omni peccato abstineat, etiam si sit ludibrio alijs. Caueat verò ab alijs, quæ licet peccata non sint, tamen peccati speciem præseferunt: in reliquis adaptet se alijs. Ad hoc caput reducitur. Necessarium Curato superare omnes animi perturbationes, & malas suas pronitates, nihil enim boni permittent ista efficere, vt clarè patet in Bibliotheca selecta lib.4.cap.9.

7 Socios bonos habeas.

Prudens sit etiam Curatus in Societate eligenda. Bonos eligat, ita vt non expellat malos. Sed & bonis prudenter se exhibeat, ne suos defectus agnoscant. Conuersatione laicorum, etiam bonorum parcè vtatur, & semper circumspectè, quia nimia familiaritas contemptum parit. Nullum ad conuersationem admittat, nisi bona informatione prius habita de qualitate personæ. Meminerit versari in continuò sindicatu, ideò sic viuat, ne condemnetur, tamen ne sit tam solitarius, vt videatur agrestis, nec se tam reddat conuersationi, vt in dissolutionem defluat. Ideò non fugiat honestas recreationes, nec inuitari quærat. Si aũt Curatus fuerit inuitatus ad prandium amici, & fiẽt illi propinationes, an ipse possit eas acceptare, & alijs facere? Dic quòd non, quotiescumque sunt cum coactione ad bibẽdum, quia ita canones prohibent; alias sine ista coactione, vt communiter fit in Italia, potest, & quis dicet, esse peccatum? nam quæ per canones prohibentur, sunt quæ cum coactione fiunt, ita intelligi canones Silu.cler.

a.quæ.

2. quæstio.5. Curatus tamen meliùs ageret, si factis propinationibus, beneuolè responderet, gratias ago, vel prosit, nullas autem ipse alijs faceret: ita enim saluatur decor status; & beneuolentia non irritatur. Si in loco habeat clericos alios, cum ipsis sit liberior, quàm cum laicis. Si ibi sint clerici, vel etiam sæculares parum beneuoli, expedit iteratis conuiuijs modestis eos excipere, quia ita animi conciliantur. Hac eadem via, multa obtinebit, quæ alias essent difficilia obtentu. Noui prælatum, qui concubinarios potentes amanter ad conuiuia excipiebat, & post epulas ab eisdem promissionem eijciendi concubinam requirebat, & hac via multa feliciter illi cedebant.

Prudenter quærat beneuolentiam, & amorem subditorum, vt per eum validius possit in bonum illorum operari, quia, & Christus Dominus benefaciendo, & sanando pertransibat, & plenus gratia, & sapientia proficiebat apud Deum, & homines. Et experientia teste, multùm proficit Curatus amatus à populo, habet enim eum beneuolum & attentum, & (vt ita dicam) semper suasum. Iste tamen amor sit iuxta illud. Amice, vsque ad aram; sit hac modificatione reformatus. vt malit millies mori, quàm vel leuiter Deum semel offendere. Ideò in remedijs adhibendis tentanda omnis via, qua honor, & subditi amor saluetur: & si vtrumque saluari non potest, saluetur amicitia Dei. Porrò hunc amorem conciliat. Primò probitas vitæ exemplaris, & maximè charitas, & liberalitas etiam in donando, subleuando opere, & verbo indigentes, vt dicitur cap. sequen. Et si non potest donare, saltem commodando, quando tamen cum restituente agendum sit; quia si commodaueris non recepturus commodatum, vel ad id recuperandum sit necesse, vel litibus implicari, vel amicum perdere, satius est non commodare.

8 Quærat amari à suis.

9 Quæ faciat amari.

Intellige tamen, quando commodandum sit extra necessitatem, quia ea vigente teneris, et si certum sit, com-

Instructus sit de ingenijs plebs.

modatum perditum iri. Ideò habeas diligentem instructionem ingeniorum tuæ Curæ, vt prudenter agas.

10 Côuersatione, fit amabilis.

Secundò Amorem conciliat conuersatio talis cum omnibus, quæ omne odium non admittat talis est. Non irasci intempestiuè contra accedentes ad se, sed amanter, & vultu hilari eos excipiendo. Patienter ferre imprudenter rogantes. Non esse importunum in repetenda ratione vitæ, & conscientiæ. Non vrgendo plusquam par sit ad mutationem motum, & vitæ; multò minus ad electionem certi generis vitæ. Fugiendum omnem inutilem, ac odiosam morositatem. Abstinendo ab his, quæ animos hominum meritò alienant, vt lites, contentiones, iniuriæ, negotia etiam ea, quæ non nisi cum quadam acerbitate, ac seueritate peragi possunt. Negotia onerosa alijs prætermittat peragenda, & ipse mansuetius agat, & ideo talia vel sinat perfici ab Episcopo, vel saltem, nisi de expresso Episcopi mandato, exequatur, quando tamen nulla alia lege cogatur, etiam in iussus ipse exequi, quòd rarò continget.

11 Dissimulet peccata aliquando.

Tertio amorem conciliat dissimulando ad tempus aliqua peccata, alia tolerando, alia corrigendo; nonnunquam cum remissione, prout prudentia consulet, ita vt omnia dicetur rectè agere, si rationabiliter egerit. Bona regula est. Si corrigendum sit aliquod peccatum publicum, si adsit contradictio, & corrigenda sit res venialis vel Curatus, vel introducere rem indifferentem, sed ad bonum finem, cedat côtradictioni. Si verò agitur de mortali tollendo, viriliter se exhibeat, nihil de contradictione curando.

12 Lenitate maximè studeat.

Porrò in correctionibus magna opus est prudentia ita enim corrigas, vt non deijcias. Intende correctionem, & beneuolentiæ conseruationem, quòd prudentia bene præstare nouit. Replicatio vitij correcti, hoc fecisti, non debuisses facere, est inutile, & odiosum. Nominatio personæ in publica correctione est imprudentiæ. Praxis est semper potius declinare in lenitatê, quàm in seueritatê nisi aliter prudêtia iudicet, quod est quando pro negotio geren-

gerendo asperiora sunt necessaria; Vitia priuata leniter publica rigidè, & cum vehementia corrigenda maximè cùm sunt inueterata, & cum scandalo. Audita in confessione si sint singularia, rarissimè contingentia, non reprehendas, quia confessionem exosam redderes; si sunt ordinaria, possunt reprehendi.

Curatus sit prudenter mansuetus nunc tacendo, nunc simulando non audisse, etiam sibi molesta: hac enim virtute verè corda hominum possidentur. At si contigerit ab aliquo duriùs, vel etiam iniuriosè excipi, cohibeat primo iram, deinde appositis verbis se defendat. Verbi gratia, Curatus agit cum concubino de eijcienda concubina, concubinarius feruet, ait, non eijciam in tui contemptum, quem te esse credis? Curatus rectè respondebit, Domine appello me ad te non iratum, quia scies me tibi, amicum; aut dicat alia similia. Si verò concubinarius fuerit inueteratus, vel plebeius, poterit Curatus acrioribus verbis respondere. V.g. nunquam patiar te talem Vitam agere, & quousque non eieceris istam, non parcam officio meo. Sed quia sumus mortales, & vasa lutea facientia inuicem angustias, & impetus feruentis sanguinis ægrè reprimitur, multum erit è re, Curatum semper habere bonum conceptum eius cum quo agit, credendo eum virum nobilem, & si fuerit de plebe, credendo minacem, & furibundum, aut hominem multorum consanguineorum, qui in vindictam possint insurgere; aut imaginando aliquid aliud, quòd aliqualem terrorem aspergat, vt tali timor feruor ire tepescat, & ita Curatum, velit nolit, in officio mansuetudinis contineat. Proderit etiã si Curatus habuerit hunc scopum, se nunquam velle videri iratum, nisi iustè, & tali modo, vt si de ira esset illi reddenda ratio, alacriter posset eam reddere. Quòd si fortè aliquem asperius excepit, non vereatur blandis verbis eum demulcere, etiam petita venia excessus, quia hoc est præuenire etiam si fuerit valdè nobilis, quia, & hoc valdè nobiliorem eum efficiet.

Curatus etiam sit prudenter ingeniosus, idest habeat

13 Sit mansuetus.

Regula pro mansuetudine.

14 Sit ingeniosus. acutos quosdam modos, quibus sibi, & alijs prosit, quales sunt plerumque in reconciliandis inimicis: pro quo vix potest dari certa regula, nisi quòd, quò prudentior erit, erit etiam perspicacior, quia hic est effectus prudencior.

* Verbi gratia. Aduocat me famula, tabescens imaginatione apprehensa, & timore, eo quod inimica, cum qua rixata fuerat, dixerat illi, se velle accendere Candelam Sancto Antonio, vt liquescente candela, & hostis tabescendo deficeret. Vt causam morbi comperio, addo animum, spondeo me duas candelas pro illius incolumitate accensurum (intelligo pro celebratione dum celebrare contigisset in Altari Sancti Antonij.) quid plura? ægra breui conualuit. Imaginatio enim faciebat casum, vt ait legista, & qui nouerit benè vti hac regula in similibus absque mendacio, videbit mira, vt vidi, & à peritis accepi: Debet tamen prius, quantum posset, remouere eandem ab hac opinione, quòd sancti præbeant maleficio auxilium, ostendendo hoc eorum sanctitati repugnare.

Conducit consideratio personæ, loci, temporis, & negotij, & dimittere etiam se ad captum eorum, cum quibus agimus, cum aliquid velis, & vi auctoritatis tuæ non possis obtinere, expedit precibus impetrare: errantes ipsos constituere tanquam voluntatis tuæ executores. v. g. sunt aliqui iuuenes id Ecclesia garrientes, potes vno maioris auctoritatis aduocato, constituere eum super garrientes, vt blandè eos compescat.

Ad hæc reducitur consideratio agendorum in Curatos: Pro quo nota, quod Curatus fructuosè solitariè cogitabit, de modo benè regendi Curam, ne ex abrupto cogatur determinationes facere. Et si consilium meum videtur vtile, vt credo necessarium (nam hoc est, vigilare super gregem) non transeat hebdomada, sine aliqua præmeditatione de ijsdem rebus.

16 Multis in oratione. Si alia virtus est Curato necessaria maximè est oratio. Pro quo aduertat Christum Dominum non egisse Apostolos

ftolos nisi præuia oratione integræ noctis. Debet ergo Curatus multis imperfectionibus circundatus esse in ea multus, & pro suo, & pro suorum bono. Pro suorum bono quia mediator est populi ad Deum, ideo & communes & priuatas necessitates Deo commendet: & si quid insolitum acciderit, etiam in solita oratione emendet. Curet iuuari plebis suæ precib. ideo expedit pro necessitate imminente aduertendo hanc vel illam orationem populo proponere, qui facilius votum consequetur.

Pro bono verò suo, cum quidquid potuerit, egerit sciat tunc vix incepisse. Quis enim valeat populum maximè multum regere, cum se ipsum regere sit rarum? Ideò, si rectè iudico, impossibile est regimen animarum benè dirigere, sine hac particulari arte. Quare Curatus statuat secum, & ita exequatur nullum diem pertransire sine imploratione auxilij diuini specifice pro regimine animarum suarum: & quamuis occupationibus distineatur non omittat. Et vt faciliùs assuescat ad hoc, horam matutinam, vel antequam surgat, vel statim postquam surrexerit, huic rei tribuat Curatus etiam, vt rectè actiua contemplatiuis vnias, delectetur oratione vocali, & mentali. Porrò non angatur de modo orandi, sciat stando, sedendo, ambulando, & quiescendo id rectè peragi posse. Oratio tamen genibus flexis indicat maiorem deuotionem, & magis præbet honorem Deo debitum, sicuti & à Christo D. fiebat: Quæ verò est cum situ corporis non afferente molestiam, potest interdum esse cum maiore attentione. Cum optima tamen oratione comparata modum examinandi conscientiam vespere, cum mente, qui iam communiter scitur. Quin etiam Curatus illo vtatur, & curet eum populo reddere familiarem, tum cùm docet doctrinam Christianam, tum in Missa, cùm sermonem habet.

Curatus sit prudenter diligens, & solers in obeundis sui officij functionibus, in quo vniat diligentiæ decorem, & ideo semper, & vbique eisdem vtatur: nam hoc non repugnat quantumuis modestæ festinationi. Ideò si celebran-

dum,

dum, vel aliud quidpiam agendum actionem non præcipitet, ne morosus habeatur. Morositatem igitur, & præcipitationem fugiat, & saluo decore, festinet quantum expedit, alioquin eum magna inconuenientia vexabat. Vidi calicem deijci dum in Missa post illius consecrationem fierent cruces mala festinatione: item ob eandem causam multa Sacramenta malè collata dum conferens sua festinatione, vel præcipitatione vellet videri peritus. Poterit tamen Curatus, (& credo fore melius) cauere à multis, quæ non sunt peccatum, sed ad populi satisfactionem, puta ante fere aliorum satisfactionem, propriæ deuotioni. v.g. ex deuotione cuperet cunctanter celebrare, sed hoc agendo à suis negligitur; melius est decenter festinare, & populum Sacro assistere, & maximè vbi non sit alia Missa, & inter rusticos, qui malunt perdere Sacrũ, quam audire longum.

* Et si Curatus velit appositè fugere morositatem, quæ potest euenire in vtroque memento in Missa, dum ibi commemorationem facit eorum, pro quibus orat; ponat ante Missam in animo omnes, pro quibus intelligit orare deinde in Memento vnico contextu omnium commemorationem faciat. Rub. Missalis à Clem. VIII. recogniti de ritibus obseruandis in Missa cap. 8. num. 3. Aduertat etiam ad prolationem verborum; Accommodet se alijs in prolatione secundùm modum loci, nisi impediatur à lingua aliter assueta, cum est aduena, Caueat etiam à prolatione sapienter singularitatem, puta Paracletus vox est Græca, cui E est longum significans aduocatum: si in loco communiter profertur breue, & tu fac breue, licet aliud & forte falsum significet: quia nullus est error, intelligente Deo sensum Ecclesiæ, cui seruis, ita proferendo. Præterquam quod quare vnus grammaticus habebit tantam auctoritatem, vt vnam literam possit intendere, vel remittere, & non possit tantundem vna regio? *Idem* per omnia de similib. dicendum, quia melius est in similibus conuenire cum omnibus, vbi nullum est peccatũ, quã se singularẽ præbere. Intelligo, dum non speras alios cle-

ricos loci nō aptandos rectæ prolationi, quia tūc liceret.

Quoniā in actione sæpe multa eueniunt, quæ non pos sunt certa deliberatione stabiliri, Curat. ita agat. Studeat si potest, & consulat peritos, & consulta exequatur. Si hoc non potest, (intellige tñ in rebus quæ pendent à prudentia,) accipiat chartam, & atramentum, & in vno latere ponat omnes rationes facientes ad casum, in alio vero rationes, contrarias, & omnibus collectis, consideret quæ numero, & ratione sint potiores; & si affirmatiuæ sint tales, opinionem affirmatiuā sequatur: Si negatiuæ negatiuam sequatur, & vix errabit. Sed non vtatur hoc remedio ad alia à dictis, ne facilè ad superstitionem transeat. 18 Remedium pro deliberatione in arduis.

ANDREAE VICTORELLI
Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Vndecimum, Nota.

IN quacumque re agenda consideret Parochus; (si D. Bernardum, ad Eugenium, audire velit) an liceat, an deceat, an expediat id agere. Sapienter, prudenter, humiliter præesse studeat. Lentè festinet. Oculatam manum gerat, nec temere quæcumque credat. Præteritorum memor, præsentia intueatur, consideret, futuraq. præcogitet. Pertinaciam, & inconstantiam fugiat: illa superbiam, hæc leuitatem matrem agnoscit. Det operam sedulo; vt cupiat ex animo, pro Christo, & pro grege, mori. Diuinis hisce dictis morem gerat.

Palpebra tua præcedant gressus tuos. Prou. 4.

Fili sine consilio nihil facias, & non te pœnitebit. Eccl. 32.

Meminerit Parochus, se magistrū discipulorum, bella gerentium Imperatorem. Viatorū ducem pastorem, medicum, Iudicem esse animorū pretioso Christi sanguine redem-

redemptionem. Mente illa cogitet. [Bonus pastor animam suam dat pro ouibus, qualis rector est ciuitatis, tales, & inhabitantes eam. |Qui nequam, cui bonus ?]

Caueat non solùm, quod malum est; sed quod male coloratum, vt aiebat, S. Bern. de Consid. sciat. Turpe esse, dicere. Non putatam.

In quacumque re, graui præsertim Deum oret', cum Sapiente. [Da mihi Domine sedium tuarum assistricem Sapientiam. Mitte illam de cœlis Sanctis tuis, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciat, quid acceptum sit apud te.] Sap. 9.

Dei honorem, & lucra animarum (non bona fugatia) quærat Parochus: Christi sanguinem pro animarum salute profusum præ oculis habeat; Deique præsentiam assiduè cogitet. Meminerit, Parochos sanctitate, scientia, prudentia, zelo animarum, fortitudine, vigilantia, patientia; comitate, diligentia instructos esse oportere. In eam curam toto animo incumbat, ne se se mortiferi sceleris labet inficiat; ne Diuinum Sacrificium polluto animo per sumum sacrilegium, offerat, neve Sacramenta indigne suscipiat, aut ministret.

In ijs, quæ ad se pertinent, fortis animo, ferat, contemni se, & maledictis proscidi: si contempus diuino honori, saluti eius, aut creditarum ouium noceat, non ferat; sed sedato animo iusta remedia adhibeat, expleat munus suum, etiamsi id viris improbis displiceat. Euangelica, & Apostolica Instituta carnalibus viris non placent. Horum vocibus aures claudat, vt Christum audiat mente reponat Apostoli dictum. [Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.

8 Animi ducuntur amore, prudens sanctusque vir Franciscus Xauerius socijs iniunxits vt, quoad fieri posset, imprimis efficerent, vt ab omnibus amarentur. Nulla re magis, quàm amore in partes omnes flecti, & impelli potest humanus animus. Displiceant illæ voces. Oderint, dum metuant.

Xauerius idem Paulo Goani olim Collegij Rectori, salubria dederat pręcepta: quorum illud caput erat: (Goa discedens muneris illum sui Vicarium faciebat) vt Christianæ magis humilitatis, quàm potestatis memor, paternum in partes omnes Imperium exerceret.

Vir idem Sanctus eos animos Christiana comitate demulcebat; quos è vitiorum sentina eripere conabatur. Lenitis iam animis præ admonitionis pharmacum adhibendum censebat: quamobrem in admonendi familiaritatem sese prius insinuabat. Lege mirum exemplum lib. 3. cap. 15.

13 [Dissimulatio ad tempus, &c. prudenti dissimulatione Xauerius mercatorem meretricijs illecebris delinitũ & captum sibi conciliauit; & oportunè monitum in rectè viuendi viam induxit; subductis illi, paulatim, miro artificio, septem, quas domi alebat, pellicibus. Quorundam animos adeo perditos, vt nec scelera sentirent, nec remedia ferrent, hac arte iuuit. *Comiter primo vt consueuerat*, vtar verbis Tursellini, lib. 2. cap. 17. *in illorum se familiaritatem dare in peccatis conniuere, medendi voluntatem dissimulans: inde vsu, & comitate deuinctis animis, sensim ad inueterati morbi orationem sibi viam fecit, modo diuinis legibus propositis flagitia ostendens, modo intentatis varijs humanæ vitæ casibus Dei terrorem incutiens: mentibus præparatis admouet manum, auaritiam resecat, libidinis illecebras remouet, recrudescentia conscientiæ vulnera diuina misericordiæ oleo delinit, sanatque.*

Vide etiam lib. 3. capit. 15. vbi de prudenti, eaque vtilissima dissimulatione Xauerij hæc Turfellinus. *Plus dissimulatio ad corrigendum amicum valuit quàm obiurgatio valuisset.*

Scelestum militem, qui iam duo de vigesimum annũm. Sacra confessione abstinuerat, socium nauigationis habere voluit Xauerius: comitate in eum vtens maximè, etiam ludenti assidebat, omnibusque obsequijs demerebatur, vt illũ ad confessionẽ induceret, ac in salutis semitam reuocaret. Quod accidit. Militem confessione peracta, se-

mel Pater, & Aue orare Xauerius iussit, pollicitus se, pro illo rerum omnium Creatori satisfacturum, aculeatis flagellis nudatum tergũ vir sanctus acriter verberauit. Qua re ita mollitus flexusq; militis animus, vt, studium pœnitentiæ amplexus, ante actæ vitæ sordes ipsemet voluntarijs pœnitentijs eluendas curaret. Scitè de dissimulandis interdum vitijs S. Gregor. 2. p. cap. 10. pastoralis. *Quædam vitia etiã apertè cognita maturè tolcranda sunt: cum videlicet nondum opportunum tẽpus aduenit, vt apertè corrigantur.*

Ad prudentiam Parochi pœnitentium confessionibus operam dantis illud etiam spectat, quod Sanchez monet lib. de matr. d. 38. his verbis. *Quando pœnitens sub lethali culpa tenetur ad aliquid ad eo difficile, vt confessarius credat illum tunc æquo animo minimè recepturum, & alia vice melius suscepturum excusaturq; ignorantia inuincibili, posse tunc tacere, & in opportunius tempus differre; immò prudenter agunt confessarij dum non omnia, ad quæ pœnitens tenetur simul, & prima vice aperiunt; ne deterritus omnino abstineat à confessione, sed paulatim debent eum docere ea ad quæ tenetur.*

Munus etiam Parochi est, auferre, aut impedire si queat scelerum occasiones. In hoc toto pectore incumbat; prudenter tamen, inter scelerum occasiones, impuræ comœdiæ, eas agere, & audire læthale crimen, vt multis placet, quam sententiam tuetur egregiè Comitolus li. 5. q. 11. Resp. mor.

De prudentia, cæterisque in confessario requisitis, ad ritè, & cum fructu diuini ministerij munus obeundum; integrum tractatum edidit Valerius Reginaldus Societ. Iesu Theologus; quia confessarijs maximo cum fructu legetur.

DE OFFICIO CVRATI,

Extra Sacramenta.

Caput Duodecimum.

QVæritur, An Curatus teneatur quærere peccatores publicos degentes in sua Parochia? Resp. Sine dubio Curatum teneri, non dare Sacramenta peccatoribus publicis: & cùm non possit illos cognoscere, nisi de eis inquirat, tenetur eos inquirere. Et cum Sacramenta possint peti omni tempore. Curatus omni tempore debet hac notitia esse instructus. Ideò statim atque Curatus fuerit adeptus hanc inquisitionem faciat. Tol. Inst. lib. 5. c. 5. nu. 7. not. 7. 1 Cur. quærat peccatores publ. degentes in sua cura.

Quæritur, quomodo Curatus quærat suos peccatores publicos? Resp. Non posse dari certam regulam, sed prudentiæ esse relictum. Debet sanè inquisitio, esse prudens, & diligens, ac potest eam facere per se, & per interpositam personam. 2 Quō Curat. quærat de peccatoribus publicis.

Quæritur, an facta semel inquisitio sufficiat; pro vno anno, vel an saltem pro quoto tempore? Resp. Non posse dari certam regulam: hoc vnicum certum esse, quod teneatur non dare Sacramenta peccatoribus publicis, ideò debet semper esse instructus quinam sint tales; vt ritè suo possit officio fungi. Qui singulo mense, vel saltem eo tempore, quo communio solet frequentari inquireret, credo suo muneri in hac re facere satis. Bona practica cum plebeis erit, admonere eum, qui est peccator publicus, ne accedat ad communionem, nisi prius se Curato ostenderit, vt Curatus habeat tempus deliberandi de re ipsa. 3 Quādiu duret inquisitio facta.

Quæritur, quanto tempore quis dicatur durare peccator Peccator publ. quātum talis duret.

tor publicus? Respond. Non posse in hoc dari certam regulam, hoc vnum clarum esse, hunc non communicandum, nisi postquam populus fuerit certificatus de illius emendatione. Nauar.c.21.num.55. Silu.verò Eucharistia certia, quæstione quinta, not.2.ait non esse communicandum quoad vsque fecerit publicam pœnitentiam. Practica. Cùm peccator iste ostenderit signa emendationis, vel Curatus de illius licentia propalauerit eum esse confessum, & pœnitere, satis dicetur non esse amplius peccator publicus. Nauar. ibi.

Tunc autem satis certificat de emendatione, si vel publicè confessus sit vel de confessione facta Curat. certiores faciat adstantes. Suarez tom.tertio, quæstio. octuagesima, disputat. sexagesimasexta, sect. secunda, vide cap.5. num.13.

Et si quis semel desijt esse peccator publicus, potest & debet semper de illo inquiri, sicuti de cæteris totius Parochiæ, quales nam sint, vt sciatur quid agendum in Sacramentorum administratione, & si facta diligentia, Curatus nihil sciuerit, excusabitur.

Persona scandalosa.

Quæritur, quid aget Curatus, cùm eo, qui est quidem in peccato, sed celat statum suum; puta, quia habet domi concubinam, quam dicit esse famulam, sicuti etiam de omni alio de quo est magna suspicio, & datur scandalum? Respond. Communionem negandam peccatori ita publico, quòd nulla tergiuersatione valeat celari. At propter solam suspicionem etiam probabile non est neganda Silu. Euchar.3.quæst.5.not.3. Practica. In confessione cognita veritate, non absoluas, nec ad communionem admittas, nisi prius dimissa concubina, aut relicto quidquid agit, quod impedimentum facit: tamen si in facto sit magna suspicio extra confessionem, & cum scandalo; puta, quia fœmina, quæ retinetur est iuuenis, & valdè compta, & non præsefert esse qualem dicunt, amanter priuato colloquio ad eam eijciendam hortare; si non proficis, rem ad Episcopum deferas, & quod decreuerit, facias.

Quæ-

6 Quæritur, quid aget Curatus cum meretricibus? Respond. Quoad communionem idem agendum, ac cum peccatoribus publicis. Quoad verò ad tolerandas eas in Cura, distingue. Si habitant in loco designato à Principe seculari, & locus sit in sua Parochia, sinas habitare: Si non habent locum destinatum, & habitant in Parochia, idem agendum. Si verbi gratia es in oppido, & aduenit meretrix, vt ibi inhabitet, sine habitare dummodo sit sola, ne fortè sit in concubinatu, si sit associata. Si habitat in hospitio, vt communiter sit in castellis, alicubi constitutum est, non tolerandas has mulieres, nisi per aliquot dies. Si nulla adsit constitutio, poterunt tolerari, quamdiù ipse ibi habitare voluerint dummodo non causent scandalum: In vniuersum tamen melius est eas expellere. 6 Meretricis an toleráda.

Quid si in loco paruo puta oppido, fuerit vna, aut altera meretrix, & iuuenum procacium multa turba, & inter se, vt communiter solet euenire, cognatorum, & affinium, promiscuè se similibus meretricibus ingerentium, & per consequens contrahentium affinitatem ex fornicatione: an saltem tunc sint eijciendæ? Consule Episcopum, cuius prouidentiæ reseruatur prouisio. Quid verò magis expediat, an has tolerare, vel non Episcopus viderit.

Quæritur, An Curatus, & quomodo inquirat de peregrinis venientibus ad habitandum in sua Parochia? Respond. Obseruet constitutiones sui Episcopi; quòd si de hoc non constet aliquid, ita agat. Si sunt viri soluti, belle poterit inquirere de conditione status illorum. Si habent fœminas, inquirat, an sint propriæ, & si allegent matrimonium, postulet fidem matrimonij, aut saltem testes. Sufficiet vnicus, si fuerit fide dignus, quia in his, quæ non sunt in præiudicium tertij, sufficit vnicus testis. Silu. testis quæstione quinta, & fortè sufficiet mulier, ex Siluest. testis quæstione prima, notab. 2. Et de omnibus tam solutis, quàm vxorem habentibus, inquirat de fide, & morib. Azor. 2. par. libro 5. cap. duodecimo, quæst. 7 Peregrini venientes in suam Paroc.

decimalexta. Hoc probat si docuerint de communione in Paschate.

Maximè aduertat ad medicos, & ad magistros scholæ, præcipuè si veniunt à loco hæretico, vel Cura. est in loco hæreticis vicino, & hoc maximè curet Parochus ruralis, quia in ciuitatibus adsunt multa alia præsidia.

An Curatus teneatur ad hoc sub mortali? Res. Clarum esse negligentiam in hac re esse in magnum populi præiudicium, cùm possint vagari mali, & hæretici, & multum efficere, & ideo videtur obligatus sub mortali: hoc est enim bene populum regere, arcendo lupos. Porrò in multis locis Episcopi cauent, ne medici vel magistri scholæ admittantur, nisi prius facta fidei professione in manibus Curati. Ideò Curatus Constitutiones sui Episcopi sciat, & obseruet.

8 Cur. an corrigat peccata Publica.

Quæritur. An Curatus teneatur obuiare peccato publico, puta videt populum currentem ad arma, dissolutum, & quasi ouantem in coitu animalium, an teneatur obuiare? Resp. Teneri si potest. Si per bonas rationes habet probabile posse impediri, tenetur facere quantum potest, quia talis est lex correctionis. Aduerte tamen quòd in secundo casu, non tenetur, quia in correctione opus est prudentia, & opportunitate temporis, quæ illi deest.

Expediet in magna rixa, cui aliter prouideri non possit, prodire in medium cum imagini Crucifixi, quia hoc modo similia validè impediuntur. Idem agendum in rebellionibus.

9 An facienti maius malū cōsulat minus.

Quæritur. An facienti maius malum possit consulere minus, ne faciat maius? Respon. Posse non solum quando Curatus est requisitus; sed etiam cùm est irrequisitus. Et per istam rationem infinita deciduntur. Et licet in casu de consulente minus malum facienti maius sint duæ opiniones citatæ ab Azor. 2. p. lib. 12. cap. 16. q. 8. Vnam affirmantem, alteram negantem: tamen cùm benè eligatur, quod est in vna opinione, liceat habeat contrariam, videtur sequenda affirmans, cùm pro se habeat canones Concilia, & bonam rationem. Vide Azor. se-

cunda

cunda parte, libro 12. cap. 16 quæst. 8. Sot. de iust. lib. 6. q. 1. art. 5.

Quæritur. An Curatus teneatur impedire multa mala occulta, quæ nouit vel per certam relationem, vel per vehementem suspicionem? V. g. quid aget si audierit, vel habuerit suspicionem in tali domo suæ Parochiæ conuenire monetarios, vel sodomitas aut similes? Respond. Curatum non habere aliam obligationem, quam eam, quæ nascitur ex regulis correctionis fraternæ, licet illa circumstantia officij Curati magis astringat ad correctionem fraternam Curatum, quam alios cæteris paribus. Porrò prudentius est rem Episcopo, vel sapienti conferre & deliberata exequi. 10 Cur. an mala occulta impediat.

Quæritur, quomodo Curatus aget cum stultis suæ Parochiæ? Resp. Si sunt amentes à natiuitate, non det Sacramenta, vt de singulis dicitur. Omnes. Diligenter tamen inquirat quantum rationis vsum habeant, vt nouerit quid agendum, si accesserint ad Sacramentum, vel eius indiguerint. Et credo expedire istam diligentiam prætermittere tempore collationis Sacramenti, ne Curatus in illo puncto imparatus inueniatur. 11 Quid agit cum stultis.

Quæritur, an Curatus possit dare licentiam laborandi in festo? Respon. Vbi datur recursus ad Episcopum, vel Vicarium, non posse; vbi verò negatur dictus recursus, vt in villis, & castellis, posse, Silu. Dominica quæstione quarta, not. 3. Azor. Instit. secunda parte, lib. 1. capit. 28. quæstione sexta. Qui tamen addit hanc restrictionem posse non in perpetuum pro omnibus, vel aliquibus festis, sed quotiescunque adfuerit causa legitima. Azor. ibi. Porrò nota, quod quando Episcopus, vel Vicarius adiri non poterit, Curatus poterit dare talem licentiam, non solum declarando causam esse iustam, quam impetrans allegat, sed etiã quando non constat de tali iustitia, dispensando in eo, quod de necessaria iustitia fortè deesset petitioni Silu. dispensati. quæstione prima, & quarta, & clarius. Ieiunium quæstion. 7. not. 3. licet ibi loquatur de ieiunio. At, quæ conueniunt ieiunio, etiam intelli- 12 Licentia laborandi in festo. Auctoritas dispensandi in labore in festo quo fũdamento nitatur.

telliguntur de laborando in festo, quoad licentiam, quia vtriusque est eadem ratio.

14 Curat. pro quanto tempore dat licentiã laborandi in festo.

Quæritur, pro quanto tẽpore, seu pro quot festis Curatus dabit licentiam laborandi in festo, cùm non possit eam dare in perpetuum, vt est dictum ex Azor? Respon. Et credo dicendum posse dare pro omnibus illis, in quib. non potest haberi recursus ad Episcopum, vel Vicarium. Verbi gratia, tempore collectionis fœni magna necessitas eiusdem colligendi vrget, quia multum damnificatur à continua pluuia, eodem tempore instat messis, & adsunt duæ vel tres festiuitates continuæ: At si Episcopus, vel Vicarius qui consulatur, ita distant, quod responsum haberi non possit opportunè, tunc Curat. pro tribus illis festis, credo tuto poterit licentiam laborandi concedere. Quòd autem de collectione fœni dictum est, eodem modo potest adaptari ad omnes similes casus. Vt vero Curat. ne nimis suo iudicio fidat, consulat Episcopum suum in tempore, & quod ipse præscripserit, faciat.

15 Causæ laborandi in festo.

Causæ autem laborandi in festo iustæ sunt necessitas damni euitandi, vitæ sustentandæ, & aliquoties vtilitas, puta cum piscandum est ad tunnos, qui discedunt, si tũc, non capiantur. Syluest. ibi. & omnes. Sed cùm ad has, ex varijs capitibus, reducantur diuersi casus, omnis causa, quæ erit rationabilis, erit ista.

Sciendum tamen est, festa nostra non coli ea obseruatione, qua sabbatha Iudæorũ colebantur. Ideo inter lenitatem, & rigorem oportet Curatum incedere. Ita agendum consulere. Vbi malè obseruantur festa, reducere sensim, & non vno conatu ad illorum obseruationem transgredientes, & vbi obseruantur, non laxare habenas facultatis laborandi. Cęterum Curatus (præsertim consulto antea suo Episcopo, siue Generali, aut certè foraneo vicario) bene aget, in omni casu ẽt debili, (dummodo rõnabili) dando licentiã: quia verè põt declarare, & dispensare, vt liberet populũ, à laqueo transgressionis festi, quem fortè incurret nõ habita licentia. Et notet Curatus ruralis, quod si habeat magnã difficultatem in sanctificandis

festis,

festis, poterit aliquando agere cum Officiali Principis secularis Domini loci, vt ipse ad obseruantiam cogat, quod facilè bene cedet.

* Quæritur. Quomodo cognoscatur, quæ festa ex consuetudine obligent ad eorum obseruantiam? Resp. Dies festos ex consuetudine ad eorum obseruantiam tunc cogere; cum per Episc. consuetudo est admissa, & non alias: ideo Azor. 2. p. l. 1. c. 26. q. 6. docet Curati interesse consulere Episcopum quomodo talis consuetudo obliget, cum non constat de validitate obligationis. Si vero veniat dies festus ex consuetudine de improuiso: & non datur tempus consulendi Episcopum: duobus indicijs cognoscet Curat. an dies festus obliget ad sui obseruantiam. Primum erit, si incolæ communiter teneant transgressionem horum, atque festorum de præcepto, æque obligare, & in vtrisque teneant æquè peccare, qui non intersit sacro, & qui laboret. Secundum est si ad eorum obseruantiam Episcopus pœnis cogat. Immo stantibus his duobus satis constabit talem diem obligare, absque quod Episcopus consulatur. Si verò de horum neutro non constat, tunc consulatur Episcopus iuxta Az. ibi.

16 Ad cognoscendū quæ festa de consuet. oblig.

Quæritur, an Curatus pro licentia laborandi in festo possit aliquid exigere? Respon. Azor. Instit. 2. par. libro 1. capit. vltimo, quæstione decimasecunda, negare hoc de Episcopo, sed tandem limitando, concedere posse, non quidem pro licentia, sed mutando opus seruile laborare volentis, in aliquam largitionem, quæ tamen cedat in opus pium. Sed, cum ea, quæ de Episcopo in hoc casu dicuntur, conueniant etiam Curato, absente Episcopo, & eius Vicario cum eadem limitatione poterit Curatus: Et fortè bonum erit remedium pro reducenda ad obseruantiam sanctificatione festi, vbi populus multum in ea est relaxatus. Si tamen hoc velis practicare consulo, agas de Episcopi consilio, & quæ dantur non perueniant ad manus tuas, sed dentur pro causa pia, & detur manifestè, vt omnis suspicio euitetur. Item obseruandum, ne ista exigantur, nisi quando causa laborandi est du-

17 An accipiendū aliquid pro licen. labor. in festo.

 bia,

bia, quia si clarum est esse iustam, legitimè sine alia exceptione datur.

18 An Cur. remittat pœnam. Quæritur. An Curatus ruralis absente Episcopo, & Vicario, qui videt in festo laborantes, vbi est constitutio Episcopi, quòd laborantes in festo soluant tantum, possit ad libitum eam pœnam remittere? Respond. Si prohibentur ab Episcopo, non posse. S. Thom. 2. 2. quæst. sexagesima septima, articulo quarto. Silu. iudex quæstione vndecima, not. 5. Sot. de iustit. libro quinto, quæstion. articul. 3. Armil. correct. §. primo. Si tamen ex aliqua causa rationabili expediret remittere, est remittenda. Caiet. correct. P. In quo magna est opus prudentia, & bona conscientia, quam Spiritus Sanctus dirigat Armil. ibi. Si tamen in illo loco ex consuetudine legitima Curati remittunt, & id exigunt ad libitum, poterit exigere, vel remittere, vt libuerit: Si autem remittitur, vel exigitur ad libitum Curati, & nescitur an Episcopus consentiat, iudicandum est consentire, quia si abnueret, declararet, & quia ità communiter fit. Quid simile habetur, & deducitur ex Soto de iust. lib. quinto, quæst. 4. articulo tertio. Vbi habet inferiorem non posse minuere, vel leuare pœnam superioris, quando ita à superiore mandatum est; ergo inferior, si non est mandatum hoc, poterit. Ita tamen practicandum credo. Curatus non sit nimis facilis in condonando, ne det ansam laborandi; Præterea ego non remittere laboranti ad lucrum, vel laboranti cum scandalo, nisi causa rationabiliter euinceret condonandum.

19 An Cur. remittens pœnam rest. Quæritur, an Curatus prohibitus ab Episcopo remittere, aut laxare pœnam, si alterum egerit, ad aliquid teneatur? Res. Silu. iudex quæst. 11. not. 5. affirmare teneri ad dictam pœnam soluendam, sed contrarium est verius iuxta dicenda, cap. 15. nu. 29.

20 Quando laboranti credendum. Quæritur, quid si Curatus post laborem sciuerit aliquos in festo laborasse, sed cum causa, an teneatur credere, vel debeat exigere pœnam? Respond. Teneri, credere, quia per iustã causam isti laborantes fuerunt excusati id-

eo non debent cogi ad pęnam, quia ita rationabiliter iudicatur mentem esse Episcopi cum alias videatur irrationabile obligare excusatum.

Quæritur. An Curatus det licentiam manducandi cibum prohibitum infirmo, & ob quam causam? Res. Sicut potest dare licentiam laborandi in festo, sic posse concedere facultatem edendi cibum vetitum in absentia Episcopi, vel Vicarij. Curatus tamen, de hoc non sit solicitus, quia hanc licentiam dat medicus. Omnes. Et quibus ex causis possit dari, nullus præter medicum potest præscribere, quia sunt aliquæ infirmitates, quæ magna vi impetunt, vt febris ardens, & tamen esus carnium est malus, & sunt aliæ infirmitates, quæ multo minori impetu feruntur, imò aliquoties lenitate, debilitas magna, & tamen requirunt esum carnium. Ideo indigens medicum consultat. Si vero in loco non sit medicus, vt in villa, Curatus non angatur scrupulis sed det eam, quotiescumque videbitur illi rationabile petentem ea indigere; quia credulitas in hoc sufficiet: & si causa non sit omnino iusta poterit dispensare, vt est dictum de laborando in festo, & reddere causam iustam. 21 Licentia cibi prohibiti.

Quæritur. An Curatus det licentiam non ieiunandi? Respon. Dare non solum in opidis, & villis, vbi non adest Episcopus, nec Vicarius, sed etiam in ciuitatibus præsente Episcopo, & Vicario, quia sic est consuetudo legitima de quo vlt. Nauar. capit. 21. & Caiet. summa. Ieiun. neg. contra quos affirmat Azor. Institut. p. p. libro 7. capitulo vigesimonono, quæstione tertia. Causa autem valida erit, quæ est vera, vel sine malitia, & quæ bona fide putentur vera. Caiet. & Nauar. ibi, licet verè non sit talis, quia sufficit credulitas inculpata, & Caietanus ibid. 22 Licentia nō ieiunandi.

Nota tamen bonam practicam. Quando dubitatur an causa sit sufficiens, aut Curatus verè cognoscit non esse sufficientem, tunc Curatus ipse cum Caiet. ibi commutet opus in quo dispensat, in orationem, eleemosynam, aut aliud simile plura. Et quæ dicuntur de commutatione ie- 23 Modus dispēsandi in præceptis ecclesiæ.

in præceptis ecclesiæ. iunij, intellige in omni commutatione cuiusuis præcepti Ecclesiastici.

24 Licentia peregrinandi. Quæritur, an Curatus det licentiam peregrinandi? Resp. Hodie non esse in vsu, tamen si petatur, detur, sed caueat in literis ne inserat, nisi quæ ad ipsum spectant puta dicant N. communicauit in Paschate, & narret vera, & non tegat ambiguis verbis defectus licentiandi, puta, non dicat, & bone famæ, de eo qui est à Curia condemnatus, aut aliud simile.

25 Licentia cõfiten. Quæritur. An Curatus det suis licentiam confitendi alteri? Respond. Omnes de hac licentia loqui, & in specie Tol. Inst. lib. 3. cap. 13. num. 11. not. 1. Vbi habet Curatum posse dare suis licentiam confitendi omni exposito, & etiam alteri Curato. Pro quo sciendum, cùm Episcopus aliquem ad confessionem admittit, admittere sine præiudicio Curatorum. Ita Candelab. de conf. n. 15. Idem potest elici ex Tol. ibi.

* Suarez verò to. 4. disp. 26. sect. 1. num. 11. & S. Thomas probat nullum præiudicium afferri Curato: immo esse iuuamento illi.

Regulares tamen hac licentia non indigent, cùm per eorum facultates possint omnium ad eos accedentium confessionem excipere. Dicendum igitur istam licentiam dandam, vbi talis vigeat consuetudo, vbi verò non viget, vt in multis locis est videre, nec dandam, nec petendam. At vbi datur. Curatus sit facilis in ea concedenda, & sufficit in generali allegare iustam causam. Silu. conf. 1. q. 6. notat. 1. Notet præterea Curat. si in loco sit solus, & sui non vadant alio ad confessionem, curet, saltem semel in anno obtinere ab Episcopo aliquem confessorem insolitum, vt sui liberius possint confiteri, si fortè propter aliqua verecundarentur faciem ipsius Curati, & hoc poterit fieri in Paschate, vel Iubileo.

26 Ad exorcizãt suos. Quæritur, an Curatus teneatur exorcizare suos obsessos à spiritibus malignis? Respond. Et dico teneri, cùm non habent alium exorcizãtem, vel illi nolint vti alio, ne factum detegatur: quia hi sunt in magna necessitate, nec

per

per alium possunt ab ea subleuari, & per consequens Curatus tenetur. Et cùm necessitas ista magna sit, credo Curatum teneri sub mortali. Excusandum autem iudico, si renuat humilitate, vel quia non credat se facturum satis misero energumeno. Porrò Curatus non vtatur superstitionibus, quæ sæpè tamquam pro secretioribus remedijs circunferuntur. Bonus liber est fustis, & flagellum dæmonum, sed sacerdotale Romanum non postponatur.

Quæritur, Quomodo Curatus restitutiones faciat pro alijs? Respond. Si occurrat ei restitutionem facere pro alio, procuret syngrapham; qua solutionem factam doceat, & hanc det restituenti, vt certiorem faciat de restitutione. Nauar. cap. decimo septimo, numero sexagesimonono. Fortè erit melius duplicatam syngrapham accipere, vnam quam det restituenti, & alteram quam apud se retineat; qua docere possit de veritate, si vmquam contigerit. Porrò ne nominetur persona restituens; syngrapha poterit esse talis. Ego N. accepi à N. Curato tali, tot, tali die, mense, & anno, pro restitutione, quam aiebat mihi factam. 27 Restõnes pro alijs quõo faciat.

Quæritur, An Curatus, qui est verè pauper, & fortè egens, qui accipit decem restituens. Titio, possit adito Titio dicere, quidam, qui debet tibi decem, sed est pauper, orat vt illi remittas. An si Titius remiserit, Curat. possit sibi illa decem retinere, cùm verè sit pauper, & mendacium non dixerit? Respond. Non valere remissionem, quia non fuit voluntaria; quando enim Titius remisit, intellexit de omni alio à Curato distincto, Curat. n. loquebatur in tertia persona, & ideò dolosè locutus est. Si tamen Curatus ista diceret, Ego tibi decem debeo, remittis? Et Titius annueret; valeret remissio. Et Titius diceret Curato da pauperibus ipse Curatus tunc posset sibi retinere, partem, vel totum secundum regulas Silu. eleemos. quæst. 3. nota tamen quod Silu. eleemos. quæst. 2. in fine, ait, quod non posset sibi retinere. At tu tene cum Nauar. capit. 17. num. 93. & 171. quod si verè est pauper, 28 Casus de restõne.

posset

posset sibi retinere, maximè de consilio confessarij; quod tamen non intelligas de necessitate, sed ad suam maiorem cautelam.

29 Inducat deuotiones po. & priu. & quomodo.

Quæritur, quomodo aget Curatus introducendo deuotiones in suo populo? Respond. Si inducit deuotiones priuatas, puta ieiunandi, aut orandi; aut similium, quæ ab ipso proposita populus accepta, benè, agit, sed caueat, ne ipse deprehendatur illa non obseruare cum possit, quia destrueret ædificatum.

Si verò deuotiones sunt publicæ puta processiones, festinationes aliquorū dierum, aut similia, non inducat, nisi populo proposita, & per ipsum accepta. Hoc ita benè cedet. Habeat Curatus amicum prudentem, & probum, cui fidat huic suam intentionem aperiat, & per illum curet proponi populo quasi rem propriam, & non Curati, & tandē deferri ad ipsum Curatum; pro illius verò obtinendo: & tunc Curatus si in negotio sint difficultates, eas proponat, vt populus sciens, & volens, rem amplectatur, nullum enim violentum durabile. Caueat autem prætextu deuotionis, & specie honoris proponere populo, quæ in Curati eiusdem vtilitatem cedant, quia res est homine Christiano indigna, & sordida prudentia, & si contigerit aliqua proponere, è quibus Curato vtilitas obueniat, intentio Curati non id bonum proprium, sed populi feratur. Et si melius optat actum iri, non proponat nisi, quæ sunt puræ deuotionis. Si velit autem proposita stabilitatem acquirere, muniat eas Episcopi consensu.

30 Consuetudines loci obseruet.

Quæritur, an Curatus obseruet consuetudines suæ curæ, puta de danda candela in Purificatione, thure in vigilia Ascensionis, & similia? Resp. Obseruet, quia etiam per Episcopum posset cogi. Omnes alias consuetudines non implicantes peccatum obseruet ad vnguem, & nouitates fugiat, quæ sunt odiosæ: at si necessitate cogente aliud sit mutandum; tunc bonum erit illud peragere cum consilio, quasi illud petentes maioris partis suorū, aut saltem maiorū de plebe, vt potiùs videantur morē gerere, quàm imperare. Et non curet de honore, aut similibus;

quia

quia sunt nugæ. Caueat verò diligenter introducere aliqua, ex quibus populus possit sibi ius præscriptionis eum cere: Ideò si quid simile concesserit, clarè protestetur, se pro illa vice solum, & non vlterius concedere: quia sæpè euenit Curatum liberaliter aliqua concedere: quia cum velit postea populo negare, maximè inter rudes, omnia clamoribus insonant, & sæpè non effugit magnas molestias maximè si concesserit potentioribus; multo magis Ecclesiasticis, & personis præferentibus religionem, vt sodalitatib. siue Confraternitatib. laicorum, & multo magis si sapiunt pietatem. Omnia tamen tutò concedet, quæ suo non repugnant officio: repugnantia verò prudenter, & rarò concedet: sit exemplum. In oppido non adsunt nisi duæ Missæ, & in prima vt commodiori, solet Curat. docere docenda, & monere monenda. Quidam de populo, vel laicorum societas de nouo fundata, optat die quadam stabilita celebrari Missam in aurora pro honore dictæ societatis. Curatus videat an concedat in perpetuū, & an cōcessio sit futura officio suo impedimento, puta, quia populus eget instructione, & elabitur, cū non possit Curat. in tali Missa docere necessaria eò quod in secunda sit ad futura maior pars populi eadem instructione egente, & in vtraque Missa idem peragere non possit. In similibus ergo Curatus prudenter, & rarò postulata concedat.

Quæritur, an Curatus consuetudinem obseruet, quando populus ea abutitur ad peccatum, vel superstitionem? Respon. Cùm res ista sua natura sit indifferens, fit vt qui ea vtitur malè, id ex sua praua natura faciat, ideò Curat. non dicetur causa peccati, & per consequens non tenebitur necessario ab ea abstinere, & non dare iuxta consuetū. Curatus igitur. Populum admoneat de peccato commisso in abusu rei concessæ. Quòd si post admonitionem perseuerauerit, nec timeatur scandalum, seu murmur in populo, poterit non dare cōsuetum, sed & si dederit, non peccabit, quia verè nō pōt esse certus, an populus abusurus accepta. Melius est admonere Episcopū de abusu, & iussa exequi. Idē aget de consuetudinibus, quæ p[...]catum [...]

13 Si per cōsue tudinem ad peccatum an obseruanda.

piæ;

Præſerunt, puta non eundo ad eccleſiam ob funus, non eundo ad Miſſam iuuenes nobiles & ſimilia. Quæ pro viribus exterminabit. Si non valet, rem ad Epiſcopum deferat, & iuſſa exequatur.

32 Conſiliũ cõtra tertium. Quæritur. An Curatus det conſilium, & quo petenti illud, quod reſultat in damnũ tertij? Reſp. Nunquam ſimilibus ſe ingerat, niſi manifeſta charitas, aut neceſſitas vrgeat, tunc etiam prius inſpiciat, ſi poſſit diffidentes concordare; ſi non poteſt, dicat veritatem eo modo quo poteſt, ideſt certum pro certo, & dubium pro dubio. Melius eſt, ſi remittat negotium ad peritum, quia beneuolentia populi erga Curatum eſt neceſſaria pro bono regimine. Ideo Curat. abſtineat ſemper ab his, quæ animos alienãt: & quæ ſunt alienationem afferentia, deriuent in alios, ſalua ſemper conſcientia, quia multa debet facere, etiãſi certò eſſet illi moriendũ, & in hoc ſit intrepidus. In ſumma, ita viuat, loquatur, & ſcribat, ac ſi oĩa certò noſceret cenſuranda ab inimicis. Vide etiã multa in c. præcedenti.

33 Cur. ſit eleemoſ. Quæritur. An Curatus teneatur eſſe eleemoſynarius? Reſp. Sine dubio teneri, ſed an tenetur ex iuſtitia, vel ex charitate, tres ſunt ſententiæ.

Prima, eſt Naua. de redditibus Eccleſiaſticis, qui vult teneri ex iuſtitia.

Secunda, eſt Caiet. 22. quæſt. 185. art. 7. qui tenet quando redditus ſunt pingues, deberi eleemoſynam pro 4. parte.

Tertia, Eſt S.Th. 22. q. & art. dicto: Sot. de iuſt. lib. 10. q. 4. art. 3. concl. 1. Azor. 2. p. inſt. lib. 12. c. 11. q. 1. dicentium teneri ex iuſtitia de bonis, quæ ſunt deputata pauperibus ſi fortè Curat. hæc habeat; ſi non ſunt deputata; teneri lege charitatis. Vult autem Azor ibi obligatum Curatum arctius, quàm laicus, quia, ait, laici obligantur præcepto naturali diuino: clerici verò naturali, & canonico.

34 Quantã eleemoſ. Quæritur. Quantã eleemoſynam dabit Curatus? Reſ. Caiet. vbi ſupra. & Sot. q. dicta part. 4. Velle dandam eſſe quartam partem fructuum ab eo, qui habet pingue beneficiũ. Azor verò c. dicto q. 1. vult dandum, quantum ſuper-

pereſt, ex decenti, & commodo victu. Quando verò Curat. in hoc peccet, vide Summiſtas, & in ſpecie Silu. eleemoſ. q. 1. Clericus Azor. Inſt. 2. p. li. 12. cap. 7.

Quid agendum cùm Curatus ſit pauper, & non habet vnde eleemoſynam valeat erogare, & tamen eleemoſyna neceſſariò ſit danda? Reſpon. Si indigentia ſit ordinaria, ſeu communis, puta quærentium oſtiatim, & accipientiam ſi non ab vno ſaltem ab alio, nihil aliud agat: Si ſit inſolita, & magna commendet ipſe neceſſitatem alicui diuiti, vt ab eo indigens recipiat. Si hoc non poteſt, Parochus curet accipere ab alijs, & data porrigat. Ideo eorum conſilium eſt, poſt adeptam Curatam inſtruere in ſua Cura ſodalitatem aliquam, quæ huiuſmodi miſerabilium curam gerat. Vel ſi hoc non poteſt, notificare populo, vt eleemoſynam largitur, quando eiuſdem Curati nomine mittentur viri, vel mulieres oſtiatim quærentes pro miſerabilib. Et notet Curatos, præcipuam curam gerere miſerabilium, qui ſecreta paupertate premuntur, & maximè eorum, qui ſunt honeſtæ conditionis, & bonis moribus præditi. 35 Cur. pauper quo eleemo. pro pauperibus.

Quæritur, an Curatus teneatur quærere ſuos indigentes, vel ſufficiat dare eleemoſynam cùm eorum inopiam exploratam habuerit? Reſp. Tol. inſt. lib. de ſeptem peccatis mortalibus, cap. 35. in fine affirmare, aliter non ſatisfacere. Sed videtur melius dicendum. Si Curat. habet bona diſpenſanda pauperibus; quia illorum vſui ſunt deputata, tenere eos quærere, ſi ſunt ex ſuperfluis beneficij ſufficere dare occurrenti, abſque quod eum inquirat. Nauar. d. 24. nu. 9. 36 An pauperes quærat.

Quæritur, quomodo geret ſe Curatus in his eleemoſynis, quas pij in vſum Eccleſiæ, vel alium elargiuntur? Reſp. Mentem elargientium exequatur: Si non explicat, ita exponat, vt publicè conſtet de effectu, ad ſui honoris manutentionem, & ad aliorum bonorum exemplum. 37 De eleemoſynis pij qd.

Quæritur, An Curatus teneatur eſſe hoſpitalis? Reſp. Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 8. de reform. admonere omnes habentes beneficia Eccleſiaſtica, exerceant hoſpitalitatem, 38 Cur. ſit hoſpit.

quam-

quantum per eorum prouentus licebit. Ideo si Curatus eaque voluit dare in eleemosynam in hunc vsum conuerterit, benè aget, non tamen teneatur ad hoc sub mortali, cùm non præcipiatur.

39 Defendat miserabiles. Quæritur, an Curatus teneatur defendere suos parochos miserabiles? Resp. Lessium de iust. lib. 2. cap. 9 nu. 13. & nu. 94. velle Curatum teneri defendere suos solùm in ordine ad spirituale. Cōc. Trid. verò sess. 23 c. 1. de refor. ait. Cùm diuino præcepto mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, inter alia, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, &c. Ideò videtur dicendum, si potest, teneri, non quidem de iustitia, sed ex charitate, licèt crediderim acrius, quam alium Christianum. Sciat enim Curatus se positum refugium, & spem omnium suorum auxilio indigentium, ne miseri omni spe destituti desperent; Ideò videat, quia malè poterit otiari, cùm sæpè non desint, quibus se implicet. In hoc tamen sit prudens ne dum vult miserabiles defendere, transeat in sinistram opinionem defensorum, si sint personæ, de quibus possit haberi suspicio, vt fęminæ. Ideò in hoc ita se gerat, auxilium præstet; si experitur: vel si videat miserabiles carere omni alio auxilio. Isti enim modificantur secundùm regulas eleemosynæ, quæ rectè dicto modo datur. Qui verò sint miserabiles. V. Sil. aduocatus q. 2. 3. & 4.

40 Faciat paces. Curatus componat paces. Ideò sciat modos dandi satisfactionem læsis. Notet tamen, vt conciliet animos solum; à ceremonia verò, & pactis abstineat quantum potest, sed habeat virum auctoritatis, quo in huiusmodi vtatur quia ita euadet magnas molestias, quæ sæpè solent euenire in fractione pactorum, & pacis. Cæterùm non plus tenetur adhoc, quàm ceteri christiani. Sed & si in loco viderit alios idoneos, relinquat illis hanc prouinciam.

Caueat etiam sua hac regula à faciendis sponsalitijs, hoc est, à trouare marito, ò moglie, quia ista, aut nō fiunt sine mendacijs, aut malè fiunt sine eisdem, & de S. Ambrosio legitur, quòd semper abstinuerit ab huiusmodi.

Cura-

Curatus habeat librum baptismi, & matrimonij ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 2. de refor. matr. In lib. Baptismi scribat, vt est dictum cap. 6. num. 43. In libro verò matrimonij scribat coniugum, ac testium nomina, diem ac locum contracti matrimonij. Vnusquisque sequatur formulam suæ Curæ. Mea hæc est. Libe. baptismi, & matr.

Die N. Maij 1608. Petrus, & Berta factis inter Missarum solemnia trinis denunciationibus tribus dieb. festiuis continuis videlicet die 1. 4. & 8. mensis N. dicti anni, & nullo impedimento allato, seruatisque alijs seruandis, coniuncti sunt matrimonio à me N. in Parochiali N. talis loci, & inter Missarum solemnia ibidem benedictionem matrimonialem receperunt (quando est danda) præsentibus N. & N. testibus.

Si fuerit dispensatio obtenta, à sanctiss. D. super aliquo gradu post illa verba. Nullo impedimento allato, addo, & obtenta dispensatione à Sanctiss. super gradu N. & admissa per D. Vic. vt in filo: & addo reliqua.

Quoniam vero matrimonium est Sacramentum, & recipere Sacramenta in mortali, mortale est, eodem mane meos communico, & postea ad sto celebrationi matrimonij, & statim in Missa do benedictionem matrimonialem. Si placet modus eo vtere, quia vere est tutus. Modus bonus practicandi matr.

42 An verò Curatus idem agat cum procuratore, qui alieno nomine contrahit? Resp. Rebel. de oblig. 2. p. l. 2. t. 5. nu. 12. non esse necesse, cum non teneatur talis procurator illo acto continere. Quid agendū cū proc.

Curatus habeat etiam librum pro notandis mortuis. Hoc communiter obseruatur.

43 Habeat etiam librum confirmatorum, hoc etiam communiter obseruatur. Sed in ciuitatibus non est necesse, cum confirmatio conferatur in Cathedrali, & ibi confirmati notentur. In oppidis videtur necessarium, quando Episcopus non habet secum notarium scribentem. Libri mortuorum, & confirmatorum.

44 Quæritur, an non habere istos libros, vel non notare notanda, sit peccatum, & quale? Respond. De Baptismo, & matrimonio esse peccatum mortale, quia ita iubetur a Con- An pec. non scrib. bapti.

Concil. loco dicto, & c. 1. eiusdem sess. de refor. matr. & quia cedit in magnum populi damnum. De mortuis, & confirmatis erit idem iudicium, quando negligente Curato, omnes negligunt, maximè vbi sit Episcopi constitutio, & consuetudo scribendi; Vbi verò non sit nec constitutio, nec consuetudo non condemnarem de mortali. | Curat. mortuos & confirmatos.

Aduertat autem Curatus bonam custodiam his libris adhibere, ne, dum possunt ad aliorum manus facili negotio peruenire, falsentur, vel rumpantur, aut alio modo destruantur à maleuolo in magnum Curati damnum.

45 Curat. an faciat fides matr. baptis. mortuorum & confirm.

Quæritur, an Curatus teneatur facere fides baptismi, matrimonij, mortuorum, & confirmationis q̃n exiguntur? Respond. Teneri, quia adhoc sunt dicti libri constituti, & potest accipere pro sua mercede illud, quod in loco solitum est dari: si verò fiat gratis, gratis, & ipse faciet.

46 Reuelationes excõicationis.

Reuelationes excommunicationum recipiat, vel non accipiat prout est consuetudo loci, & si acceperit, & sit tradenda copia siue exemplum accipiat, vel non accipiat mercedem, prout pariter est consuetudo loci. Tutius est propter multa incommoda, quæ possunt sequi curare, vt accipiantur ab alio, vel à notario, vel ipsum Curatum nõ scribere reuelata, sed solùm accipere scripturam reuelationum per reuelantes factam, vel saltem non accipere propria ipsius Curati scriptura: nisi præsentibus testibus: Ita enim euitantur multæ molestiæ.

Et si Curatus cogatur eas reuelationes accipere, caueat ne accipiat, quæ alterius præiudicium afferunt. Ideo noscat, qui excusentur à reuelando. De quibus agit. Silu. excom. 2. dub. 8. Nau. c. 25. num. 46. Suarez to. 5. disput. 20. sect. 3. per totum.

47 Cur. studeat Sacerdos.

Curatus studeat Sacerdotali Romano, & habeat ad manũ quæ in eo monentur, tũ vt possit euellere, & excludere superstitiones; si de illis dubium est, tum vt accédat suam, & populi deuotionẽ ad obtinendas gratias ibi notatas. Et sciat me vidisse miserabilia; nec faciliter transeat ad alium librum, cùm in illo sint omnia necessaria. Et in remedijs in bonum populi, puta contra grandines, locu-

stas

stas illius deuotionem augebit, & merebitur actu charitatis.

Aduerte autem circumferri Sacerdotale, seu Rituale paruum Venetijs impressum sub hoc nomine. Fimiliaris liber Clericorum, in quo sunt multa superstitiosa, puta de certis Missis dicendis cum certo numero candelarum, & alia hujus generis. tu eo non vtaris: prohibetur enim per instructionem positam in Indice librorum prohibitorum, vbi agitur de correctione, §.2.

Si contingat in propria cura magnum domus incendium, præter opem externam, quam vicini conferent, sciat etiam ipse Curatus opitulari ad extinctionem. Ideò proijciat in ignem Agnus Dei benedictos per Papam, mirabiles enim effectus, si fides, & deuotio adsint, inde sunt visi. Caute tamen agendum. *Ad incendia quid aget.*

Curatus à multis caueat sine licentia Episcopi, quam curabit habere semper in scriptis, & reponet, sicut cætera omnia, quæ iubentur per scripturam, vt possit de jussis rationem reddere. 42 *A quibus caueat.*

Primò non proponat reliquias sine Episcopi facultate obtenta. *Reliq.*

Secundò non proponat indulgentias, etiam Papales sine Episcopi iussu; nec excommunicationes, etiam Papales. *Indul. Excō. Mirac.*

Tertiò non miracula noua, sine approbatione Episcopi. Narrare tamen aliquod miraculum auditum à fide dignis, poterit ædificare audientes; sed id fiat cum sale discretionis.

Quartò non sinat ædificare, nec pingere in sua Ecclesia, vel in alia sibi subdita; & si adsit Episcopi licentia, non sinat pingere, nisi secundum exemplar Episcopo propositum à pictore, & ab eodem admisso per subscriptionem. *Edificare. Pingere.*

Quintò, Non sinat christianas lactare Iudæos, nec vice versa; nec christianos in Sabbatho seruire Iudæis; similiter non sinat Iudæas obstreticare christianis, nec vice versa per Constitutiones synodales, vel quomodolibet; *Iudæos non lactent.*

S bet;

het, & ea ad vnguem obseruet.

Potest præterea contingere, vt in tua ecclesia ad aliquod altare, seu ante aliquam imaginem, aliquis accendat candelam in vindictam: puta quasi à Deo, vel sancto illo petendo, vt inimicus eo modo, quo candela liquesceret, tabesceret, vel aliter offenderetur: qui modus fœminis proprius. Tu de facto candelam deijce, ac grauiter, qui eam incendit, obiurgato. Et si in loco ista sæpè contingant, admone Episcopum, & iusta exequere. Non enim actus venerationis Dei & sanctorum detorquendi sunt, & adaptandi ad malam vindictam.

Quæritur, quid aget Curatus in omni re insolita, puta si afferatur fulminatoria Papæ exequenda sub excommunicatione, & ferens nolit Episcopi votum expectare? Respond. Exequatur, & quam primum Episcopum moneat. Idem eodem modo aget, si adueniat visitator, aut commissarius, qui se dicat Apostolicum; aut alius, qui de facto mandatum exequi velit. Considerandæ tamen patentes, quia & aliquoties nebulones sub hoc nomine vagati sunt. Practica. De omni re insolita moneat quamprimum Episcopum, vel Vicarium. Et si per tempus hoc non potest, Curatos vicinos consulat de modo, quo & ipsos ab huiusmodi casibus se extricauerunt, & secundum consulta agat, si tamen consilium sit rationabile. Excipe istos benignè, & tracta amanter, & interim, vt est dictum, mone monendum. Nunquam tamen aliquem admittas ad ea, quæ sunt vltra facultatem, quam habet: Ideò considera literas facultatis illius: & neminem sine literis admittas, quia si Legati solent eas ostendere, multò magis tenebuntur inferiores commissarij.

Curatus studeat multum prudentiæ, pro quo vide capit. præceden. Ideò in exactione suorum creditorum ex bonis Ecclesiæ potius sit remissus, quàm concitatus: sic & lites, etiam Ecclesiæ, cum modestia agitet. Legata pia etiam expedit leniter exigere, quia viui non deterrentur à bono faciendo. Res honoris, & famæ melius tra-

ctan-

ſtantur, ſi deleſantur, hoc eſt melius eſt eas ſupprimere, quam velle per ventilationem decidere. Expedit habere virum bonum, & prudentem, & emergentia cum eo conſulcare, & exequenda non niſi matura deliberatione, aggredi, & liberaliter agere, quæ liberalitatem volunt, ne dum auarè remedium tentas, omnia fiant fruſtra. Scias errorem nunquam comitari charitatem, & prudentiam.

Quæritur, quid ſi in Eccleſia ſui dicti Curato ad aliquam imaginem miracula fiant? Reſp. Celeriter Epiſcopum moneat, & iuſſa exequatur.

Et ſi ibi fideles multas largiantur eleemoſynas, idem agat; cuius verò ſint dictæ eleemoſynæ: vide Silu. 10. q. 2. not. 3.

Quæritur, quid aget Curatus, ſi in ſua Cura adueniat aliquis faciens, vel miracula vera, vel quæ videantur miracula, & valdè inſolita? Reſpond. Vidi deceptos, à quadam malè feriata tertiaria S. Franciſci, quæ per ementitas ecſtaſes frequentes continuo victu ex fructibus, & herbis, & quotidiana communione fucum fecerat. Ita videtur agendum. Primo ſis incredulus, & ad omnia tanquam ſuſpecta oculum figas, (etiamſi per confeſſionem Sacramentalem conſtet tibi de contrario,) quia tūc te habes vt perſonam publicam; & debes vti ſcientia publica, non priuata.

Secundo, ſi quæ aguntur clarè conſtat eſſe mala, prohibeas fieri, & Epiſcopo monito iuſſa exequere. Sed iſta vix in ciuitatibus eueniunt, caueant Curati rurales. Tū verò facto, antequam ab Epiſcopo admittatur, nullo modo auctoritatem præbeas, ne habearis conſentiens peccato alieno.

Porrò, ſi vis experiri, quo ſpiritu ducatur iſta faciens, diligentes interrogationes, ſi datur tempus, forte rem detegent: ſi non datur tempus obſerua ſi iſta faciens gloriam quærit: ſi lucrum venatur; ſi facta vanitatem ſapiūt, ſi faciens eſt moribus in compoſitis, ſi humilitatem oſtendit. Finge aduocare brachium ſeculare, ſi videris tanto-

rem habeas omnia suspecta: super omnia aduertas, si cōcordat in dictis, quia, vt ait scriptura, isti prophetæ habent spiritum mendacij.

53 An reddat lib. prohib.

Quæritur, an Curatus teneatur reddere librum prohibitum ei, qui eum sibi ostendit, vt videret, an prohibitus esset? Respond. Si iudicat probabile, dominum non vsurum libro, puta, ipsum laceraturum, vel allaturum ad Inquisitorem, reddat: Si verò scit, vel habet probabile dominum illo vsurum, tenetur sub mortali, domino non reddere, quia nec furioso, sub mortali reddendus est ensis depositus, quo se, vel alium occidat, S. Tho. 2.2. q. 6. art. 5. Caiet. ibi. Sot. de iust. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 1. principale argumentum.

54 An cū periculo meo tenear reddere librum.

Quid si vir atrox velit librum suum, alias probabiliter mihi immineat damnum, an tunc tenear reddere? Respond. Sot. vbi supra, in redditione rei alienæ, si est in iniuriam suam, vel aliorum, non reddendam, si commodè potest. Quibus adde, me non teneri cum periculo vitæ meæ impedire periculum alienæ vitæ: Item non teneri cum periculo vitæ meæ impedire eum, qui ex malitia peccat, si peccatum animæ ipsius tantum noceat; si autem peccatum ipsius, animabus aliorum, qui non malitia peccaturi sunt mortaliter, & alio modo illis prouideri non potest, tunc teneor exponere vitam meam pro animabus illorum.

55 An Cur. cōburat lib. males.

Quæritur, an casu quo Curatus librum non reddat possit eum comburere, vel quid de eo aget? Respond. Si liber est hæreticus? Azor. Instit. p. lib. 8. capitul. 16. quæst. 11. affert duas sententias: Aliam dicentium propria auctoritate posse comburi; Aliam, tradendum Inq. fidei, cum hoc possit fieri, sine magno suo damno, aut periculo. Si verò liber est de prohibitis alio nomine, puta quia obscænus, superstitiosus, vel quomodocumque suspensus, Curatus poterit eum comburere, vel certè ita lacerare, vt nulli sit vsui, & ita communiter practicatur. Porrò hoc agat priuatè, & in præsentia Domini libri, vt reddatur tutum Curatum vere perdere librum, non pro se hoc occulo,

tulo, quòd sit malus retinere.

Quæritur, An Curatus peccet, si cum accedit habens librum prohibitum, vel breue superstitiosum ostendendum, antequam eum accipiat dicat, si est res prohibita non reddam vt dominus rei vel libri ex talibus verbis non det rem illam aut librum, & ita Curatus euadet molestiam, quam timet dicta accipiendo & non reddendo? Respond. Non facere, & nolle facere reduci ad idem genus, & sicut peccaret si malè redderet, sic peccat si arte ista euadit ne accipiat. Porrò peccatum erit maius minusve, secundum rationem periculi causandi ab illa non acceptione. 56 An Cur. peccet nolens destruere librũ vt euadat molest.

Quæritur. Quid aget Curatus cum ostendunt illi breuia, vel res superstitiosæ? Resp. Eodem modo, quo dictum est, nu. 53. & seq. 57 Breuia & superstitiosa.

Quæritur, An Curatus, qui in aliena domo videt rem superstitiosam, vel librum malum, possit eum furari, vt destruat: cum non sit probabile posse aliter è manibus dominis eripi. 58 An furanda res mala vt destruatur.

Resp. Ego non credo teneri ad hoc, cum zelum comitari debeant scientia, & discretio: posset enim excitare rixas, & magnos rumores in domo illa.

Quæritur, An Curatus in festo det licentiam faciendi comœdias, circulatoribus, & similibus suas artes exercendi? Respond. In ciuitatibus eum non dare, quia hæc cura ad Episcopum spectat. In oppidis verò, & castellis absente Episcopo, & eius Vicario siue generali, siue foraneo, obseruet Constitutiones sui Episcopi: Vide Azor. Inst. 2. p. lib. 1. c. 28. q. 3.

Quæritur, an Curatus ruralis, vbi omnes sui viuunt gregatim intra oppidum, possit prohibere, si quis in agro, intra limites suæ Parochiæ, sed in loco dissito velit fabricare domum ad eam inhabitandam, ex quo fiet, Curatum multum laboraturum ad Sacramenta illi afferenda? 60 An impediat fabricantes longe à curata.

Resp. Si nulla constitutione municipali loci ista prohibentur, nec Curatum posse prohibere; si verò vetantur, posse tali constitutione immunitatem suam quærere.

61 Matematicos, & indouinos coarceat.

• Quæritur. Quid agendum si in loco fuerint, vel aliunde soleant aduentare, vt sæpè videre, in oppidis, diuini, & qui maleficia remedio non Ecclesiæ, sed ignoto dissoluunt? Respond. Consulendum Episcopum; & Inquisitorem, & iussa exequere. Si vrgentia casus hoc non patiatur, & clarè constat de malitia actus, vtere auxilio brachij sæcularis, & incarceratos denuncia Episcopo; & Inquisitori, tanquam specialiter delegato à Sede Apostolica super hæresim.

• Scias etiam diligentiam in magistratu seculari in eijciendis, vel non admittendis Aegyptijs, vulgariter dicuntur Zingari, futuram proficuam: abundant enim multis superstitionibus, & eas docent.

62 Quo si habeat in collectis pro aliqua re.

Quæritur. Si veniat aliquis, qui habeat literas Papæ, Legati, vel alterius inferioris, & velit commendari populo, quomodo agendum? Resp. Dictum esse supra.

Non commendandos nisi Episcopo, vel Vicario per subscriptionem annuente.

Istius generis sunt literæ pro redimendis captiuis, pro Iudæis baptizatis, pro hæreticis conuersis, & similibus.

Et si facienda sit aliqua collecta insoluta, puta pro maritanda meretrice, quæ asserat, si adiuuetur, pijs eleemosynis, se posse nubere, Curatus difficilis sit in credendo, & non deueniat ad hoc, nisi re benè expensa.

Et si tutò agere velit, non aggrediatur rem nisi Episcopo consulto; & si illi visum fuerit aliter posse agere, non det, quæ fuerint collecta, nisi postquam verè contraxerit. Vidi enim in hoc fraudes.

63 Absol. generalis ab excō.

Quæritur. Quid aget Curatus si populus impetret à Papa, vt aliquoties fit, absolutionem generalem ab omnibus excommunicationibus ignotis, quas fortè aliqui de populo incurrerunt, vt eorum territorium fœcundetur, per quas credunt sterilitatem contraxisse, quomodo tunc ista absolutio danda? Respond. Si in Breui Papæ præscribatur forma, illam obseruandam: si non præscribatur, vt vidi, cum in nullo Rituali, vel Sacerdotali, (quod

vide

viderim) perscribatur, obserua prius iussa à Sanctissimo quæ communiter sunt ieiunia, vel processiones, siue supplicationes publicæ, & illis absolutis, super populum adstantem, facta confessione generali, absolutionem da super omnes, & quascumque excommunicationes, si & in quantum sint eis innodati, virtute diplomatis Sanctissimi concessi, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Forma posset. Virtute facultatis concessæ à Sanctissimo D. N. Papa N. absoluo vos omnes ab omnibus excommunicationibus si, & in quantum eas incurristis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Quæritur. An Curatus ruralis teneatur tueri ius Episcopi. Verbi gratia, videt aliqua fieri, cuius cognitio est fori Ecclesiastici, an Curatus tunc teneatur monere Episcopum, & ius illius tueri? Respond. Si admoneri Episcopum benè acturum, non tamen credo teneri ad hoc, ratio est, quia Curatus deputatur pro Cura animarum, non pro defendendo iure Episcopi. Si tamen crimen sit in exitium populi, credo teneri saltem ex charitate impedire tale damnum, & sub mortali; sicuti etiam si est in damnum tertij, dummodo speretur profectus, & esset ratio maioris scandali. Quæ verò crimina sint soli Ecclesiastici. Vide Azor. Institut. 1. p. libr. 5. capitul. 13. quæst. 5. & 21 Et sunt omnia illa, quorum prohibitio ortum habet ex iure canonico solo, vel simul cum iure diuino, vel naturali, sed absque ciuili: talia sunt, hæresis, simonia, vsura, matrimonium contractum in gradu prohibito, vel contra aliud præceptum canonicum, violatio voti, violatio singulorum præceptorum Ecclesiæ, sacrilegium in Sacramentis commissum, violatio alicuius censuræ Ecclesiasticæ. Crimina verò mixti fori sunt. Adulterium, sacrilegium, sortilegium, blasphemia, violatio castitatis virginum Deo Sacrarum. Concubinatum aliqui faciũt mixti fori, alij solius fori Ecclesiastici. Azor. ibi.

64 Cur. an tueatur ius Episcopi.

Quæritur, quid de isto casu. Quidam Curatus oppidi videt subs manifestè per publicum consilium decretare

rem intrinsecè malam; puta vendere frumentum vltra pretium currens, aut aliud simile, an teneatur hoc impedire?

65 An Cur. obuiet decreto populi malo.

Respond. Prouisionem huius rei pertinere ad Episcopum ex Azor ibi.q.2.Ideò Curat. ita agat; si datur recursus, ad Episcopum recurrat, & iussa exequatur: si non datur recursus, & speretur emendatio, nitatur pro viribus contra dictum consilium. agat tamen blandè, & suauiter: si non speratur profectus, non tenetur, quia frustra ageret. In dubio tamen de profectu si contra niteretur non malè ageret. Notet tamen Curatus oppidi siue oriũdus, siue sit aduena, non misceat se publicis populi negotijs, nisi charitate, vel necessitate cogente: nam nec decet, & ista odium pariunt.

66 Caueat ne nolit lenocinium.

Caueat Curatus, ne prætextu pietatis ab improbo in lenocinium nolens trahatur. Verbi gratia. Mulier improba alienum amans, vt ad peccandum ei commodum præbeat, adit Curatum dicens. Domine talis (expresso nomine) non finit me viuere, dum enim maritus meus noctu surgit ad opera, & officinam adit, clausa domo, & claue sub porta demissa, venit, & aperto ostio mecum intentauit, & sed minis coegi eum, re infecta, discedere. quæso agas, ne in posterum sit mihi molestus, alioqui super caput eius malitia illius descendet. Hæc omnia autem dicit, vt per Curatum notificetur illi, qua hora, & quomodo possit ad eam ingredi. Vidi contingentiam facti non semel. Caueat diligenter Curatus libens promittat opem, sed non præstet, nisi factus fuerit certior, virum verè insequi talem mulierem: & nec tunc fraterne corrigat, nisi cum speratur profectus. Prudentia tamen præbebit alia subsidia destruendi proteruiam talis malæ fœminæ.

67 Modus agẽdi cum hæreticis.

Quæritur, quomodo se geret Curatus, qui habitauerit inter hæreticos pro illorum conuersione, & pro defensione bonorum, ne hæresi inficiantur?

Respond. Et primò, pro defensione videtur, inter multa, quæ possunt fieri, agendum ita. Excubare, ne virus

virus altius serpat. Hoc autem promouet, hæretico-rum apostasiam, petulantiam, arrogantiam, & cætera vitia inculcare: sic item hæresum contradictionem, absurditatem, fraudes, grauitatem, & sexcenta monstra inde enata, & damnata, quæ cum ista colluuie inundarunt in Principum publicum, & priuatum exitium, exactè explicare.

Fiet enim inde, vt boni reddantur beneuoli, & non tàm facilè opinione sua moueantur. Cauere etiam poterit Curatus, vt auxilio brachij secularis, ne augeantur hæretici, aliquo priuilegio, aut commodo, sed sint statu illorum pristino contenti; & si fieri potest, magis adstringantur. Et si magistratus, vel Princeps secularis sint hæretici, non prætendat titulum religionis; sed interesse temporaneum, quod prudentia docebit, ne petitio sit suspecta, & prouisio cedat vacua effectu.

Pro conuersione verò illorum videtur dicendum; conuersionem hominis esse opus Dei, tamen non desperandum: vt autem dicamus, quibus medijs homines medio hoc Deus disponat, sciendum, duplici via nos posse procedere.

Prima est disputatiua, & de hac vtilissime scripsit Bellarminus Cardinalis suas controuersias, & Stapletonus libros suos de principijs fidei, & de doctrina iustificationis controuersiæ. Sed ista via quærit hominem, qui secretiora theologiæ penetrauerit, & talem non facilè videas in villa, aut oppido clausum; maximè cum inter hæreticos redditus ecclesiastici, vt potè intercepti, nō sint tales, quod animū inescare possint. Altera via est plana, & efficacior non solum pro tuenda plebe, nondum hæresi infecta, sed etiam pro lucrandis ministris hæreticis subuersoribus, & quæ possit præstari à Sacerdote, etiam tenuis literaturæ, & cuius facilè possit haberi copia, & hæc est charitas ardens, nullas fouendo animo cogitationes, quæ contemptu dignos hæreticos suadeant. Præterea conando reddere eos beneuolos, vt rectè de ipso Curato sentiant, & intra se iudicent, hoc autem paratur comitate, & affabilita-

te, & non controuertendo, aut disceptando, sed solum sermonem constituendo de illis, in quibus nobiscum conueniunt. Ad hæc, Curatus videat quibus vitijs, tum ipsi ministri, tum alij hæretici teneantur, & totus incumbat ex eorum cordibus radicitus euellere illa, & ipsis auulsis videbit omnem hæresim prostratam. Adde quod cum hæretici, vt plurimum errent non admittentes præcepta Ecclesiæ, eo quod obligent sub mortali; Curatus contra nitatur, & hortetur, vt eruat eos à pusillanimitate spiritus, & animet ad concipiendos spiritus, quibus in Domini virtute ostendet posse non solum fieri iussa, sed multò maiora, facilitate mira. Hæc omnia ex Epistola Iacobi Fabri desumpta sunt, ex Bibliotheca Selecta Antonij Posseuini lib. 7. capit. 3. His posset fortè addi. Si in loco fuerit heresiarca, seu minister hæreticus, alliciendus est ad ouile, etiam spe commodi temporanei, si fortè tali oblectamento attrahatur: Ideò Curatus pro viribus cum Episcopo curabit, etiam ex redditibus Ecclesiasticis, vt pensionibus aut alijs donis hunc lucrari. Sic Gregor. XIII. & Clemens VIII multos lucrati sunt. Et si minister fuerit apostata ab aliqua religione, pariter curabit ei Parochus reditum ad Monasterium; & immunitatem ope Episcopi: multi enim miserè alias pereunt, cum magna aliorum ruina, quibus si hac via prouideretur fortasse ipsi, & reliqui salui forent. Super omnia verò talis Curatus excellenti exemplo omnium virtutum eluceat, quia mirà proficiet. Libet ferre exemplum istius generis. Circa annum Domini 1571. Hieronymus de Ruere, tunc Archiepiscopus Taurinensis in subalpinis, postea verò Cardinalis delegauit in Vallem Perosæ sitam in subalpinis propè Pinarolum totam hæreticam: Sacerdotem iuuenem ex Seminario suo Archiepiscopali. Is cum socio vallem ingressus peruenit ad quandã villam, vbi persistens, & incipiẽs suæ delegationis officio fungi, mira sunt, quæ passus sit ab hæreticis loci, tñ patientia, & vitæ innocentia, breui multũ profecit, ita vt esset admirationi. Quid maius, aggressione operis tã desperati, ãn progressus eiusdẽ inopinati.

Quæ

* Quæritur. An Curatus de præcepto sub mortali teneatur curare, vt continuo lampas ardeat ante tabernaculum S. Sacramenti? Respond. Obseruandas constitutiones Episcopi. Dico præterea lampadem ardentem esse symbolum fidei, quo protestatur in tabernaculo existere verum Corpus Christi, & ad hunc actum fidei eliciendum omni tempore nemo tenetur v. Azor. t. 1. lib. 8. ca. 7. q. 7. quod cum non sit in casu nostro; non credo mortale Curato, si non habuerit continuo ardentem lampadem ante sanctissimum Sacramentum. Poterit tamen mortaliter peccare, si oleum sit alterius personæ, & Curatus tũ furetur, quod erit Sacrilegium grauius, leuiusve secundum quantitatem materiæ. Sed nec credo excusandum à mortali Curatum, qui in hoc notabiliter deficeret: esset enim dare non leue scandalum. 68 Cur. an teneat lãpadẽ ardentẽ ante S. Sacram.

Quæritur, quid aget Curatus in administratione Sacramentorum, & in admittendo ad diuina si fortè in sua Cura habuerit hæreticos, vel publicos excommunicatos, aut aliter censuratos? Respond. Ista practicanda iuxta cõstitutionem Conc. Const. quia solum prohibetur communicatio in diuinis cum publicis excommunicatis; per denunciationem, & publicas clericorum percussoribus. Quidam negant hanc constit. eo quod de ea in dicto Concil. non constat: sed solum per relationem aliquorum doctorum ita refert S. Ant. 3. p. tit. 25. cap. 3. & volunt standum constitutioni Concil. Basiliensis, qua prohibetur participatio cum omni excommunicato ita publico, quod nulla tergiuersatione valeat celari. At standum Const. Concil. Const. eo quod ab vniuersali Ecclesia admittatur. Suar. tom. 5. disp. 9. de excommun. maiori sect. 2. à num. 1. vsque ad 6. 69 Quid aget Cur. cũ hæreticis, & censuratis in diuinis.

Quæritur, an casu quo Curatus non possit cum istis participare excusetur metu? Respond. Excusari, si metus sit mortis, vel grauis damni, seu scandali, dummodo non cogatur participare in contemptum clauium; quia tunc nullatenus excusaretur. Cùm autem audis scandalum excusare intellige de scandalo resultante ex peccato mortalis 70 An metus excuset esse re communicationem.

tali; putà graui murmuratione, vel iudicio temerariò (so'a autem admiratio non excusabit) afferat grauem infamiam, quod vt plurimum euenit. Suarez de censuris disp.5. sect.3. nu.19.

71 Quid agēdū cum concionatore scandaloso.

Quæritur, quid aget Curatus, si in sua Ecclesia concionator fortè doceat hæretica, vel scandalosa, an in facto impediat, vel finat orationem, seu concionem absoluere? Quid idem aget si ipse Curatus dum concionatur ad populum, aliquis temerarius contradicat ipsi publicè? Respon. In primo casu de concionatore, finat concionem perficere, deinde Episcopo admonito iussa exequatur, & hoc in his, quæ non sunt contra fidem, quia aliàs excusaret magnum scandalum, quod non licet. Si verò concionator iste docuerit hæretica, vel valde scandalosa, idem omnino agat, vt est dictum. & si ibi sit edictum. S. Officij eidem pareat denunciando Episcopo vel inquisitioni.

Si determinatio Episcopi sit aduentura, antequam concionator iste iterum concionem habeat, vel non sit periculum, ante aduentum placiti Episcopi de nouo hæretica; vel scanda'osa illa prædicatur. Si autem probabile est periculum, ea repetiturum, concionem prohibeat vsque ad determinationem Episcopi.

Et si videtur concionator non acquieturus, curat eum poni sub firma, sed decente custodia, Episcopo celeriter de omnibus admonito.

In casu autem de illo sibi contradicente publicè, ego ità agerem, tunc silerem, & quasi commotionem illam sedendo blandè dicerem: putà poterimus de hoc alia vice commodius loqui: deinde haberem me cum isto iuxta proportionem, vt dixi de concionatore. In istis tamen casibus aduertat Curatus, non deferet rem ad Episcopum, nec aliter prouideat, nisi postquam de tota re controuersa testes examinarit, vel eorum dictum per priuatam scripturam testium exceperit: & tunc testes, vel scripturam ad Episcupum transmittat, & prouisionem quærat, vel si sit acceleranda prouisio, prouideat, & non antea.

ANDREAE VICTORELLI
Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Duodecimum, Nota.

PRoponere minus malum, vt maius vitetur, fas esse censebis; dum in illud consensus proponentis non feratur: at suadere, vel dare consilium, vt fiat, nequaquam; quia hoc, sine consensu in malum, accidere, posse non videtur, nonnulla huc spectantia notaui olim, ad c.37.lib.5.Instr.Card.Tol.quo in loco factum Loth sodomitis filias offerentis, allatis Doctorum sententijs, considerandum, proposui.

De hac re Mol.d.335. de Iust.Perrer. d.1.in c.19. Gen.

21 Si vero, &c. Curatus non angatur.&c. vide, si libet: Ioan. Med.de pœn.tract.4. q.9.de ieiun. Azor. to.1.Insti. Mor.lib 7.c.18.q.3. & Notas nostras ad cap.4. lib.6.Instr. Sac. Card. Tol.

25 Parochus, cum ordinariam in suos, pro foro conscientiæ, iurisdictionem habeat permittere potest; vt alius Sacerdos, ad confessiones audiendas in eadem diœcesi approbatus, suorum confessiones excipiat: imò, vt alterius diœcesis Parochus id faciat. Episcopi nonnulli Sacerdotibus quibusdam, non Parochis, facultatem interdum faciunt, vt homines quibuscunque suæ iurisdictionis Parochis subiectos sacro ritu audire, & absoluere possint. Hi confessarij, Parochorum facultate non egent. De licentia alieno confitendi Ioan. Med. q.31. de confessione. Sot.4.dist.18.q.4. Suarez tom.4.

Sed vide, ne te vetusti, (aut fere,) Scriptoris (in his Io. Med. q.34. de Confessione) dicta fallant: cum legis, Parochia-

rochianum veniam à suo Parocho assecutum, vt alienæ Sacerdoti crimina, in sacro Pœnitentiæ foro explicet, posse ad simplicem Sacerdotem confugere nam, post Concil. Trid. sess. 15. ca. 15 necesse est, vt is Ordinarij approbatione confessionibus excipiendis expositus sit.

Vicecurati licentiam sufficere, ait Ioan. Med. q. 32. l. c. si ei Parochus concessit; vt id (quo ad Sacramentorum administrationem) efficiat, quod ipse efficiat Sot. 4. d. 18. q. 4. art. 3. col. 8. hoc sensit, si subdelegandi facultas ei a Parocho facta sit.

27 Teneri, &c.] Quid si Parochus, probabili coniectura ductus, hominem à dæmone, in eius, & aliorum hominum bonum Dei voluntate vexari existimet?

Exorcista Thyræi librum, egregium sane, de obsessis à dæmone, cum fructu, & oblectatione, decies repetita lectione, inspiciet.

Qui dæmonibus ab humanis corporibus pellendis operam nauant; videant sedulo, ne hac arte pecuniam quærant, aut quærere videantur: pro diuina gloria laborent: abstineant à muneribus, mercedem à Deo expectent. Subsannant, & decipiunt praui dæmones auaros homines, in magnasque impellunt angustias, recentia non deessent exempla.

27 Vir magnus Xauerius pecuniam, neque restitutionis, neque eleemosynæ titulo pauperibus distribuendã, accipi, volebat à Confessarijs. Tursel. lib. 6. capit. 17. Vitæ Xaueriane. Quod iterum, dedita opera, moneo.

40 Inimico qui te læsit, pacem suppliciter oranti, tabellionis manu scriptam concedere, non teneris. Sic Comitolus lib. 4. q. 32. to. 1. Resp. mor.

41 In sua ignorantia, &c.] Si culpa careat. De re simili actum est supra ad c. de matr. in 1. Appendice.

43 Parochum matrimonium librum non habentem peccare mortiferè, à Sanchez quoque traditum est, lib. 3. d. 15. num. 22. Ex verbis Concil. Trid. hoc non colligitur; nam non sunt præceptiua, sed colligitur ex fine; quem Concilium præoculis habuit: idest, vt lites euitentur, &

de

de celebrato matrimonio Ecclesiæ constet.

52 Emenitas ecstases, &c. Repertæ, sunt mulieres, quæ, malo dæmone fallente, se Christi Domini vulneribus (hoc munere cumulatus Sanctus Franciscus, & D. Catherina Senensis) decoratas dicebant, mirum est, quod ex P. Ioseph Acosta significauimus, ad caput septimum num.80. Firmilianus epist.75. ad D. Cypr. narrat mulierem quantum dæmonis astu, solitam & statim experiri, res, quæ miro videbantur, efficere. his illa artibus multos decepit. Quædam mulier, (apud Seraphinum Firmanum c.4. de spirituum discretione) eodem dæmone decipiente, sanguine sudabat. Lucilla Cartaginensis dæmonis secuta fraudes schismati Africano initium fecit. Optat. Mileu. lib.1. de Schis. Donatist. contra Parmen.

Quomodo Confessarius se gerere debeat cum fœminis visiones referentibus, docet Rodriquez par.1. Summæ, cap.9. Libenter leges, quæ monebat spirituales suas filias B. Catherina Bononiensis, c.29. li.2. Vitæ S. Claræ. F. Valerij Veneti Capuccini, & quæ scribit Martin. Del rio Magic. disquisit. lib.4. capit.1. quæst.3. de diuina agens reuelatione.

(?)

DE

DE MORIBVNDIS.

Caput Decimumtertium.

1 Cur. an quærat infirmos pro Sac.

QVæritur, An Curatus, vt audit aliquem infirmari debeat se ingerere, & hortari ad Sacramenta suscipienda, vel sufficiat dare petenti? Resp. Præter dicta cap. 5. nu. 3. & c. 7. num. 81. Diligentius incumbendum in causa infirmi, quam in causa sani. Sed quia fragilitas naturæ humanæ talis est conditionis, vt infirmus malè accipiat cum statim de Sacramentorum receptione admoneatur; Parochi diligentis erit curare, vt medici suæ Parochiæ, iuxta canones, & constitutiones Pontificias, suscipiant hanc prouinciam, & de confessione admoneāt saltem domesticos infirmi, & maximè cum præuident, vel dubitant de futuro delirio, (quod periti medici fatentur posse agnosci) domestici deinde denunciēt infirmo vide etiam c. 7. num. 101. Et quo maior peccator est infirmus, eo magis Curatus incumbat, primo lenibus, deinde grauioribus verbis, si ita prudenter expedire viderit, sed aspera relinquat pro extremo remedio. At si in loco vigeat abusus in hac re, curet tollere, instruens populum ad petenda, Sacramenta spontè cum infirmitate præmuntur, docti de commodò inde sequente, & de probabili periculo aliter imminenti.

An denūciet mortem infirmo.

Quæritur. An Curatus teneatur denunciare mortem infirmo? Respon. Et non credo necessarium sub peccato, nisi quando probabile est, si denuncietur, infirmum saluarum iri, aut euasurū peccatum mortale. Porrò prudenter denunciata non afferret molestiā illam, quam cōmuniter

niter afferre solet. Expedit autem instituere cum infirmo sermonem de miseria huius mundi, & obiter inserere de periculo mortis, quod infirmitas solet afferre dicendo domine, si te oporteret ad cælum ire, quomodo mortem acceptares libenter? Et ita, vel alio meliori modo disponere ad mortem, vt sic dispositus rebus etiã suis disponat.

3 Quæritur, an expediat, vt Curatus notitiam aliquam saltem crassam habeat pulsuum, vt tangendo infirmos, cognoscat, an verè infirmus sit moribundus? Resp. Non esse necesse, nec bonũ tangere pulsum, dum accedis pro conferenda extrema vnctione? quia si tetigeris, & vnxeris, intelliget infirmus se iam iam mori, quod esset illi valde molestum, sufficiet autem Curato pro rectè vngendo infirmo scire illum deficere, iuxta dicta de extrema vnctione. Cæterùm qui hanc doctrinam calleret, vitaret multa quæ sæpe ab imperitis Curato proponuntur.

An tanget pulsum infirmi.

A quibus Curatus in morte absoluat. vide cap. 7. n. 72.

4 Quæritur, an Curat. det, & quomodo indulgentias bullæ, puta, ægrotus est è sodalitate, quæ habet priuilegium accipiendi indulgentiam plenariam in morte? Respond. Considerandas esse bullas Papæ, & si Papa concedit Indulgentiam, Curat. nihil agit: At si concedit confessario, vt illam largiatur, absoluat prius à peccatis, deinde det indulgentiam in hæc verba, Auctoritate, qua fungor, concedo tibi omnem indulgentiam illam peccatorum tuorum, quam possum tibi concedere, virtute cuiuscunque gratiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Nauar. c. 26. nu. 30.

Hortetur ad indulgẽtias sua sodalitatis.

5 Quæritur, quid agit Curatus post confessionem, & communionem infirmi? Respond. Hortetur, vt tunc velit extremam vnctionem, dandam tamen quando ita visum fuerit Curato; licet hoc possit differri in aliud tempus, puta dum Curat. viderit infirmum paulatim deficere, & doceat cum Soto distinct. 23. quæstione secunda, articulo 2. concl. 2. Vnctionem non esse differendam in id tempus, quo natura iam est deplorata, si tamen eò protrahatur etiam est danda: collatam vero, cum natura ad-

Post confessionem, & cõionem qd aget.

T huc

beat suos testes necessarios, qui debent esse septem mares. Et si contigerit infirmum velle facere legata pia, Curatus aduocet duos testes, praeter seipsum sufficient quidem mulieres: at melius est habere viros, si fieri potest. Silu.test.1.q.7.

Deterreat autem à legatis pijs, (magnis saltem) habentem hæredem pauperem: quia bonum legatum est relinquere pauperi: modò sit dignus, dummodò extremè indigeat, & non habeat alium, qui eum alere possit, vel velit. Nauar.c.26.nu.36.in fine. 8 In legatis pijs obseruādum.

Consilium petenti infirmo, quid possit pro anima sua relinquere, Curatus caueat ne proponat, quæ sapiant auaritiam. Dicat potius generalia; puta fac eleemosynam locis vel personis pijs, aliquando item proponat aliquos miserabiles. Aliquando propriam, si Ecclesiam, si verè indiget. Sed sit prudens, ne incurrat offensionem domesticorum infirmi. 9 Deterreas à legatis pijs.

Quomodo Curatus iuuet infirmum ope externa indigentem vide. ca.7.nu.62. 10 Consilium leganti pia.

Quæritur, quid respondeat Curatus infirmo petenti rem indignam, aut impossibilem, puta, habeas curā vxoris meæ, vel filiorum meorum, aut aliud simile? Resp. Nihil præcisè respondeat, sed solum genetricè, puta sis bono animo, non deero quacumque in re potero, & similia. 11 Quid respōdendum difficili aut impossi. rei.

Si verò contingat ad venam in loco esse infirmum, & habere vxorem, ac filios, & velit Parochum curaturum eos in patriam reduci, qui alias notabiliter essent passuri. Curatus præstabit rem dignam homine Christiano eos, & suis, & piorum eleemosynis adiutos in patriam remittere.

Obseruet Curatus pro astantibus & domesticis infirmi cohibeat dolentes & plorantes, & nonnunquam dicentes. Paulatim deficit; Non perueniet ad talem horam, & similia: infirmi enim pollent acutissimo auditu, vt plurimum, & talia valde moribundum conturbant. 12 Consilium per astātib. & domesticis infirmis.

Quæritur, An Curatus teneatur moribundo commendare animam? Respond. Tol. Instit. lib.5. cap.5. affirmatiue.

An sub mortali? Non credo, quia videtur res leuis, nisi in eo, qui ad talem statum sit redactus cum mortali, puta non confessus aliquo prauo affectu, vel cum perseuerantia in statu mortali, quia iste cum sit in magna indigentia pœnitentiæ, videtur Curatus tamquam pastor teneri omnimodo, & via, dum superest halitus, illius salutem procurare, & tanto grauius credo teneri, quanto periculosius est damnum vicinum, & irreparabile moribundi.

13 Commẽdet animam.

Pro commendatione verò animæ in iusto casu, non solum intelligo preces illas fundere, quæ in Rituali inscribuntur. Commendatio animæ, sed vt inducat precibus huc ad dolorem suorum peccatorum, & veram pœnitentiam. Commendare verò item animam, idest preces illas fundere, sancta res est, & à Spiritu Sancto, qui regit Ecclesiam, profecta.

14 Cur. quantũ maneat apud infirmum.

Quæritur, an Curatus teneatur manere apud moribundum die ac nocte vsque dum expirauerit? Respond. Si moribundus sit impœnitens credo teneri, vt est dictum nu. superiori: Si verò is recepit Sacramenta, & christianè moritur, est bonum apud illum manere, sed non necessarium, consuetudine generali ita interpretante. Sciat tamen Curatus diligentiam in hoc esse proficuam infirmo, & sibi, & valde domesticis infirmi charam. Circumferuntur duo libelli Italicè conscripti, videlicet con solatione de gli afflitti del P. Gasparo Loarte della Compagnia di Giesù, & alter. Modo vtilissimo al ben morire: quorum cognitio erit in hac re Curato valdè vtilis præbeat autem se Curatus non magis diuitibus, quã egenis diligentem, imò si velit excedere, excedat cum pauperibus, vt potè magis hac ope, & cõsolatione indigentibus.

* Sed & Curatus sciat sæpè freneticos paulò ante mortem fieri rationis compotes: ideò, si pro frenesi infirmus non potuit antea iuuari, conetur hoc præstare, cum instat mors saltem, saltem si non viderit antea adesse rationis vsum. Nam potest fieri, tunc infirmum esse sui iuris, & fore iuuandum, cum antea per frenesim omni auxilio incapax esset.

Quæ-

Quæritur, An commendatio animæ sit repetenda? Respond. Si velis, posse repeti. Vide verò an sit fructuosius, (quod ita credo) crebris orationibus iaculatorijs mixtis cum gratiarum actionibus, tenere mentem infirmi excitatam: Et si habuerit vsum sensuum, expediet animare ad amorem Dei, ad voluntatem eius acquiescendam, ad spem vitæ æternæ, & ad læta huiusmodi, quæ magis afficient, si in medium producentur miseriæ huius vitæ: & præcipuè infirmi, qui in eis fuerit, aut, sit, siue item domesticorum, quæve euenire cuique possunt: sic enim ex recordatione noti odiosi, discet amare incognita. Si in commendatione videris infirmum validè à dæmonio vexari expediet, vel orationi tuæ iungas orationes astantium, & vt respondent tibi ad litanias, vel repetant ipsi, quæ tu clarè pronunciaueris, vt multiplicata intercessio sit efficacior; præcipuè verò Psalmum. Exurgat Deus, &c. & Euangelium S. Ioannis. In principio, &c. 15 Practica pro commendatione aix.

Si vero infirmus auditu caret, relinque iaculatoria, quia non prosunt, & alia supradicta, & age causam illius oratione tua, & astantium. Et cura semper adesse aquam benedictam, qua sæpè aspergatur infirmus. Vis enim huius aquæ contra ægritudines, & morbos mira.

* Caue etiam à vociferatione, dum res necessarias doces nam ista moribundum inquietant. Sufficit vox ordinaria: nisi surditas infirmitatis velit, attollendam esse.

ANDREAE VICTORELLI

Bassanensis Doct. Theologi.

Ad Caput Tertiumdecimum, Notæ.

NOn esse differendam, &c.] Lethali morbo oppressus ad extremæ vnctionis remedium tunc debet confugere; cùm integrum rationis robur ei permittit; vt p ũ animi studium ad Sacramentum afferre queat; & cum supernaturalis Sacramentis v's naturæ languentis vires adiuuare potest. De hac re actum est à me in libro de extrema vnctione, pagina quinquagesima Alacritatem, miram profecto, in ægroti animo Sacra gignit Vnctio: qualis recreatus sæuientis draconis impetum sustinere facile ac frangere pot st.

Beatus Laurentius I st nianus sacro delibutus oleo egregiam habuit de morte s bono, & de sempiternis beatæ vitæ delitijs orationem. De B.Maria Oegniacensi Iacobus de Vitriaco, libro secundo, capitulo 4. hæc scribit *Dum ægrotus aliquis extremæ vnctionis Sacramentum, B. Oegniacensi M. præsente perciperet, sentiebat illa, Christum, cum Sanctorum multitudine adesse, ægrotumque illum misericorditer corroborantem, dæmones, expellentem animam purgantem.*

S.Clara è Monte Falco diuinum hoc remedium suscipiens, diuinitus monita crimina condonata, æternæque vitæ præmia sibi in cœlo parata cognouit. Quæ tunc illam

Iam voluptas exhilarauit? v.capit.4. lib.5. Vitæ S.Claræ, quam P.Valerius Capuccinus edidit.

6 Rodriquez parte prima, capitulo quinquagesimo nono, quid agendum Confessario, scribit, cum morientis hominis confessionem excepturus est. De testamento in statu gratiæ condendo idem, quod Nauar. Parochus moneat ægrum, vt æs alienum detegat, iubeatque vt illud primo quoque tempore, immo antequam obeat, si fieri possit, dissoluatur.

14 Duo libelli, &c.] Liber Ioannis Polanci è Soc. Iesu Methodus ad adiuuandos morientes, inscriptus, optimus est: cum præ manibus Parochus habeat.

enim de iustitia. Sed Curatus hoc remedio non vtatur, nisi cum omnia alia via prius tentata, suum nequit habere. Numquam tamen ante sepulturam quærat habere cautionem de isto solito. Vidi alicubi Curatum noluisse admittere ad sepulturam, ni daretur cautio de soluendo solito ab his, in quorum domo mortuus iacebat. Et alibi, contra eosdem processum fuisse via iuridica, quando mortuus non habebat vnde solueret. Tu ab omnibus istis caue, quia irrationabilia, scandalosa. Et Curatus in his debet esse tam alienus, vt mortaliter peccet, & sit excommunicatus, si induxerit aliquem ad promittendum, aut iurandum se accepturum sepulturam in sua Ecclesia, aut quam iam ante accepisset, non mutaturum. Nauar.c. 25.num.132.

Quæritur, An aliquibus sit Ecclesiastica sepultura neganda? Respon. Affirmatiuè, & esse negandam.

Non baptizato, dummodo sit extra corpus matris, quia dum non est ex tractus, est pars ventris. Et si sepulta matre, aliqua de causa extrahatur, & fætus separetur à matre, non est sepeliendus amplius in sacro, propter eandem rationem. Baptizatus verò baptismo dubio, ita vt si superuexisset, rebaptizandus fuisset cum conditione, sepelitur in sacro lib.bapt.4.q.1. 4 Carent: sepult.

Quid de isto casu. Dum in partu periclitaretur infans nondum integre natus obstetrix eum baptizauit, dicente matre puerũ viuere, quia mouebat se, tamen statim plenè natus apparuit mortuus, vbi erit sepeliendus? Consulti Doctores assueuerunt sepeliendum in sacro, qua sufficienter probatur vixisse dum fuit baptizatus: quòd verò natus visus fuerit mortuus, nihil aliud concludit, quam natum mortuum, quod non impedit sepulturam. Deducitur etiam ex Silu.bapt.4.q.1. Vbi concedit non priua si Ecclesiastica sepultura baptizatum baptismo dubio.

Si verò infans in partu baptizetur, & nõ constat baptizati an viuat nec ne, sicut ne matri quæ pro dolore illud non attendit, si baptizatus apparet mortuus, sepeliendus in sacro. Ratio videtur esse quia sicuti ibidẽ sepelitur ba-

ptiza-

ptizatus baptiſmo dubio, ſic venit ſepeliendus baptizatus ſub dubio, an viueret, quia ſemper baptiſmus dicetur dubius, poſito dubio in forma, vel ſuſceptore, vel materia, & ita iſte baptizatus ſub dubio videtur ſepeliendus, vt ſepelitur baptizatus baptiſmo dubio. Iſta tamen intelligo cum hac limitatione, dum verè poſt baptiſmum adhuc duret dubium, an infans tempore baptiſmi viueret, nec ne, quia ſi conſtaret tempore baptiſmi fuiſſe mortuum, non eſt ſepeliendus in ſacro.

Caret item Eccleſiaſtica ſepultura Moriens in torneamentis, etiamſi accepto vulnere viuat, & pęniteat. Idem eſt de moriente in duello. Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 19. de reform. Vide Decret. Gregor. libro quinto, titulo 3. capitulo 1. & 2. Silueſtr. Tabienam. Nauar. Manu. cap. 15. numero 9.

Occidens ſe ex deſperatione, vel ira, ſed ſi viuat, & pœniteat, ſepelitur.

Non confeſſus vel non communicatus illo anno, hoc eſt per annum. Pro quo obſerua Conſtitutiones tui Epiſcopi: ſi non adſunt, & iſtum non confeſſum, vel non communicatum fuiſſe clarè conſtat non ſepelias; ſi eſt dubium ſepeliendus eſt, ſicuti factum ſit occultum. Silu. ſepul. q. 10. not. 1.

* Porrò Curatus notet, ſi vocetur pro confeſſione eius, qui omnino non valet, nec verbo, nec ſigna conſiteri, nec oſtendere ſignum contritionis, vbi iſti non confeſſi non ſepeliuntur in Sacro, vel alia pœna puniuntur domeſtici mortui, adhibeat teſtes, ne forte apud Epiſc. incuſetur quaſi ſua culpa non confeſſus mortuus fuerit. Poteſt enim fieri, quod iſti liberarent vt à pœna, iſtam negligentiam in Curatum deijcerent.

Monachus proprietarius, poteſt euenire caſus Curato in apoſtata, vt bis vidi in aliena Cura.

Blaſphemus Dei. Addit Armil. ſepul. Si contempſit facere pœnitentiam.

Notorius peccator mortuus ipſo notorio mortali.

Interdictus, & excommunicatus. Adde alios, de quib.

vide

vide Summistas. verbo sepult.

Qui tamen omnes excepto mortuo in torneamento, si ostenderint signa contritionis, sepeliuntur in sacro.

Vsurarius publicus, si potuit præstare quæ dicuntur c.7.num.96. & licet dicat se in testamento relinquere, vt vsuræ soluantur, non est sepeliendus in sacro, & sepeliens est excommunicatus Nauar. capitulo vigesimo sexto, numero octauo. Tolet. inst. lib. 5. capit. 36. Sed absoluit ab ea Episcopus.

Vsurarius verò occultus potest sepeliri. Aduertat verò Curatus, quod si admittit ad sepulturam eum, qui restitutionem fecisset, si ei negata fuisset sepultura, quod ipse Curatus tenetur pro eo restituere Silu. vsur. 7. q. 2. in fine. licet credo possit excusari iuxta dicta capit. 5. numero 19.

Omnis autem censuratus puta excommunicatus, interdictus, vel suspensus absolutus in articulo mortis, potest in sacro sepeliri. de excommunicato affirmat Tolet. lib. 1. tit. 1. c. 16. nu. 9. 5 Censur. absolutus in morte sepelitur.

Si verò excommunicatus in eo articulo non fuit absolutus sed osten lit signa contritionis, ad quæ probanda sufficiet vnus testis, post quam fuerit absolutus ab excommunicatione, ab eo, cui absolutio erat reseruata poterit sepeliri in sacro. Nauar. cap. 26. nu. 32. Tol. inst. lib. 1 cap. 16. nu. 10.

Quid vero intelligatur verbo sepelire, cum dicitur sepelientem excommunicari, Caiet. excom. casu 46. vult esse solum eum, qui mortuum deponit in tumulo, & mandantes, non autem facientes officium sepulturæ: At Nauar. cap. 27. num. 237. citat glos. dicentem excommunicari omnes efferentes, & comitantes mortuum, & officium sepulturæ faciente, Suarez, tom. 5. disp. 52. sect. 4. Videtur hoc idem tenere. Sed & si quis bona fide, crederet fuisse absolutos, vel dedisse cautionem, quando est danda, & sepeliret, non incurreret excommunicationem. Caiet. & Nauar. ibi. 6 Sepelire q. dicatur.

Quæritur. Quid de isto casu. Quidam infirmus antequam 7 Blasphemãs in morte.

quam moreretur pessimè blasphemabat,& blasphemando mortuus est,quomodo sepeliendus?

Resp. Si iste erat freneticus,tutò debet in sacro sepeliri: si nescitur an fuerit freneticus,si quidem habuit Sacramenta, debet iudicari freneticus, quod facilè erit cognitu. Si verò non fuerit freneticus, quòd etiam benè constabit, puta si blasphemabat ex causa non sepeliendus in sacro, quia mortuus est in statu peccati mortalis.

Porrò, quia etiam potuit blasphemasse ex inaduertentia, vel lapsu linguæ, quæ excusant à mortali ego, non sepelirem, nisi monito Episcopo, nam saltem hoc cederet in cautionem aliorum blasphemantium, & ex hoc capite posset excusari in foro conscientiæ, at non in foro exteriori,quia Ecclesia non iudicat de occultis, sed de claris,& huius peccatum clarum est in tali foro.Porrò Episcopus viderit.

8 Inuentus sine signo baptismi. Quæritur. Quid aget Curatus si in sua Parochia,puta in crypta, vel in via inueniat mortuum non habentem aliquod signum baptismi, quomodo hunc sepeliet? Resp. obseruandas Constitutiones Episcopi, si hac de re adsunt;si non ad sunt,consulendum Episcopum;si hoc fieri non potest, & probabiliter potest mortuus iudicari infidelis, non sepeliat in sacro:si æquè est probabile, esse, & non esse fidelem, sepeliat in sacro, quia non constando ei aliter, potest credere fidelem, & conditio boni nominis,quam non amisit,mortuus est potior.

Aduertat tamen,antequam mortuum loco moueat, vt factum notificet magistratui seculari,seu curiæ,quia ferè vbique cautum est, non sepeliendos similes mortuos, sine cognitione curiæ, & hoc pro bono publico, ad quod non turbandum, seu impediendum Curatus tenetur: est enim lex rationabilis.

9 Prohibeat insolitu super mortuū. Curatus prohibeat super mortuum poni insolita, dũ fertur ad tumulum, multo magis sapientia superstitionẽ puta capillos vxoris,& similia: & si sui admoniti nõ desistant, rem ad Episcopum deferat: Sed & ipse, si cognati mortui sunt plebei, & non timetur scandalũ, poterit veluti

luti in pœnam similium rerum, non facere super mortuum officium sepulturæ, vt ab istis sui desuescant.

Si cadauer defertur in aliena Ecclesia, & Curato obueniat aliqua puta quarta funeralis, aut similia, & ea debentes negent, non rixetur sed absoluto officio, re delata ad Episcopum inde iustitiam sibi sumat. Modestia enim Ecclesiastici nota debet esse. 10 Qño cogat emolumēta sepul.

Quæritur, An Curatus sinat medicos aperire corpora mortuorum delata ad Ecclesiam? Si in loco cognati defuncti malè habent corpora defunctorum aperiri, Curatus non permittat, nisi prius habita licentia propinquorum, cum testibus vt molestiam euitet, si quæstionem instituant. Si verò propinqui in loco de hoc non curant, Curatus permittat, maximè si vagantur morbi medicis ignoti, qui ideo cupiunt aperire mortuos, vt inde fit remedium sanis, mortali casu expedit aperire. 11 An apertio mortuorum permitti.

Quæritur. Si puerpera in partu moriatur an antequā deferatur ad Ecclesiam pro sepultura, super eam debeāt legi orationes ad introducendam mulierem in Ecclesiam post partum? 12 An mortua in partu introducenda in Ecclesiā.

Respon. Me vidisse aliquos de hac re scrupulis actos. Sed tu die, quod non debent legi, quia, vt patet, orationes sunt pro viua, non pro mortua.

Quæritur, An Missa de Requiem possit dici omni die? Respond. Pro sepeliendo mortuo, & pro Anniuersario posse dici, omni die etiam dominico. Rubr. Missal. de Missis defunctorum. Azor. Instit. prima parte, libro decimo, capitulo trigesimo secundo, quæstione septima. Addit, curandum, vt in dominico, & in die festo, populus habeat Missam currentem: tu intellige, in quantum potest, quia ad impossibile nemo tenetur. Sed nec in Parasceue post dici Missa de requiem, quia nec illa, nec alia dicitur. Idem credo de Sabbato Sancto. Idem de die Paschæ. 13 Missa de requiem quādo dicatur.

An idem sit obseruandum in alijs festis eiusdem classis, puta in Natiuitate Domini, in Epiphania, in Ascēsione, in Pentecoste, in festo Corporis Christi, in Natiuitate

Sanctis

Sanctis Ioannis Baptistæ, in festo sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, in Assumptione Beatæ Virginis, in festo omnium Sanctorum, in dedicatione Ecclesiæ, in festo patroni loci, vel titularis Ecclesiæ?

Respond. Nullibi, quod sciam, esse cautum; distinguerem tamen. Vbi non adest nisi vnica Missa, ego non dicerem nisi currentem; vbi autem sunt plures, quid inconueniet dicere vna currentem, & aliam de requiem?

Aliæ Missæ de requiem possunt semper dici, excepto in duplici. rubr. Missal. de Missis defunctorum.

24 Quid de candelis super sepultur.

Quid de isto casu. In die commemorationis omnium defunctorum, in quibusdam locis feruntur à populo candelæ, & accenduntur super sepultura, nunc quæritur, an absolutio officio, vel ad libitum eas ponentium, possint ab eisdem auferri, vel an eo ipso quod appositæ acquirantur Ecclesiæ?

Respond. Iuxta consuetudinem loci practicandum: si dubium sit super consuetudine consulatur Episcopus, & iussa exequatur.

25 Distributio in absẽtiam alterius Curati.

Quæritur. Si in Ecclesia Curata, in qua sint duo Curati, & aliqui Capellani contineat fieri per exemplum, Anniuersarium, & desit vnus ex dictis Curatis, ab tunc lucretur suam partem, ac si esset præsens, vel an eam amittat, eo modo quo de distributionibus disponit Concil. Trid. Resp. Iuxta consuetudinem receptam loci pariter agendum, cum possit præscribere contra Concil.

A N-

ANDREAE VICTORELLI
Baſſanenſis Doct. Theologi.

Ad Caput decimumquartum, Nota.

INduxerit, &c.] De peccato mortifero, cap. Animarum, de ſepult. lib. 6. De excommunicatione (hæc Papalis eſt, & ipſo facto Pōtificiæ legis violatores afficit) Clement. Cupientes de pœnis.

Ad iurandum, &c.] adde & ad vouendum Clem. cit.

4 Hæreticus quoque Eccleſiaſtica ſepoltura priuandus, eſt enim excommunicatus; etiam ſi poſt mortem conſtet de hæreſi, cap. ſane. 24. q. 2.

Qui ſe ipſum occidit, cum mentis compos non eſſet fidelium ſepultura priuandus non eſt. Rodriquez parte ſecunda, cap. 56.

Cadauer hominis fidelis inuentū in puteo in Sacro loco humandū eſt: debemus in conijcere, illuc illud proiectum fuiſſe, vel hominem viuum. Rodriquez loco citato.

APPENDIX. I.

INfidelium cadaueribus ſacra loca polluuntur, ſi ea in ijs tumulentur. capit. Eccleſiam. 1. & 2. de conſecrat. diſt. 1. non autem hæreticorum, niſi quatenus ſunt excommunicati.

Si hæreticus non eſſet denunciatus, cadaueris eius funeratione Sacra ædes non pollueretur; quia poſt Concil. Conſt. excōicati denunciati tantum, & publici Clericorum percuſſores vitandi ſunt. at quos viuos nō vitamus, defunctos vitabimus? Vide c. ſacris, de ſepult. lib. 6. Nauar. lib. 5. conſ. 15. de hæret. nu. 4. in cap. 1. §. ſi laboret, de pœn. diſt. 6. in Man. c. 27. num. 33. Couar. in c. Alma mater,

pater

parte 1. §. 2. nu. 2. Suar. in 3. p. S. Tho. to. 3. d. 81. sect. 4. Vict. in summa q. 99.

Si ca lauer excommunicati denunciati in loco sacro, ea mente, collocetur; vt inde post paucas horas translatum, in non sacro tumuletur; Sacer locus non censetur pollutus; pœnæ enim sunt restringendæ, c. odia, de reg. iur. libro 6. Sepultura, non autem simplici depositione ad paucas horas, cadaueris excommunicari. Sacer locus violatur. Vide c. consuluisti, de consecr. Ecclesiæ, vel Altaris. De hac re pluribus alias, rogatus, differui.

APPENDIX. II.

DOminus pro seruo impubere sepulturam eligere potest. Silu. Verbo sepultura, numero septimo. Et pater pro filio impubere, si ita ferat consuetudo, cap. licet, de sepultur. lib. 6.

Filius familias post pubertatem sine patris consensu sibi potest sepulturam eligere, c. licet. cit.

Cadauer hominis post pubertatem morientis, sine sepulturæ electio, vel in sepulchro maiorum suorum, vel in Parochiali Ecclesia tumulandum est, ex cap. licet cit. nisi contraria consuetudo repugnet.

Mulier, quæ multos viros successiuè habuit, decedens, sepultura non electa, cum vltimo viro tumulanda est, c. is qui, de sepult. in 6.

Habens domicilium in ciuitate, vel castro, si rus perat animi gratia, vel vt ruralia exerceat, sibique sepultura nō electa moriatur; In templo in quo maiorum suorum antiqua extat sepultura funerandus erit, cap. is qui cit.

Hominum, Iudicum sententia, iugulatorum cadauera non omnia humanda in loco sacro, sequenda loci consuetudo. Hæretici Ecclesiastica sepultura priuandi, & illi, qui capite damnati, ante sententiæ executionem, seipsos occidunt. Vide Martinum Del rio lib. 5. sect. 17. Disquis. Mag.

MONITA AD RECTUM STUDIUM

Casuum Conscientiæ pro incipientibus,

Et addiscentlbus per libros, & pro benè practicanda doctrina.

Caput Decimumquintum.

NOn curet initio studiosus iste magnam librorum supellectilem congregare; quia male se explicabit à varietatibus opinionum. Habeat igitur paucos, sed bonos libros, & sufficiet. Pro ordine, & methodo, Summula Caietani, cui posset æquari Toleti. Instructio, Summa Siluestrina, & Nauarri Manuale, & in his benè versatus euadet magnus vir. Ita Romæ,

consulti viri præcipui in hoc genere studij, & præsertim P. Ioan. Baptista Costa Societatis Iesu Pœnitentiarius Sancti Petri, vir in hac scientia notissimus.

3 Studium sit continuum.

Istorum verò lectio numquam deseratur, quia experientia docuit bonos alioquin Casistas, sed studium casuum intermittentes, postea impegisse in errores. Ratio est, quia ista doctrina, quæ non acquiritur nisi per multos labores, & capos, vt ait Nauarrus habet duplex fundamentum, vel in regulis Theologiæ scholasticæ, vel in beneplacito Pontificum: & licet prius facilè hæreat menti propter sua principia, secundum tamen est difficilè, cum nullo alio fundamento nitatur, quam beneplacito Pontificio. Ideo nulla alia via possidetur, quam per continuum studium. At quia vt plurimum, post adeptum beneficium non studetur, prudenter in aliquibus Episcopatibus cautum est, vt Curati statutis diebus conueniant, vt de varijs casibus conscientiæ, qui continuo hoc exercitio memoriæ firmius hærent, conferant. Et si placet meum consilium, credo rudiorem melius acturum, si vnum solum ex dictis sequatur.

Et vt copiosiorem eligerem Siluest. quia simplicior est doctrina, & sine vllis doctorum concertationibus.

Ac de Toleti quidem Instructione Sacerdotum meminerint, qui varias bonorum istiusmodi Auctorum editiones non viderunt, vt eam eligant, quæ absolutior prodijt qualis, quæ anno 1603. & sequentibus Mediolani, quin etiam deinceps Brixiæ cum titulis capitum recussa est in quarta parte folij. Idem dictum sit de alijs Summistis atque Theologis. Quorum posteriores editiones, & vndenam fuerint emissæ, & quæ in ijsdem, siue prænoscenda, siue ad vsum sint adhibenda, consulæ Apparatum Sacrum Posseuini Patrui mei, ad quem vel ipse Romanus Expurgatorius

gius Index, nouissimè in Vrbe excussus sæpe lectores emandat. Cæterum si quando Curatus vti voluerit Candelabro aureo Alphonsi Martini Viualdi, sciat à Romano Magistro Sacri Palatij prohibitum fuisse, nisi fuerit ex impressis ab ann. 1602. Suspensa est item Henrici Henriquez Summa Moralis, donec emendetur: Quod dictum, velim, ne si quando ab alijs, siue etiam interdum à nobis aliquid ex eo allatum sit, propterea posse illam ab omnibus versari existimetur.

Nam neque nos eam legissemus, aut vbi ab Auctorum approbatorum minimè discrepantia in ipsa referuntur, quædam nonnumquam attulissemus, nisi facultatem, ab eodem Reuerendiss. Magistro Sacrij Palatij eam tractandi, ac legendi obtinuissemus.

Porrò Curatus id sibi omnino persuadeat, necesse esse, vt non solum apud se habeat Indicem librorum prohibitorum, cum Regulis confectis per Patres à Tridentina Synodo delectos, & quidem postremum Clementis Papæ VIII. iussu recognitum, & publicatum, verum etiam eundem, de quo diximus Expurgatorium, Indicem aliquot Auctorum ab Reuerendissimo Magistro Sacri Palatij in Vrbe editum. Sed & qui nam Scriptores, siue eorum opera prohibita, vel donec expurgentur, suspensa sint, ad calcem istius legere debebis e dub. edictis, quæ anno 1603. & 1605. Romæ promulgata sunt: cum, & quæ subinde S. Officij Sacræ Inquisitionis iussu publicantur aduersus pestilentes libros ea omnia edicta à Curato sedulo procuranda, ita cognoscenda sint, vt in tempore; qui suæ Curæ concrediti sunt, eos præmonere possit, ne qua illorum lectione inficiantur.

Inter studendum verò in singulis titulis, seu materijs, nota regulas generales illius materiæ, & secundum eas tuum studium dirigas, quia inde facilius resolues multos casus contingentes, & ista facilius memoriæ

4 Possidendas reg. generales materiæ.

mandantur, vel saltem retineantur, quam singulorum casuum decisiones.

5 Considerate legendos auctores.

Caue inter studendum ne celerior sis in versandis Doctoribus, sed & attentè considera ipsum modum, quo docent, quia aliquando disputant de re, quoad forum exterius, at eorum resolutio in foro interiori non valet: non quod omnia, quæ determinantur in foro exteriori, contraria sint determinationi fori interioris, sed quod aliqua sint huiusmodi.

6 Canones & Bullæ quando præualeant.

Quotiescunque in aliqua re est canon determinans, vel Bulla Pontificia, si non adsit consuetudo in contrarium militans, omnes opiniones contrariæ sunt nullæ puta est Bulla Sixti V. quod Eunuchus vtroque teste carens non sit habilis ad matrimonium contrahendum. (quidquid in contrarium dicant Doctores) est nullum, quia hæc constitutio est vsu recepta.

7 Termini doctrinæ possideantur.

Sæpè contingit, vt termini, qui in doctrina adhibiti sunt ad faciliorem intelligentiam, maiores tenebras obscuritatis spargant, ideo studiosus curet bene eorum intelligentiam assequi, & non pergat ad vlteriora, nisi prioribus bene intellectis, & postquam sibi visus fuerit intellexisse, ruminet secum quasi conferens, quibus studuerit, quia ita firmius hærebunt menti. Porrò quando legeris hunc terminum mortalis, vel mortaliter, actio mortalis, intellige actionem procedentem ab intellectu humano, cum scientia, eius deliberatione, tam acceptante, quam respuente, vt includatur actus omissionis. Nauar. prælu.6.nu.2.

8 Scientia scandali necessaria propter emergentiũ.

Habeatur bona cognitio scientiæ scandali, quia ea ex cognitione, quando sint dimittenda bona spiritualia, vel temporalia propter scandalum patet decisio infinitarum rerum emergentium, & afferentium magnam perplexitatem.

9 Studium diligens.

Inter studendum vtere diligentia, non solum versando titulos, qui videntur necessarij, sed alios forte apparentes non necessarios: puta in Siluestro cautio, Conclusio

Compro-

Compromissum & similes, quia inuenies ibi plura resolutoriè decisa, quæ alibi sunt inuoluta magna, & obscura disputatione.

In singulis materijs formes tibi regulas expedientes in sua praxi, casum, cui studueris, modo pro viribus faciliori, quia & tibi, & alijs ista proderunt. 10 Formes practicā rei cui studuerit.

Omnibus benè studeas, sed potissimum administrationi Sacramentorum, & restitutioni. Si quis vero adeptus fuerit curam, videat vt informationem ingeniorum suæ plebis, & casuum, qui ibi maximè occurrunt, resolutionem præ manibus exactam habeat. In incertis quæ postea emergunt, facilè dubitet resolutionem suspendat, quoad perfectius studuerit, vel ad peritiorem remittat. 11 Quibus maximè studendum.

Sed quia in hoc spatioso campo Theologiæ positiuæ seu casuum conscientiæ, rarò datur res, quæ non subiaceat varijs opinionibus, ac quidem sæpe contrarijs, magnum pondus habebit prudens opinionum delectus. Pro quo notandum.

Opinionem communem esse magni momenti, & ab ea non esse facile recedendum; sed nec esse immutabilem, nam. Verbi gratia, nunc aliqua opinio est alia ab ea in re aliqua, quam quæ olim fuit: Iam vero fit communis, quæ pro tali habetur. Cum vero audis opinionem communem intellige communem in iure, quam iuris Doctores sequuntur. Azor Instit. prima parte, lib. o secundo, cap. 13. 12 Non recedēdum ac opinione cōi.

Communis opinio est, quam sequuntur sex, vel septem Auctores Classici. Nauar. capitulo vigesimo septimo, numero 289. & addit, si in eadem re fuerint hinc inde octo, vel decem auctores graues cum iudicio opinantes, posse vtramque opinionem vocari communem. Azor verò ibi, vocat communem, quam sex, vel septem tractantes, ex his quinque conueniunt, & tunc vult hos quinque facere opinionem communem. 13 Cōis opin.

Porrò nec opinio, ex eo quod si communis, est præferenda, sed ea quæ comprobatur maiore, subtiliore; ac fortiore ratione: Azor. ibi.

14 Quæ opinio proferatur communi.

Concurrentibus varijs opinionibus contrarijs potest eligi, quæ libuerit dummodo opinio electa sit absque formidine, & dubio de contrario. Azor. Institut. prima parte, libro secundo, capitulo decimosexto, quæstio secunda: Adde; iudicetur tutò posse eligi, (vt verè tutò potest; etiamsi contrariam habeat veram) quia inter duas opiniones contrarias libera est electio; & dummodò non sit contraria manifestè verbis fidei; quia tunc non potest; nec debet eligi: Verbi gratia, Concil. Tridentini session. decimaquarta; cano. primo, habetur extremam vnctionem institutam à Christo Domino: ideo sententia asserentium institutam auctoritate Christi; vel Spiritus sancti; instinctu; & afflatu Apostolorum; est refellenda; citantur auctores istius sententiæ ab Azor. Institut. prima parte; libro secundo, capitulo nono, præceptione prima. At si Doctores, alioquin sancti, vnquàm tenuerunt opinionem, quæ nunc sit contra determinationem Ecclesiæ, non peccarunt; quia nondum Ecclesia determinauerat; quæ si determinasset, sanè consensissent.

15 Inter opiniones contrarias quæ tenenda.

16 Opinio æquè tuta q sequenda.

Quòd si opiniones sunt æquè; tutæ, possumus eligere etiam minus tutam: Et si quæ minus tuta est, etiam habeatur minus probabilis, poterit nihilominus eligi: Azor. lib. dicto, capitulo decimosexto, quæstione secunda.

17 Opinio doct. vt præferenda cõi.

Et si opinio sit vnius tantum Classici Auctoris; & contra communem; potest nihilominus teneri: Immo vir bonus, & doctus potest sequi suam opinionem, si sit rationabilis, etiam contra communem. Azor. libro dicto, capitulo decimoseptimo. Rudis verò hoc non potest: quia cum electio debeat fieri prudenter, per rudem prudenter nequit fieri. Item ibi in quæstione quinta.

18 Opinio propria quando sequenda.

Disci-

19 Disc ipulus etiam potest sequi opinionem sui Magistri, licet non classici, puta scripta Doctoris, vel opinionem periti: quia rationabiliter operatur. Azor. cap. dicto quæstio. 4. Opinio magistri licita.

20 Porrò quando dicitur sequendam opinionem probabilem, sciendum est in moralibus sufficere probabilitatem: Ideo non est necessaria maior certitudo, nec euidentia. Sot. dist. 27. q. prima, articulo tertio, dubio 1. Silvest. scrup. quæstion. 5. not. 5. Azor. capit. dicto quæstione secunda. Probabilitas in moralib. sufficit.

21 Quod verò dicitur in dubio tutiorem partem eligendam, intelligitur, cum verè dubitatur de contrario, quia aliàs eligens exponeret se periculo peccandi, quod non licet: si tamen opinio fit sine dubio de contrario, vel saltem cum hoc, quod liceat vnam opinionem eligere, licet, & habeat contrariam pro vera, vtra libet eligi poterit. Azor libro dicto, capitulo decimosexto, quæst. secunda, in fin. & cap. 12. quæst. in fine ad obiecta. Quo si verò aliqui distinguant, ante factum tenendum opinionem tutiorem post factum verò sufficere tutam, præter quàm in censuris. Tu dic, iuxta prædicta, & ante, & post sufficere tutam; quia rationabiliter agitur, quod prudenter agitur. In dub. tutiorem partem eligendam quo intelligatur.

22 Inter opiniones, in quibus agitur de pœna siue temporali, siue spirituali, puta excommunicatione, & similibus, benignior est eligenda. Azor. loco dicto, capitulo primo, nisi quando leges contrarium explicant. Idem ibi. Angel. confessio 4. q. 2. Silu. confes. 3. q. 10. Idem tenendum est in causa matrimonij. In pœnalibus mitior est eligenda.

Nota tamen in eligenda opinione, ne imprudenter eligas, & deludaris; quia sunt aliquæ opiniones deductæ ex vno fundamento, quæ sunt mitiores, quas si elegeris, & tenueris fundamentum contrarium; eris ludibrio.

Consuetudo tollit omnem legem positiuam, siue Ecclesiasticam, siue secularem, & tunc consuetudo censetur approbata contra legem secularem, quando est,

confirmata tacito quodam consensu totius populi, vel maioris partis. Censetur autem approbata contra legem Ecclesiasticam, quando est confirmata tacito consensu Prælati, qui possit abrogare legem. In Constitutionibus enim Ecclesiasticis semper Doctores requirunt scientiam, & tollerantiam Prælatorum. Ita omnes: Lessius libro secundo, capitul. sexto, dub decimoquarto, numero 45. de Iust. Et vbicumque superius inueneris hãc phrasim, consuetudo legitima, intellige consuetudinem secundum præcedentem declarationem. Non est autem necesse videre, an consuetudo sit rationabiliter introducta, sufficit enim quod ita fiat. Caiet. 2. 2. quæstion. 122. articul. 6. in resp. 6. casus. Ex hoc capite infinita deducuntur contra omnes leges positiuas. Consuetudo tamen contra legem naturalem, aut Diuinam non potest introduci. Omnes. Azor. prima par. lib. secundo, capitulo decimo, Instit.

24 Consuetudinē non condemnanda.

Cauendùm tamen in iudicando, ne feratur iudicium contra consuetudinem communem, etiamsi videatur corruptela, & libri apertè contrarium dicant, sed prius diligenter res expendenda, quia possibile est, quòd communiter fit, validè fiat: exemplum sit, de venditione ad creditum, siue ad tempus vltra pretium currens certarum generum mercium alicubi solita. Igitur ne sis præceps in condemnatione, etiamsi multi Doctores, contractum hunc damnent, quia non desunt, qui excusent. Ideo, quotiescunque iudicium inuoluit præiudicium tertij, non feratur, nisi re benè expensa.

Paruitas rei in omni materia excusat.

25 In præiudicium tertii non fit iudicium, nisi de claris.

Excipiunt omnes iuramentum assertorium cum mendacio. Aliqui etiam volunt excusare iuramentum promissorium de re leui, aliqui negant: v Nau. c. 12. nu. 10.

Probabilius videtur excusari à mortali.

Excipiunt alij mendacium in confessione, & iudicio. Caietan. confessio. sub Fidelis, & 2 2. quæstion. 89. artic. 7. Sed impugnatur à Sot. de iustit. libro octauo, quæstion.

prima, art. 7. post 6. conclusio. Nauar. vbi supra. Azor. Instit. p. p. lib. 5. cap. 28. parum vltra medium, & vocat hanc communem.

Alij excipiunt peccatum factum ex contemptu, quod quidam concedunt esse mortale, dum est de re magna & veniale cum est de re paruа. 26 Paruitas rei excusat.

Alij addunt peccatum factum contra conscientiam, quod dicitur per conscientiam erroneam, iuxta illud Apostol. ad Roman. 14. Quidquid non est ex fide est peccatum.

Azor. tamen Instit. p. 1. lib. 2. cap. 8. quæst. 5. vult paruitatem excusare à mortali. Lopez etiam in Instr. cap. 1. non meminit inter excepta, nisi de iuramento, & contemptu. At omnes Doctores contrarium tenent, vt ait Siluest. conscientia c. 2.

Alij addunt minimum in Venereis, non excusari à mortali, ita Lessius de iust lib. 4. dub. 8. numer. 58. Rebel. de obligat. de matrim. lib. 3. quæst. 19. sect. 3. vbi multis hoc probat.

Ignorantia inculpabilis semper excusat à peccato, hoc modo, si sit iuris naturalis, quod est ex se clarum, puta quod tibi non vis, alteri ne feceris; bonum sequendum; malum fugiendum ignorantia in his neminem cum in nullo homine detur: est enim horum cognitio naturalis. Ignorantia vero iuris naturalis, quod ex dicto colligitur, & facilè noscitur, qualia sunt præcepta Decalogi, potest dari ad breue tempus, & data ab omni peccato excusat, Azor. instit. prima parte, libro primo, capitulo decimotertio, licet alij negent, ratio Azor. est, quia iusta ignorantia facit inuoluntarium, quod à peccato excusat. 27 Ignorantia qualis excuset.

Ignorantia vero iuris positiui inculpabilis semper excusat. Omnes licet sæpe apud homines puniatur.

Ignorantia etiam iuris diuini inculpata etiam necessariorum ad salutem excusat à peccato propter eandem rationem. Azor. ibi, licet aliqui negent.

Inconsideratio, & obliuio inculpatæ excusant ab omni peccato,

28 Inconsideratio, & obliuio.

peccato, quia faciunt inuoluntarium. Azor. loco dicto, capitulo decimosexto, quæstione tertia, & quarta. Caietan. Inconsideratio. Armil. Inconsideratio, quia reminiscentia etiam eorum, quæ scimus, non est in potestate nostra.

29 Pœna non debentur ante condemnationem.

Pœnæ non debentur nisi post condemnationem, nisi pœnæ trahant secum executionem, quod euenit in pœnis Ecclesiasticis, vt excommunicatione, suspensione, & irregularitate. Caietan. 2. 2. q. 62. art. 3. Siluest. Lex. qu. 9. not. 7. pœna quæst. 25. hæresis quæst. 8. Sot. de iustitia libro primo, quæst. 6. art. 6. ad 8. dubium Nauar. capitul. 23. num. 66. & 67.

Aliqui addunt deberi etiam ante condemnationem pœnas Ecclesiasticas, vt priuationem beneficij, officij, vel alterius commodi: Alij negant. Citantur ab Azor. Instit. lib. 2. c. 11. versus finem.

Alij Addunt quod quando additur in lege, quod pœnæ soluantur absque condemnatione, statim debeantur: Ita Siluest. Assassinus quæst. 3. Armil. eodem verbo, §. secundo, Azor. instit. prima parte, libro quinto, capitulo septimo, quæst 6. Idem videtur tenere. Tu tene nullam pœnam excepta spirituali Ecclesiastica, puta excommunicatione, & similibus deberi ante condemnationem, ita primo citati. Ratio est, quia consuetudo quæ est optima legum interpres, ita declarat, & nullum videas, etiam probum, non condemnatum luere pœnam. Idem & etiã de pœnis conuentionalibus Azor. prima parte, lib. 5. cap. 8. quæst. 7.

Porrò nota differentia inter pactum, & pœnam, nam pœna non obligat, nisi vt est dictum, pactum vero obligat cum primum id transgressus fuerit: Siluest. pactum, per totum.

30 Necessitas excusat.

Necessitas non habet legem, sed ipsa sibi legem facit: Ideo necessitate infinita excusantur, quæ alias licita non essent.

Impossibilitas semper excusat. impossibile autem est du-

duplex. Primum quod nullo modo fieri potest, vt hominem volare. Secundum, quod quidem fieri potest, sed cum magna difficultate, quod leges vocant impossibile. Vt autem istud impossibile excuset, debet esse quod honeste, & commodè fieri possit. Siluest. facere, & impossibile. Honestum verò, est, ac honorato vulgari idiomate, [& honoratamente,] quod est citra verecundiam. Siluest. honest is. Commodè autem dicitur aliquid fieri posse, cum potest fieri salua omnia alia re necessariò facienda, verbi gratia quis pro Deo debet facere totum quod potest, tunc rectè satisfit muneri suo, si omni re illi necessaria potius vacauerit, puta somno, negotijs, & similibus perficiendis, reliqua verò Deo persoluerit, ita Siluest. facere. Et ex hoc capite resoluunt omnia, quæ requiruntur à nobis, vt facimus possibile. Vide Victorellum de extrema vnctione, cum citatis ibi de excusato metu mortis comminatæ; dum est excommunicatus, & debet vnctionem ministrare. 31 Impossibiliter excusat.

Præcepta seu leges positiuæ, etiam Ecclesiasticæ non obligant cum damno vitæ salutis, honori, & magnæ iacturæ bonorum. Siluest. lex quæst.8. versus finem, & interpretatio quæst. 1. quia talis videtur esse mens legislatoris ex Nauar. præelud. numero 12. & omnes. Si tamen leges positiuæ secum inuoluunt legem naturalem, vel Diuinam, tunc obligant cum quantouis damno secuturo. ratio est, quia lex naturalis, & Diuina est de re naturali, & necessaria ad salutem, quia est participatio legis æternæ; lex verò positiua non est de necessarijs ad salutem, nisi inquantum præcipiuntur, non autem ex sua natura. Ex hoc infinita resoluuntur. 32 Leges positiuæ non obligant in magno damno.

In legibus, si intentio legislatoris sit contraria verbis legis quilibet potest interpretari secundū sensum legislatoris, in necessitate subito occurrēte, interpretando secundum, quod poscit iustitia, ratio, & communis vtilitas S. Thom. part. 2. quæst. 6. art. 6.] Siluest. supr. qu. 3. numero 33 Interpretetur quis legem.

mero sexto dispens. quæstion quarta. Azor.institut.parte prima, libro quinto, capitulo decimosexto, quæst on. 10. Et hoc intellige in omni lege positiua, & etiam in Diuina: quia Deus non intendit obligare ad hoc, quod aliquis appareat fatuus, & ridiculosus saltem apud discretos, & bonos. Silu.scrup.quæstion 3.not.3. Et interpretari potest non solum pro se, sed etiam pro alio: quia quod rationabiliter fit, absque peccato fit, & ita Doctores ad aliorum vtilitatem multa interpretantur. Et si interpretatione quis per Epicheiam erret, non curandum quia non peccauit: rationabiliter enim egit. Siluest. ibi, quæst. 4. nota. 7.

34 Quando leges sunt cōtraria quid agendum. Si in facto concurrant multæ leges, puta naturalis, & positiua, vel aliquæ earum, & sibi videantur aduersari, standum est legi naturali. Sot. de iust. lib. 3. quæstion. 4. artic. 3. ad primum argument. nam omnes leges pendent à naturali, nihil enim aliud sunt, quam recti ra dictamen rationis, quod est lex naturalis; deinde naturalis pendet à diuina tanquam à fonte. Sot de iust. lib. 1. quæstion. 5. artic. 1. conclus. 2. Candelabr. de lege canonica. numer. 64. & omnes.

35 Restituere qui teneatur. In omni restitutione ad eam solus teneatur, qui peccauit contra iustitiam in damnum tertij, quia peccans contra charitatem non tenetur restituere. Sot. de iust. lib. 4. quæstione sexta, articulo tertio. Nauar. capitul. decimoseptimo, numero septuagesimo. Tol. instit. lib. 5. cap. 19. numero 2.

Sed à restitutione multa excusant.

36 Radix restitutionis & causæ excusantes. Bona fides, quæ excusat à peccato, & restitutione. Siluest. restitut. tertia, quæstione septima, not. 3. Tol. institution. libro quinto, capitul. 26. numero 9. Et superueniente mala fide tenetur in quantum factus est locupletior: quod aliqui interpretantur, in quanto ha auanzato del suo: vt dicamus vulgariter: ideo si in nihilo factus sit locupletior, ad nihil tenetur. Ex hoc capite excusatur doctor, & confessarius, qui credens benè agere, malè

con-

consuluit in damnum tertij. Et deciduntur alij infiniti casus.

Præscriptio. de qua vide Siluest. præscript. quæstione 5. Tol. inst. lib. 5. capitulo vigesimo sexto, numero quinto, & sequentibus. Lopez institut. parte prima, cap. 133. Præscriptio autem finitur secundum varium modum locorum: Communiter mobilia præscribuntur triennio, quod alij vocant vsucapere. Vide leges loci, & secundum eas iudica.

Impossibilitas de qua supra. Si verò velis videre, an ista impossibilitas fuerit legitima eam in confessione allegante, ita agas. Verbi gratia. Petrus anno elapso restituere debebat septem, non restituit, interrogatus à confessario, respondit non potuisse: tu interroga an toto illo anno aliqua effunderit in ludo, luxu, vel alijs vanitatibus; si hoc affirmat, non credas fuisse impotentem, ideo redde te difficilem in absolutione, vt ille cogatur ad restitutionem.

Damnum rerum altioris ordinis. Pro quo nota omnia bona esse, aut animæ, aut corporis, aut famæ, & honoris, aut fortunarum, & quæ primo numerantur sunt altioris ordinis. Igitur nemo tenetur restituere bona inferioris ordinis, cum iactura bonorum superioris ordinis. ita Caietan. citatus à Nauar. cap. 18. numero quadragesimoseptimo. licet Sot. de iust. lib. quarto, quæstion. 6, articul. 3. Lopez (licet aliquatenus dissentiat) instit. parte prima, capit. 116. Tol. instit. lib. 5. cap. 127. non admittant sic in vniuersum, sed faciant aliquas exceptiones. Sed quia prima opinio est bonorum auctorum, potes eam tenere.

Dubium in restitutione excusat, quia in dubio potior est conditio possidentis. Siluest. rest. tertia, quæstio. septima, not. 2.

Excommunicatio nunquam incurritur, nisi pro mortali, ita vt id, quod agitur sit de mortali, vel si est res venialis ex natura sit mortalis, quia præcepta. Silu. excom. 37 Excommunicatio q. 3. de incurri.

1. scien-

1. s ien dum 3. versus finem. Ideo, qui erit securus non peccasse mortaliter, erit etiam tutus se excommunicatione non affici. Et si quis faciat rem vel licitam, vel illicitam habens adnexam excommunicationem, sed hoc ignoret non incurrit eam. Tol. instit. lib. 1. capit 9. numero vndecimo, cum citatis ibi, iuxta dicta supra de ignorantia.

Excusant etiam ab excommunicatione, omnia, quæ excusant à peccato, vt necessitas, impossibilitas, & alia dicta: quia sine mortali non incurritur, & omnia dicta à mortali excusant.

38 *Irregularitas quando contrahitur.* Irregularitas ea sola est, quæ in iure exprimitur, & ideo non debent ad eam trahi casus similes, aut etiam habentes maiorem causam. Tol. inst. lib. 1. cap. 52. num. 7. & communis.

39 *Natura vsuræ.* Vsura semper est peccatum concurrentibus tribus. Primo mutuo. Intellige; vero, vel palliato, id est alio nomine cooperato. Secundo Lucro principaliter intento, pro lucro intellige aliquid vltra mutuatum, quidquid sit, dummodò res sit, quæ vendi possit. Tertio Pacto. Et concurrentibus dictis tribus, est vsura formalis: concurrentibus verò solo mutuo, & lucro dicitur vsura mentalis. Siluest. vsura 1. à principio. Nauar. capitulo decimo septimo, num. 206. Tol. inst. libro 5. cap. 28.

40 *Quæ opiniones nō sunt publica docenda.* In hac materia antè factum, melius est tenere, inter opiniones, rigidiorem, quia alias faciliter declinatur in extremum in hoc vitio: Sed & si quis mitiorem sequeretur non peccaret, vt est dictum de delectu opinionis. Eodem modo melius est tenere rigidiorem in veneris, propter eandem rationem. Et opiniones, ex quibus arripitur ansa peccandi, non sunt propalandæ maximè in publico, puta, quod in necessitate furari liceat, & similes, quæ inde improbi capiunt ansam peccandi.

Vbi in aliqua re requiritur intentio, sufficit eam habuisse

buisse actu, vel actualiter à principio actus, cui est necessaria, & licet in processu actus non adsit, non facit vt actus desinat esse melior, vel peior. Dicitur verò intentio actualis durare virtualiter in actu ex ea inchoato, donec actu contrario reuocetur, ita si Expressè habuisti talem intentionem in hoc actu inchoando, durat dum expresse eam non reuoces. Ex hoc capite innumera resoluuntur, præcipuè de administratione Sacramentorum. 41 Intentionis regula.

Episcopus dispensat in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs, deductis ad forum contentiosum, & absoluit ab omnibus excommunicationibus, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, in sua diœcesi per se, vel per Vicarium delinquentes quoscumque suos subditos, & hoc gratis, in foro conscientiæ. In omnibus vero casibus Bullæ Cœnæ Domini non absoluit, non obstante quod aliqui affirment, licet Concil. Trident. sessione vigesima quarta, capitulo sexto de reformat. concedat in hæresi occulta, quia in dicta Bulla, per ista verba. Non Obstante clausula Concilij, reuocatur talis facultas. Ita styllis Curiæ. Azor. instit. parte prima, libro octauo, capitulo decimo, quæstio. decima. Tolet. Institut. libro primo, capitulo sexagesimoquarto, numero septimo, not. decima, glos. marginalis. item capit.42. numero decimotertio. Et ita tenendum. Ideo si Curato veniat aliquis casus includibilis in dictis, noscat adhibere facile remedium per Episcopum, & non vexare pœnitentem mittendo Romam. 42 Episc. in quibus.

Eodem modo agas, si occurrat casus in dispensatione, aut commutatione voti in quibus Episcopi sæpe possunt, etiam si sint reseruati Papæ, vt notat Siluest. absolutio quarta, not. tertia. Nauar. capit.27 numero 27. Et in casibus, in quibus Episcopus potest absoluere, Curatus faciat sibi dari talem facultatem pro 43 Bonum consilium.

la vice, vt cum maiori facilitate, & amabiliter pœnitentis gerat negotium, quod facile Episcopus concedet.

44 Iuramētum quæ teneāt. Iuramento pacta firmantur, dummodo non sit contra legem naturalem.

Ex hoc capite volunt Doctores aliqui, quòd mulier, quæ non potest fideiubere, si pro marito fideiusserit, teneatur soluere, propter iuramentum solitum apponi in contractu, etiamsi leges reddunt eam immunem, ita vt non possit vel fideiubere, vel si fideiusserit, non possit cogi ad soluendum iurata. Azor. Institution.parte prima, libro vndecimo, capitulo septimo, regula quarta. Siluest.iuram.quæstion.14.quæstion.decimasexta.

At dicendum. Si forum exterius non cogit ad soluendum, non teneri fortè, quia hoc est fideiubere per metum reuerentialem, etiam leuem, sufficientem tamen, ne tale iuramentum obliget. Sic viri periti Romæ responderunt, se in illo foro practicare.

Si tamen velis eam obligari, Lopez de contractibus libro secundo, capitulo decimoseptimo, consulet petendam esse relaxationem à iuramento, & tunc non obligabitur, & ita magna molestia liberabis multas fœminas, quæ in hoc impingunt, metu, ne mariti malè accipiant, aut eas malè tractent, si non fideiusserint.

45 Nō omnem licitū in foro exteriori licitum in conscientia. Non tamen credas, omnia, quæ practicantur in foro exteriori, valida esse in foro conscientiæ, puta, qui adita hæreditate, non fecit inuentarium, tenetur ad debita, vltra vires hæreditatis, quæ ista conscientia non tenetur. Et huius generis sunt multa. Siluest. hæreditas tertia, quæstione quinta. Si tamen quis ita practicaret, & creditor compelleret debitorem vltra vires hæreditatis, posset habitum in conscientia sibi retinere: quia censetur valde fieri, quòd fit iuridicè, & qui sequitur opinionem periti, vt est in casu in con-

scientia est tutus, vt est dictum de delectu opinionis.

Bona fides semper à peccato excusat: ratio est, quia facit inuoluntarium, quod semper excusat à peccato. Ad hanc reducitur, sed potius est res faciens bonam fidem. 46 Bona fides excusat.

Credulitas inculpata, quæ est, cum qui agere debet, verè potest, sed verè credit se non posse: tunc enim excusatur ab omni peccato propter eandem rationem. Ex quo infinita etiam resoluuntur: Tamen ita à confessario practicandum. Alleganti bonam fidem super præterita credat cum regula dicta supra numero 36 super futura verò non credat, nisi vere expertus fuerit, quę bona fide credit, ita esse vt credit. Verbi gratia. Quis confitetur se non ieiunasse die præscripto ab Ecclesia, & affert pro causa excusante quod crederet se vere non posse: credet confessarius pro ieiunio transacto, sed non admittat pro futuro; nisi experiatur prius, quæ verè possit præstare. Sed & si vellet hunc absoluere absque tali experientia non malè ageret, sufficiat enim credulitas ad excusandum à peccato. Nunquam tamen ad hanc experientiam remittat eum, quem verisimile est non acquieturum dictione dum alias non peccat, cogat peccare per illam conscientiam erroneam. 47 Credulitas excusat.

In omnibus contractibus, qui dicentur bonæ fidei, vt est emptio venditio, locatio, conductio, mandatum, depositum, societas, pignus, commodatum, & permutatio, si interuenerit dolus, non obligant in conscientia, omnes verò alij contractus obligant, quoad fuerint per iudicem dissoluti. Siluest. contract. quæstione secunda. Ang. contract. 48 Dolus quos cōtractus in conscientia rescindat.

Omnes contractus, qui requirunt liberum consensum, facti per metum, non tenent, vide Siluest. metus quæstione octaua. Azor addit illis, sponsalia metu facta, & cum quis detruditur, vel detinetur in carcerem omnis promissio in fauorem detinentis, vel detrudentis facta, metu cadente in constante, non valere.

Item omnis donatio. Porrò contractus illi, qui metu fiunt, & non valent rescinduntur, vel exceptione quod est dicere metu factos, vel officio iudicis. Azor. institut. parte prima, libro primo, capitulo vndecimo, quæstion. 17. Sed si quid per dictos contractus acceptum fuerit, in conscientia non est restituendum, nisi quod acceptum est per donationem metu factam. idem ibi. Alij, vero contractus metu facti, siue metus sit causa impellens, siue sit causa finalis valent in conscientia. Azor ibi. Lopez vero instr. parte prima, capitulo 96. cum Adriano, tenet contractus metu factos, etiamsi principalis contractus, non obligare in conscientia sed solum in foro exteriori.

49 Omne peccatū voluntarium. Nullum peccatum est peccatum, nisi sit voluntarium. Voluntarium vero est, quod fit nec vi, nec ignorantia. Azor. institution. parte prima, libro primo, capitulo tertio, quęstione prima. Sed voluntarium est duplex, directum, & indirectum. Directum est, de quo est sermo: indirectum est, cum facere debemus, & possumus, & nō facimus S. Thom. pri. 2. quæstion. 2 1. articulo 3. Siluest vo luntarium, Nauar. prælud. 6. Tol. instit. libro 1. capit. 72. Vbi de isto vltimo dat exemplum, de illo, qui multum vini bibit, non quidem volens inebriari, qui si inebriatus fuerit ebrietas erit illi voluntaria. Igitur peccatum debet esse voluntarium altero istorum modorum, & debet esse liberum, hoc est non inuitum, sed spontaneum. Azor lib. dicto, capitulo primo, quæstione quarta, Dicitur, liberum, quia si in peccato fuerint afferentia impedimentum, dummodò non impediat omnino; (an vero detur aliqua vis omnino impediens voluntarium, dic quod non.) Azor. libro primo, capitulo nono qualia sunt metus, passio, nihilominus voluntarium efficient. Azor loco dicto capitulo 9. 10. & 17. licet multum voluntatem moueant, & de voluntario minuant. Idem ibi capitulo decimoseptimo per totum. Sed nota, quod de ratione voluntarij est, vt sit sine ignorantia: voluntas

enim

enim non fertur nisi in cognitum, ideo erit cum scientia. At cum qua scientia? Nauar. prælud. octauo, numero nono. Lopez Instruct. parte prima, capitulo tertio dicunt, cum scientia quod sit peccatum mortale. deducitur etiam ex Viguerio Instruct. theolog. capitulo tertio, §. quarto de voluntario. Azor verò parte prima, libro quarto, capitulo primo, quæstione quarta, vult ad constituendum mortale, quod, qui peccat, sciat id quod agit esse contra rationem, & legem in re graui. At ista sunt magnæ speculationis; quia etiam veniale est contra rationem, & legem licet in re parua. Sed quomodo rudis cognoscet de grauitate? Vide an Nauarrus & Azor in substantia idem dicant. Ex dictis prudens sciet, quale voluntarium constituat peccatum.

Vbi non interuenit culpa, non debetur pœna, non solum de pœna spirituali, vt excommunicatione, & similibus, sed nec etiam de temporali. Porrò culpa non obligat in conscientia, nisi interueniat dolus, & lata culpa. Dolus est cum voluntate nocendi: lata culpa est non vti ea diligentia, qua communiter homines eiusdem professionis vtuntur, puta lata culpa est ignorare quod communiter scitur, licet in foro contentioso detur actio pro omnibus alijs culpis. Siluest. culpa. q.1. ratio est, quia dolus, & lata culpa faciunt voluntarium, & aliæ culpæ, non item. 50 *Vbi non est culpa nec pœna. Culpa quæ obliget.*

Peccata specie differunt, vel num.

Peccata cogitationis differunt prima ex diuersitate obiecti, seu materiæ specie distinctæ, etiamsi sit, nisi vnicus actus voluntatis, vt velle occidere ad furandum, sunt duo peccata numero, & specie distincta. 51 *Peccata quō speciē, vel numero differat.*

Secundo ex obiecto, & fine, & ratione diuersis, vt velle furari ad donandum pro peccato.

Tertio, Quando in eodem obiecto sunt duæ prauitates contra rectam rationem, vt furari rem sacram

quia furati est vnum, & rem sacram aliud peccatum; idest, sacrilegium. Eodem modo quo multiplicantur specie, multiplicantur etiam numero.

An vero peccata cogitationis multiplicantur interruptione temporis, sunt duæ sententiæ.

52 An peccatà cordis interrupta multiplicentur. Prima affirmat multiplicari, puta, Petrus vult occidere Ioannem, dormit, vadit, & alia multa agit toties, peccat, quoties cogitat de occidendo. Siluestr. peccatum. quæstione secunda. Armill. peccatum, §, quarto. Tab. peccatum, quæstione octaua. Sic etiam videtur tenere Nauar. capitulo sexto, numero decimo octauo de insequente mulierem. Sed ibi loquitur de opere, seu peccato externo.

Secunda sententia ait multiplicari quando sunt per contrarium actum interrupta, & postea reassumantur: vt qui vult furari, deinde determinat nolle, & postea iterum determinat velle, tunc quoties determinat, toties peccat, Caiet. opusc. tomo 1. tract. trigesimo primo, qui est resp. decimoquinto. Nauar. capitulo sexto, numero decimo sexto. vbi proprie loquitur de peccato interno. Azor. Institution. parte prima, libro quarto, capitulo quarto, quæstione quarta, de Graff. parte prima, capitulo 20. numero vndecimo. Lopez instit. capitulo trigesimoprimo, quæstione quarta. Si vero interruptio fiat naturaliter, puta dormiendo, loquendo, aut similia agendo, non multiplicari peccatum, sic declarat Lopez ibi. Azor vero conciliat dictos auctores, ita peccata, quæ in voluntate perficiuntur, cursu temporis multiplicari cum iterantur, sic est hæresis, odium, & similia. Idem Nauar. ibi. Peccata vero, quæ complentur omissione, vel facto, tunc solum esse vnicum peccatum, cum omittitur, vel fit ipsum peccatum; licet sæpius cogitatio interrumpatur.

53 Peccata oris quo multiplicentur. Peccata oris distinguuntur specie, & multiplicantur numero, quoties sermo fertur ad obiecta diuersa; vt appellare furem, hæreticum, sunt duo peccata, quia duo

duo obiecta. Azor capit. dicto, quæstione quinta, quod videtur contra Nauar. capitulo sexto, numero decimooctauo, qui ait non augeri numero conuicia, eo quod alterum quis ter appellet furem, aut ter deieret, aut quod plura maledicta simul in plures coijciat, vt blasphemando duodecimo Apostolos. Azor autem distinguit, esse vnicum peccatum vocare furem ter continuo sermone, sic vna est rixa percutere ter, aut quater vnum.

Peccata operis, seu quæ opére perficiuntur sunt plura specie, & num. 54 Peccata operis quõ multiplicentur.

Primo. Quando habent obiecta specie diuersa, vt adulterium, furtum.

Secundo. Quando habent vnicum obiectum, sed habent plures prauitates specie distinctas, vt furtum rei sacræ.

Tertio. Quando habent obiectum fine, & specie diuersum, vt occidere ad furandum.

Quarto. Quando habent obiecta differentia, vt occidere duos homines vno telo.

Quinto tot sunt peccata quot actus, quando peccatum actu consummatur, vt binus congressus cum muliere est duplex peccatum. Azor Institution. parte prima, libro quarto, capitulo quarto, quæstione sexta, licet aliqui negent, & velint esse vnum, quando assumuntur pro vnico fine.

Peccata hoc modo sunt alia grauiora.

Primo quæ sunt contra Deum, sunt grauiora his, quæ sunt contra proximum: & grauiora, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ his, quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ. S. Thom. 1. 2. quæstion. 73. artic. 3. Azor Institut. parte prima, libro quarto, capitulo decimonono, quæst. 3. 55 Grauitas peccatorum quõ cognoscatur.

Secundo grauiora sunt, quæ sunt contraria maiori virtuti, cæteris paribus: potest enim fieri, vt aliqua sint contraria maiori virtuti, sed sint minor. alijs, quæ

sunt contraria minori virtuti, puta iustitia castitate est maior, & tamen fornicatio, quæ est contra castitatem, ratione sobolis, & bono prolis, est maior furto, quod est contra iustitiam S. Thom. q. dicta, artic. 4. Azor. ibi. quæstione 4.

Tertio grauiora sunt, quæ maius damnum causant intentum, vel præuisum, quia si non sit nec intentum, nec præuisum, non augent peccatum; vel si non sit intentum, nec præuisum tamen ex peccato sequitur, quia nunc illud grauat. S. Thom. q. dicta, art. 8. Azor. ibi. q. 4. & cap. 20. q. 2.

Quarto quæ proficiscuntur ex maiori causa, ceteris paribus: puta maius est peccatum deliberatum, peccato per ignorantiam S. Thom. ibi articulo secundo Azor ibi quæst. 5.

Quarto quærunt prioris finis gratia. Azor ibi quæstione 5.

Sexto quæ habent circumstantias deteriores, vel numero plures. S. Thom. ibi. articulo 7. Azor. ibi. quæstione sexta.

Ex quibus infinita decides, quando, & quomodo sit pensanda grauitas peccatorum, maximè concurrentibus duobus malis, vt valeas minus eligere.

A N.

ANDREÆ VICTORELLI BASSANENSIS DOCTORIS THEOLOGI

AD CAPVT XV. NOTAE.

MVltis placet, (& merito liber paruus, sed succi plenus Emanuelis Sà, Aphorismi Confessariorum inscriptus; in quem nonnullas edidi notas; & Doctorum loca indicaui. Summam Emanuelis Rodriquez, & Institutionem Sacerdotum Petri de Soto quidam Parochi terrere manibus, cum fructu consueuere.

APPENDIX.

PArocho non indocto suaderem; vt multis, iisque egregijs, moralis Theologiæ libris Bibliothecam suam instrueret non vt omnes inutili euoluat curiositate, sed vt, dum sese offert occasio, res diligenter per-

tractatas legere, varias Doctorum sententias, explicatasque rationes suscipere, & quod in vno auctore non inuenit, in alio reperire possit.

Proponetur interdum moralis aliqua dubitatio, quæ ingenium torquebit, pro cuius explicatione plures, fortasse, libri desiderabuntur. Summa Sancti Thomæ eximiam continet eruditionem, eximiam afferre potest vtilitatem.

Pro doctrina Sacramentorum Parochus non indoctus habere poterit Francisci Suarez, & Gregorij de Valentia, in tertia parte. Sanct. Thom volumina; & quæ in 4. Sentent. scripsit doctiss. Theolog. Dominicus à Soto. Quidem Candelabr Viualdi, Ioseph Angles volumine in 4. Sentent. vel Instit. Sacr. Pet. de Sot. vti soleat.

De Matrimonio.

Petri à Ledesma / *Ferdinandi Rebelli* } *monumenta.*

Thomæ Sanchez, præcipuè diligentissimi, & doctissimi viri tria, vberrima, & vtilissima volumina.

Theodori Peltani Theses.

De Coutractibus.

Conradus Summenbart, Ludouicus Lopez, Franciscus Garzias, Ludouicus Molina, Gregorius de Valentia in 2. 2. S. Thom. Leonardus Lessius, Ferdinandus Rebellus.

De

De Iustitia.

Dominicus à Soto, Dominicus Bannes, Ludouicus Molina, Bartolomæus Salon, Petrus Arragon, Leonardus Lessius, Ferdinandus Rebellus.

De Restitutione.

Adrianus Papa, Ioannes Medina, Petrus Nauarrus, Ludouicus Carbo, & qui de Iustitia tractantes, de hac quoque re scripserunt.

De Censuris.

Felicianus Episcopus Scalensis, Vgolinus, Stephanus de Auila Societ. Iesu Theologus, Gregorius Sayrus diligens scriptor, Franciscus Suarez doctissimus, vberrimusque Theologus.

Institutiones Morales eruditi viri Ioannis Azorij, (quo hactenus editæ tribus continentur tomis) in nulla Parochorum, non penitus indoctorum, bibliotheca desiderandæ doctæ profecto sunt, & vtiles. Hoc ipsum asseres de Moralibus Pauli Comitoli Responsis.

Quæ in primam secundæ Sancti Thomæ, Gabriel Vasquez, Ioannes de Salas Societ. Iesu, quæ in hanc, & in secundam secundæ, Gregorius de Valentia scripserunt vtilia, & iucunda moralis Theologiæ studio accident.

Place-

Placebit, & proderit in multis, Summa Sancti Antonini, in quatuor partes distributa, Quæstionarium Theologicum Cordubæ. Gulielmi Parisiensis Alueroi liber de virtutibus, & vitijs, & de pœnitentiæ Sacramento Ioan. Medina de Pœnitentia, Cano. de eadem re. Victoriæ Summa, & quædam Relectiones.

Placebunt, & proderunt multa ex operibus, & consilijs Nauarri: non nulla ex ijs, quæ insignis Canonum. Interpres Didacus Couarruuias, & Doctus Guttierez scriptis mandarunt; nec non quæ Rodriquez in Bullam Cruce signatorum, & de Regularibus scripsit.

Non displicebit Clauis Regia Sayri, non instructorium conscientiæ Ludouici Lopez, non Chapeauille de Casibus reseruatis, non Graffius, non Carbonis liber de legibus, & Summa Summarum, non exiguus moralium dubitationum liber Antonij Cordubensis. Habeat Parochus, non ineruditus, Sacrorum Canonum volumina, Concilium Tridentinum; & si alia Concilia habere nequit, saltem Conciliorum summam; nec non Pontificias illas in corpore iuris non insertas constitutiones, quæ animabus iuuandis, regendisque deseruire possunt: aut, quando eas nequeat habere, earum compendium à Stephano Quaranta editum.

Compendium quoque priuilegiorum Parocho vsui erit interdum, nec non Martini Atalæ de Apostolicis, & Ecclesiasticis traditionibus eruditi libri.

Pro praxi pœnitentiæ videre poterit animarum Curator practicam Ioannis Molani, Directorium Ioannis Polanci, Gasparis Loartij, & Martini Furnarij libellos de hac re, Valerium Reginaldum de prudentia Confessarij: eiusdemque praxim Fori pœnitentialis in tres partes distributam, ratione Personarum Actionum, & Rerum, Synodum Coloriensem de Sacramento pœnitentiæ tractatumque de ratione eiusdem Sacramenti ministrandi; quem in selecta, eaque, insigni, Antonij Posseuini Bibliotheca aspicere ei licebit.

3 Ac

3 Ac de Toleti,&c.] In Toleti Instructionem moralem, septem ab hinc annis Notæ meæ, (impressorum culpa, mendis affectæ) Venetis typis in lucem prodieruntiquas in Gallijs Belgioque reculas legere licuit.

Ex his multa meo supergresso nomine, ab Anonymo mutata parum aliquando, & cum alijs (ne fortasse internoscerentur) mixta interdum in Instructionem, ante nonnullos menses Brixiæ, & alibi impressam, translata videre, & agnoscere poteris. Et Cornicula se se alienis vestiuit pennis.

13 Classici,&c.] Thologos, Canonici, & Ciuilis Iuris interpretes, nec non Summarum scriptores in quatuor classes distinguit, & recenset Azor. tom.1.lib.secundo, cap.14.

15 Extremam vnctionem, &c.] Ego quoque de hac re in disputatione edita, de extrema Vnctiones pagina prima.

24 De venditione ad creditum, &c.] Vide, si placet, Sot.lib.6. quæstione quarta, articulo primo, ad quar.de iust.& iure. Couarr.libro secundo, variar. resolut.capitulo tertio, numero sexto, Cordubam quæstio.octuagesimaquarta, in Summa. Rebellum de obligat.iust.secunda parte, libro nono, quæstione decimaquarta, Lud.Mol. de iustit.dist.357.Lessium.libro secundo, de Iust.capital. 21.dub.6.

26 Iuramentum, &c.] Vide Lessium libro secundo capitulo quadragesimosecundo, dub.5.Greg.de Val.disp.6. q.7.par.2.tom.3.

29 Pœnæ, &c.] Vide Molina de Iust.tractat. secundo, Disputat.95.Couar.in quarto Decret.parte secunda, capitulo sexto, §.8. Pœna conuentionalis, quam debitor sua culpa, incurrit, ante sententiam Iudicis debetur: vsu tamen receptum est, vt non offeratur, antequam petatur. Couar.secunda parte. Epit.cap.6.§.numero vndecimo, Rebellus de obligat.Iustit.lib.2.capit.8.quæstione 9. num.6.

41 Gloss.

42 Gloss. Marginalis, &c.] Pro hac sententia nonnullos recensui in Notis ad Toleti Instructionem: ea Nota ad libri calcem imprimendam fuit, ob nonnulla omissa à Typographo, & ob aliud, id quem animum eiusdem erratum, ac capitulum sexagesimumtertium libri primi, eiusdem Instructionis. Glossa illa Marginalis ex mea Notà fuit desumpta.

Prò eadem de vera sententia Suarez tom. 4. disp. 30. sectio. 2.

48 De metu diligentissime Sanchez, lib. 4. de Matrimonio, multas pertractat quæstiones. Nonnullas lege apud Azor. to. 1. lib. 1. Inst. Mor.

Omnes contractus, &c.] Sanchez disput. 8. l. c. contractus omnes, præter matrimonium (quod inter fideles est etiam Sacramentum) viri constantis metu celebratos validos dicit, sed irritandos. Aduersa sententia, cuius argumenta ab eodem referuntur, & refelluntur, ipso iure, eos irritos esse, docet.

De actibus humanis, de illorum bonitate, & malitia, de ratione peccati de distinctione venialis, & mortalis; de differentia ex obiecto, Petrus de Soto diligenter, & erudite 2. par. Institution. Sacerd. & Ioan. Azor. tom. 1. Instit. Moral. lib. 1. quos legisse te, vt arbitror, non pigebit, aut pænitebit.

Studeat Parochus diligentissime Diuinis artis præceptis; diurna, nocturnaq; manus sacros libros verset Corporum medicus suæ artis libros morituris corporibus remedia præscribentes, assidue leget, & Parochus, animorum Pastor, & medicus. Sacra monumenta animorum semper viuentium medicinam indicantia non aspiciet? ò tempora, ò mores, ò cæcitatem summopere deplorandam. Resipisce quisquis hactenus desipuisti, & caue, ne animum tuum corporis ergastula relinquentem sempiternus horror excipiat.

Considera quæ Gloss. ad illud Ephes. 4. Alios pastores] scribit, verbis his. [Pastor non est, nisi doctri-

nam habeat, qua gregem pascat.] Vnde Petrus Apostolus in ordinatione Clementis dixit. [Impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studijs solicitudines suscipere saeculares.] Vide hoc testimonium apud Martin. Aiala 3. par. De sanctis Traditionibus.

FINIS.

Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto; Ex quo, per quem, & in quo omnia, honor, & gloria, Beatæ Virgini Mariæ laus, & Sanctis omnibus in sæcula.

Quæ, Columna, & Firmamentum Veritatis Sancta Romana Ecclesia non probat; & ego damno, & deleo; & damnabo, delebo semper.

F I N I S.

INDEX
IN ADDITIONES
D. ANDREAE VICTORELLI
Bassanensis Doct. Theologi.

A

Absolutio.

Amor.

Approbatio.

Archi,

Archipresbiter.

Articulus.

B

Baptismus.

Benedictio.

C

Canones.

Casus Reseruati.

Cognatio.

Congregatio.

Confeßarius.

De-

D

Denunciationes, Denunciare.

Diaconus.

Dies.

Dissimulatio.

Doctrina Christiana.

E

Eucharistiæ.

Ex-

Hora.

I

Impedimentum.

Infirmus.

Sacer-

Inimicus.

Iurisdictio.

L

Licentia.

M

Matrimonium.

An

Metus.

Missa.

O

Opinio.

P

Parochus.

Reiecti

Pro-

Cada-

FINIS.